COMMENTARIA
IN BVLLAM
Gregorij XIV. Pont. Max.
DE IMMVNITATE, ET LIBERTATE ECCLESIASTICA,

Legum Ciuilium, & sacrorum Canonum studiosis non minus vtilia, quam pernecessaria;

Necnon Clericis omnibus scitu maximè digna:

AVTHORE

ALEXANDRO AMBROSINO

Forosemproniensi I.C. Præclarissimo,

Cum duplici, altero summariorum Capitum, altero præcipuarum rerum, quæ in ipsis tractantur, Indice locupletissimo.

PARMAE, Ex Typographia Erasmi Viothi. M DC VIII.

Superiorum permissu.

Ego Fr. Ludouicus de Genua, Lector, & Vic. S. Off. Parmæ, concedo facultatem imprimendi, cum nihil sit contra fidem.

Io. Petrus Parauicinus Vicar. Parmæ generalis, &c. imprimi concedit.

SANCTISSIMO
D.N. PAVLO V.
PONT. OPT. MAX.

ALEXANDER AMBROSINVS
Aeternam felicitatem.

CVM mihi ſuperioribus annis, (BEATISSIME PATER) Epiſcopalis Vicarij munere fungenti, de interpretatione Bullæ felic. mem. GREGORII XIV. Pontif. Max. De delinquentibus è ſacris Aedibus non extrahen-

trahendis, sæpenumero disputare contigerit: cumq; ex casuum varietate, atque frequentia, nonnulla ad rem pertinentia sponte collegerim; cogitaui aliquando me operæ pretium esse facturum, si Studiosorum commodis consulens, ea vtcumque disposita, in medium proferrem. Et quia Bulla ipsa non solum delinquentes è sacris Domibus, nisi in certis casibus extrahi, verum etiam personas Ecclesiasticas à secularibus Iudicibus prohibet iudicari: propterea tam de libertate, quàm de immunitate Ecclesiastica, hæc pauca litteris consignaui, quæ cum edere statuerem, Sanctitati Vestræ censui meritissimò dedicanda. Idq; tum materia ipsa postulante, cum Ecclesiasticam immunitatem, ac libertatem, sartam tectam (vt aiunt) conseruare, ad summum Diui Petri Apostolorum Principis Successorem in primis pertineat: tum verò etiam vt hoc, tametsi perexiguo munusculo, aliquam mei erga Vestram Beatitudinem grati animi significationem darem, ob illud præcipuè singulare in me collatum beneficium; cum

felic.

felic. record. Clementis V I I I. Pont. Max. nomine, ad Catholicum Regem Nuntius proficiſcens, inter ſuos Familiares me adſcribens tanto, tamq; optabili honore decorauit. Quare licet ingenij, ac doctrinæ meæ tenuitatis optime conſcius, ne has meas lucubrationes, vtpote tanto indignas nomine, Sanctitati Veſtræ offerrem, meo pudore deterreri debuerim; eas tamen, qualeſcumque ſint, ſub tali præſidio apparere, atque ad legentium manus peruenire volui: futurum ſperans, vt munitiſſimo Beatitudinis Veſtræ clypeo, ab obtrectatoribus, & momis omni ex parte defendantur. Et quoniam ignarus non ſum, quæ, & quanta ſemper fuerit Veſtræ Sanctitatis clementia, & erga omnes benignitas: confido fore, vt hæc mea, vel minima, nequaquam contemnantur, aut negligantur. Quod vt certius, & felicius accidat, ad ſacros Beatitudinis Veſtræ pedes me humillime proiectum, ſanctiſſimo, ac ſaluberrimo Apoſtolicæ benedictionis munere

cohoneſtare , & communire pro ſuaverè Paterna charitate, ne grauetur.

Dat. Foriſempronij. Die XV. Decembris, Anni M DC VII.

AD GREGORIVM XIIII. PONT. MAX.

In laudem Alexandri Ambrosini, I.C. Peritiss.

Qui eius de Ecclesiastica immunitate Constitutionem Commentarijs suis illustrauit.

EPIGRAMMA INCERTI AVTHORIS.

Expressit quondam ductu leuiore iuuencum,
Europam, Zeusis, qui pelago veheret.
At latuere diu in tenebris miracula tauri;
Nec populi plausus nobile schema tulit:
Non etenim quisquam lineis inducere succos,
Aut potuit functi pandere Zeusis opus.
Hæc tibi, Summe PATER, fuerat sors debita, vt esset
Doctrina clarus post tua fata super,
Qui doctas lineas calamo vberiore sequutus
Ingenium tanti proderet artificis.
Viuet Alexander dum viues, scripta per Orbem
Hæc semper memori carmina fronte ferent:
Tam bene non alius potuit cœpisse, nec vsquam
Hoc melius potuit quis cumulare decus.

IN COMMENTARIOS PERILL. I.C. D. ALEXANDRI AMBROSINI.

Gratulatio Gulielmi Huysmanni Antuerpiensis.

Vtilis hercle labor, commenta vtilia, luce
Ambrosine finis quæ meliore frui.
Nam quæ Cimmerijs latuere immersa tenebris,
Euoluis, facili restituisq; via.
Miratur vulgus, sacra cur Ecclesia quosdam
Suscipit, & gremio liberiore fouet;
Ast alios sontes, procul à se pellit, & vllo
Immunes, sub se, non sinit esse loco;
Scilicet est mitis cunctorum Ecclesia Mater,
Cui sartum tectum perstet vbique decus.
Hæc est perfugium miserorum, & Sontium Asylon,
Quam contra, nec vis vlla, nec arma valent.
Quæ tamen arguto dum discutit omnia sensu
Ambrosius, fundit Nectar, & Ambrosiam.

IN ALEXANDRVM AMBROSINVM

I. C. CELEBERRIMVM,

Qui ſcriptorum monumentis Eccleſiaſticam immunitatem illuſtrauit.

ALLEGORIA INCERTI AVTHORIS.

IMmunis alto fluctibus pelago ratis
Petri laceſſentes aquas
Retro repellit: addis, Ambroſine, opem,
Et remigum frequentiam.
Deprælantes ſæuiant, licet Noti;
Vapulet inæqualis freti
Procella ventis: anchoram præbes tuam:
Hæret carina immobilis.
Si quis morari puppis optaret gradum;
Et concitatam ſiſtere;
Accurris; iterum vela properanti nouo
Turgent fauentis impetu.
Numerabis acres fluctuum diſcordias;
Et ſæuientis impetum
Maris; & inæquales freto curſus ratis:
Momenta ſed quis præmij?

AD-

ADMODVM REV. D. NICOLAI PHAELLI PARMENSIS.

DIc, quid in hoc cernas carpendum, Mome, libello.
Materiam? at quid ea lectius esse potest?
Anne stylum sumptæ lustrandis sensibus aptum
Materiæ? at quid eo purius esse potest?
Texendi an seriem tam multa volumen in vnum,
Tam varia? at quid ea rectius eße potest?
An patronum operis, cuius tutamine fas sit
Prodire? at quid eo celsius esse potest?
Carpere materiam, atq; stylum, seriem, atq; patronum
Cum nequeas, quidnam carpere, Mome, potes?

Eius-

EIVSDEM.

MEndaci Ambroſiam vocabat ore
Vatum olim veterum chorus, Deorum,
Quos ſtulte nimium colebat, eſcam:
At, quem Pontifici dat Ambroſinus
Nunc in Orbe Dei vicem gerenti
Hoc ceu vaſe libro cibum repoſtum,
Qui cæleſti animos beat ſapore,
(Non quod ipſe egeat, ſed vt probatus
Tali iudicio probetur vſque
Cunctorum ingenijs, locorum vbique)
Veraci Ambroſiam vocamus ore.

AN-

ANTONII MARIAE A PRATO

PARMENSIS.

Didecastichon.

AD AVTHOREM.

Ambrosiam eloquio, Ambrosiam cognomine præfers:
Immortale tibi nomen vtrumq; parat.
Gloria sed generis prudenti gloria vilis;
Est alienus enim nobilitatis honos.
Ast quæ dat meritis encomia consona virtus,
Vt propria, & proprio parta labore, placent.
Hinc tu, vel gelidus currat, vel feruidus annus,
Cæsaris, & Petri legibus inuigilas.
Hinc reddis responsa modò, modò dogmata profers,
Ambrosia & docto semper ab ore fluit;
Hinc virtutis honos generi superaddit honorem;
Nomen & Ambrosiæ dignius inde paras.

Eius-

EIVSDEM AD EVNDEM.

Octaſtichon.

DOgmata dum pandis, Templi dum pandis honores,
Es ſonti pauido ianitor, atq; tibi;
Nam modò confugium, modò comperit ille repulſam,
Quòd ſacros aperis, claudis & ipſe fores;
Aſt tibi ſic ſemper templum patefecit honoris.
Virtutis propriæ præuia ſacra domus.
Dogmata dum pandis, Templi dum pandis honores
Sic ſonti es pauido ianitor, atq; tibi.

IN EVNDEM INCERTI AVTHORIS.

Epigramma.

CErtabat docta fortis cum Pallade Mauors
Quis poſſet maius nitier artis opus.
Fecit Alexandrum Mars belli lumen, honorem
Pacis Alexandrum fecit at illa ſuum.
Illi Mars robur, melos huic Pallas, vt eſſet
Ille potens armis, fortis hic eloquio.
Mars tandem ceßit: cui talia fata Minerua eſt:
Qualis an ignoras a Patre proſilui?

In

In Librum de immunitate, & libertate Ecclesiastica, Illust. & admodum R. Viri, D. Alexandri Ambrosini I. C. Forosemproniensis, Ill. & Excell. D. Antonij Mariæ Actij, I.V. D. Forosempromiensis.

EPIGRAMMA.

Dicere qui potuit quantum se extendat in Orbem
Imperium, Summi, iussaq; Pontificis;
Doctrinæ hic meritis posset superare Lycurgum,
Et quo Roma potens legibus emicuit.
Eloquar, an sileam? quantum nunc iste meretur,
Non modo qui dixit, verum etiam docuit?
Extitit hic meritis iam multo excelsior ergo
Quam fuerit ve Lacon, Numaue Pompilius.

EIVSDEM ALTERVM.

TE nunc si superis lætum se redderet auris,
Clarus Amynthiades limine Tænario,
Iam veneraretur, stupidus sic victus abiret,
Fratris vt ad lumen Delia cum refugit.
Quid mirum? Imperium maius, noua sæcula, profers
Alter Alexander, clarior ingenio:
Iure igitur celebres tibi debent munera Vates.
Vt sua Pelidæ carmina Mæonides.

AD

AD OPERIS AVTHOREM.

Laurentij Ferrarij Clerici Placentini Anagramma.

Alexander Ambroſinus Foros. Iuris Vtriuſque Peritus.

DVM PETRI IVS NARRAS, RVRSVS ELOQVII OS, FONS EXVBERAT.

QVi tibi demiſſi Virtutis ab Aethere fontes
Ceſſerunt! vis eſt pectore quanta tuo!
Mirus es interpres Diuûm, cui pandere ſacra
Iura datur, Minos es nouus, atq; Themis.
Hinc fit, Alexander, quod tu, DVM *nobile* PETRI
IVS NARRAS, *adeò ſcripta probanda paris:*
RVRSVS *&* ELOQVII OS, *ceu* FONS EXVBERAT; *unde*
Dulcia Neſtoreo verba lepore fluunt.
Sic duplex tibi ſurgit honos; ſapientia primum
Dat tibi, Pontificis legibus alter ineſt.

Eiuſdem Ad Librum.

QVæ ſacra Dijs fuerant, quos gens male ſana colebat
Auſus erat fœda quis temerare manu?
Et te, magne liber, qui nunc ſub nomine PAVLI
Prodis, qui violet Zoilus vllus erit?
Exerat aſt dentes; & latret in Aethera: quid tum!
An leuis ille tibi morſus obeſſe queat?
Securus prode in lucem, PAVLO *auſpice, necnon*
Auſpice Alexandro; tutior eſſe nequis:
Quem vel Alexandri non protegat inclyta virtus:
Aut Summus ſumma Relligione Pater?

AD

AD PIVM LECTOREM

Commentariorum Perilluſt. & Excellentiſs. ac admodum Reu. I.P. Alexandri Ambroſini, Super GREGORIANA Conſtitutione

De libertate, immunitateq́; Eccleſiarum

Franciſci Vgerij, Clerici Parmenſis.

EXcipiat licet hos pia Mater, pellat & illos,
Quos plus, ſiue minus ſcit ſceleraſſe fidem;
Cunctorum eſt genitrix Eccleſia; diligit omnes,
Tutos quos retinet, quoſq; manere vetat:
Cunctorum eſt genitrix; non vlli ſæua nouerca,
Priuignos proprium ſed facit eſſe nefas.
Priuigni qui ſint igitur, Matriq; rebelles,
Filius & quis ſit, Lector amice, lege.
Extat GREGORII *pia lex pro Matris honore,*
Quam dedit Interpres *fuſius iſte tibi.*
Scilicet AMBROSIVS *doctus, nouus alter, ab illo,*
A quo habuit laudes, nomen, & ingenium.

INDEX CAPITVM praesentis tractatus.

scere

Finis Capitum indicis.

INDEX VERBORVM, rerum, & ſententiarum inſignium,

In his Commentarijs contentorum locupletiſſimus, ac diligenter ſecundum alphabeticum ordinem digeſtus,

Cuius primus numerus Capitulum, ſecundus capituli cuiuſque, tertius paginæ numerum indicat.

A

Pariter

 tium

Bla-

Clericus

non

Clerici

Con-

Consue-

D

Et

E

Eccle-

F

G

Hæretici

res

Iudex

habitum

L

Laicus

Laicus

Lex

M

N

O

P

tentia

R

Re-

S

quam

Quod

& non

T

V

FINIS.

Conſtitutio
S. D. N. GREGORII
DIVINA PROVIDENTIA
PAPAE DECIMIQVARTI,

Super immunitate Eccleſiarum.

GREGORIVS EPISCOPVS
Seruus ſeruorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

CVM aliàs nonnulli Prædeceſſores noſtri, & præſertim felic. record. Sixtus Papa Quintus, necnõ Pius etiam Quintus ſancto zelo ducti diuerſas facultates, & indulta extrahẽdi etiam in caſibus quibuſdam a iure non permiſſis, ex Eccleſijs criminoſos, & delinquentes, compluribus ſecularibus Principibus, eorumq; Curijs, & Magiſtratibus ſub varijs modis, & formis conceſſerint, prout in illis plenius

continetur. Experientia postmodum docuit,tum ob diuersitatem,& differentiam huiusmodi indultorum,tum quia pleriq; eorundem Principum Ministri, ex hoc ipso, illa diuersimodè,etiam latius,quàm par erat,& ad suum libitum interpretandi occasionem arripuerunt, illisq; abuti ceperũt, subortam esse non mediocrem in aliquibus locis libertatis, & immunitatis Ecclesiasticę perturbationem,& confusionem, alibi vero,ne ipsos quidem laicos indultis huiusmodi vti voluisse, aut potuisse, quod Populis inueterata erga Ecclesias reuerentia,deuotis,& assuetis,scandali potius,quam quietis occasionem præberent. Illud etiam absurdum sæpenumero secutum est,vt infimæ interdum conditionis laici,non modo iuris, sed etiam literarum pęnitus ignari, & imperiti, dum quasi potestates, aut ministri Curiæ secularis in aliquo Castro,aut Oppidulo iurisdictionem exercebant facultatum, & indultorum huiusmodi limites longè excesserint,eaq; suo arbitratu in sensus minus rectos, & ab intentione concedẽtis omnino alienos detorserint, & illorũ prætextu quicquid sibi in mẽtem venit attentare pręsumpserint in graue iurisdictionis,& immunitatis Ecclesiasticæ præiudiciũ, locorũ,& personarum Diuino cultui dicatarum contemptum,ipsius Diuinæ Maiestatis offensam,& scandalum plurimorum. Quare pro commisso nobis a Domino Pastoralis officij munere, prędictis absurdis,& scandalis obuiare,ac differentias huiusmodi ad vniformem regulam reducere, omnemq; dubitãdi, ac perperam interpretandi occasionem,dilucida declaratione submouere, abusus tollere, & ne Ecclesiastica iura planè

concul-

conculcentur,& negligantur opportunè prouidere decreuimus,prout etiam d. Sixtus Prædeceſſor noſter ijſdem de cauſis motus ſtatuere decreuerat,licet morte præuētus hoc adimplere nequiuerit,ita tamen,vt quando pręſens temporum calamitas,& nimia,quæ iam inualuit,peruerſorū hominum malitia id expoſcit,aliquid etiam ad terrorem delinquentiū, & ad coercenda illorum facinora vltra id,quod priſca illa maiorum noſtrorum diſciplina, & vetus ſacrorum Canonum norma præſcripſerat, in quibuſdam caſibus congrua moderatione adhibita permittamus. Hac itaq; noſtra perpetuò valitura Conſtitutione,omnia,& quæcunq; priuilegia,indulta, & gratias tam per prædictum Sixtum, ac Pium Quintū, quam alios quoſcunq; noſtros Prędeceſſores,aut noſmetipſos,ſedemq; Apoſtolicam,eiuſue Legatos ſuper abducēdis, vel extrahendis ab Eccleſijs, Monaſterijs,ſacellis, domibus regularibus,& ſecularibus,lociſue ſacris,aut religioſis, aliaſque in caſibus a iure permiſſis hominibus certorum tunc expreſſorum, vel non expreſſorum criminū reis,aut fraudolentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorū,& pro bono,pace,& quiete publica, & ex cauſis vrgentiſſimis, ac neceſſarijs,& æquipollentibus caſibus in iure expreſſis,atq: ex paritate,identitate,aut maioritate rationis extenſis,perpetuò, vel ad certum nondum elapſum tempus, ſeu ad vitam alicuius Principis,aut beneplacitum,ſeu aliàs quómodolibet conceſſa,etiam iteratis,aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata,ac vſu recepta, litteraſq; Apoſtolicas ſub plumbo,aut in forma Breuis, ſeu aliàs quomodocumq; deſuper

 confe-

confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia, ita ad vnam tantum formam reducimus, & moderamnr, vt laicis ad Ecclesias; locaq; sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq; grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiuè homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumuè Cęmeterijs committere nō verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur. Sed vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisq; Ecclesiarum, & Monasteriorum Prælatis, tam secularibus, quam cuiusuis ordinis regularibus districtè præcipiendo mādamus, & pręcipimus, vt laicos in casibus prędictis delinquentes ad eorū Ecclesias, Monasteria, domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respectiuè confugientes, & in eis se recipientes, atq; morantes, qui prædicta delicta, eorumuè aliquod iudicio suo cō misisse videbuntur, quando a Curia seculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus, ministris, & officialibus Curiæ secularis absq; irregularitatis nota, aut alicuius censuræ Ecclesiasticæ incursu tradi, & consignari curent, & faciāt, & quilibet eorū curet, & faciat. Ne autem Curiæ secularis prędictæ Ministri facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi sibi olim, vt pręfertur, attributa,

& per

& per præsentes reuocata, abutantur. Volumus, dictaq; au-ctoritate decernimus, & declaramus, vt Curia secularis, eiusq; iudices, & officiales ab Ecclesijs, Monasterijs, locisq; sacris prædictis laicum aliquem, vt præfertur, delinquētem in nullo ex casibus supradictis sine expressa licentia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiam si aliàs ordinarij sint, aut nullius diœcesis, aut Conseruatores ab hac sede specialiter, vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat, occurrente autē casu in loco exempto, & nullius diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem deuoluatur hęc cognitio, & non ad alios, capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitę illos in delictis superius expressis culpabiles, tradere, aut capturæ, & carcerationi interuenire, & assistere recusauerint, tumq; reuerentiæ Ecclesiæ, & locis sacris debitæ memores, prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit, cum scandalo, & tumultu extrahere curent. Quodq; delinquentes laici prædicti, postquam, vt præfertur, ab Ecclesijs, locisuè sacris extracti, & capti fuerint, ad carceres Curię Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si op⁹ fuerit, per Curiam secularem, detineri debeāt, nec inde extrahi, Curiæq; seculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatū, an ipsi verè crimina superius expressa commiserint, tuncq;

demum de mandato Episcopi, per Iudicem Ecclesiasticum Curiæ seculari quacunque appellatione postposita, consignentur. De crimine verò hæresis cognitio ad forũ Ecclesiasticum tota pertineat; neq; in ea Curia secularis se quo quomodo intromittat: Sicut et prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusuis ordinis, vel militiæ, etiã s. Ioãnis Hierosolymitani, regulares quoquomodo, etiã vigore prædictorũ priuilegiorũ, indultorũ, aut concessionum, quæ omnia ad terminos iuris per præsentes reducimus, procedant, aut se intromittãt, illasuè ab Ecclesijs, Monasterijs, domibus, locisq; sacris, aut religiosis, etiam in casibus in hac Cõstitutione expressis, extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad forum Ecclesiasticũ pertinentibus, alias quàm de iure, & per priuilegia eisdem ordinibus, aut militijs concessa, permittitur, quomodolibet præsumant. Quod si quis, quacumq; dignitate, & auctoritate preditus, præmissorum, aut alio quouis prætextu, quicq̃ præter, aut contra huius nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto censuras, & pœnas easdem incurrere, quę contra libertatis, iuris, & immunitatis Ecclesiasticę violatores, per sacros Canones, & Conciliorum generaliũ, nostrorũq; Prędecessorũ Cõstitutiones sunt promulgatæ. Sicq; per quoscunq; iudices, ordinarios, & delegatos, etiã causarũ Palatij Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quauis causa, & instantia iudicari, & deffiniri debere,

bere,necnõ irritum decernimus,& inane,si secus super his per quoscunq; , quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis tam Sixti, & Pij Quinti, quam aliorum quorumcunq; Prędecessorũ nostrorum litteris Apostolicis, priuilegijs, indultis, & facultatibus,quibusuis personis,etiã Imperiali,Regia,Ducali, aut alia quauis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Rebuspublicis,Dominijs, Regnis, Prouincijs,Ciuitatibus, Terris, & locis,eorumuè Curijs; Parlamentis, Senatibus, Consilijs,Communitatibus,Vniuersitatibus,Collegijs,aut Præsidentibus,Proregibus, Gubernatoribus, Locatenentibus,Vicarijs,Potestatibus,alijsq; Magistratibus, Officialibus,Ministris, aut Consiliarijs ex prædictis,vel alijs etiam grauioribus, & vrgentioribus causis; tam illorum intuitu, & contemplatione, siue ad eorum preces, & instantiam, quam etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deq; Apostolicę Potestatis plenitudine, ac per modum statuti, & legis perpetuæ, etiam in vim contractus, & fratrum nostrorum consilio, sub quibuscumq; tenoribus, & formis, & cum quibusuis præseruatiuis,restitutiuis, mentis attestatiuis, derogatoriarum derogatorijs,alijsq; validissimis,efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis, etiam si inibi caueatur expresse, quod illis, nisi sub certis modis,& formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum fauorem concessæ fuerint, derogari possit; & aliter factæ derogationes nullius sint roboris, vel momenti,& aliàs quomodolibet concessis, etiã sæpius appro-

batis, & innouatis: Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus præmissis in aliquo aduersentur, aut plures, quàm superius expressos casus contineant, auctoritate, & tenore præmissis, omnino, ac perpetuò tollimus, & abrogamus, ac ad terminos præsentis Constitutionis, quo ad superius descripta dumtaxat reducimus, & nolumus cuiquam de cæterò suffragari, & qualibet alia dictæ Sedis indulgentia generali, vel speciali, per quæ præsentibus non expressa, vel ad verbum nō inserta effectus earum quomodolibet valeat impedire. Vt autē præsentes Literæ ad omnium notitiam facilius deducantur, mandamus illas in Valuis S. Ioann. Lateranen. & Principis Apostolorum Basilicarum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ de more affigi, & publicari, earum etiā exemplis inibi affixis, & dimissis, ac post publicationem huiusmodi volumus, & decernimus, vt omnes, & singulos quos concernunt, & concernent in futurū, perinde arctent, & afficiant, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent; earundem verò præsentium transumptis, etiā impressis, Notarij publici manu subscriptis eandem fidem in iudicio, & extra illud vbiq; gentium, & locorum haberi volumus, quæ eisdem originalibus Literis haberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę moderationis, præcepti mandatorū; decretorum, reductionum, declarationum, prohibitionis, sublationis, abrogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attētare prę-sumpserit,

pſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ in Monte Quirinali. Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo Quingẽteſimo Nonageſimo primo, Nono Kal. Iunij. Pontificatus noſtri anno primo.

L. Dat.

M. Veſtrius Barbianus.

Regiſtrata apud Marcellum Secretarium.

A. de Alexijs.

Anno a Natiuitate Domini Milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo Indictione quarta, die verò vigeſimo octauo menſis Maij, Pontificatus Sanctiſs. in Chriſto Patris, & D. N. D. Gregorij diuina Prouidentia Papæ decimiquarti anno primo. Retroſcriptæ Literæ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt in Valuis Baſilicarum Principis Apoſtolorum de Vrbe, & S. Ioan. Lateranẽ. necnon Cancellariȩ Apoſtolicæ, & Aciei Campi Floræ, vt moris eſt, per nos Catharinum Menandri, & Nicolaum Drouyn. Curſ.

Pompeius Guerra Mag. Curſo.

Quo iure introducta fuerit immunitas Ecclesiarum, & de causa Constitutionis Gregorianæ. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia, & loca sacra maxima in veneratione fuere.*
Et uerba Theodosij iunioris Imperatoris referũtur.
2 *Inter Ecclesiarum priuilegia, præcipuè est immunitas, ne ab eis delinquentes inuiti extrahantur.*
Pænæq; extrahentium enumerantur.
3 *Immunitas concessa Ecclesijs, ne delinquentes ad eas confugientes extrahantur an sit de iure Diuino, seu positiuo, demonstratur.*
4 *Leges Imperiales circa immunitatis Ecclesiarum præiudicium non attendendæ.*
Et quotiescunq; ius ciuile, a Canonibus discrepat, non ciuile, sed canonicum ius seruandum.
Et in foro laicali.
5 *Nullus prorsus laicus, etiam si Imperator esset, vel Rex, potest confugientem ad Ecclesiam extrahere.*
Et Bonifacius Rex a D. Augustino excommunicatus, quia delinquentem ab Ecclesia extraxerat.
Cuius Bonifacij responsiua verba recensentur.
6 *Solus Papa potest iubere, vt in omni casu confugiens ad Ecclesiam extrahatur.*

7 Gen-

7 Gentiles huiuſcæ immunitatis ſeruatores.

8 Immunitas templorum iure naturæ a beſtijs ipſis ſeruata.

9 Iudices laici non debent ægrè ferre immunitatem Eccleſijs, locisuè ſacris eſſe conceſſam.

10 Verba D. Chriſoſtomi referuntur, dum Eutropium, qui ad Eccleſiam confugerat, defendit, ne extraheretur.

11 Immunitatem iſtam Eccleſiarum in deſuetudinem abijſſe Scribentes affirmarunt.

12 Ad Miniſtrorum Curiæ ſecularis audaciam compeſcendã circa immunitatem Eccleſiarum Gregoriana noſtra fuit promulgata.

13 Conſtitutio iſta, cum excipiat nonnullos caſus, in quibus delinquentes non ſunt tuti in Eccleſijs in reliquis facit omnium incluſionem.

14 Conſtitutionem iſtam non eſſe extendendam ad alios caſus, vltra expreſſos demonſtratur.

1 SEmper, & vbiq; Eccleſiæ, locauè ſacra apud omnes gentes maxima in veneratione fuerũt, & Theodoſius iunior Imperator ille pius, qui honos Eccleſijs debeatur, his verbis expreſſit. Nos (inquit) qui legitimi imperij armis numquã non circundamur, quouſq; ſine armis ſtipatoribus eſſe non cõuenit, Dei Templum ingreſſuri foris arma relinquimus, & ipsũ diadema Regię Maieſtatis inſigne humiliter deponimus, & ad ſacra Altaria munerum tantũ offerendorũ cauſa accedimus, quibus quoq; oblatis, ad extimũ, cõmuneq;

atrium

atriũ mox nos recipimus, nec quicquã ex propinqua Diuinitate nobis arrogamus. Ex quibus verbis quàm humiliter iste Imperator Ecclesiam Dei ingrederetur, apparet, prout refert Illustriss. Cardinalis Baronius. anna. Eccles. tom. 5. anna. 431.

2 Quapropter multa priuilegia illis cõcessa legimus, inter quæ præcipuum esse illud mihi semper visum fuit, vt delinquentes ad Ecclesiam, locaq; prædicta confugientes inuiti inde extrahi non possint absq; sacrilegij reatu, & immunitatis Ecclesiarũ violatione, vt habetur in c. sicut antiquitus c. reũ c. frater, c. miror, c. quisquis, & c. si quis. 17. q 4. & in c. inter alia, & c. fin. de immun. Eccles. in l. p̃senti, & tot. tit. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & in l. 2. eiusdem tit. Sanciuit Honorius Imperator, nemini licere ad sacrosanctas Ecclesias confugientes abducere, & si quisquã cõtra dictã legem venire tẽtauerit; læsæ Maiestatis criminis reũ esse voluit, & Sanctiss. D. N. Gregorius decimusquartus Põt. Max. suprascriptã p̃mulgauit Bullã, in qua pœnas omnes a Canonibus, & sacris œcumenicis Cõcilijs inflictas in suo robore reduxit, de cuius Bullæ interpretatione, & obseruãtia, cum sæpè tractari cõtingat, non inutile reputaui, hæc pauca adnotare, quæ a Doctoribus scripta inueni.

Et in primis quærendum erit, quo iure, Diuino scilicet, vel humano fuerit immunitas hæc nostra Ecclesijs, & locis sacris concessa.

3 Sed quia doctissimus Decian. in tract. crimin. lib. 6. c. 25. nu. 2.

nu. 2. & ſeq. part. 2. adeo erudité, & copiosè hanc quæſtionem explicauit, vt locus aliquid addendi non remanſerit. Concludendum igitur erit cum ipſo Decia. quod, aut conſideramus ius Diuinum propriè, quod in Decalogo cõtinetur, & hoc iure talis immunitas non eſt expreſsè conceſſa. Aut verò conſideramus ius Diuinum, vt ius veteris Teſtamenti à Moyſe in legalibus, & cerimonialibus præceptis datũ populo Iſraelitico, & eo iure vtiq; inuenta fuit, & conceſſa hęc immunitas; cum Ioſue c. 20. legatur. Quod conſtitute erant iuſſu Ioſue ſex Ciuitates, ad quas homicidæ inuoluntarij fugientes tuti erant; & tametſi illæ eſſent Ciuitates, non Eccleſiæ, tamen multò magis idem videtur dicendum de Eccleſijs.

Et ſatis probatur mentem Dei fuiſſe, vt homicidæ inuoluntarij locum aliquem haberent, in quo confugientes tuti forent. Et Altare tutum quoq; reddebat, qui ad illud cõfugiebat, vt probatur ex verbis Exodi c. 22. Si quis per induſtriam occiderit proximũ ſuum, & per inſidias ab Altari meo euellas eum, vt moriatur, quod habemus regiſtratum in c. 1. de homicid. At cum leges omnes illę, & cerimoniæ veteris Teſtamenti aduentu Chriſti ſublatæ fuerint, c. tranſlato, de Conſtitut. vbi omnes, & docet D. Thom. 1. 2. q. 97. Ideo iure illo veteris Teſtamẽti immunitas conceſſa fuit abrogata.

Et cum certum ſit, quod in lege Euãgelica non reperiatur inducta, vel conſtituta, cũ nullibi in Euangelijs, nec in ſcripturis noui Teſtamẽti de ea reperiatur facta mẽtio;

Reſtat

Restat itaq; , vt iure positiuo hodie censeatur inducta; sicuti videmus per Gregorianam istam, per quam renouatur immunitas, & sub certa reducitur forma in posterum perpetuò obseruanda.

4 Et propterea quicquid sanciuerint leges Imperiales circa immunitatis Ecclesiarum præiudicium, attendēdum non erit, vt dicunt omnes in c. solitę. de maior. & obed. & in c. 1. & in c. cum. de Constitut.

Et quotiescumq; in hoc immunitatis particulari, ius ciuile a Canonibus discreparet, non ciuile, sed Canonicū ius seruari debet etiā in foro ciuili, & laicali; ita in specie tenet Fulgos. in l. præsenti, C. de ijs, qui ad Eccles. cōfug. & Io. Fab. in §. sed hoc tempore, Institut. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & comprobat Alex. cons. 145. col. 3. vers. & quod in hac materia. lib. 2. Bar. in l. 1. in lect. col. 1. & in repet. col. vlt. vbi Salicet. & cæteri, C. de sacro. Eccles. Anch. cons. 25. & in pūcto Decia. cons. 80. nu. 28. lib. 3.

5 Ideo nulli prorsus laico, etiā si Imperator, vel Rex, licet confugientem ad Ecclesiam inde extrahere, c. minor. 17. q. 4. qui tex. est desumptus ex epistolis D. Augustini ad Bonifacium Regem, seu, vt alij dicunt, Comitē, ex qua epistola, & sequenti, quæ est eiusdem Bonifacij, peccatū suum agnoscentis, colligitur, quod ea de causa, ille Bonifacius fuit excommunicatus, & non fuit absolutus, nisi prius hominem restituerit Ecclesiæ. Quam D. Augustini Epistolam legimus registratam d. c. miror. 17. q. 4. & eā refert Illustriss. Card. Baronius in Parenesi ad Rempub.

Vene-

Venetam fol. 35. Cui Bonifacius in hæc verba respõdit Humilis saluto, quod primum est, suscepi autem tremẽs Sanctitatis tuę, verba verberibus plena; scio quod venia præparatur, qui ab Augustino perfectissimo Sacerdote, corripitur; nec debet Episcopo denegari, quod voluntas facit, aut casus, Ipse enim sibi denegat curam, qui suam Medico non publicat causam: Hominem ergò pijssime Pater, è liminibus Ecclesiæ raptũ, tuis sanctis aspectibus iussio mea, furorq; subduxit, aliena non sunt facta ista, cõ silio Dei, & Sanctorum eius regimine viuo, illum itaq; virũ morte dignissimũ, quem (vt dixi) meus de Ecclesiæ foribus furor abstraxit, vitæ tuis iussionibus donamus illæsum: agnosce culpas; indignæ meæ lachrymæ iungantur tuis fletibus iustis; quo possit hæc nota nigro inscripta titione deleri, Ecclesiæ mihi introitus non negetur; illic spero veniam, vbi admisi culpam. Quæ omnia refert amplifs. Card. Baronius in suis anna. anna. 5. anna. 422. in fin. & in Parenesi supradicta ad Venetos.

6 Solus igitur Papa potest iubere, vt in omnibus casibus confugiens ad Ecclesiam extrahatur, vt probat tex. secũdum vnum intellectum in c. vxor felicis. 17. q. 4. Quia Papa est supra ius. c. proposuit, de concess. præb. & expressè tenet Decia. c. 27. nu. 4. d. lib. 6.

7 Necnon immunitas ista Templis concessa non solũ fuit seruata apud Hebræos, vti diximus, verum ẽt apud Græcos idem seruatum in templo Dianæ Ephesiæ, testis est nobis locupletifs. Tull. 3. in Verrẽ. Et illud quod traditur

de

de Oreste memorandum, Qui cum matrem occidisset, & in pœnam furijs agitandum datus, cum in templum Apollinis confugisset, non ausæ fuerunt in templo eum tangere, neq; templum ingredi.

Sic, & dum Pausanius apud Athenienses proditionis patriæ reus ab Ephoris, idest supremo Atheniensiū Magistratu persequeretur, in tēplum Palladis aufugisset, viq; inde fuisset extractus, in causa fuit, vt graui lue plecterentur Athenienses; neq; id piaculum expiare possent, & á lue liberari, donec, postquā viuum Pausaniā nō possent templo restituere, duas saltem statuas ipsum referentes in eodem templo ex Apollinis responso statuerent, vt dicit Tucid. lib. 1. belli Peloponñ. Constat & Romanos diligenter has immunitates seruasse. Quinimo eos, qui ad statuas Imperatoris confugissent, tutos semper fuisse, de quo habemus in l. 1. §. 1. ff. de off. Præfect. vrb. & in §. sed hoc tempore, Instit. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & toto tit. C. de ijs, qui ad stat. confug.

8 Et quod plus est, immunitatem, de qua agimus, iure naturę ab ipsis bestijs obseruatam legimus, cum Arist. de natur. animal. lib. 9. referat in Parthenio monte obseruatū fuisse, vt quæcumq; ab alia, vel cane infestata, si in tēplum Panos Dei aufugisset, ibi tutā fuisse, quod ēt Dianę luco referunt obseruatum, & in Montibus Menalijs. Possent & multa afferri exempla eorum, qui seuerissimè puniti fuerūt ob violatā tēplorū immunitatē, quorū multa cumulauit Io. Franc. Leon. in thes. for. Eccles. c. 13. n. 35.

cum

cũ pluribus ſeqq. & ante eũ Decian. d. c. 25. n. 3. & ſeq.
9 Diſplicebit igitur iudicibus ſecularibus, qui Chriſti fidẽ profitentur, vt homines ad Dei Eccleſiam confugiẽtes ſalui fiant? ad quorum amaritudinem amouendã tranſportare volui, quod dixit D. Chriſoſtomus in 19. homil. tom. 2. dum Eutropium ſæuiſſimum Tirannũ, depredatorem, & Chriſtianorum perſecutorẽ deffendit, qui ob manifeſtas eius rapinas ab Honorio, & Arcadio Imperatoribus ad vltimum ſupplicium damnatus ad Eccleſiã confugerat, è qua euelli conabantur dicti Imperatores, tanquam indignum Eccleſiaſticæ immunitatis ob eius ſcelera, quibus inquit Chriſoſtomus, Propter hoc
10 maximè tuendus eſt Eutropius, quod ſceleſtorũ Princeps fuit; in his enim oportet glorificari Deũ, quod permiſit eum in id neceſſitatis adduci, vt per ipſum & virtus, quæ ineſt Eccleſiæ, & miſericordia noſceretur; virtus quidẽ, quod impugnatorem ſuum ſupplicem videt, miſericordia verò ex eo, quod protegit ſupplicem; iſta enim ſunt ornamẽta altaris Eccleſiæ, iſta ſunt verę Chriſtianæ pietatis inſignia. Sed nefas eſſe inquies, raptorem, atq; inuaſorem cunctorum altare Dei contingere. Nolo hoc dicas cariſſime, quoniam quidem meretrix illa peccatrix pedes Chriſti contigit, & non ex hoc opprobrium cõtulit Chriſto, ſed ſigna virtutis eius elicuit. Neq; enim immunditia eius polluit eum, qui mundus erat; ſed puritas mundi purificauit immundam; recordamini illius nos eſſe ſeruos, qui pro his, a quibus ad

crucem deductus est, dicebat, Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Et post idem inquit. Quid enim agendum est Christianis, auellendus ne quispiam ab Ecclesia, ad quam paulo post omnibus accedendum est, offerendaq; dominica oratio, qua hac potissimum orabimus. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris? Non ergo patiendum, vt is, qui in Ecclesia sperauit, frustra sperauerit. Hæc sunt verba Chrisostomi, verè ex aureo ore prolata, atq; in corde iudicũ figenda, vt meminerint, se Christianos esse, & Ecclesiæ honorem, & reuerentiã sibi antiquissimã omniũ esse debere. Sciendum pariter erit, quod iste Eutropius Consul fuerat, quo Consule facta fuit. l. sancimus, C. de pęn. ipseq; legẽ tulerat, vt nullus in Ecclesia tutus foret, & tandem Dei permissu sub dictis Imperatoribus insecutus á satellitibus ad Ecclesiam confugit, ibiq; se tutũ exclamabat, contra verò dicebatur, eum nõ debere gaudere immunitate Ecclesiæ; quã impugnauerat, & quod legem, quã ipse tulerat, pati debebat, & Chrisostomus pietate motus eum defendit supra narratis verbis, prout eum refert Decian. d. conf. 80. nu. 23. lib. 3. & melius d. c. 25. sub num. 7.

11 Cumq; adeo excreuerit Scribentium audacia, qui, vt iurisdictioni seculari fauerẽt, varijs in locis attestati sunt, immunitatem à sacris Canonibus Ecclesijs concessam, omnino in desuetudinem abijsse, vt est videre apud Barber. in suo viat. iuris, rub. de violat. immun. c. 33. nu. 3. in fin.

fin. Foller. in pract. crim. in ver. notatos capiant de persona nu. 6. in fin. Clar. in pract. §. fin. q. 30. vers. scias autẽ.
12 Ad quorum temeritatem, & Ministrorum Curiæ secularis audaciam refrenandam Sanctiss. D. N. suprascriptam promulgauit Bullam, in qua dicit Summ. Pontif. quod laicis ad Ecclesias, locaq; sacra, & religiosa confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq; grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiuè homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumuè cęmeterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur.
13 Quo fit, quod postquam in hac Constitutione excipiũtur dicti casus, in reliquis censetur facta omnium inclusio, per regulam. Quod exceptio firmat contrarium in casibus nõ exceptis, l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de pec. leg. l. quotiescumq;, §. denique, vbi Bar. ff. de fund. instr. §. est autem lex. Authen. de non alien. aut permut. c. domus. 32. q. 7. gloss. in l. in his. ff. de leg. 3. Doct. in rub. de reg. iur. in 6. Dec. in l. 1. num. 17. ibiq; apost. ff. eo. idem Dec. cons. 148. num. 5. & cons. 520. num. 9. Panor. in c. 2 nu. 2. de coniug. lepro. Felin. latiss. in c. quoniam frequenter. in princ. vt lit. non contest.
14 Et ideò, Constitutionem hanc non esse extendendam

ad alios casus vltra expressos, et similes in puncto com probat Farinat. conf. 76. nu. 13. cui assentit Falcon. in sua informatione inserta post dictum cons. Farinac. nu. 16. ea fulti ratione, quia Pont. Max. dum excipit casus prędictos, apponit dictionem taxatiuam (tantùm) cuius natura est impedire extensionem, iuribus per eos adductis.

Ac etiam, quia in Cõstitutione nostra exceptio fit per modum formæ, vt patere affirmant, ibi, (ad vnam tãtum formam reducimus,) ergo illi nil addi, aut minui potest, sed ad vnguem debet obseruari, & citant Paris. & Roland. quibus addo tex. in l. 1. §. opus nouum, ff. de nou. oper. nunc. & Bal. in l. quoties circa princip. C. de suis. & legiti. Et quod plus est, dicit Farinac. ibidem, quòd in Constitutione hac adest clausula (Sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate), quæ clausula omnem prorsùs extraneam interpretationem, & extensionem excludit, per tradita à Dec. cons. 50. nu. 2. Aym. cons. 201. num. 43. & Pute. decis. 50. nu. 5. lib. 1. & vltra prædictos hoc idem expressè tenet Io. Franc. Leon. in d. thes. for. Eccles. c. 13. sub num. 27.

De

De publicis latronibus, qui immunitate Ecclesiastica non fruuntur. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *PVblici latrones non gaudent immunitate Ecclesiarum.*

2 *Qui palam furatur dicitur famosus, secus si clam.*

3 *Differentia inter furem, & latronem.*

4 *Vt latro immunitate Ecclesiæ priuetur, requiritur quod sit publicus.*
Et qui dicantur publici latrones.

5 *Ad constituendum publicum latronem, vt amittat immunitatem istam, quæ requirantur.*

6 *Cep. in Authen. sed nouo iure, C. de ser. fugit. damnatur, qui voluit ad constituendum publicum latronem requiri, quod grassatio fieret cum interemptione hominis.*
Et quod necatio non sit necessaria latissimè comprobatur.

7 *Quod quis sit publicus latro non est quid facti, sed iuris.*

1 CVM autem delinquentes exceptuati à Sāctissimo in Constitutione ista, immunitate Ecclesiastica frui non debeant, & inter exceptos publici latrones primum tenent locum, quod concordat cum c. inter alia, de immun. Eccles. & cum c. sicut antiquitus

quitus 17.q.4.& sentit Alphons. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. q. vnic. conclu. 1. nu. 45.

2 Videndum igitur erit, qui dicantur publici latrones, & glos. in l. capitalium §. famosos, in ver. furca; voluit, quod qui palam furatur, dicatur famosus, secus si clam.

3 Verum cum magna sit differentia inter latronē, & furem, cum fures propriè sint illi, qui occultè, & sine armis furantur, latrones verò, qui violenter aggrediuntur, & deprędantur, & homines publicè spoliant, vt habetur in Authen. vt nulli iud. §. pen. Propterea latrones sūt nequiores furibus; ideo Pont. Max. sanciuit, quod latrones non fruantur immunitate Ecclesiastica, sed eum non sufficere, statuit Bulla, esse latronem, sed vlterius requirit, quod sit publicus; & publicus latro appellādus erit, qui in locis publicis, idest vijs publicis, & itineribus deprędatur. Ideo publicus latro dicitur tum respectu loci publici, in quo deprędatur, tum respectu frequentiæ, propter quā iam omnibus, vt publicè notus, ac pro latrone habēdus est, ita Decian. tract. crim. lib. 6. c. 28. sub nu. 2. par. 2. vbi non putat publicum latronem eum dici, qui palam, & vulgò grassatur, & deprædatur, quia immò latrones non palam, & publicè, sed secretò, & per insidias prædantur, ideo à latendo dicti.

4 Hinc ad constituendum publicum latronem, vt amittat beneficium immunitatis Ecclesiasticę, oportet quod hæc tria concurrant, scilicet, quod sit solitus, secundo, quod cum ferro aggrediatur. tertiò, quod in vijs publicis,

cis, aliàs; sicuti non potest de iure communi furca suspē di, vt consultus respondit Fulgo. cons. 157. per tot. ita, non priuatur hac immunitate; Panor. & alij in d.c. inter alia, quos sequitur Io. de Visch. de immun. Eccles. n. 19. & 20. relati per Decian. d. lib. 6. c. 28. n. 2.

5 Rursus, vlterius requiritur, vt quis dicatur publicus latro, quod fama publica laboret contra eum, sm̄ Bar. opinionem in d. §. famosos, & in terminis sequitur Alex. cō sil. 110. n. 6. lib. 4. & comprobat latè Ias. in §. ex maleficijs. n. 5. & seq. Instit. de actio. & etiam Putc. de synd. in ver. latro. c. 2. quibus citatis, hoc idem firmat Decian. lib. 9. tit. 29. n. 14. & Farin. tit. de carcer. & carcera. q. 28 sub n. 5. par. 1. 2. tom. & voluit Corn. cons. 44. n. 8. lib. 4.

6 Quinimo Cep. in Authen. sed nouo iure. n. 106. C. de ser. fugit. vt publicus latro, ac viarū grassator quis existimetur, voluit, vt vltra actuum frequentiā grassatio fiat cum interemptione hominis, per tex. d. l. capitalium, §. famosos, ff. de pęn. cui' verba sunt ista. Famosos latrones in his locis, vbi grassati sunt, furca figendos quampluribus placuit, vt conspectu terreantur alij ab eisdem facinoribus, & solatio sint cognatis, & affinibus interēptorū, eodem loco pœna reddita, qua latrones homicidia fecissent. Ex quibus verbis (interēptorū) & (homicidia) mouetur Cep. vt quis publicus latro dicatur, non sufficere, quod grassator consuetus sit grassari, verum etiam, quod hoc fecerit cū hominis interfectione, & dictū tex. intelligendum esse mandat Decian. d. lib. 9. c. 29. nu. 37.

de latronibus illis, qui non modò deprædantur, & expoliant, sed ēt occidunt, aliàs si tm̄ prædentur, tenet non esse furca suspendendos; quia tex. ibi assignat hāc rationē, vt pęna sit solatio cognatis, & affinibus interēptorū; ergo præsupponit homicidia, & hoc quoq; videtur sensisse, Ias. in l. cum seruus n. 5. in fin. ff. de cond. caus. dat.

Sed Panor. in d. c. inter alia. n. 5. de immun. Eccles. contrariæ fuit opinionis, scilicet, quod publicus latro ex eo solo dicatur, quod publicè, & palam furetur, vel qui publicè stat in stratis, vt homines trāseūtes disrobet, absq; quod occidat: huius pariter sententię fuit Oldr. cōs. 154 nu. 2. Bar. quoq; in d. l. capitalium, §. famosos nu. 1. & 2. ff. de pœn. & Bal. in Authē. antedicta, sed nouo iure, n. 3. C. de ser. fugit. & Georg. in sintagma. iur. vniuer. lib. 37. c. 6. nu. 9. dicebat, quod non dubitaret asserere, publicos esse iudicandos latrones, obsidentes via, & si non iugulent homines, sed expoliant tm̄, & deprędantur, quia & ij furca suspenduntur, quos omnes retulit, & sequitur Piguer. decis. crim. 40. nu. 6. Quod ēt de mente Sanctiss. fuisse videtur in Cōstitutione ista, dum excipit publicos latrones, viarumq; grassatores; qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, sicq; Sanctiss. non considerat interemptionem. Quapropter licet isti grassentur absq; necatione, non sunt digni Ecclesiastica immunitate.

7 Aduertendū tamen erit, quod an aliquis sit publicus, & famosus latro, non est facti, sed iuris, quia ius ita illū

deffinit.

deffinit. hinc ſi reus fateatur multa latrocinia feciſſe, & deprædatum fuiſſe plura, is fatetur quidem factum, ſed non ob id fatetur ius, ſcilicet, quod ſit famoſus, & publicus latro, &ècōtrà, ſi fateatur ſe eſſe publicū latronē, & tamen conſtet de vnica deprædatione, non erit per hoc publicus latro, vt furca ſuſpendatur, ita pulchrè Ang. cō ſiderat in conſ. 403. vbi monet iudices, vt ex cōfeſſione, quod quis ſit publicus latro, neminem damnent ad furcas, niſi conſtet, quod ſæpius deprædatus ſit, & Ang. ſecutus fuit Pute. de ſynd. in verb. latro. nu. 2. verſ. an ſi fiat inquiſitio, & præfatos amplectitur Decian. d. lib. 9. de latro. & pirat. nu. 12.

De Graſſatoribus viarum indignis Eccleſiaſtica immunitate.
Cap. III.

S V M M A R I V M.

1 *GRaſſatores viarum proximi latrones, & de eorū pœnis.*

2 *Graſſatores viarum qui ſint, & vnde dicti.*

3 *Vt graſſatores capite puniantur, requiritur, quod ſæpè graſſati ſint.*

4 *Hoc idem requiritur, vt efficiatur indignus Eccleſiaſtica immunitate.*

5 *Qui ſemel, aut bis in via priuata ſpoliaſſet, nō erit graſſator, vt im-*

vt immunitate priuetur, & redditur ratio, licet iudices seculares vigore statutorum capite punient, qui semel grassati sunt, non per hoc derogatur immunitati Ecclesiarum.
8 *Quare latrones capite puniantur, cum eorum intentio principalis sit deprædari, & non occidere.*
Differentia inter latrones, & grassatores.

1 GRassatores viarum & hi proximi latronibus sunt, & ipsi, si cum ferro aggredi, & spoliare instituerint, capite puniuntur, si sæpius, atq; in itineribus hoc admiserint, cæteri verò in metallum damnantur, vel in insulas relegantur, vt habetur in d.l. capitalium, §.grassatores, ff.de pœn. Quibus secundo loco Summ.Pont.denegat immunitatem Ecclesiasticam.
2 Sunt enim grassatores, qui vias obsident, vt spolient, & renitentes occidant, & hoc nomen deriuatur à verbo, (gradior, graderis,) quasi quod cum impetu gradiātur; vt ex Nonio aduertit Decia. vbi supra nu. 7. Et Accurs. in sæpè citata.l. capitalium, §.grassatores, ver. grassatores, interpretatur, & exponit (grassatores) idest, ad malum nitentes, vnde grassor, idest, nitor ad malum, & propriè grassatorem appellamus, qui viarum in Vrbe, vicorumq; obsessor est, qui obuios iniuriæ oportunos spoliat, aut pulsans, aut intentata morte territans; & ideo grassari est supra modum seuire, secundum Nonium. Festus vero inquit; grassari dicuntur latrones via obsidē tes, gradi si quidem ambulare est, vnde tractum grassari

ab

ab impetu gradiendi.

3 Verum quia Caliſtratus auctor d.l.capitaliū in §. graſſatores,requirit,vt hi ſceleſti capite puniantur, quod ſæpius,atq; in itineribus hoc admiſerint. Ex quibus colligitur differentia inter eos,qui non ſæpius itinera frequẽtata,& qui ſæpius dicta itinera,& vias obſident, vt hi capite puniantur,illi vero in metallum damnentur,vel in inſulas relegentur,& quodammodo ex pœnarum impoſitarum differentia innuere videtur, quod qui ſemel in itinere publico graſſatur,non ſit pro publico latrone habẽdus,ſed tm̃, qui ſæpius hoc crimen commiſerit.

4 Hinc ſumpta occaſione Peguer.d.deciſ.40.poſt ſerioſā diſputationem concludit,quod vt graſſator viarum efficiatur indignus Eccleſiaſtica immunitate,op' eſt, quod ſæpè,ac ſæpius huius ſceleris effectus fuerit reus,ad quẽ confugiendū erit,cum caſus occurreret; nā perbellè tractat materiā iſtam,& ante eū Ang.d.conſ.403. in prin. hoc tenuit.Et quod requiratur frequentia,& cōſuetudo deprædādi voluit Fulgo.conſ.157.n.3.& hoc velle totā cateruā Canoniſtarum affirmat Igne. in l.3.§. ſubuertitur.nu.107.ff.ad Syllan. qui de communi teſtatur.

5 Et Decian.lib.6.c.28.ſub nu.2.affirmat,quod ſi quis ſemel,vel bis aliquem in via priuata ſpoliaſſet,non putat ſub nomine latronis publici comprehendi, ad effectum, vt priuetur iſta immunitate. Quia priuatio huiuſce immunitatis fuit introducta ob atrocitatem criminis, quo multis nocere poteſt, cum vias frequentatas obſident,

dent,hocq; videtur innuere Oldr.in d. conf. 154.
Quod si obsederint vias non frequentatas,non ita atrox videretur delictum, cum in culpa sit, qui per insuetas vias vadit,argumento l.qui fiscales,vbi Bar.C.de nauicu lar.lib. 11.& in l.cum proponas,vbi omnes, C. de naut. feno.Et quod requiratur vias,quas obsident,esse frequẽtatas facit tex.l.1.C.quando lic.vni.fin.iud.sibi ius dicer. ibi(aut itinera frequentata insidijs aggressionis obsederit)& apertè habetur in Constitutione nostra dum Pōt. Max.declarando, qui sint grassatores, dicit,qui itinera frequentata,vel publicas stratas.

6 Nec releuat quod,& qui semel grassatus fuerit, soleat à iudicibus secularibus nostri temporis vltimo damnari supplicio ob statuta,quæ communiter vigent,& cum eis proceditur,ac si essent publici latrones. Quia quod attinet ad immunitatem Ecclesiasticam ius commune seruandum est; & statutum,seu consuetudo, quod qui semel grassatus fuerit,vti publicus latro suspendatur,nō potest tollere priuilegia, & libertatem Ecclesiæ de iure Canonico concessam, ex quo consuetudo ista à laicis fuit introducta per ea,quę habentur in c.Ecclesia S.Marię,& ibi Doct.de Constit. & firmat Peguer.d.decis.40.

7 Nec mirum videatur, quod cum intentio latronũ;& grassantium non sit causa principalis,vt occidāt,sed tm̄, vt deprædentur res,& bona;nihilominus tanquā homicidæ puniuntur,cum homicidium non versetur principaliter in eorũ cogitatione,nam si nō resistatur, spoliāt,

parcunt

parcunt vitæ, & ſi in pauperes incidũt, illis ſunt innocui, Reſponderi poteſt de mente Decian. in d.c. de latro. & pirat. n. 18. Quod licet principaliter in intentione latronũ ſit deprędatio; quæquidẽ de per ſe grauiſſimũ eſt ſcelus; attamen & hoc ẽt præcipuè intendunt mortem inferre recusãti bona relinquere, vel ei, á quo ſe cognitos, & propalandos exiſtimant, & ob frequentiã iſtorũ deperditorum S. Põtifices ſtatuerunt, ne tuti reddãtur Eccleſiaſtica immunitate, ex quo hoc genus hominum eſt valde infeſtum omnibus; cũ & fortunæ, & vitę inſidiẽt.

8 Differũt autẽ latrones à graſſatoribus; nam graſſator eſt, qui viatores in vrbe obſidet, latro qui foris, & hanc differentiam colligit Decian. d. lib. 6. c. 28. ſub num. 2. ex d. l. capitalium, §. graſſatores, ff. de pœn.

Siue ergo fuerint latrones vias extra vrbem obſidẽtes, ſiue graſſatores intra vrbem, ſub nomine latronum continentur, & immunitate iſta priuatos eſſe in eodẽ loco comprobat Decian. & colligitur ex verbis Bullæ dum Pont. declarat, qui ſint viarum graſſatores.

De depopulatoribus agrorum. C. IIII.

SVMMARIVM.

1 *DEpopulatores agrorum non gaudent immunitate Eccleſiarum, quod etiam à Canonibus erat introductum, in quibus additum erat (nocturni.)*

1 Maius

2 *Maius delictum nocturnum diurno, vnde fures nocturnos occidere licet, etiã si telo non se defendãt, secus diurnos.*

3 *Panor. descriptio depopulatorum agrorum damnatur.*

4 *Depopulatores agrorum qui sint, & vnde dicti demonstratur.*

5 *Qua de causa hoc delinquentinm genus excipiatur ab immunitate Ecclesiarum.*

1 Tertio excipiuntur ab immunitate Ecclesiæ depopulatores agrorum, de quibus etiam habetur in d.c. inter alia. de immunit. Ecclesiæ vbi additum erat (nocturni). Quod factum erat ad differentiam diurni, cum maius sit delictum nocturnum, quam

2 diurnum, † lucente itaq; sole, facilius quis tuetur sua, quam nocte, & ideo furem nocturnum occidere licet, etiam si telo non se defendat, non diurnum. l. itaq;. §. fin. ff. ad l. aquil. l. furem, ff. de sicar.

3 Hos autem depopulatores agrorum, Panor. in d.c. inter alia. n. 5. distinguit à furibus in hoc tantum, quod latrones publicè, & palam deprædantur, & occidunt, depopulatores verò agrorum occultè latent in segetibus, quam differentiam non esse recipiẽdam putarem, eo quia; quod latro publicè deprædetur, repugnat ethymologiæ latronũ, qui à latendo dicti sunt, & repugnat pariter alijs, quæ diximus supra, vt considerat Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 3.

Vnde errauit Panor. in d.c. inter alia. nu. 5. dum asseruit noctur-

nocturnum agrorum depopulatorem dici, qui obsidet stratam publicam, disrobando transeuntes, & segetes destruit, in eis se abscondendo, iacendo, & lactitãdo, & propter homicidia, & rapinas, quæ faciũt in stratis, comburunt, & destruũt agros illorum, qui eis non seruiunt, quia vt mox referam, depopulator dicitur à populãdo, & non ab obsidendo.

4 Dicuntur igitur depopulatores agrorum, qui segetes in agris deprædantur, & fructus, & vineas vastãt, vt not. in l. 1. C. quãdo lic. vnic. sin. iud. Verbum enim (populo,) seu (populor) significat deprædari, & diripere, & præsertim agros, & quod populator agrorum dicatur, qui ad agros alienos diripiendos destructor accedit, cõprobat Oldr. d. cons. 154. nu. 2. per d. tex. l. 1. C. quando lic. vnic. sin. iud. sequitur Villagut. de extens. leg. tit. de extẽs. immunit. Eccles. nu. 45.

5 Ratio nempe, quare hoc delinquentium genus sit exceptum ab Ecclesiæ immunitate affertur per gloss. vlt. in fin. c. fin. de immunit. Eccles. ab omnibus ibi approbatam, & in d. c. inter alia. Quia isti pluribus per insidias exitium excogitant, & habemus tex. in c. est iniusta, 23. q. 4. Ac etiam quia publicam magis perturbant quietẽ l. 2. C. quando lic. vnic. sin. iud. & ex proposito insidiantur, vt dicit Ioan. And. quem cæteri sequuntur in d. c. inter alia.

Et ob id cum diurnus, sicuti nocturnus ex proposito posset delinquere, hinc Sũm. Pont. hanc nocturni qualitatem

tatem adimit. Quapropter stante Constitutione ista, tã diurni, quam nocturni depopulatores agrorum sunt priuati hoc beneficio immunitatis Ecclesiasticæ.

De delinquente in Ecclesia, si gaudeat illius immunitate. Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *DElinquentes in Ecclesijs, vel cœmeterijs de iure non fruuntur immunitate Ecclesiarum, quod Sanctissimus restrinxit ad homicidia, & mẽbrorum mutilationes.*

2 *Ratio priuationis huiusce immunitatis in delinquentibus in Ecclesia.*

3 *Qui in vna Ecclesia deliquit, priuatur immunitate omniũ, cum vna sit per totum orbem vniuersalis Ecclesia.*

4 *Si quis prope Ecclesiam occiderit, vel mutilauerit membra, quo facto statim in Ecclesiã confugiat, an sit tutus in ea latè enucleatur.*

5 *Confugiens ad Ecclesiam cum armis post delictum perpetratum an sit tutus.*

6 *Sacrilegus est tutus in Ecclesia vigore Constitutionis nostræ.*

7 *Existens in Ecclesia si existentem extrà occiderit, non erit tutus in ea.*

8 *Sic pariter existens extra Ecclesiam occidendo in Ecclesia*

non

non est tutus.

9 *Existens in Ecclesia si mandat extra eam homicidium committi, non priuatur eius immunitate.*

10 *Qui semel in Ecclesia deliquit nunquid pro alijs delictis possit extrahi.*

1 DELINQVENTES in ipsis Ecclesijs, vel cœmeterijs excipiuntur, vt non fruantur hac immunitate, vt probat tex. in §. quia vero ita cõperiuntur. Auth. vt non lic. mat. & aui. & in c. fin. ibique Panor. & cęteri de immunit. Eccles. & in c. ad Episcopos 17. q. 4. & per ista iura hoc expressè firmarunt. Cyn. in l. præsenti. C de ijs, qui ad Eccles. confug. Oldr. d. cõs. 154. Salic. in Authen. si quis ei. C. de adult. & cęteri, quos in vnum congessit Farin. de carcerib. & carcerat. q. 28. num. 52. quibus add. Villagut. de extens. leg. tit. de extẽs. immunit. Eccles. num. 46. Et dictorum sacrorum Canonum vestigijs inhærendo, Pont. in hac Constitutione ab immunitate exclusit, qui homicidia, & mutilationes mẽbrorum in ipsis Ecclesijs, earumve cęmeterijs committere non verentur.

2 Et quamq; in Constitutione nostra istius exclusionis ab immunitate non reddatur ratio, tamen optima assignatur in d. c. fin. & in c. ad Episcopos. Et est, quod in eo, in quo quis deliquit, puniri debet, neq; gaudere debet immunitatis priuilegio, qui facit se indignum, neque ab Ecclesia tueri debet, qui Ecclesiam offendit, & fru-

stra legis auxilium implorat, qui in legem cõmittit. c. frustra. de vsur. Accedat, quod si tales tuti essent in Ecclesia, præstaret ipsa Ecclesia occasionẽ delinquendi; nam omnes occiderent inimicos in Ecclesia, scientes se ibi tutos, aliàs non occisuri, vt dicitur in d. c. fin.

3 Cumq; vna sit per totum orbem vniuersalis Ecclesia, c. loquitur 24. q. 1. & immunitas non vni Ecclesiæ, sed vniuersali concessa fuerit, ideo qui in vna Ecclesia deliquit, in alia tutus minimè erit, nã qui iniuriam facit vni Ecclesiæ particulari, omnes offendisse videtur, & propterea illius immunitate gaudere non debet, vt post antiquos comprobat Henrich. Boich. in c. Ecclesiæ, col. 3. de immunit. Eccles. & Didac. var. resolut. lib. 2. cap. 20. num. 15. & est communis, vt per Remig. de immunitate Eccles. in 11. fallen. num. 2. quem refert, & sequitur Clar. in pract. §. fin. q. 30. vers. sed quid si aliquis, & Io. de Visch. de immunit. Eccles. num. 64. vers. etiam si delinquens. relatus à Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 28. & prosequitur Farinat. d. q. 28. nu. 59. Villagut. de extens. leg. tit. de immunit. Eccles. num. 60.

4 Verum cũ pro ratione adduxerimus, quod delinquentes in Ecclesia non sunt in illa tuti, ne præberetur occasio delinquendi, cum aliàs non essent facturi, nisi sperassent auxilium immunitatis Ecclesiæ habere, ex qua dubitari posset, si aliquis prope Ecclesiam occiderit, vel membra mutilauerit, quo facto statim in Ecclesiam cõfugit, nunquid iste sit tutus in ea? Et Anch. in d. c. fin. de immu-

immun. Eccles. Henric. Boich. in c. Ecclesię col. 3. co. tit. dixerunt non esse tutum, sed posse ibi capi, quia delinquendo prope Ecclesiam videtur deliquisse sub spe, & fiducia illius immunitatis, quo casu cessat immunitas; comprobat hanc opinionem latè Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 33. num. 2. & seq. Io. de Visch. de immun. Eccles. num. 27. Gig. conciuis meus, & affinis, de crim. læs. Maiest. lib. 1. rub. qualit. & à quib. crim. læs. Maiest. commit. q. 10. num. 7. & 9. Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. nu. 15. Io. Mar. Monticell. reg. 12. num. 25. vers. limita nono. Iodoc. in pract. crim. c. 107. de violat. Templ. num. 8. Vulpell. cons. 130. nu. 7. & seq. Menoch. de præsump. lib. 5. præsump. 10. num. 4. 5. 12. & 15. Farinat. citatis supradictis de carcer. & carcer. q. 28. num. 56. qui dicit de mente Alciat. & aliorum, quod est fundata optima ratione, ne scilicet domus Dei fiat spelunca latronum, & ne immunitas, quæ ad bonum finem fuit introducta ob reuerentiam Ecclesiarũ, tribuat malum, & delinquendi incentiuum, contra tex. c. est iniusta 24. q. 4. Non enim est dignus venia, absolutione, seu indulgentia ille, qui sub spe veniæ, indulgentiæ, vel absolutionis peccat, c. quando, il primo. de consecrat. dist. 4. c. illud de Cler. excomm. minist. l. 1. §. hæc autem actio. ff. si quis testa. lib. esse iuss. fuer. & affirmat Farinat. d. loco, quod hæc est communis opinio. Contrarium tamen totis viribus deffendit Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 5. ante fin. vers. ex quo infero. post Bellame. quẽ allegat in cons. 13.

& fundamentis adductis per Alciat. respondit, & tantum consentit, quod delinquens prope Ecclesiam non gaudeat illius immunitate, si studiosè, & malis artibus induxerit suum inimicum prope Ecclesiam, & ibi illum occidit. Et certè rationes ponderatę ab Alciat. non multum vrgent, nam prima illa, quod delinquens in eo puniri debet, in quo deliquit, vt dicit tex. c. fin. de immunit. Eccles. non facit, Quia omnes Doct. dicunt, & intelligunt illa verba, quod puniri debent in eo, scilicet, loco, in quo deliquit, sed iste deliquit extra Ecclesiam, ergo non in Ecclesia, & ideo in ea puniri non debet. Nec alia militat Alciat. ratio. Quod frustra legis auxilium implorat, qui contra eam nititur. Nam iste nõ offendit legem immunitatis, sed alias leges loquentes contra homicidas, & licet habuerit spem euadendi in Ecclesia, in hoc potuit decipi, quia plura poterant occurrere, per quæ impediretur perfugium ad Ecclesiam, quod non est in ijs, qui in Ecclesia delinquunt, cum enim sint in Ecclesia, spes est certa, quod in ea reperientur, & ideo est diuersa ratio spei, de qua in d. c. vlt. ab ista spe.

Præterea in d. c. fin. ratio spei immunitatis non est consideranda pro causa finali decisionis illius text. quia est apposita in verbis narratiuis, ergo ab ea non est arguendum, vti considerat ipsemet Alciat. & hoc pacto hanc partem Decian. tuetur.

Nec subsistunt eà, quæ adducit Fariinat. optima ratione id esse introductum, ne domus Dei fiat spelunca latronum.

tronum. Quia consideratio ista bene procederet in delinquente in ipsa Ecclesia, & non in eo, qui extra deliquit, nam hoc modo omnes confugientes ad Ecclesiam facerent illam speluncam latronum, & ideo immunitas Ecclesijs concessa totaliter destrueretur, & vti aduertit Decian. si quis insidiosè, & malis artibus induceret inimicum propè Ecclesiam, & occideret, tunc non esset dignus Ecclesiæ tutela. Quibus dictis à Decian. addere posse putarem, quod Sanctissimus N. in Bulla tantummodo voluit, quod qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumve cęmeterijs cōmittere non verentur, in illis non sint tuti, vndè cæteri excluduntur à priuatione istius immunitatis, præcipuè cùm, vt diximus, non fiat extensio in hac materia, per clausulam (sublata, &c.) in Bulla apposita, quæ omnem prorsus extraneam interpretationem, & extensionem excludit, vt consultus respondit Farinat. d. cons. 76. nu. 14. qui scriptum reliquit, quod attinet ad locum delicti, Constitutio excipit tantummodo homicidium cōmissum in Ecclesia, vel cęmeterio, ideo non est extendenda exceptio ad commissum extra Ecclesiam, licet prope eam per regulam, quod certo loco permissum, in alio prohibitum censetur, & è contrà. l. cum lex. ff. de ll. cum vulg.

Et cum opinione Decian. tenendum esse non dubitarem, nisi Farinat. dicto loco de carcerib. & carcerat. attestatus esset, quod de anno 1597. in vna Panormita-

na immunitatis Ecclesiæ Sanctissimus Clemens VIII. resoluit, quod delinquentes prope Ecclesiam sub spe immunitatis illius non essent tuti; sic referentibus amplissimis Cardinalibus Platta, & Burghesio qui de anno præterito ad Petri Sedem fuit electus, maximo cũ gaudio, & iubilo totius Orbis, ob eximiam B.S. vitæ sanctitatem, doctrinam, & in rebus agendis experientiam, & propterea supplicitér, & enixè est rogandus ab omnibus Deus, vt S.S. incolumem multos, & multos annos Eccles. suæ conseruet. Quare stante resolutione ista, non esset amplius tractandum de hoc articulo, sed resolutioni factæ adhærendum.

5 Quærunt pariter Doctores, nunquid confugiens cum armis ad Ecclesiam post perpetratum delictum debeat frui immunit. nostra? & reperio, quod Rebuff. in Const. Gall. tom. 2. sub tit. de immunit. Eccles. glos. 1. num. 28. voluit, quod armatus confugiens ad Ecclesiam non sit tutus, quia non confidit in immunitate Ecclesiæ, sed in armis tantum, & Rebuff. sequitur Petr. à Plat. in epit. delict. lib. 1. cap. 8. in fin. num. 28. & Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 18. dicebat, quod iste tutus non erat, Quia armorũ vsus etiam de iure communi prohibitus est tam laicis, quam Clericis, & tam intra, quam extra Ecclesiam. l. 1. C. vt armo. vsu. insc. Princip. interd. sit lib. 11. c. Clerici arma. de vit. & honest. Cler. latè Corn. consil. 20. lib. 1. Soc. tract. reg. reg. 30. Cott. in memor. ver. armorum. Tiraq. de nobil. c. 20. num. 66. ideo dum quis

armatus

armatus post delictum in Ecclesiam ingreditur, dicitur in Ecclesiam committere delictum, & consequenter non est tutus in ea.

Nihilominus non obstantibus prædictis, confugiens armatus etiam post delictum in Ecclesiam, non est extrahendus. Quia Constitutio ista non intendit priuare immunitate nisi delinquentes in Ecclesia in casibus expressis; & dicta per Rebuff. parum facere possunt: nam, vt diximus, ratio spei immunitatis secundùm tex. d.cap. fin. operatur, quod non sit tutus; vnde sequitur, quod qui confidit in armis, & non in immunitate, tutus esse debeat, nec obstat tex. l.si seruus. C.de ijs, qui ad Eccles. cõfug. adductus à Rebuff. loquitur nempe in seruo, ideo ad liberos non est trahendus, præsertim in exorbitantibus contra immunitatem, & libertatem Ecclesiæ, ita Decian.d.lib.6.c.28.sub nu.5.

Nec considerata à Couar. nos mutare debent. Quia delicta leuia in Ecclesia commissa non tollunt immunitatem; Panor. post Hostien.& Antiquiores in d.c.fin.de immun.Eccles.Henric.Boich.in c.Ecclesiæ, col.3.eo.tit. Aufrer. in addit. ad decis. Tholos.422. Castrens.consil. 459. colum.1.lib.2. Couar.ipse var.resolut. lib.2.c.20. num.15.vers.25. Decian.d.lib.6.c.28.num.9.Siluest.in sum.in ver.Immunitas il 3. sub num.2. Et absque dubio delatio armorum est delictum leue, per quod quis non debet excludi à beneficio immunitatis; Et forsitan procedere posset in delatione armorum vetitorum vigore

Bullarum, & aliquarum particularium Cõstitutionum, vt esset delatio archibusetorum, quo in casu armorum delatio non est leue delictum, sed graue ratione pœnæ, vt aduertit Farinat. de carcerib. & carcerat q. 28. nu. 64. Quod ego non ita de facili admitterem vigore Bullæ nostræ mandantis tantummodo excludi, qui homicidia, membrorumvè mutilationes in Ecclesia commiserit, & propterea cum delatio armorum non sit de exceptis, non credo, quod confugiens ad Ecclesiam, cum quo vis genere armorum possit extrahi.

6 Et ex prędictis resoluitur quæstio, nunquid sacrilegus sit tutus in Ecclesia? & licet ipse in Ecclesia delinquere videatur, ex eius offensione, tamen cum Constitutio tantummodo perpetrantes homicidia, & membrorum mutilationes consideret, sacrilegus erit tutus, quicquid dixerit Decian. d. c. 28. nu. 7. qui hanc Constitutionem non vidit, postquam adhuc non erat promulgata, quam si vidisset, absque dubio & ipse hoc ipsum affirmasset: Nam tantum excepti sunt extrahendi, & non cæteri, vti dictum fuit, licet Villagut. vbi supra, num. 59. contrarium defendere conetur, tamen cum, vt ostendimus, vigore Bullæ nostræ non fiat extensio in materia ista, sacrilegi non erunt extrahendi.

7 Bene verũ est, quod si aliquis existens in Ecclesia cum archibusio, seu aliquo alio armorum genere existentem extra Ecclesiam occiderit, cum delictum initium habuerit in Ecclesia, licet alibi consumatum fuerit, non po-

terit

terit hac immunitate se tueri, vt docuit Panor. in d.c.fin. num. 11. de immunit. Eccles. cuius dictum reassumpsit, & amplexatus fuit Io. Visch. in d. tract. de immunit. Eccles. num. 62. quorum opinio tenenda est, quia iam animo concepit occidere hominem existens in Ecclesia, & cum in delictis animus inspiciatur, iste animo violauit Ecclesiam, ergo militant rationes illius text. si sequatur effectus, vt post Cyn. Bart. & alios firmat Decian. d.lib. 6.c.28.nu.6. Villagut. vbi proximè, nu. 62.

8 Sic etiam dicendum erit si quis existens extra Ecclesiam occiderit aliquem existentem in Ecclesia, vt pluribus comprobat Couar. var. resolut. lib. 2.c.20.num.15. vers. vigesimo septimo. Et nostra Constitutio non resistit. Quia in vtroq; casu delictum perpetratur in Ecclesia, In primo ob principium delicti, In secundo ob effectum, & executionem ipsius delicti, vti voluere Decia. d.lib.6.c.28.nu.6.& 7. & Farin. de carcer. & carcerat. q. 28.n.61.& Villagut. d.tit.n.50.

9 Sed quid dicendū de eo, qui existens in Ecclesia mandauit committi homicidium extra Ecclesiā? certè debet gaudere immunitate, quia ob mandatum committendi extra, videtur habuisse reuerentiam Ecclesiæ, Io. Visch. de immun. Eccles. num. 63. & citatis multis Decian. vbi supra, num. 7.

10 Posset etiam dubitari, quod ille, qui semel deliquit in Ecclesia, vnde iure meritò illius immunitatem amisserit, si ante, vel post aliud commisserit delictum extra Eccle-

siam,

ſiam, in illa non ſit tutus, ob iniuriam ſemel illatam Ecclesiæ, quapropter dignus eſt generali priuatione illius immunitatis, prout deciſum fuit in Capell. Tholoſ. d. deciſ.422.& Caſſan.in Conſuetud.Burgund.rub.1.§.5. verſ.Archidiaconus,nu.12.Clar.in pract.§.fi.q.30.verſ. ſed quid ſi aliquis,in fi.In quo articulo mihi ſemper placuit diſtinctio adducta per Decian. d.lib.6.c.28. nu.10. vbi notabiliter dixit. Aut quærimus ſi committens delictum in Eccleſia, pro quo venit priuandus immunitate, ſit tutus in Eccleſia pro alijs antea commiſſis, pro quibus poterat vti immunitate, ſi iudex vellet cōfugientem punire tantum pro præteritis delictis, & non pro commiſſo in Eccleſia, & tunc eſſet tutus,vti ſentit Io.Viſch. de immunit. Eccleſ. num. 64. ſecus verò ſi vellet punire pro commiſſo in Eccleſia,quia tunc poſſet punire etiam pro alijs, per ea, quæ tradidere Bart.& Ang. in l.2.§.ſed & eximendi.ff.ne quis eum,& pulchrè Bald.conſil.90. lib.2. qui voluerunt, quod captus pro vno delicto legitimè poſſit carceribus pro alijs commendari, & contra eum pro alijs inquiri, & etiam puniri. Aut quærimus, an pro delictis non exceptis poſtea commiſſis poſſit extrahi qui primo in Eccleſia deliquerat. Et iterum diſtinguendum erit, Aut fuerat punitus pro delicto, quod in Eccleſia commiſerat, & hoc in caſu, quia pœna ſicut ſolutio,tollit omnem obligationem,ideo non poteſt extrahi pro alijs.

Aut vero non fuit punitus; & tunc poterit extrahi, ſaltem

ſaltem pro primo, quod commiſerat in Eccleſia, ſi iudex eſt competens, etiam pro illo, & ſi non eſt competens, non poterit, Nam & ſi priora delicta aggrauēt quo ad pœnam, non tamen quo ad tribuendam iuriſdictionem, & hanc Decian. diſtinctionem ſatis æquam, & rationabilem eſſe affirmat Farinat. de carcerib. & carcera. q. 28. num. 60. in fin.

Proditores non gaudent beneficio immunitatis Eccleſiæ. Et qui dicantur proditores. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *PRoditorum deffinitio, & ethymologia.*
2 *Proditorum ſpecies enumerantur.*
3 *Homicidium proditorium quale.*
4 *Vt quis proditor dicatur, oportet, quod fidem datam frangat, vel ſimulatione inſidietur.*
5 *Inimicus per inſidias occiſus, & ex feneſtra non dicitur proditoriè occiſus, quia benè poterat futuram vindictam præuidere.*

DICIT quinto loco Conſtitutio noſtra, quod qui proditoriè proximũ ſuum occiderit, non debet frui immunitate Eccleſiaſtica: Pro cui⁹
1 declaratione vidēdum erit, quis dicatur proditor. † Prodere enim dicitur, qui procul aliquid à ſe abijcit; ideo pro-

proditor dicitur, qui fidem, quam præstare debet, procul dat, idest, procul à se reijcit, & ideo proditor dicitur, qui fidem, & officium, quod fundamentum in fide habet, à se procul reijcit, quapropter quot modis quis à fide data expresè, vel tacitè deficit, proditor appellari potest, vt per glo. in c. Clericus, qui adulationis, quod est tertium 46. dist. vbi omnes notant.

2 Vt ergo clarius omnia percipiantur, tres erunt constituendæ proditionum species.

Quarum prima est in Deum; Secunda in Principem, Tertia in priuatos homines, de qua intendit Pontif. N. sub hisce verbis, Nam de illis in Deum, & in Patriam, & Principem inferius tractabitur, dum de hæreticis, & crimine læsæ Maiestatis agetur, qui, & ipsi hac immunitate sunt destituti.

3 Redeundo igitur ad rem nostram, proditorium tunc dicitur homicidium, vbi nullus præcedebat rancor, sed potius simulabatur amicitia, quia videlicet, simul comedebant, vel simul erant in itinere, & sic vnum gerebatur in corde, aliud in verbis, ita Bart. quem postea omnes secuti sunt in l. recipiendum. §. delinquunt. ff. de pęn. & Luc. de Penn. in l. seruum, in fin. vers. item nota mores proditoris. C. de delator. lib. 10. describit proditorem esse illum; qui insignia fidelitatis ostendit, & eius sermones sunt moliti super oleum, & ipsi sunt iacula, allegat Prouerb. c. 58. & Canonistæ communiter in c. 1. de homicid. asseruere, quod si aliquis iter faciens cum ali-

quo,

quo, tanquam socius, & amicus, & nulla rixæ causa intercedente illum occidit, vel offendit, proditoriè id fecisse dicitur. Et Io. Andr. in c. 1. de feud. dicit proditorē esse, qui sine diffidatione occidit illum, qui de eo confidit. Felin. verò in d. c. 1. de homicid. affirmat proditorem dici, qui offendit socium itineris, vel sedentem in mensa iuxta illud Matth. 26. qui intingit manum mecum in paropside, hic me tradet, quod etiam consultus respondit Alex. consil. 145. num. 5. lib. 7. Gerard. sing. 14. nu. 6. Collegium Aduocatorum Prouinciæ Marchiæ, consil. 150. n. 42. lib. 1. crimin. diuers. Cęph. cons. 57. num. 13. lib. 1. vbi citatis multis, respondit, quod proditor ille dicitur, qui in actibus vnum ostendit, & aliud in mente gerit, & ideo si quis recipiatur tanquam socius, & is nulla interueniente rixa, percussus fuerit, dicitur id proditoriè factum, & hoc sentit Afflict. decis. 265. num. 63. & seq. ibiq; Vrsill. n. 70. Gomez. var. resolut. tit. de homic. c. 3. n. 5. & ab omnibus, qui post Bart. scripsere receptū esse attestatur Igne. in repet l. si certus, §. si vnus ex dominis, num. 18. ff. ad Syllan. & nouissimè Gabr. Falcon. in quadam informatione inserta inter consil. crimin. Farin. post consil. 76. n. 15. & Vulpell. consil. 59. in prin. appellat proditorem eum, qui per simulationem amicitię nefariè prodit, & qui à tergo, vel dormientem offendit.

4 Ad hoc autem, vt quis proditor dicatur, oportet, vel quod fidem datam frangat, vt diximus, vel simulatione insidietur, simulans vnū facere, cum aliud habeat in corde.

de.l.1.ff.de præuaricat.l.athletas,§.pen.ff.de ijs,qui not. infam.l.omne delictum.§.exploratores.ff.de re milit.Bal. in c.1.in prin.quib.mod. feud.amitt. & in Authen. item nulla.C.de Epiſc.& Cler.Bart. in extra.qui ſint rebelles, in ver. rebellis, nu.4. Aret. in §.interdum,nu.6.Inſtit.de hæred. quæ abinteſt. deffer. Decian. omnino videndus, lib.7.c.29.de proditoribus, nu. 24.par.2.

5 Vnde bene reſpondit Sanctiſſimo Papæ Clementi Farinat. d. conſ.76. nu.7. Quod licet inimicus per inſidias occiderit ex feneſtra cum archibuſijs,non per hoc dicatur proditoriè commiſſum, quia inimicus bene poterat futuram vindictam præuidere,& ſibi præcauere, vti docet Bart. in d.l.recipiendum, §.delinquunt,ff.de pœn.& proinde gaudere debet immunitate Eccleſiaſtica, & in eadem facti ſpecie reſpondit Falcon. vt eſt videre poſt dictum conſil.76. Farin. & non diſſentit Villagut. de extenſ. leg.tit. de extenſ.immun. Eccleſ.ſub num.53. verſ. quartus modus.

Aſſaſſinos non gaudere hac immunitate, & quis dicatur Aſſaſſinus,& vndè dictus. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Aſſaſſini non gaudent immunitate Eccleſiaſtica, & ratio aſſignatur.*

2 *Aſſaſſini qui, & vndè dicti.*

3 Secun-

3 *Secundum communem interpretationem Assassini dicuntur, qui conducti homines occidunt.*

4 *Assaßinij nomen de iure communi non erat cognitum, & fieri mandans conductor dicebatur, faciens verò locator.*

5 *Et Assassini dicuntur tam conducentes operas ad occidendũ, & dantes pecuniam, & mandantes, quam ipsi, qui pecunia conducti occidunt, ideo vterque priuatus erit immunitate ista.*

6 *Propriè qui dicantur Assassini.*

7 *Vt quis dicatur Assassinus, oportet, quod non simpliciter per prætium delinquat, sed quod suscipiat mandatum occidendi, prætio conuento.*

8 *Non dicitur Assassinus, qui spe, vel gratia adductus sine promissione delinquit, vt alteri morem gerat.*

9 *Ad constituendum Assassinium requiritur, quod pecunia interueniat, aliavè res, & promissiones certæ, non vagæ, & iactatoriæ.*

10 *Qui propriam iniuriam vlciscitur socijs pecunia conductis, non committit Assassinium.*

11 *Vt quis tanquam Assassinus, priuetur immunitate nostra, requiritur mandatum ad occidendum, & non sufficeret ad vulnerandum.*

12 *Ad constituendum Assaßinium oportet, quod occisus fuerit Christianus.*

13 *Cui incumbat onus probandi occisum fuisse Christianum, vt de assassinio quis teneatur.*

1 ASSASSINI pariter excipiuntur à Constitutione, vt non gaudeant immunitate Ecclesiastica, quod factum esse dicẽdum erit propter huius delicti immanitatem, & diritatem, cum plus sit occidere hominem per Assassinium, quam ex proposito, & deliberatè.

2 Videndum igitur erit, qui sint Assassini, & Prob. Anch. Imo. Franc. & Gemin. in c. 1. de homicid. in 6. scriptum reliquerunt, quod Assassinus dicitur, qui pecunia aliovè prętio conducti, homines occidunt, percutiuntvè, nil tale ab eis præcauentes, mandato vel infidelium, vel Christianorum.

Io. Andr. & Archid. ibi aliter sentire videntur, & quod tex. ille loquatur de certis generibus hominum infidelium, qui Christianos prętio conducti occidebant, idq; colligi apertè posse videtur ex verbis ipsius tex. dum dicit. Quod non nulli Magnates, taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorundem Assassinorum Domino impetrare, sicq; ab eo nõ absq; Christianæ dignitatis opprobrio redimere quodãmodo vitam suam, Quapropter resultat, quod Assassini sub vno Domino viuunt, & sunt infideles, & glos. in d. c. 1. ver. formidantes, dicit qualitatem Assassinorum esse non timere mortem, & dicuntur esse de luezzo dalla Montagna, & additio ibi notat, quod Dominus Assassinorũ est quidã Baro Saracenus, & Assassini sunt sui serui, ita nutriti,

quod

quod parendo mandato Domini sui credunt saluari, & dicit Hostien.quod multi Christiani Principes per tales mortui sunt, & de istis Assassinis loquitur Volateran. lib.11.cap.de sectis Syriç.hoc idem sentit.Alberic.in diction. ver. Assassinus:Aret.consil.163.nu.17.Nauar. in Manual. c.27.sub num.135.& perbellè Couar. var.resolut.lib.2.c.20.num.9.& seq. & Menoch.de arbitr.cas. 360.nu.40.& 41. vbi adamussim recenset, qui sint Assassini,& vnde originem traxerint.

3 Tamen recepta est pro communi interpretatio illa Prob. & aliorum,vt Assassini dicantur,qui conducti homines occidunt, ita Bart. in l. non solum.§.si mandato, num.4. ff.de iniur.& in l.Cicero. ff.de pęn.Bald.& Salic. in l. non ideo minus,colum.pen. C.de accusat.Ang.in l. qui sepulcra.C.de sepul.viol.Alex.consil.166.n.1.lib.7. Mars.in l.1.num.103.C.de rap.virg.& in pract.§.examinata,num.21.& in §.diligenter,nu.156.Menoch. d.cas. 360.num.42.dicens, ex communi significatione intelligimus eum esse assassinum; qui pecunia accepta, vel promissa, aliquem occidit: Decian.d.lib.6.c.28.sub nu. 18.vers.recepta tamẽ est communis interpretatio.Clar. in §.Assassinium,in primis verbis.Capic.decis.155.n.12. vbi affirmat,quod Assassini vocantur vulgo hi, qui accepta pecunia, vel promissa, homicidia committunt, & quod vulgi interpretatio est attendenda,Corn.cõs.249. sub nu.2.lib.1. respondit,quod Assassinus dicitur,quando quis pecuniam recipit, vel de ea recipienda cõuenit,

pro interficiendo aliquem,&c Grammat.vot.9.num.1. & seq.asseruit,quod Assassinus dicitur,qui per prętium, seù aliquo sibi dato,deliquit,& num.2.subiunxit,quod per promissionem factam alicui,vt delictum committat, dicitur esse commissum crimen Assassinij, prosequitur Paris.consil. 166.nu.3. lib.4.qui comprobat,verè illum assassinum dici,qui prętio conductus,vel pecunia,homicidium committit.Carrer.in pract. tit.de homic.§.circa igitur tertium,nu.3.ostendit,quod assassinus dicitur,qui pecunia mediante,mandat,occidi, & num.2. nobis reliquit.

4 Quod nomen assassinij de iure communi non erat cognitum,sed fieri mandans conductor dicebatur, faciens verò locator, vt in l.non solum. §.si mandato,ff.de iniur. vulgari verò sermone ambo dicuntur assassini, & hoc iure Canonico inuentum. Et firmat Mascard. de probat. conclus. 38.nu.1.parte prima, hoc idem videtur sensisse Baiard.ad Clar.§.assassinium,num.5.& 6.Bursatt.consil. 20.n.4.lib.1.vbi de communi attestatur;&c cons.192. num.5.lib.2. latè Gabr.comm.opin.tit.de malefic.conclus.1.Hondad.consil.93.num.65.& seq.lib.2.Vulpell. cons.143.n.5.Viui.com.opin.in ver.Assassini.

5 Et quod attinet ad rem nostram, Assassini dicũtur,tam conducentes operas ad occidendum, &c dantes pecuniam, & mandantes, quam ipsi, qui pecunia conducti occidunt,ideo vterq; priuatus erit tali immunitate,licet secundum veritatem,& mentem d.c.1.de homicid.in 6.

Assassini

6 Assassini propriè dicantur, qui à Principibus, & Magistratibus conducti, eorum mandato, modo hos, modo illos occidunt, ex communi tamen vsu loquendi, resolutum est, quod assassini dicuntur, quicunq; prætio conducti, etiam mandato priuati, hominem occidunt, & talis vsus attendendus, vt demonstrat Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 18. in fin. Et certe si propria significatio assassinorum attenderetur, in vanum Summ. Pont. assassinos priuasset immunitate Ecclesiastica, cum hi homines temporibus nostris nõ sint amplius in rerum natura, & propterea de alijs, qui prætio occidunt, vel occidi mandant est intelligenda Constitutio ista.
7 Aduertendum tamẽ erit, quod ad hoc, vt quis dicatur assassinus, oportet, non simpliciter quod delinquat per prætium, quia etiã milites hoc modo essent assassini, sed quod suscipiat mandatum occidendi hominem prætio conuento, vt consuluit Alcia. conf. 11. n. 17. lib. 1.
8 Addendum etiam erit, quod assassinus minimè dicitur, qui spe, vel gratia adductus, sine promissione deliquit, vt alteri morem gerat, quo in casu consuluit Aret. consil. 163. n. 17. & comprobat Ant. Gabr. comm. opin. tit. de malefic. conclus. 1. num. 34. & Viui. comm. opin. 74. vers. tertio, quod assassini. & tenet Mascard. d. conclus. 138. num. 2. par. 1.
9 Et propterea dicebat Bursatt. d. cons. 20. num. 4. lib. 1. Quod ad constituẽdum assassinium requiritur, quod interueniat pecunia, aliæve res, & promissiones certæ, &

non vagæ, & iactatoriæ, ideo bene consultus respōdit Vulpell. d.cons. 143. quod nō committitur assassinium, si quis mandet his verbis. *Che non li mancarebbe mai à suoi bisogni.* Qui pariter dicit, quod nec accipiens pecuniam pro expensis in hospitio faciēdis, dicitur assassinus. Nec recipiēs dono vnum par caligarum. & assentit Baiard. ad Clar. d. §. assassinium, n. 7. & 8. Et non est dicendus assassinus occidēs sub spe equi, quem existimet forte, vt sibi daretur à mandante, vt consuluit Bald. consil. 383. lib. 5. & approbat Alcia. d. cons. 11. n. 14. lib. 1. & sequitur Carrer. in pract. §. circa igitur tertium. de homicid. num. 5. Qui respondit Io. Andr. in c. pen. de Cleric. non resident. & Grammat. d. voto. 9. n. 3. vbi dixerunt, assassinij delictum dici patratum, ne dum pro pecunia, sed etiam si quis delinquat, vt alteri complaceat. Quia prædicta procedere solū possent, quando esset delictum commissum sub spe consequendi præmium ex tali complacentia, vt quia ei complaceat, qui verisimiliter esset ipsum remuneraturus, & Carrer. sequitur Monticell. in pract. crim. reg. 8. n. 7. & vltra Carrer. dictis per Io. And. & Grammat. responderi quoq; posset de mente Hondad. d. conf. 93. n. 68. lib. 2. Quod si hæc declaratio reciperetur, semper mandatum contineret assassinium, cum semper mandatarius, aut ob præmium, aut, vt complaceat mandanti, exequatur mandatum, quod tamen falsum est, quoniam non interueniente pecunia, aut alia re, seù certa promissione, nō committitur assassinium, iuxta sen-

sententiam communiter receptam, etiam si animo alteri complacendi commissum fuerit delictum, & solum opinio Io. Andr. procedere posset, si committens esset subiectus dominio certi Domini, cui obediens committeret homicidium, secus si committatur à persona libera, & nullo modo subiecta mandanti, vt optimè declarat Hiero. Gabr. cons. 170. n. 15. & 16. lib. 1. vbi affirmat quod generalis, & in certa promissio non facit assassiniũ, & num. 21. scribit, quod expensæ non inducunt assassinium, sed aliquid remanens, quod lucrum afferat, & eum sequutus fuit Hipp. Riminald. cons. 685. num. 22. lib. 6.

10 Ex quibus inferri potest; quod assassinus non est is, qui propriam iniuriam vlciscitur, socijs pecunia conductis, vt per Hiero. Gabr. d. cons. 170. num. 13. lib. 1. Et firmat Vulpell. d. cons. 143. n. 10. quod si constet mandantem cum vulnerato inimicitiæ, & vindicandi causam habuisse, quatenus de conuentione prætij legitimè cum mãdatario appareret, adhuc mandans de assassinio non teneretur. Et respondit Grat. consil. 52. nu. 45. & seq. lib. 2. Quod interficiens aliquem spe consequendi bona, & hæreditatem occisi, non dicitur commisisse assassinium, quia opus est, vt pecuniæ, vel promissionis corruptio interueniat, & nõ dissentit Baiard. ad Clar. d. §. assassinium, num. 11. & num. 20.

11 Et tandem, vt quis, tãquam assassinus nõ possit vti priuilegio immunitatis Ecclesiasticæ, opus est, quod interueniat

ueniat mandatum ad occidendum.c.pro humani.de homicid.in 6.vbi Anch.Io.Andr. & Gemin.Quamquam Alex.cons. 166.n.5.lib.6. videatur tenere assassiniũ committi etiam ob mandatum ad vulnerandum, dum alternatiuè loquitur de suscipiente mandatum prætio ad interficiendum,vel vulnerandum,ipse etenim nihil firmat, sed tantummodo dixit,posito,quod verum esset,dictum Caium fuisse assassinum, Tamen contrarium, quod ex mandato ad vulnerandum tantum, mediante pecunia non committatur assassinium,voluere Ant.Gabr.d.conclus. 1. de delict. nu. 30. in 9.ampliat. Alciat.d.cons. 11. nu. 17.lib. 1.Vulpell.d.cons. 143.n. 1.Decia.lib. 9.c. 30. num. 41. Mascard.de probat.d.conclus. 138.nu. 10.& seq.& citatis his, Hondad.d.cons. 93.n. 65.lib. 2.

12 Vltimo erit aduertendum, quòd vt assassinium cõmissum dicatur, opus est, quod occisus fuerit Christianus, vti attestatur Aret.d.cons. 163.col. 2.qui hanc esse communem profitetur,& de consuetudine seruari,prout eũ refert Baiard.ad Clar. d.§.assassinium, nu. 13.& fuit opinio Io.Andr.in d.c. 1. de homic.in 6.quem refert Corn. cons. 249. sub n. 1.lib. 1.qui dicebat,quod euasit quemdam Prælatum, qui fuerat accusatus, seù inquisitus de crimine assassinatus, & non fuerat deductum in processu, vel in libello, quòd ille,qui fuerat assassinatus,fuerit Christianus, & admonet Aduocatos,quod id probẽt, & allegant Bald. idem dicẽtem in l. si quis nõ dicam rapere.C.de Episc.& Cler.& prædictus omnes recenset

Decia.

Decia. d.lib.6. c.28.sub nu.18. & voluit Clar.in d.§.assassinium in princ. & notat Carrer. in pract. d. §. circa igitur tertium num. 16.& Bertrand.consi.140. n. 5.lib.2. Boss.tit.de mand. ad homicid.n. 23.Viui.comm.opin.in ver. assassini, vbi testatur hanc esse communem opinionem,& cõsuetudine receptam, adeo vt pauci Scribẽtes admodum refragentur,& comprobat Mascard.d.conclus.138.num.13.& fuit de mente Siluestr.in sum.in ver. assassini,sub num.2.

Ex hac vltima declaratione infertur, quod etiã, si quis proditoriè occiderit infidelem, non propterea est priuandus immunitate ista,quia si assassinus debet gaudere ea, si assassinat infidelem, multo magis proditor,cũ maius sit assassinium proditione.

13 Rursus pro complemento huius materię assassinorum, restat videre,cui incumbat onus probãdi occisum fuisse Christianum, cum absque baptismate nemo efficiatur Christianus;Pro regula erit,quod allegãti aliquem fuisse baptizatum, incumbit onus probandi, vt traditur in c. paruulos, dist.4. de consecrat. & habemus glos.notabilem in c. presbyteri, distin.68.quæ dicit in dubio potius præsumi,quem nõ esse baptizatum,quam baptizatum, & ponit Alciat. de præsumpt.reg.2. præsump.4. Quod autem spectat ad ea,quæ tractamus, eruditissimus Clar. in §.assassinium, nu.2.dicit occisum habendum esse pro Christiano, cum reperiatur in territorio Christianorũ, quoniam à communiter accidentibus infideles nõ sunt

soliti conuersari inter Christianos, quod argumentum in materia probationum validissimum est, per notata in l.certi.§.quoniam.ff.si cert.pet.& tradit glo.in l.neq; natales. C.de probat. Quapropter credit Clar.quod parũ prodesset apud Senatum Mediolanen. talis deffensio, stante grauitate delicti,in quo non est super huiuscemodi subtilitatibus insistẽdum, fatetur tamen, quod si reus probaret illum occisum fuisse infidelem, tunc vtiq; esset ab hoc crimine assassinij absoluendus.

Verum, cum habeamus insigne dictum Io. Andr.affirmantem, se deffendisse Prælatum illum,contra quẽ fuerat probatum, quod occidi fecerat homines per assassinos, tamen non erat probatum occisos fuisse Christianos,opinio Clar.redditur dubia,& Io.Andr.refert Gemin.in d.c.1.& Bal.in d.l.si quis non dicam,num.8.vers. præterea dicit. C.de Episc.& Cler. qui etsi dicat de allegatione,nõ autem de probatione,nihilominus verbum (allegare),accipitur pro (probare),& sic eũ citãt Doct. & declarat apost. ad Pacian. in tract. cui incumb. on. proban. c.14. littera.B. part. 2. huius sententiæ citatur Alex.cons.1.nu.23.lib.3.cons.224. nu.3.lib.2.cons.82. nu.14.lib.3. & cons.166. in fin.lib.7.vbi dicit hanc esse communem opinionem,latè prosequitur Curt.sen.cõs. 73.sub nu.3.Ias.in l.non solum.§.sciendum,n.3.ff.de no. op.nunc.Dec.in c.post cessionem,nu.23.de probat.plenissi.Tiraq. de retract.consang.§.8.gl.7.in prin.& Gabr. d.conclus.1. de malefic.cum quibus concordat Pacian. d.c.14.

d.c.14.sub nu.7.& respondit Clar.non esse verũ à communiter accidentibus, quod infideles non versentur inter Christicolas, quoniam cõtrarium videmus quotidie in Iudæis,qui cõiter inter nos cõuersantur, quos,si quis occiderit, nõ esset assassinus, ꝑ notata in d.c.1.de homic. in 6.& firmat sum. Tabien.in cas.37.in fin.de excomm.

Nec pariter admittẽdum dicit, quod hæc sit iuris subtilitas, cum sit qualitas delictum aggrauans, quæ cum à lege requiratur,est omnino probanda,vt notat Ias.in l.si extraneus in fin.ff.de cond.caus.dat.& egregiè Curt.sen. in cons.59. n.7.& abundè Tiraq.d.§.8.glo.7.n.1.de retract. consang. & propterea dicebat Pacian.d.loco non credere,has rationes non valituras apud illum integerrimum Senatum, ex quo nõ tractatur de absoluta rei dessensione,sed de grauiori pœna euitanda.Hoc tamen verum esse affirmat Pacian. præfato loco,num.10. quod si quis occiderit quempiam, qui in S.M.Ecclesiæ fide, & Christi nomine confessione hucusque perseuerasse probetur,quod is pro Christicola erit habẽdus,licet de eius baptismate non constaret,& pęna assassinij esset puniendus occidens eum de mandato alterius, prętio conuento,per tex.c.2.de Presb.non baptiz.

Quod limitandum credit Mascard.d.cõcl.138.sub nu. 14.non procedere in eo,qui circũcisus reperiretur,quia ex hoc satis dicitur illum esse infidelem,cui pręsumptioni standum erit,nisi contrarium probetur,vnde opus esset docere de baptismate.

De

De hæreticis, quibus in casibus immunitate Ecclesiastica sint priuati. Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 Haeretici quare non sint digni immunitate ista.

2 Hæretici proditores sunt, illa proditionis specie, quæ in Deum committitur.

3 Hæresis diffinitio.

4 Infideles largo modo possunt dici hæretici, quamquam propriè non sint, vnde Inquisitores hæreticæ prauitatis contra eos procedere non possunt.

5 Stricta, & propria hæresis diffinitio datur.

6 Tria concurrere debent ad perfectam hæresim constituendum, & quæ.

7 Hæresis, vox græca, quæ latinè dici potest electio, siue secta in aliquo dogmate.

Quæ, & si sonet in bonam, & in malam partem, attamen infame est hoc nomen apud omnes Christianos.

8 Infideles, an gaudeant immunitate Ecclesiastica, vt si ob delictum non exceptum confugerent ad Ecclesiam, inde sint extrahendi, vel potius sint tuti.

9 Hæretici, si committant aliquod aliud delictum non exceptum, an sint tuti in Ecclesia.

10 Blasphemus an dignus sit Ecclesiæ tutela.

11 Blasphe-

11 Blasphemiæ grauitas.
12 Pœna, quæ solet imponi blasphemis.
13 Excommunicatus an tutus sit in Ecclesia.

1 SVCCEDVNT septimo loco hæretici, qui immunitate Ecclesiastica non sunt digni; cum enim per hæresim verè, & immediatè, ac principaliter in Ecclesiam delinquant, nimirum si sunt sua tutela destituti, vt est glos. in Auth. de mand. Princip. §. neq; autem, & facit tex. l. 1. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & in puncto hoc tenet Gondisla. de hæretici. q. 11. nu. 15. & similiter Mars. in l. ex Senatus consulto in fin. nu. 11. ff. de Sicar. Boer. decis. 110. nu. 6. & Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. nu. 11. in fin. Et comprobatur euidétissima ratione. Si enim is, qui in Ecclesia deliquit contra proximum, non gaudet Ecclesiæ immunitate, vti ostensum fuit, multo minus debet gaudere, qui in Ecclesiam ipsam, & Deum ipsius fundatorem delinquit, frustra namq; illius quis implorat auxilium, qui in ipsum deliquit. c. quia frustra. de vsur. & d. c. fin. de immun. Eccles. & l. auxilium in fin. ff. de mino. & expressè firmat Decia. lib. 5. c. 42. num. 7.

2 Et cũ, vt diximus, hæretici proditores iure meritò possint appellari, illa specie proditionis, qua dictũ est committi in Deum. hinc, sicuti proditores hominum nõ merentur hanc immunitatem, ita & multo magis Dei proditores, quod absq; dubio verum est, quando hæretici

pro

pro hæresi ad Ecclesiam confugissent, si enim pro alijs delictis sint tuti, inferius suo loco enucleabitur.

3 Hæresis itaque ita diffiniri potest, vt sit falsa opinio, & pertinax circa Deum, & ipsius Catholicam fidem, dixi (falsa opinio), quia hæresis est opinio, quæ vox loco generis ponitur; dixi (falsa), quia plures species falsitatis continere potest, dixi (pertinax), nam absque pertinacia non potest esse hæresis, & sic vox falsa ponitur ad differentiam veræ opinionis, vox (pertinax) ad differẽtiam erroris, quem quis paratus sit emendare, qui excusabilis est, neque hæreticum constituit, dixi (circa Deum) vt comprehenderem omnes species hæresis, infidelium scilicet, vt Paganorum, Iudæorum, & etiam Christianorum, & hæc diffinitio, ni fallor, colligitur ex c. hæreticus 24. q. 3. & traditur à D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 1. & 2. Omnis ergo, qui Trinitatem, & articulos fidei non agnoscit, vel in illis pertinaciter errat, hęreticus dici potest. Et etiã is, qui sibi nullum Deum, vel alium fingit, vt sunt infideles, glos. in c. inter hæresim 24. q. 3.

4 Largè igitur sumpta significatione hęresis, infideles, & Iudæi possunt dici hæretici, quia falsam habẽt circa Deũ opinionẽ, vt habemus in c. qui verò ead. caus. & q. licet propriè hæretici non sint, & ideo Inquisitores hæreticæ prauitatis non possunt contra eos procedere, vt notant Io. de Ligna. & Calder. inter consil. Bald. cons. 316. in fin. lib. 1. quod comprobauit ipse Bald. in consil. antecedenti eiusdem libri.

Strictè

5 Strictè autem hoc nomen ſumendo, vt nos Christiani illud vſurpamus, eſt dogma falſum, fidei orthodoxæ repugnans, cum pertinacia; Vnde tria concurrere debent ad perfectam hęreſim conſtituendam; Falſa ſcilicet, opinio, ſiue credulitas in rationali intellectu, Peruerſa voluntas in concupiſcibili, Et deffenſio illius peruerſæ voluntatis in iraſcibili. & propterea, propriè, & verè ille dicitur hæreticus, qui errat circa fidem Chriſtianam per intellectum, & pertinaciter hærret errori per voluntatem, quod probatur in c. dixit. 24. q. 3. & ſentit Girlād. de hæretic. q. 1. nu. 6. ac firmat Oldr. conſil. 21. colum. 2. verſ. circa primum latè Alphonſ. de Caſtr. de hæreti. car. mihi 24. in fin.

Ex quibus colligi poſſe dicendum erit, quod non omnis, qui peccat, dicitur hæreticus, ſed tantum, qui intellectu errat, ideo qui fornicatur, peccat corpore, ſed non per hoc peccat intellectu, dummodo credat fornicationem eſſe peccatum, ſin autem crederet fornicationem non eſſe peccatum, tunc intellectu erraret, & ideo hæreticus eſſet. Et aduertendum erit, quod non quilibet error eſt hæreſis, ſed tātum, qui repugnat fidei Chriſtianę.

7 Eſt hæreſis, vox græca, quę latinè dici poteſt electio, ſiue ſecta in aliquo dogmate, vt habetur in c. hæreſis 24. q. 3. vbi Archid. & ſequitur Azo. in ſum. C. de hæretic. & Felin. poſt alios in rub. de hæreti. Et quamquam hac ratione nomen hoc in bonam, & in malam partem ex ſui deriuatione capi poſſit, attamen hodie infame eſt hoc

nomen

nomen apud Christianos, & significat quamlibet peruersam opinionem à fide Christiana deuiantem.

8 Ex quo, vt diximus, infideles sub generali nomine hæreticorum comprehenduntur, quærẽdum erit, an gaudeãt hac immunitate? & glos. in d. c. inter alia ver. extrahendus. de immun. Eccles. videtur innuere, quod nec Iudęus delinquens sit extrahendus, ibiq; Hostien. Io. Andr. & Card. q. 1. Tiraq. de primog. q. 66. n. 9. Felin. in c. Iudęi, il primo de Iudę. Imo. citatis alijs, in Clemen. 1. de pęnit. & remiss. Mars. in l. vni. nu. 114. C. de rap. virg. Siluest. in summ. in ver. immunitas 3. n. 2. & hæc opinio fortasse frequentiori Auctorum calculo recepta videbitur, vt dicit Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. sub n. 11. & Clar. in pract. §. fin. q. 30. num. 17.

Cuius tamen contrarium tenendum esse docuit glo. in l. 1. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. per tex. ibi, itẽ in Authen. de mandat. Princi. §. publicorum. Abb. in d. c. inter alia. num. 6. Henric. Boich. in c. vlt. col. 2. de immunitate Eccles. Boer. decis. 110. Oldr. cõs. 54. Mars. in l. ex Senatus cõsulto, n. 10. ff. de Sicar. & Didac. d. c. 20. sub n. 11. qui de mẽte aliorum cõmunem appellat. Gig. de crim. læs. Maiest. lib. 3. rub. de plurib. & diuers. quæst. q. 3. in fin. num. 18. Remig. de immun. Eccles. in 18. fallent. vbi pariter ex Mars. vbi supra testatur de communi opinione, & nõ obstãtibus auctoritatibus pro contraria sententia adductis, nõ esse recedendum ab hac, quæ nõ solum re vera magis cõmunis est, vt affirmat Clar. in pract. §. fi.

q. 30.

q.30. num.17. verum,& etiam verior Io.Franc.Leon. in Theſ.for.Eccleſ.c.13.n.30.

Non enim debemus erga Iudæos, & alios infideles perfidiſſimos Chriſtiani nominis hoſtes vti aliqua humanitate, nec iuri cõſonũ eſt, vt is ab Eccleſia defendatur, cuius tutelæ, & fidei græmio ſe ipſum committere recuſat,ſunt verba Farinat. de carcer.& carcera.q.28.ſub num.68. & prius hoc idem tenuit Azo.in ſum.C.de ijs, qui ad Eccleſ.confug.n.2.Bar.& omnes in d.l.1.vbi Salyc.dicit,quod Eccleſia nõ eſt tutelæ ijs,qui nõ ſunt ſub lege ſua, & huius ſentẽtiæ fuit Cyn.in l.pręſenti, in primo membro diſtinctionis.C.de ijs,qui ad Eccleſ.cõfug. Ana.in d.c.Iudæi il primo, col.2.verſ.nũquid autem Iudæi.de Iudæ.Quo in loco nobis mandauit, quod ex quo pro hac opinione reperitur text. expreſſus de iure ciuili in d.l.1. & nullus tex. de iure Canonico, qui hoc decidat,& contrarium ſtatuat,videri ſibi durum,quod per gloſ.& interpretes ius ciuile corrigatur,& iſta opinio eſt æquiſſima, & vera; quia Eccleſia nõ debet præſtare patrocinium ei, qui ſemper nititur eã impugnare. c.diſplicet.23.q.4. non enim debet ex eo quis fructum capere, quod nixus eſt impugnare c. nõ debet ex eo,de reg. iur. in 6.cum hac opinione reſidet Marquar. de Iudæ. part. 1.c.8. & pluribus comprobat Decia.lib.6.c.28.num.8. qui veriorem, & communem appellat. Et quamquam Baiard.ad Clar.d.q.30.n.23. de mẽte Rebuff.in Cõſtit. de immun. Eccleſ. tom.2. art.1.gloſ.1.verſ. quinto excipitur,

pitur, asserat, quod Iudęi, si volunt fieri Christiani, huiusmodi immunitate gaudebunt, & facere potest ad hoc tex. l. 1. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. qui videtur innuere à contrario sensu, quod si non simulauerint, sed verè vellent fieri Christiani, quod debent esse tuti. Decian. nihilominus d. c. 28. num. 2. dicit, quod imò lex pręsumit, quod simulatè id faciant, quia certè probari nō potest, quin fictè faciant, possent vtiq; se baptizari facere in illa Ecclesia, & postea redire ad infidelitatem; & propterea lex illa, statim quod infidelis propter delictum, vel propter debita, & æs alienum, confugit ad Ecclesiā, præsumit iuris præsumptione, quod simulatè, & nō con trito corde id faciat; vnde non vult illum esse tutum, & ita intelligit dictum tex. Abb. in d. c. inter alia, num. 6. de immun. Eccles. & Henrich. Boich. in c. vlt. col. 2. eo. tit. & fuit de mente Io. de Visch. de immun. Eccl. in 13. concl.

9 Postquam resolutum est, & expresè statuit Constitutio nostra, quod hæretici nō possunt frui immunitate Ecclesiæ, restat dubium, si hæretici iam, vt tales cōdemnati, committerēt aliquod aliud delictum, puta, adulterium, & simile, & cōfugissēt ad Ecclesiam, an pro isto delicto sint tuti? & tenēdū est, nō esse tutos, quia hostes sunt Ecclesiæ, & nullo fauore Ecclesiæ digni. Boer. in puncto d. decis. 110. nu. 6. Mars. in d. l. ex Senatus cōsulto. ad fin. Didac. var. resolut. lib. 2. c. vlt. nu. 11. Gondisla. de hæreti. q. 11. Gig. de crim. læsæ Maiest. lib. 3. sub tit. de plurib. & var. quæst. q. 3. nu. 19. citati à Decia. d. lib. 6. c. 28.

c.28.nu.4.& assentit Farinat.de carcer.& carcer.q.28. sub num.68.

Ego credo,quod in hac quæstione adhibenda sit distinctio Decia. de qua supra c.5.num.10.Si enim hæreticus pro hæresi non fuit punitus, certè poterit extrahi, & puniri tam de hæresi, quam de alijs postea patratis, si autẽ de heresi fuit punitus,& per pœnitentiam peractam ad gremium S.M. Ecclesiæ redierit, crederem non esse priuandum ista immunitate pro alijs delictis, cum verè is amplius non possit appellari hereticus,cum ab eius pertinacia recesserit, idque expresè sentit Decia.d.lib.6.c. 28.num.6.in fin.

10 Sed quid dicendum de blasphemo? nũquid & ipse hac immunitate indignus reddatur?& Boer.d.decis.110.indignum esse affirmat,quod verum esse autumat Decian. d.c.28.num.6. quatenus pro blasphemia non fuerit punitus,& pro blasphemia esset extrahendus,quod suadere videtur ratio manifesta posita in d.c.fin. de immunit. Eccles.quia legis frustra implorat auxilium,qui in ipsam legem deliquit,qui enim delictum in Ecclesiam, vel contra Dei sponsam commiserit,gaudere non debet Ecclesiastica immunitate,ergo à fortiori nõ debet hac immunitate frui,qui deliquit in Deum Sponsum,& caput Ecclesiæ, cum immunitas ista cõcessa sit Ecclesijs propter Deum; locus enim non sanctificat hominem; sed homo locum. 40.dist.& aduertit Farinat.d.q.28.n.67.

Putarem tamen ego, quod si blasphemia esset de illa

E specie,

ſpecie, quam hæreticalem dicunt R.P. Inquiſitores hæreticę prauitatis, abſq; dubio talis blaſphemus non eſſet tutus, ſicuti tuti non ſunt hæretici.

11 Si autem blaſphemia non eſſet de illis, gaudere immunitate crederem, quia videmus, quod blaſphemi nõ puniũtur pœnis, quibus hæretici, quamquam grauiſſimum crimen ſit blaſphemia, & omni iure punibile, ſicuti poſt Theologos ſcribunt ex noſtratibus Caſſan. conſ. 11. nu. 68. & Boer. deciſ. 301. Hodie tamen pœna illa mortis diminuta eſt, & minor ſemper infligitur, & hoc propter multitudinem blaſphemantium, & procul dubio ſi omnes blaſphemi decapitarentur, pauci ſupereſſent, qui poſſent blaſphemare, vt dicit Bellon. conſ. 69. n. 6. adeò humana vitia vergunt in peius.

12 Et ob id Cardin. Hoſtien. in ſumm. tit. de maled. §. blaſphemantes. verſ. grauior. quem reaſſumpſerunt, & ſecuti ſunt multi per Menoch. relati de arbitr. caſ. 375. n. 30. & poſt eum Decia d. lib. 6. c. 6. nu. 7. iudicis arbitrio puniendos eſſe ſcripſere, qui pro perſonæ, & facti qualitate pœnam indicere poterit.

Et quãdoq; blaſphemus fuit ſolitus puniri funis ictuũ, vt in illo, qui dixerat, (*Ne tu, ne quel traditore di Chriſto.*) de quo Clar. in §. blaſphemia, ſub num. 3.

Exilio quoque plerumque damnantur blaſphemi, & hæc pęna per partes Sereniſſimi Dominij Veneti imponitur, addita quali quali pęna pecuniaria, ſicut refert Decia. vbi ſupra, num. 16.

Gloſ.

Glos. in c. 2. ver. altrix. de off. ordin. in 6. carcere puniri blasphemos tradidit.

Et Boer. d. decis. 301. Tholosæ seruari asserit, aliquibus vicibus mergi in aqua, & quasi suffocari, ita tamen, vt non moriantur.

Nec nõ Brixiæ, Papiæ, & Pataui j extare statuta, pœnã pecuniariam blasphemantibus imponentia, attestatur Menoch. d. cas. 375. n. 5. In hoc autem Statu Serenissimi D. N. Ducis Vrbini habemus Decretũ Celsitudinis suę, imponens pœnam blasphemantibus vigintiquinq; aureorum, publicè fune plectuntur, & perpetua notantur infamia.

Et propterea ex impositione pœnæ apparet, qđ blasphemi non puniuntur morte, & ob id crederem, non esse priuandos hac immunitate; simili modo dicendum erit de excõmunicato, an immunitate nostra vti debeat? & Felin. in c. 2. n. 5. vers. ex quo videtur. de except. annuere videtur, quod nõ sit tutus, ea ductus ratione, quia qs frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem. d. c. quia frustra. de vsur.

Et etiam quia excõmunicato est interdictus ingressus Ecclesiæ, ideo in ea non potest sepeliri per ea, quæ tradit Arch. in c. præsentis. q. 2. Ergo multo minus viuens protegitur ab Ecclesia.

Cui addere possumus, quod excõmunicatio est maior pœna, quæ detur in Ecclesia, cum per eam homo extra Ecclesiã eijciatur, & tradatur Sathanę, non quasi dam-

 nandus,

nandus, sed corrigendus, in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat, vt cōsiderat. Cosm. Filiare. de off. Sacerd. lib. 3. c. 2. de excomm. ver. & non solum. Vnde si excommunicatus est membrum putridum, & aridum Ecclesiæ, nōn debet illius immunitate gaudere.

Attamen communis opinio est in contrariū, quod excommunicatus cōfugiens àd Ecclesiam sit in illa tutus, vt tenet Hostien. in summ. de immunit. Ecclesiastic. in §. Quibus. vers. Quod ergo. & Io. Fab. in l. 1. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & in §. vlt. Instit. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. Cyn. in d. l. 1. Henrich. Boich. in d. c. fi. de immunit. Eccles. & Imo. in Clemen. 1. de pęn. & remis. quibus adductus hāc opinionem, tāquā magis communem tenendā firmat Decia. d. lib. 6. c. 28. n. 3. & attestatur Boer. d. decis. 110. n. 5. prosequitur Io. Visch. de immun. Eccl. n. 49. & Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. n. 11. & comprobat Clar. post alios in pract. §. fin. q. 30. nu. 18. Remig. de immun. Ecclesiast. in 19. fallent. n. 1. & Io. Franc. Leon. Thes. for. Eccles. c. 13. n. 29. qui communem dicit.

Et facit pro tenentibus affirmatiuām, Quia excommunicatus viuens nō prohibetur, neq; arcetur ab Ecclesia, quādo nō celebrātur Diuina officia, glos. in c. qui studet. 1. q. 1. in ver. dimisit. in fin. Butr. in c. responso. per illum tex. de sent. excommunic. & dicebat Arch. in c. diffiniuit. 17. q. 4. quod tex. iuris Canonici, & ciuilis dātes immunitatem hanc, & excipientes aliquos casus, non excipiūt personas, sed tātum crimina, pro quibus aufugiūt, prout

eum

eum refert, & amplectitur Decia. d. c. 28. ſub n. 3. vbi reſpondit conſiderationibus Felin. Quod excommunicato denegetur ſepultura, quia illud eſt, ex quo apparet mortuum in pęnitentem, & conſequenter hæreticum.

Et minus obſtat, quod fruſtra legis auxilium implorat, qui contra legem facit. Nā intelligitur in eodemmet facto, ſi enim excōmunicatus fuiſſet pro delicto, pro quo confugit ad Eccleſiam, poſſet procedere, ſecus ſi pro alio, & diuerſo.

Et quamquā excommunicatio ſit maior pęna, quę imponatur ab Eccleſia, nihilominus excōmunicatus fidem retinet, & licèt extra Eccleſiam eijciatur, non fit, vt omnino ſit extra Eccleſiā, ſed vt corrigatur, quia quatenus eſt ex intentione Eccleſiæ, excommunicatio tanquam medicina fuit inuenta, vt reſipiſcere faciat.

De Reis læſæ Maieſtatis crimine, quomodo, & quando hac immunitate ſint priuati. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *CRimen læſæ Maieſtatis exceptum, & ſub generali regula non comprehenſum, & ſi latrones ſunt deſtituti beneficio immunitatis Eccleſiaſticæ, tantò fortius rei huiuſce criminis.*

2 *Ante conſtitutionem iſtam Gregorianam, & ſi crimen læſæ*

Maiestatis non reperiretur expressè connumeratum, inter casus exceptuatos tam de iure ciuili, quam Canonico, tamen tuti non erant in Ecclesia.

3 *Duplex est Maiestas, Diuina, & humana, Diuina respectu Dei consideratur, & humana concernit personas humanas, vt Principes, & Potestates.*

4 *Ethymum huius vocabuli, Maiestas, datur.*

5 *Crimen læsæ Maiestatis vtrum committatur contra Principes inferiores, & Ciuitates recognoscentes superiorem.*

6 *A non subdito crimen læsæ Maiestatis non committitur, & oportet, quod sit subditus ratione originis, vel domicilij.*

7 *Gregoriana nostra requirit, quod crimen læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis committatur.*
Hinc offendens Consiliarium Principis non potest extrahi ab Ecclesia.

1 VLTIMO loco Sanctissimus in hac Cõstitutione excepit reos crimine læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis: Est enim hoc crimen adeò exceptum, quod non comprehẽdatur sub generali regula, & propterea huiusce sceleris rei nõ debẽt hoc immunitatis auxilio frui; absurdum enim esset, si latrones publici, & depopulatores agrorũ priuarẽtur immunitate Ecclesię, & in ea tuti essent rei læsæ Maiestatis; quod quidẽ crimen multo grauius est præfatis delictis, tum ratione personæ, quæ offenditur, tum etiã ratione impositæ pęnæ, vti aduertit Farin.d.q.28.n.72.

Et

2 Et licet ante Conſtitutionem noſtram hoc delictũ non reperiretur cõnumeratũ expreſsè inter caſus exceptuatos, neque iure Canonico, neq; ciuili, attamẽ tutos non fuiſſe delinquentes iſtos, pluribus comprobat Gig. de crim. læſ. Maieſt. ſub rub. de plur. & var. quæſt. cui addidit Decia. tex. l. 2. C. de ijs, qui ad Eccleſ. confug. vbi indicitur pœna criminis læſæ Maieſtatis ei, qui ad Eccleſiam confugientem extrahit, ergo non eſt veroſimile, quod voluerit adeò tuêri reum læſæ Maieſtatis, vt ſi extrahatur, extrahentem faciat in idem crimen incidere.

Sed cum Bulla hoc crimen excipiat, ſumus in claris; ſed tantum cum velit, quod hoc crimen in perſonam ipſius Principis committatur, quod tertiam proditionis ſpeciem eſſe ſuperius aſſeruimus, ſciendum erit.

Quod duplex eſt Maieſtas, Diuina ſcilicet, & humana, c. duo ſunt. 19. diſt. Authen. Gazaros. C. de hæreti. Bal. conſil. 59. in prin. lib. 1.

Diuina reſpectu Dei conſideratur, hinc vnica eſt, ex quo Deus tantum eſt vnus, & de hac viſum fuit, quando de hæreticis verba fecimus.

Humana autem concernit perſonas humanas, videlicet Principes, & humanas Poteſtates omnes, de quibus modò erit tractandum.

4 Et incipiendo ab ethymo huius vocabuli, Maieſtas, à maiore dicta eſt, ſicut honeſtas ab honore, & dicitur Maieſtas, quaſi maior ſtatus, vel maior poteſtas, vt no-

tatur ab omnibus in c. felicis. de poen. in 6. & in Clemen. 1. eo. tit. & in c. Pastoralis. de sent. & re iudic. & docuere Oldr. consil. 43. colum. 2. versic. circa sextum. & Alber. in l. quisquis. colum. 6. versic. circa primam quæstionem. C. ad l. Iul. Maiest. Luc. de Pen. in l. fin. in fin. C. de delato. lib. 10. Barbat. consil. 21. numero 8. lib. 3. & consil. 70. numero 58. in fin. lib. 4. & prosequitur Præpo. in c. in primis. §. de persona. colum. 6. versic. pro declaratione 2. quęst. 1. erit igitur opus, quod maior status, & potestas lædatur, vt hoc crimen committatur.

5 Vnde quærere solẽt maiores nostri, si hoc crimen committatur contra Principes inferiores, & Ciuitates, quæ superiorem recognoscunt, & certè de iure loquẽdo, iste articulus magnam habet difficultatem, & multi tenent quod dispositio. l. quisquis, non habeat locum contra committentem crimen læsæ Maiestatis in huiusmodi Principes, & Ciuitates superiorem recognoscentes, & hanc opinionem esse communem dixit Socin. sen. consil. 275. sub numero primo, lib. 2. quem refert Ruin. consil. 3. sub numero 12. lib. 5. citati à Clar. in §. læsæ Maiestatis, numero 3. Decian. libro 7. c. 4. numero 8. qui concludendum esse dicit de iure, quod non, Quia tales non habent Maiestatem; & ideo si consideremus eorum personas in specie, tanquam Dominos, propriè non committitur contra eos hoc crimen, Sed quia talem potestatem habent à Papa, vel Imperatore, ideo

ideo vidẽtur Principes cõcedentes trãſtuliſſe omnẽ poteſtatem, quam ipſi habebãt in eos, vnde ſaltem largè dicetur in eos hoc crimen committi, vt tenet Ang. conſil. 214. & Caſtren. per illum tex. in l. 3. C. de Epiſ. aud. Gig. de crim. læſ. Maieſt. lib. 1. tit. qual. & à quibus. q. 29. Clar. in d. §. læſæ Maieſtatis. nu. 3. qui dicit, quicquid ſit de iure, de cõſuetudine ſeruatur, quod etiam in iſtis Ciuitatibus, & Principibus, qui ſuperiorem recognoſcũt, crimen iſtud committatnr.

Quod tamẽ omnes intelligũt, reſpectu pœnæ corporalis, & publicationis bonorum, ſed nõ quo ad memoriam damnãdam, & pœnam filiorum, necnõ pœnam extrauagantis, Qui ſint rebelles, vt docuit Deci. conſil. 410. nu. 31. & ratio præmiſſorum eſt, quia licet hi Domini inferiores habeãtur loco Imperatoris in ſuis terris, nõ tamẽ ſunt Imperatores, & aliud eſt eſſe tale, & aliud haberi pro tali, vt elegãter explicat Decia. d. li. 7. c. 4. ſub nu. 8. propterea ſi quis perſonã ipſius Principis offenderet, etiam ſuperioris recognoſcẽtis, poſſet vtiq; extrahi ab Eccleſia.

6 Bene verũ eſt, quod, vt hoc crimẽ cõmittatur; requiritur, quod delinquens ſit ſubditus illius Principis, vt probat tex. Clem. paſtoralis, & ibi glo. in ver. non ſubfuit, de re iudi. & eſt cõis opinio, teſte Rolan. conſ. 4. nu. 1. lib. 1. & ideo, licet aliquis particulari iure, puta feudi, ſiue delicti efficiatur de foro alicuius Principis, ſi tamẽ ratione originis, vel domicilij ei nõ ſit ſubditus, non dicitur com-

mittere

mittere contra eum crimen læſæ Maieſtatis, & ita de mente Gig. omnes ſentire videntur, ſecundum Clar. d. §. læſæ Maieſtatis, num. 6.

7 Cumq; Cõſtitutio noſtra requirat, quod hoc crimẽ in perſonã ipſiuſmet Principis cõmittatur, ſi quis offenderet Principis Cõſiliarium, quãuis in hoc crimen incidere velint Scribentes, vt affirmat Clar. in d. §. læſæ Maieſtatis. n. 5. vbi Baiard. in addit. in prin. connumerat oẽs caſus, per quos hoc crimen committitur, tamẽ nõ eſſet priuatus hac immunitate vigore huius Conſtitutionis exigentis, quod Princeps immediatè offendatur.

Nunquid immunitas iſta omnibus Eccleſijs ſit attributa. Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio reuocat omnes facultates extrahendi ab Eccleſijs, Monaſterijs, Sacellis, Domibus regularibus, & ſecularibus, locisuè ſacris, aut religioſis, hinc omnibus prædictis immunitas dicitur conceſſa.*

2 *Eccleſia nondum conſecrata quando habeat hanc immunitatem.*

3 *Eccleſia diruta an habeat priuilegium immunitatis.*

4 *Fines Eccleſiæ qui ſint ad effectum immunitatis noſtræ.*

5 *Cæmeterium hac immunitate fruitur.*

6 *Atrium Eccleſiæ habet hanc præeminentiam.*

7 Pala-

7 Palatium Episcopale quando gaudeat immunitate Ecclesiæ, latè demonstratur.

8 AEdes Canonicorum, vel Clericorum, si sint intra fines, habent immunitatem.

9 Confugiens ad Sacerdotem Sanctissimam Eucharistiã asportantem, an sit tutus.

10 Captus a Birroarijs, si ducatur ad carceres per Ecclesiam, si recusat exire, nunquid sit extrahendus?

11 Carceratus, si effractis carceribus, aufugerit ad Ecclesiam, tutus erit.

12 Et si blanditijs, & pollicitationibus, etiam iuratis, de redeundo fuerit emissus.

13 Hic quoq; si captus à familia se exemerit e manibus eius, & in Ecclesiam se receperit, erit tutus.

1 EXpeditis causis exceptis à Sanctiss. circa quos adduximus ea tm̃, quæ ad hanc immunitatẽ spectare posse visum fuit. † Restat videre, si immunitas omnibus Ecclesijs sit attributa, vt ex eis, nisi in supradictis casibus exceptis, confugiens nõ possit extrahi. Et Constitutio reuocat omnes facultates à Sede Apostolica cõcessas extrahendi ab Ecclesijs, Monasterijs, Sacellis, Domibus regularibus, & secularibus, locisuè sacris, aut religiosis, vnde omnibus prædictis immunitatem concessam dicendum venit.

2 Sed quærendum erit quid de Ecclesia nõdum consecrata? quæ, si auctoritate Episcopi sit ædificata, habebit

immu-

immunitates Ecclesijs consecratis cōcessas, vti tenet Io. de Turrecrema. in c. si quis in atrio. 17. q. 4. & hoc idem voluere gloss. & Panor. in c. fin. de consecr. Eccles. vel altar. & sentit Io. Frāc. leon. in Thes. for. Eccles. c. 13. n. 7. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunitatis Eccles. nu. 18. Quod præcipuè verum est si in dicta Ecclesia nō dum consecrata iam Diuina celebrētur, ita conciliando distinguit Decian. lib. 6. c. 24. n. 24. Secus verò si fuisset tantummodo Episcopi auctoritate ædificata, & dedicata, si adhuc Diuina nō cępta sint ministeria celebrari, nostra tūc nō gaudebit immunitate, & hoc pluribus comprobat Decian. dicto loco, & assignat differētiam inter Basilicam, & Ecclesiam, licet hæc vocabula sæpè confundantur, vt ibi per eum.

3 Ecclesia quoq; diruta, cum nō desinat esse sacra, saltē respectu loci, in quo erat ædificata, tex. est in l. ęde sacra, ff. de contrah. empt. l. in tātum, §. sacræ. in fi. ff. de rer. diuis. & docuit glo. in c. qui semel. 19. q. 3. gaudere debet immunitate ista.

Tamen si diruta sit auctoritate Episcopi, & sine spe reędificādi, nō gaudebit immunitate, vt cōfugiens ad eam nō possit extrahi, & est cōis opinio, vt post Remig. de immunit. Eccles. in 20. ampliat. testatur Clar. d. q. 30. nu. 6. relatus á Farinat. de carcer. & carcerat. d. q. 28. n. 70. & firmat Decian. d. lib. 6. c. 25. n. 22. Villagut. d. tit. n. 38. Rursus cum immunitas hæc Ecclesijs, & alijs locis, de quibus in Bulla, protendatur etiā extra loca prędicta, videamus

deamus itaq; de finibus ipsius Ecclesiæ, intra quos existens hac immunitate potitur.

4 Fines autē Ecclesiæ sunt, si sit Basilica, hoc est, matrix, vel Metropolis per circuitum quadraginta passus, si sit minor, triginta passus, de quo est tex. in c. sicut antiquitus. 17.q.4.& c. quisquis inuentus. ea. caus.& q.& ita seruatum fuisse iussu Senatus scribit Clar. d.q.30.nu. 2.& prosequitur, citatis infinitis, Farinat.d.q.28.n.12.& cōprobat Decian.d.c.24.n.29.lib.6.qui.c. 25.n. 9.distinguit inter Ecclesias extra muros Ciuitatis situatas, & eas, quæ sunt intra muros Ciuitatis, & de mente Anch. in c. quisquis. 17.q.4.tenet præd.intelligi de Ecclesijs extra muros Ciuitatis constructis, quæ quo ad passus gaudent immunitate, secus de ijs, quæ sunt intra mœnia Ciuitatis, quasi quod isti passus extra Ciuitatem dētur Ecclesijs pro cæmeterio, prosequitur comprobādo Vulpell.cōs.130.in 10.Villagut.vbi supra, nu. 3.vbi plurib. defendit, quod Capellę intra mœnia Ciuitatis cōstructę nō gaudeāt hac immunitate triginta passuum, quod nō placet Farinat.d.loco, vbi dicit à proposita per eum ampliatione de circuitu ipsius Ecclesiæ nō esse recedēdū, nisi ī loco, in quo casus cōtingeret, adesset cōsuetudo in contrarium; de qua appareret aliter, quam per dicta Doctorū; quia Doctori attestāti de consuetudine nō creditur, nisi de locali, vbi versatus fuit, per ea, quæ scribit Ant.Gabr.com.opin.tit. de probat. conclus.4.nu.3. Passus verò isti erūt quinq; pedum, vt est gl.in d.c. sicut.

17.q.4.

17.q.4.& gloss.in l.1.ff.de verb.sig.& in l.1.ff.si qs caut. & in l.fin.vbi Florian.ff.fin.regund. Siluest.iu summ.ver. Immunitas.il 3.circa prin.Et secundum Bar. d.l.3.ff.de ver.sig.consuetudo loci attēdenda erit in hoc, quem sequitur Alex.in d.l.1.num.3.ff.si quis caut.

Qui passus incipiūt connumerari à cādelabro posito in Ecclesia secūdum Oldr.quem refert Decian.d. c.25. sub nu.9.At(pace Deciani sit dictū,)Oldr.allegato cōs. 55.hoc nō dicit,sed refert,quod dicit Scolasticus in candelabro, quod computetur ad eam partem tātum, vbi est cęmeterium,& subiungit.Ego credo, quod istos triginta passus habeat in toto circuitu, quod expressè haberi affirmat in c.diffiniuit,& c.quisquis 17.q.4.Et tēporibus nostris nō video in Ecclesijs candelabrū istud, à quo ista computatio incipere possit, & à muris ipsius Ecclesiæ fiēda erit,quia aliàs nō haberet istos passus integros,si Ecclesia ipsa computaretur.

Non solum Ecclesia, & loca sacra in Bulla expressa habent hāc pręeminentiam,ne cōfugiens ad eam extrahatur,
5 † sed.& Cęmeterium gaudet eadem immunitate, propter reuerētiam ipsius Ecclesiæ,vt citatis innumerabilibus, ita tenendum esse firmat Farinat.d.q.28.n.14. quod & expressè sancitum fuisse in Bulla ita testatur.

6 Quinimo atrium Ecclesię,tāquám de illius pertinētijs sacrū est,& ideo gaudet immunitate Ecclesię,per tex.c. si quis in atrio.17.q.4.& assentit Decian.d.c.25.nu.31. & comprobat Farinat.d.q.28.n.14. & amplectitur Io. Fran.

Fran.Leon.in Thef.for.Ecclef.c.13.nu.3.

Vlterius immunitas noftra competit etiã Palatio Epifcopali,è quo delinquentes extrahi nequeũt,c.id conftituimus 17.q.4.& fuit opinio Hoftien. quem fequuntur communiter Doctores,vt atteftatur Barbat.cõf.33.nu.7.lib.4.& admittũt omnes, quãdo Palatium adhęret Ecclefię,fed difficultas eft;quãdo diftet ab Ecclefia vltra quadraginta paffus,an habeat hãc immunitatem?& Hoftien.in c.inter.de immunit.Ecclef.fentit,quod gaudeat; & hoc voluit Imo. ibi. & fuit de mente gloff. in d. c.id conftituimus 17.q.4. fequitur Panor.in c.Ecclefiæ n.9. de immunit.Ecclef.quia tex.d.c.id conftituimus. loquitur indiftinctè, & vidimus in fimili, quãdo familia Epifcopi gaudet priuilegio fori, licet fit fecularis.

Ac etiam, cum materia ifta immunitatis fit fauorabilis,non debet reftringi d.tex.c.id cõftituimus,fed potius ampliari;hæc Abb.d.loco,& ibidem Henric.Boich.col. fin.& Card.in Clement.de pœnit.& remiff.& eft communiter recepta,tefte Didac.var.refolut.lib,2.c.20.nu.5.Remig.de immunit.Eccl.in 15.ampliat.vbi dicit communem opinionem, cum quibus refidet Farinac. d. q. 28.n.38.& firmat Io.Fran.Leon.Thef.for.Ecclef.c.13. nu.14.Villagut.de extenf.leg.tit.de extenf.immunit.Eccl.num.87.Cõtrariũm acerrimè tuetur Decian.d.c.25. nu.14.qui confideratis à Panor.refpõdit,ea fulcitus ratione, quia Palatium Epifcopale non debet diftare ab Ecclefia,tex.expreffus in c. Epifcopus vilem, quod eft

pen.

pen.41.dist.c. Episcopus.de cõsecratione. dist. 3. ideo si distat, cum hoc sit cõtra ius, non debet gaudere eo priuilegio, tũ quia hoc priuilegium nõ datur personis, idest, vel Episcopo, vel Clericis, sed datur loco sacro ob reuerentiam loci consecrati, vt respondit Anchar. cõs. 329. in prin. Vnde cum domus Episcopi neq; ipsa sit sacra, neq; loco sacro adhæreat, non potest gaudere hac immunitate; & in hanc partem inclinare videtur Oldr. d. cons. 55. in fin. & tantummodo Palatium Episcopale existens vltra 40. passus ab Ecclesia, haberet hoc priuilegium, si in eo esset Oratorium, in quo Diuinum celebraretur Sacrificium, quia locus ille esset sacer, & Farinat. d.q.28.num.38. secundæ impressionis protulit hæc verba. Posthæc impressa, peruenit ad manus Decian. qui relatis, & reprobatis contrarijs rationibus testatur, non solum magis practicatam, sed etiam in pũcto iuris veriorem esse opinionem, quod scilicet, Palatiũ Episcopi non gaudeat immunitate Ecclesię, nisi vel illi cohæreat, vt sit intra quadraginta passus, vel saltem habeat Oratorium, & sic Farinac. videtur trãsire in opinionem Decian. ideo cauti debent esse Episcopi ad Oratoria constituenda in ædibus Episcopalibus, quando distant ab Ecclesia, in quibus per se ipsos, vel per alios Missam faciant, vt hanc immunitatem habeant.

8 Quæ immunitas non solum competit Palatio Episcopali, sed quod plus est, ædibus quoq; Canonicorum, vel Clericorum, dummodo sint intra fines, vt supra, etiam si

in illis

in illis starent laici, cum immunitas ista detur locis, & non personis, quod pluribus confirmat Decia. d.lib.6. c.25.n.15.& 16.Villagut.d.tit.n.86.

9 Et postquam immunitas ista datur Ecclesijs propter Deum, multò magis hāc immunitatem consequi debet qui ad Sacerdotem cōfugeret Sacram Eucharistiam in manibus portātem, vt citatis multis, affirmat Clar.d.q. 30.n.24.& latiss.prosequitur Farin.d.q.28.n.11.

Sed videndus erit Couar.d.c.20.n.6.ver.resolut.lib.2. vbi de hac opinione dubitat, quia etsi fateatur, maiorē honorem exhibēdum fore Eucharistiæ, quam ipsis Tēplis, quibus ob ipsam Eucharistiam plura priuilegia cōcedūtur, attamen, cum immunitas hęc à Canonibus statuta sit, & nullibi Eucharistiæ hoc ius extra ipsas Ecclesias datum fuisse legamus, hinc dubitādū de ista frequentissima Interpretum sentētia, cui resistit glo.celebris in c. quæsitum.13.q.2. Quæ glo.dicit tātùm, quod suscipiēs corpus Christi non liberatur, & ideo præsupponit, qđ suscipiēs esset carceratus, qui, vt modo dicemus, nō redditur tutus, & communis sentētia loquitur, quādo quis existens in libertate, & insecutus à Birruarijs, confugerit ad Sacerdotem Sacram Eucharistiā portātem, ideo tenendum erit cum communi, vt dicit Farinat.vbi supra.

10 Quæro igitur, si captus à Birruarijs ducatur ad carceres per Cęmeterium, vel per Ecclesiam, si recusat exire, nūquid extrahi poterit, vel potius erit tutus in ea.Io.Visch.de immun.Eccles.n.52. vers.Quid si aliquis videtur

tenere, quod sit tutus, & etiam Clar. in pract. d.q. 30. vers. Scias tamen. in fi. qđ expresse firmat Mant. cōs. 60. n. 17. lib. 1. & allegat Rom. & Ias. in l. pleriq; ff. de in ius vocā. qui nō loquūtur in his terminis, quādo captus per trāsitum ducitur, sed quādo quis aufugiens familiam se recipit in Ecclesia, qui casus est diuersus, vt videbimus inferius, Tenēdum igitur erit cōtrarium, vt tenēt Arch. in c. sicut antiquitus. 17. q. 4. quē sequitur Oldr. cōs. 54. nu. 4. ea ratione, quia Ecclesia nō recipit eum liberū, sed captum, & Ecclesia tuetur cōfugientem ad eam, sed iste nō cōfugit, sed ductus est, vt dicit Arch. vbi proximè, qđ quoque sentit Lup. in rub. de donat. inter vir. & vx. §. 38. nu. 4. & Igne. in l. 1. in prin. nu. 5. ff. ad Syllan. Boer. decis. 178. n. 13. & d. decis. 110. n. 8. pulchrè Franc. Marc. in decis. Delphin. decis. 989. primo tom. & Didac. var. resolut. d. c. 20. n. 13. lib. 2. Gig. de crim. læs. Maiest. q. 10. nu. 30. vbi dicit hanc veriorem, licèt viderit semel contrarium seruari in Ciuitate Venetiarum, quos omnes recenset Decia. d. c. 28. n. 30. Mars. in pract. §. vlterius, nu. 4. & in l. vnic. n. 115. C. de rap. virg. vbi pro ratione assignat, quod attēditur principium, quādo licitum. Boss. tit. de captur. n. 22. Gomez. var. resolut. tom. 3 o. c. 10. rub. quādo reus gaud. immun. Eccl. n. 25. Farin. d. q. 28. n. 69. qui de veriori, & magis recepta sententia testatur.

11 Secus verò erit, si carceratus effractis carceribus ad Ecclesiam confugerit, quia in ea tutus erit, vt post multos firmat Decia. d. c. 28. n. 28.

Et

12 Et hoc idem erit si carceratus blanditijs, & pollicitationibus etiam iuratis de redeundo, fuerit emissus, nam si ad Ecclesiam cõfugerit, tutus esset, secundum Decia. d.c.28.num.21.& fusius, num.33.

13 Et etiã si captus à familia se exemerit è manibus eius, & aufugerit in Ecclesiam, erit tutus, vt declarant Igne. in d.l.1.n.4.ff.ad Syll. & Boer.d.decis.110.relati à Decia. d.c.28.num.32.

Adeoq; hoc verum est, quod si condemnatus, dum du ceretur ad suppliciũ, aufugeret è manibus custodum, & in Ecclesiam cõfugeret, esset & ipse tutus, secũdum communem opinionem, de qua Remig.de immun. Eccles.in 30.fallent.& comprobat Decia.vbi supra, nu.29. & seq.

Necnõ delinquẽs insecutus à familia Magistratus, con fugiens ad Ecclesiam erit tutus, ita Rom. Alex.& Ias. in l. pleriq; nu. 12. & seq. ff.de in ius vocan. Remig.de immun. Eccles.fallent.31.in fin. qui de communi testatur, & ita in practica obseruari asserit Boss. de captur. n.22. Clar.d.q.30.n.19. vbi ita seruatum fuisse per Senatũ affirmat Decia. d.c.28. sub nu. 31.qui Cyn.in Authent.si quis ei. C.de adulter. & cæteris cõtrarium tenentibus respondet, & adducit tex. §.illud quæsitum.Instit.de re. diuis.in quo deciditur, quod si fera ab aliquo inuenta, & quod plus est, etiam vulnerata, & prosecuta, nõ per hoc vnquam fiet persequentis, nisi illa actu capta sit, & assignat rationem tex. Quia multa accidere potuissent, per

quæ eam capere non potuisset. Quinimò si in laqueum tuum inciderit, non ob id erit tua.l.naturalem.§.illud,& l.laqueum.ff.de acq.rer.domin.

Sic in proposito, quãquam familia persequatur delinquentem, nõ tamen captus dicitur, cum ingreditur Ecclesiam, & multa accidere potuerunt, per quæ illum non caperent, pro vt re vera, acciderunt, cum non cœperint.

Quid faciendum, delinquente in Ecclesia se recepto. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *DElinquens, si in Ecclesiam confugerit, non potest etiam in casibus exceptis extrahi, nisi de mandato Episcopi, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ.*

2 *Delinquente capto, ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi debet.*

Nec tradi potest Curiæ seculari, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an confugiens verè crimina excepta commisserit.

3 *Episcopus non debet stare processui Iudicis secularis, sed super delicto prætenso probationes recipere.*

4 *Coram Episcopo debet plenè constare de delicto, vt qui confugit ad Ecclesiam, Curiæ seculari sit tradendus, nec sufficere*

re

re coniecturas, & præsumptiones, demonstratur.

5 *Constito Episcopo, quod criminosus ab Ecclesia extractus est comprehensus in casibus exceptis, & propterea legitimè est tradendus Curiæ seculari, vigore Constitutionis non est requirenda cautio illa de non imponendo pœnam sanguinis, sed absq; metu irregularitatis, aut alicuius Censuræ Ecclesiasticæ incursu consignandus est.*

6 *Extractus, & legitimè consignatus Curiæ seculari vtrum possit corporaliter puniri.*

7 *Immunitas ista adeo est seruanda, vt nec etiam iudices seculares Ecclesiam ipsam, in qua se recipit delinquens, custodire, & obsidere possint.*

Nisi ad effectum tradendi illos Curiæ Ecclesiasticæ, quæ postea declaret, an gaudere debeant, nec ne, immunitate.

1 VIDIMVS hucusq; de casibus exceptis, & de locis, quibus immunitas nostra est cōcessa, & de personis confugientibus ad illa loca, modò non nulla tractanda erunt, quid faciendum, postquam delinquens in Ecclesia se receperit, & Sanctissimus decreuit.

Vt Curia secularis, eiusq; iudices, & officiales ab Ecclesijs, Monasterijs, locisq; sacris prædictis laicum aliquem, vt præfertur, delinquētem, in nullo ex casibus supradictis extrahāt, sine expressa licētia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuētu personę Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habētis, ad quos solos, & nō alios Episco-

pis inferiores, etiã si aliàs Ordinarij sint, aut nullius diœcesis, aut conseruatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter deputati, prædictam licentiam dãdi facultas pertineat. Occurrente autem casu in loco exẽpto, & nullius diœcesis, tũc ad Episcopum viciniorem deuoluatur hęc cognitio, & non ad alios.

Ex quibus apertè habemus, quid agẽdum delinquente ad Ecclesiam cõfugiente, & ideo tolluntur, quæ alias solebant adducere seculares iudices, quod quãdo est notorium, delinquẽtem, qui in Ecclesia se recepit, nõ debere illius immunitate gaudere, eo quia delictũ ab eo perpetratum est de exceptis, quapropter autumabãt posse propria auctoritate iudices seculares extrahere, Et pro fundamẽto eorum intẽtionis afferebãt, quod delinquẽs esset laicus, & cõsequenter subditus laicalis iurisdictionis, & cum à Canonibus, & Põtificijs sanctionibus Ecclesiasticæ tuitionis sit destitutus ob delictum commissum, illum extrahẽdo nõ fit iniuria Ecclesiæ, postquam secularis iudex suam iurisdictionem exercet erga suum subditum delinquẽtem; & Ecclesiasticus iudex nullam vnquam habuit iurisdictionem in eum, nec ratione personæ delinquẽtis, cum sit laicus, nec ratione cõmissi delicti, cum extra Ecclesiam; & sic in territorio laicali, nec ratione ipsiusmet delicti, cum sit purè seculare; Nec dicatur, quod ratione Ecclesiæ, in qua capitur, sit ipse Ecclesiasticæ iurisdictioni subiectus, nã si Ecclesiasticamet iura illum sua protectione priuant, nõ potest aliquo pa-

cto

cto cõsiderari, quod sit sub potestate Ecclesię, cui extrahendo, non fit iniuria, quæ volenti non irrogatur. Quia hæc omnia remouentur per Constitutionem nostram, quæ latissimè omnibus præfatis occurrit, ibi. (Vt Curia secularis, eiusque iudices, & officiales ab Ecclesijs, Monasterijs, locis sacris prędictis laicum aliquem), & sic ratione personæ laicalis iurisdictionis, in nullo ex casibus supradictis, & sic ob delictum merè seculare, priuatum protectione Ecclesiæ.

Et tamen vult Sanctissimus, quod absque licentia Episcopi, & interuentu personæ Ecclesiasticæ non extrahatur; & propterea iudices laici à se ipsis extrahere non possunt; qua de re non curandum, quid aliàs dixerint in hoc articulo Scribentes, cum stante Constitutione ista, eam debeamus attendere, & superfluum esset quærere de dictis glos. & Doct. ita glos. in l. sed licet. ff. de off. præs. sic vnico verbo absoluit consilium Bald. consil. 440. libro primo, cum iam non sit quæstio, quia est casus legis. Bald. in c. vnic. §. secundo quia vidimus, sub num. 1. de his, qui feud. dar. poss. Et vana reputatur dubitatio, in qua sit casus legis, & ei non est locus. l. Domitius Labeo. ff. de testa. l. ancillæ. C. de furt.

Et postquam habemus determinationem Põtificiam, non debemus vlterius inuestigare rationem. Bald. in l. Gallus. §. si eius, numero primo, in fin. ff. de liber. & posth. Dec. consil. 553. numero septimo. Paris. consil. 23.

numero 12. libro secundo, & in puncto Constitutionis Apostolicæ. Corn. consil. 99. numero secundo, & consil. 121. nume. 5. in fin. lib. quarto, & si Iaf. stare velimus in princ. l. Gallus. primæ lect. sub num. 58. ff. de liber. & posth. esset peccatum in Spiritum sanctum ire contra tex. Constitutionis nostræ.

2 Quo capto, subiungit Summ. Pont. Quod delinquentes laici prædicti, postquam, vt præfertur, ab Ecclesijs, locisvè sacris, extracti, & capti fuerint, ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per Curiam secularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæque seculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seù ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commisserint, tuncque demum de mandato Episcopi per iudicem Ecclesiasticum Curiæ seculari, quacumque appellatione post posita, consignentur.

Et licet verba Constitutionis sint clara, tamen de duobus adhuc dubitari posset.

Primò, nunquid Episcopus, cui vigore istius Gregorianæ cōmissa est cognitio, super remissione delinquentium ad Curiam secularem debeat etiam ad effectum præmissum recipere probationes super prætenso delicto, an verò teneatur stare processui fabricato per ipsam secularem Curiam.

Secundò,

Secundò, an sufficiat de delicto cõstare per inditia, & præsumptiones, an vero debeat id per concludẽtes probationes apparere. Reperio, quod de istis duobus quæsitis tempore Sanctiss. Clem. VIII. in vna Panormitana immunitatis Ecclesiæ fuit dubitatum, & Farinat. d. cõs. 76. respõdit. Quod Archiepiscopus Panormitanus debet super delicto prætẽso probationes admittere, nec seculari iudicis processui vllo pacto stare. Quia regulare est, quod iudex Ecclesiasticus nõ tenetur stare processui facto per iudicem secularem, Grãmat. cons. 42. num. 1. Clar. in pract. §. fin. q. 36. num. 49 & citat Dec. in c. at si Clerici. de iudic. atteståtem de cõi. Viui. comm. opin. in ver. Iudex laicus. Quibus addo Ruin. cõs. 7. nu. 6. lib. 5. qui dicit, quod nedum non tenetur iudex Ecclesiasticus stare processui facto à iudice seculari, sed, vt possit inquirere, opus est nouo processu; & nõ debet ex processu fabricato à laico formare inquisitionem, & attestatur de cõi, prout eum refert Baiard. ad Clar. d. q. 36. num. 53.

Et si iudex secularis processum sibi ab Episcopo transmissum, & iussum exequi, reuidere, & examinare potest, per doctrinam Bar. in l. Diuus nu. 3. & in l. nõ dubium, ff. de cust. reor. Bal. cons. 260. n. 2. lib. 3. Io. de Selu. post alios. de iuram. cal. 15. q. 5. ad fin. ibi. limitatur 4. n. 4. Felin. in c. cum sit. nu. 8. de for. compet. & in c. at si Clerici. de iudic. Aufr. de potest. secular. sup. Eccles. perso. in 4. reg. nu. 8. Io. Bernard. in pract. c. 141. n. 3 Bess. tit. de for. compet. nu. 162. Mars. sing. 138. Rebuff. in concord. de publi.

publi.concub.in gloss.fin.ibi (quod hodie remissus.)

Quod intelligẽdum erit, dummodo causa nõ esset merè Ecclesiastica, quia tunc laicus iudex non posset reuidere, sed teneretur stare processui ab Ecclesiastico fabricato, c.vt inquisitionis, §.prohibemus. vbi Doct. de hæret.in 6.Panorm.in c.1.n.11.& 12.de off.iud.ordin. Bar.in l.magistratibus.in fin.ff.de iur.om.iudic. Gõdisla. de hæret.q.16.n.6.

Tanto magis iudex Ecclesiasticus non debet stare processui facto à iudice seculari, maximè in casu isto, in quo iudex secularis contendit de sua iurisdictione, & sic eo magis reputatur incompetẽs respectu propriæ causę, & proprij interesse, l.1. C. nequis in sua caus.l. nulli, C.de iudic. Processus autem factus à iudice incompetenti nullam fidem facere potest, l.fin.& per tot.C. si à nõ compet.iud. ita Farinat.d.cons.76.num.1.

Rursus considerat Farinat.d.loco, cum cognitio istius articuli per dictam Bullam specialiter demãdetur Ordinario, vt patet in illis verbis. (Nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum.) Et cui delegatur cognitio alicuius articuli, vel causę, etiã censetur delegata potestas sumendi probationes super illo articulo, & causa. l.vbi.& ibi glos.in ver.relationis.& Iacob. Butrig. C.de fals. Ac ẽt delegatus à Principe ad cognitionem causæ non solum censetur delegatus ad receptionem probationum, sed etiam ad eiusdem causæ diffinitionem, Menoch.de arbitr.q.37.n.13.& seq. & num. 37.

Ideo

Ideo tenetur, & debet Episcopus de delicto impicto ei, qui ad Ecclesiam confugit, cognoscere, & non stare simpliciter processui exhibito per Curiam seculare͂. Quod apertè ma͂dat Bulla, dum dicit Nec co͂signari, aut tradi possit, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commiserint, quod in responsione alterius q̄siti planius efficietur.

4 Secundo quæsito, an debeat de delicto plenè co͂stare, & non per inditia, & præsumptiones respo͂dit Farinat. d. consi.76.n.3. non posse Episcopum prætensos delinque͂tes Curiæ seculari consignare, nisi prius sibi co͂stito de delicto plenè, certè, & concludenter; ad quod dicendum quattuor vtitur medijs, quę referre volui, quia eius consilia, cum nuperrimè in lucem exierint, non sunt adhuc omnibus præmanibus.

Primò etenim dicit. Quod capti in Ecclesia habe͂t regula͂ immunitatis Ecclesiasticæ pro se c.inter alia.c.pen. & fin. de immun.Eccles. c.sicut antiquitus 17. q.4. Qui verò habet pro se regula͂, dicitur etia͂ pro se habere iuris præsumptionem.l.ab ea parte.ff.de probat. glos.in rub. de reg.iur.in 6.ver.& dicitur regula. Alcia.de præsump. reg.1.præsump.28. nu.6.ergo qui dicit casum non co͂prehensum in regula immunitatis Ecclesiasticæ, cum assertionem faciat contra iuris præsumptione͂, eam debet concludentissimè, & euidentissimè probare.l. fin.in fin. prin.& ibi omnes, ff.quod met.caus.Abb.in c.quia verisimile in 2.not.de præsump. Aym. de ant.temp.part. 2.

sectio-

sectione ex præmissis.num.46. & seq.

Secundò, quia qualitas tribuens iurisdictionem, non præsumptiuè, & per indicia, sed cócludéter probari debet. l. 2. §. sed si dubitetur, ff. de iudic. Paris. de put. de synd. in ver. Iudex c. 2. n. 13. Beninten. decis. 18. num. 3. Andr. Gayl. de pac. publ. c. 13. num. 12. & seq. lib. 1.

Ergo dum pro Curia seculari instatur, carceratum sibi consignari, tanquam subditũ suæ iurisdictioni, propter qualitatem commissi delicti debet ipsum delictum, & qualitatem plene probare.

Tertiò. Quãdo lex probationem requirit, intelligi debet de probatione plena, & vera, non aũt de præsumptiua. patet, quia quãdo eadem lex voluit esse contẽta argumentis, & prȩsumptionibus, id expresſè dixit, vt in l. non omnes. §. à barbaris. ibi. Argumentis tamẽ cognoscendum est. ff. de re milit. in c. pro humani. ibi Et postquam probabilibus constiterit argumentis. de homicid. in 6. & alibi sæpissimè. Verum Bulla Gregorij non solum nõ expressit hoc, sed imò expresſè voluit, quod verè cõstet Ordinario crimen tale commissum, propter quod immunitas Ecclesiastica non habet locum, vt patet in illis verbis (An ipsi verè crimina superius expressa cõmiserint) ideo subintrat doctrina Innocẽ. c. cum causam. col. 2. vers. illud aũt. de iuram. calum. vbi dixit, quod vera esse dicimus ea, quæ vel proprijs oculis inspicimus, vel aliàs indubitanter nouimus, ergo non ea, quæ tantùm præsumptiuè credere possumus.

Quartò.

Quartò, nostra Constitutio non solum specialiter, sed per modum conditionis voluit prius constare de veritate criminum commissorũ, antequam criminosi curiæ seculari tradantur, vt patet in illis verbis (Constito prius per Episcopum, vt ipsi verè crimina superius expressa commiserint) ideo talis probatio non sufficit presumptiua, sed debet esse plena, & concludẽs. l. Lucius. & ibi Bar. ff. de cond. & demonstrat. Natt. cons. 29. n. 3. & cõs. 202. n. 8. & seq. lib. 1. Paris. cons. 104. n. 9. & seq. lib. 4.

Quintò ad confirmationẽ scriptorum á Farinat. ego addi posse putarem. Quod vera, & propria illa probatio dicatur, quæ plena dignoscitur, nec alterius adminiculo, vel patrocinio indiget. ita Bal. in c. 1. §. sacramentum. col. 1. de success. rect. feud. & in c. 1. in prin. si de inuest. int. Dom. & vassall. hinc fit, vt appellatione veræ probationis non semiplena probatio contineatur. d. l. Lucius. ff. de cond. & demonstrat. gloss. in c. statum. de rescript. in 6. in Clemen. constituimus. de elect. vnde Roman. scripsit in l. 1. C. de testa. milit. probationem per presũptiones, & coniecturas non posse dici veram, & propriam probationem; ad hoc probandũ adducit. l. 1. in ver. propriè. ff. si. tab. test. exta. sed melius ad hoc facit d. l. Luci⁹. & quod ibi notãt Bar. & Imo. & Roman. sententiam secutus fuit Ruin. cons. 128. num. 2. lib. 4. Natt. d. cõs. 29. num. 3. & cons. 581. num. 9.

Cumq; Constitutio ista requirat, quod verè constet Episcopo, ideo non sufficere præsumptiones. Quia qñ statu-

ſtatutum requirit probationes in aliquo actu, non ſufficit præſumptiua probatio, niſi eſſet præſumptio iuris, vt reſpondit Natt. vbi ſupra n. 17. & citatis ſupradictis latè comprobat Maſcard. de probat. q. 4. n. 12. & ſeq. part. 1. & Pacian. tract. cui incũb. on. prob. c. 12. n. 11. part. 1.

Nec nõ facere poſsũt, quæ annotauit Lap. alleg. 53. n. 2. dum dicit, quod ille, qui vult me repellere virtute exceptionis, habet hoc probare, & debet eſſe probatio certa, & non dubia, quia non releuat, cum probatio debeat de neceſſe concludere, c. in præſentia. de probat.

Si modo coram Epiſcopo, ſecularis curia vellet virtute exceptionis excludere confugiẽtem ad Eccleſiam ab illius immunitate, excipiendo quod delictum eſt de exceptis à Sanctiſſimo; certè ſuam exceptionẽ debet plenè, & non præſumptiuè probare. Concludamus igitur, quod coram Epiſcopo debet doceri plenè de imputato delicto.

Sed conſtito Epiſcopo, quod crimino ſus ab Eccleſia extractus eſt comprehenſus in caſibus exceptis, vnde legitimè tradendus eſt curiæ ſeculari, vigore Conſtitutionis noſtræ, non eſt requirenda promiſſio, ſeù cautio illa, de qua in c. id conſtituimus, & c. reum. 17. q. 4. & notãt omnes in d. c. inter alia. de immun. eccleſ. ſcilicet, quod iudex ſecularis teneatur iurare de non infligenda pœna ſanguinis, & ſi dubium eſſet, quod nõ ſeruaret promiſſa, etiam cum iuramento vallata, maior cautio eſſet requirẽda, ſecũdum Innocen. & alios in d. c. inter alia. Quia

tra-

tradẽdo Episcopus delinquentem simpliciter, videretur ipse esse author illius pœnæ sanguinis, quod abhorrent iura Canonica. c. 1. ne Cler. vel Monach. Nã Sũ. Põt. in ista Cõstitutione sanciuit, absq; irregularitatis nota, aut alterius Censuræ Ecclesiasticæ incursu, tradi, & cõsignari posse, immo mãdat Episcopis, vt curent, & faciãt tradi, & consignari: Et propterea esset superflua in præsentiarum dicta promissio, & cautio, quam nihilominus de consuetudine iudices laici non seruabant, vt inquit Rebuff. in d. c. inter alia. quem refert Decian. d. c. 29. sub nume. 6. & voluit Farinat. d. q. 28. n. 77. & Baiard. ad Clar. d. q. 30. num. 25.

6 Imò extracto delinquẽte ab Ecclesia, & cõsignato Curiæ seculari, etsi Oldr. cõs. 154. in fin. & Abb. in d. c. inter alia. nu. 8. velint, non solum nõ posse pœna capitali, sed nec corporali puniri, sed tantummodo pœna pecuniaria. vnde Boss. tit. de captu. sub n. 24. admonet, quod, qñ delictum est graue, & de iure pœnam corporalem requirẽs, magis conuenit, vt iudex secularis eum dimittat, & contra eum absentem procedat ad cõdemnationem in condignam delicti pœnam, potius quã hoc modo leuiter, & pecuniariter punire, & quod ita aliàs in Senatu Mediolani factum fuit.

Verum, cum contrarium de stilo Frãciæ seruari testetur Boer. decis. 109. in fin. & de mẽte Remig. quem allegat, comprobet Clar. d. q. 30. sub n. 1. & n. 23. ideo Decian. d. c. 29. sub n. 6. distinxit. Aut est tale delictum, pro

quo

quo de iure Canonico,vel ciuili expressè cautū sit,quod nō gaudeat immunitate,& poterit proculdubio condēnari, etiam pœna sanguinis;quia constat,quod nulla fit iniuria Ecclesiæ,stante lege expressa. Aut per interpręta tionem à simili volumus dicere immunitatem nō competere, sed tñ iudex Ecclesiasticus illum tradit iudici seculari,& tunc non est tradendus, nisi habita fide de non puniēdo pęna sanguinis,vti diximus, sed hæc distinctio, stāteBulla nō intrat, quia, nisi in casibus expressis ab ea, est tradendus delinquens curiæ seculari, & propterea in casu traditionis poterit corporaliter puniri, & hoc sentit Farinat.d.q.28.n.77.

7 Ita,& taliter immunitas ista est seruanda,vt nec etiam possint iudices seculares Ecclesiam ipsam, in qua se recepit delinquens, custodire,& positis custodibus obsideri facere,& prohibere, ne ad eum alimenta deferri possint, vt de communi atteſtādo scribit Couar. var. resolut.lib. 2.c.20.sub nu.17.& ita in dominio Mediolaneñ. seruatur,teste Clar.d.q.30.num. 21. Nam aliter immunitas ista seruiret deuento.Paria etenim sunt, quod quis extrahat,vel quod obsideat confugientem in ipsam Ecclesiam, & ei prohibeat præstare alimenta; vt tenet Abb. post Hostien.in d.c.inter alia,& Io.de Vich.de immun. Eccles.n.72.Farinat.d.q.28.n.9.post Gomez.quem citat,& Decian.c.27.n.6.vbi dicit,quod ideo non poterit impediri,quin exeat ad exonerādum corpus, vt per oēs in c.diffiniuit. 17.q.4. dummodo statim redeat.

Et tan-

Et tãtum poſſent cuſtodiri ad effectum tradendi illos Curiæ Eccleſiaſticæ, quę poſtea declarabit, an gaudere debeant, nec ne, vt mandat Sum. Pont. & annuere videtur Farinac. d. q. 28. n. 9. in fin.

De Clerico delinquente, an in Eccleſia ſit tutus. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *PAnorm. opinio refertur, qui voluit Clericos delinquentes extrahi poſſe de Eccleſia.*

2 *Contra Abbat. tenuere Zab. & Roman. quod Clerici, ſicut laici, gaudent hac immunitate, eorumq; fundamẽta narrantur.*

3 *Concluditur contra Abbat. & Roman. ſententiam veriorẽ de iure oſtenditur.*

4 *Diſtinctio Decian. de Clerico confugiente ad Eccleſiã comprobatur.*

1 VSq; adhuc locuti ſumus de laicis ad Eccleſias confugientibus, de quibus tãtum videtur ſentire Bulla. Quid erit dicendum de Clericis delinquentibus, qui poſt delicta ſe in Eccleſiã receperint, nunquid ipſi ſint tuti, ne à iudice Eccleſiaſtico extrahi poſſint? & Panor. in c. inter alia. n. 13. de immun. Eccleſ. expreſsè tenet, quod extrahi poſſint, & mouetur.

Primò per glos quam dicit hoc apertè sentire in c.nullus Clericorum 17.q.4.

Secundò, quia leges ciuiles loquũtur tãtum de laicis, ne extrahantur ab Ecclesia, nam de Clericis statuere nõ possunt. Canonica verò iura, licet non distinguant inter Clericos, & laicos, tñ videntur & ipsa respexisse tantũ laicos, nõ Clericos; nam omnia iura Canonica videntur loqui, quod Ecclesiastici iudices debẽt impetrare à secularibus, ne ipsos condemnẽt morti; non enim dicunt, quod debeãt indulgere; quod fecissent, si loquerẽtur de Clericis, quorum punitio spectat ad ipsos.c. cum ab Ecclesiarum Prælatis.de off. Ordin. idẽ videtur velle c.reũ. & c.id constituimus 17.q. 4. cum similib.

Tertiò mouetur Panor. Quia Episcopi, Clericos, & Abbates religiosos castigant, verberant, & puniunt in Ecclesijs, & Monasterijs, vt habetur in c. vniuersitatis. de sent.excomm. & in c.fin. de regular. & de Episcopo condemnãte in Ecclesia, & tenẽte carceres in suo Palatio, traditur in c.præceptum. 2.q.2.& c. qua frõte.de appellat. Ergo si in Ecclesijs castigant, possunt consequenter ex illis extrahere ad castigandum.

Quartò cõsiderat. Quod si verum esset, quod Clericus gauderet hac immunitate, hoc tẽderet nõ ad decorem, sed ad maximum dedecus Ecclesiæ, cũ videretur velle defendere facinora Clericorum, qui debent esse sancti, & in suis actibus relucere.c.oportet Sacerdotes. 81.dist. qui si non possent in corpore puniri, non possent etiam

in

in bonis, si nulla fortè haberent, & sic remaneret impunitum scelus Clericorum.

Quintò ad eius opinionem cõprobãdam adducit Panor. Clem. 1. de priuil. in ver. si qui verò cõtra promissa, & c. non solum. de reg. iur. in 6. vbi religiosi delinquẽtes in religione mandantur subijci grauibus pœnis.

Sextò, & vltimò dicebat Abb. quod cum Clerici frequenter delinquãt in Ecclesia, & sic religiosi, vel saltem intra fines ipsius Ecclesiæ, sequeretur, quod de his delictis nõ possent puniri, si nõ possent ab Ecclesijs extrahi, contra. c. 2. & c. cum illorum. de sent. excomm. & hanc suam opinionem putat verissimam; relinquit tamen cõsuetudini, quæ in hoc multum debet attendi.

2 Sed contra Abb. sentire videtur Zab. in eo. c. inter alia. q. 6. post Innocẽ. & expressè tenet Roman. consil. 234. Quod iudex Ecclesiasticus non poterit capere Clericum confugientem ad Ecclesiam, & opinionem suam fundauit.

Primò, per omnes leges, & Canones, ex quibus immunitas Ecclesijs conceditur, quæ generaliter loquũtur, & indefinitè cõfugientem ad Ecclesiam tutum esse volũt, neq; distinguũt Clericum à laico, ergo generaliter intelligendæ vulg. l. de præcio. ff. de publicia.

Secũdò. Quia maior est ratio in Clerico ne extrahatur, quã in laico, q̃a Ecclesia est propria domus Clerici, ergo ab ea nõ debet inuitus extrahi, l. pleriq;. ff. de in ius vocã.

Tertiò, quia tale priuilegium immunitatis concessum

est loco, vt sæpè dictum fuit, & tradit Bologni. de indulg. col. 3. vers. hoc etiam probatur, & ante eũ voluit Bal. in c. 1. col. 3. vers. & si priuilegium concessum est Clerico. de rescrip. Vnde consuluit Roman. cons. 180. in princ. Quod priuilegium cõcessum patriæ comprẹhẽdit etiã Clericos, ergo debet esse generale omnibus in eodẽ loco existẽtibus, cuiuscumq; sint cõditionis, quia talis est natura priuilegij concessi loco, vt notatur in l. vlt. ff. de testa. milit. & tradit Bart. in l. fin. C. de testa. & in l. 1. C. de summ. Trin. & Bal. in l. si nõ speciali, C. de testam.

Et propterea Clerici hoc priuilegio vti debẽt, maximè cum hæc immunitas data sit ob reuerentiam, quæ præstãda est locis sacris, c. frater, & c. minor. 17. q. 4. d. c. inter alia, & c. fin. de immun. Eccles. quæ ratio militat tam in Clericis, & multo magis, quam in secularib', ergo idẽ ius seruandum Clericis, quam laicis.

Quartò pro opinione Roman. cõtra Abb. adducitur tex. c. nullus Clericorum. 17. q. 4. in quo cauetur. Quod nullus Clericorum seruum suum, vel discipulũ fugientẽ ad Ecclesiam extrahere audeat, vel flagellare prẹsumat: Si ergo nõ licet Clerico seruum proprium, in quo habet ius vitæ, & necis. l. 1. C. de emend. seruo. extrahere. Et minus licet extrahere discipulum flagellationes tantum timẽtem, neq; etiam disciplinæ gratia, & iste discipul' potuit esse tam laicus, quam Clericus, quanto ergo minus licebit Clericum delinquentem extrahere?

Quinto facit pro hac parte. Si lex Canonica in alios

hoc

hoc ſtatuit, debet etiam in ſuis hoc idem pati, iuxtà dictum illud. Patere legem, quam tu ipſe tuleris,. c. cum omnes. de conſtit.

Sextò, & vltimò. Durum admodum videtur illis, qui contrarium tuentur, quod cum Eccleſia multò magis teneatur protegere ſuos Clericos ſibi ſubditos, quam alienos, quod velit, priuilegium datũ laicis auferre Clericis, argumento, c. 1. de nat. ex lib. ventr.

3 Quid tenẽdum? Opinionem Roman. veriorem, & ſequendam eſſe affirmat Zab. in Clem. 1. n. 9. in 6. q. de pœnit. & remiſſ. Io. de Viſch. de immun. Eccleſ. in 2, 3. & ante pen. col. ſecundæ cõcluſ. hanc partem tenet Bernard. Diaz. in pract. c. 115. Didac. var. reſolut. lib. 2. c. vlt. n. 16. adden. ad Ang. de Maleſ. in ver. fama publica. n. 59. littera. A. Monticell. in pract. crim. reg. 2. n. 18. & iſtam opinionem cõtra Abb. veriorem de iure dicit Clar. d. q. 30. verſ. Vlterius quæro. Mãdoſ. in addit. d. conſ. 234. Rom. Farinat. d. q. 28. n. 7. in fin. Decian. qui veriorem dicit, & reſpondet fundamentis Panor. c. 26. num. 1. vbi conclu dit diſtinguendo.

4 Quod, aut Clericus venit in Eccleſiam, vel Monaſterium, vel Palatium Epiſcopale exiſtẽs intra 30. vel 40. paſſus, & ſic in loco ſacro, volẽs, & ex alia cauſa, quã, vt gaudeat immunitate, & tũc putat, quod poſſit carcerari, & puniri, & ideo extrahi etiam ab Eccleſia. Aut vero hac præciſa intẽtione cõfugit ad Eccleſiam, vt gauderet immunitate, & eo caſu putat quod erit tut⁹; leges enim,

& Canones cōcedētes hāc immunitatem, hoc pręcipuè prętendunt, ne quis fide, quam in veneratione Ecclesię, & locorum sacrorum habet, defraudetur, & ita iudicandum esse affirmat. Quamquam cum Panorm. cōcurrat, quod consuetudo seruanda sit.

Bene verum est, quod Clericus, si perpetrasset delictū aliquod de exceptis, nō esset melioris conditionis laici, & absq; dubio posset extrahi.

De debitore confugiente ad Ecclesiam, numquid instantibus creditoribus, sit extrahendus? Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *DEbitor pro ciuili debito se recipiens in Ecclesiam est tutus.*

2 *Stante statuto, quod debitores pro debito personaliter capiantur, nunquid sint tuti in Ecclesia? & cōtra Oldr. concluditur, quod sit tutus.*

Ampliatur procedere etiam in debito publico.

3 *Debitor suspectus de fuga an extrahi possit ab Ecclesia?*

4 *Decoctores, et falliti, quādo in Ecclesia sint tuti, demōstratur.*

1 POstquam compertum est, quod delinquētes, exceptis aliquibus casibus, nō possunt ab Ecclesijs extrahi, posset adhuc aliqua hæsitatio

rema-

remanere circa debitores, qui ære alieno onusti ad Ecclesiam cõfugerint, si immunitatem istã habere debeãt.

In quo articulo cõiter cõcluditur affirmatiuè, verum quia Scribẽtes satis cõfusè loquũtur, vidẽdus erit Farinat. de carcer. & carcer. d. q. 28. n. 30. & seq. q distinguit nõnullos casus, & dicit, quod si Ecclesia est tutũ refugiũ delinquẽtib. ad eã cõfugiẽtib. multò magis tueri debet debitorẽ ex causa ciuili, qui captus in Ecclesia pro ciuili debito est malè captus, & dẽt relaxari s͠m Mars. in l. vnic. n. 111. C. de rap. virg. vbi testatur, ita seruari de cõsuetudine, & sequitur Boss. tit. de captur. n. 26. dicẽs, quod ita tenẽt cõiter Doct. in l. pleriq;. ff. de in ius voc. & hoc attẽta iuris cõmunis dispositione, non habet difficultatem.

2 Sed difficultas est, vbi viget statutũ, quod debitores p debito personaliter capiãtur, quo in casu cõsuluit Oldr. cõs. 54. & respondit. Cũ psona virtute iuris municipalis sit effecta, & quodãmodo cõditionata ad seruiẽdũ, pstita securitate, debet extrahi, ne creditor, qui quodammodo est dominus, eius seruo defraudetur, & hoc bene pbatur secundum Oldr. in l. præsenti, §. sanè. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. vbi seruus, vel ascriptitius, vel alterius conditionis suppositus, præstita securitate, extrahitur.

Et Princeps, qui immunitatem concessit Ecclesię, licet pęnam, quæ ius publicum respicit, vel quæ sibi erat prę-stãda, & applicãda, potuerit remittere ius partis, t͠n non remisit, argumento eorũ, quæ notãtur in l. 1. C. de in ius vocand. in l. 1. ff. de ser. fugit. & in c. raptoribus. 36. q. 1.

Facit etiam sm̃ Oldr. Quia Ecclesia solum liberat confugientem ad eam à pœna corporali, vt in c. inter alia. de immun. Eccles. c. diffiniuit. 17. q. 4. & c. itẽ constituimus. & c. reũ. ea. caus. & q. non tñ tollit, quin alia pœna puniatur, & propterea respondit Oldr. quod debitor, qui vigore statuti potest carcerari, non erit tutus in Ecclesia.

Nimis tñ rigida visa fuit Oldr. opinio, quapropter in practica non fuit recepta, & certè cum oĩs delinquens pro quocunq; crimine etiã graui tutus sit in Ecclesia, & in ea capi non possit, præterquam in exceptis, multo minus poterit capi debitor, & in ea tutus erit; esset enim ridiculũ dicere, quod delinquens in Ecclesia capi nõ posset, debitor autem sic, vt põderat Farinat. d. q. 28. n. 30. in fin. & Oldr. fundamentis respondit Couar. d. c. 20. n. 14. var. resolut. lib. 2. Nam & si seruus ab Ecclesia extrahatur, & debitor quodammodo sit seruus creditoris, nõ per hoc est propriè, & verè seruus, & adducta ab Oldr. procederent in vero seruo, & in iure veræ seruitutis.

Et minus est verum, quod Ecclesia tantũmodo intendat seruare vitam, & membra confugientib. ad se, quia in casibus non exceptis nullo pacto permittit extrahi, & sic omnino illos seruat incolumes ab omni pęna, vti diximus, ideo debitor erit tutus in Ecclesia, non obstante dicto statuto; Quod ampliatur procedere, etiam si debitum esset publicum, sic Cap. Tholos. decis. 422. Siluest. in sum. ver. immunitas. 3. n. 4. Couar. d. n. 14. & citatis his Farinat. d. q. 28. n. 31. & Decian. d. c. 28. n. 26. & 27.

Et

3 Et prædicta non solum vendicant sibi locum in debitoribus supradictis, sed ēt in debitore suspecto de fuga, Quamquam Ias. in l. vinum, num. 5. ff. si cert. pet. teneat contrarium, arguendo de tempore ad locum, & dicit, quod debitor suspectus de fuga capi potest etiā die feriato in honorem Dei, per glos. quam singularem appellat, & approbatam in l. dies festos. in glos. 2. vbi Bart. & alij notabiliter sequuntur. C. de feri. & vltra citatos à Ias. quod debitor suspectus de fuga capi possit die feriato, sentit Alex. consil. 159. sub nu. 7. lib. 2. Marant. in pract. par. 4. 16. dist. nu. 92. Curt. sen. de sequestr. q. 10. nu. 47. Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. n. 14. Ias. ipse in prin. Insti. de act. nu. 77. & in l. de pupillo. §. si quis riuos. in princ. ff. de no. op. nunc. & istam glo. ampliat Bal. in c. fi. in fi. de feri. ne dum si sint feriæ solēnes, sed etiam solemniores, & solemnissimæ, vt in die Natiuitatis, vel Paschatis, sequitur Ant. Couus inter cons. Bart. Soc. cons. 101. circa princ. lib. 4. & Ias. in d. l. vinum.

Vbi pariter dicit, Quod sicuti debitor suspectus de fuga capi potest tempore feriato in honorē Dei, ita etiam potest capi in loco sacro ad honorem Dei, & hoc probare nititur. Quia non solum iudex laicus, sed etiā creditor laicus potest propria auctoritate capere Clericum debitorem, qui sit fugitiuus, vel præparet se ad fugam, vt postea cōsignet iudici Ecclesiastico, per doctrinā Io. Andr. in c. nullus. de pigno. Et hoc expressè decidere affirmat Canon. in c. cum non ab homine, de iudic. vbi Bal. Card.

Florent.

Florent. & Abb. idem Bald. in c. dilectus, de appellat. & vltra Ias. & citatos ab eo hoc tenet Felin. in d. c. cum nõ ab homine, num. 4. qui dicit communem opinionem. Card. Alban. conf. 13. nu. 5. Seuerin. de debit. suspect. & fugit. in 5. q. n. 18. & 19.

Nec sufficeret dicere, quod diuersa sit ratio in tempore, & loco. Nam Maiestas Dei ita videtur offendi, quando caperetur tempore sacratissimo, sicuti in Ecclesia, & propterea inquit Ias. non esse ponere os in cœlum, si diceretur, debitorem suspectum de fuga in Ecclesia capi posse.

Contra Ias. more suo insurgit Dec. in eadem l. vinum, num. 8. vbi affirmat, æquiparationem non procedere, cum adsit diuersa ratio, & postquam ab Ecclesia extrahi non debet, licet quis quæcumq; delicta grauia commiserit. c. inter alia. de immun. Eccl. à fortiori nõ sunt extrahendi debitores ex cõtractu, & ita obseruari quotidie in fallitis prætendit Decius, qui in Ecclesia sunt tuti, & securi, non obstãte suspitione fugæ, & Couar. d. c. 20. sub num. 14. tenet, quod Ias. argumentatio sufficiens non sit, siquidem hac in specie minimè licet de tempore ad locũ argumẽtari propter disparem rationem, quæ manifesta est, & constat. Nam tempore feriato licitum est homicidam, aliosve delictorum reos capere, quod ipse Ias. nõ negaret, & probatur in l. prouinciarum. C. de feri. & tamen hos non licet ab Ecclesia abducere, & contra Ias. tenet Purpura. in d. l. vinum, n. 10.

Vnde

Vnde dicēdum erit debitorem, quātumuis suspectum de fuga, in Ecclesia capi nō posse, cum nullibi expressum sit in hac specie Ecclesiarum immunitatem nō prodesse his, qui ad eas cōfugiunt, & sic regulæ standum erit, ita Couar. d. cap. 20. sub nume. 14. quem sequuntur Decia. in d.c.28.n.34.& Farin.d.q.28.n.32.vbi de cōmuni testatur, & firmat Abb.in d.c.inter alia, n.22.Rom.cōs. 277. & consil.234. Aufrer.in decis.Tholos.422.qui dicit communem, & in practica fuisse obtētum. Io.de Visch. de immun. Eccles.n.55. Henrich.Boich.in c.Ecclesiæ.de immun.Eccles.vbi lōgam facit distinctionem, & volunt omnes in l. præsenti. C.de ijs, qui ad Eccles.confug.hoc idem sentit Rip.in c.1.num.88. de iudic.Ludo. Gomez. in §. superest, nu.6.Instit.de act.Remig.de immun. Eccles.27.fallent.nu.4 & seq.ibique de communi Duen.tract.reg.reg.175.in 3.limit.

4 Quam propositionem Decia.Couar.& Farinat.restringere conātur ad decoctores, & fallitos, qui maximo Reipublicę dispendio, ex pecunijs, & rebus alienis, dum negociationem quæstuariam exercēt, operam vsuris, & fęnoribus strenuè dantes, lautè, & opiperè viuentes, decocti tandem versuram faciunt, ad Ecclesiam cōfugientes, creditores omnes miserè fallunt, quod grauissimum crimen est, talesque, vt publici latrones à diuersis Constitutionibus, grauissima, & capitali pœna plectuntur, & habemus Bullam Sanctissimi Pij V. & ob id hac immunitate minimè gaudere, vltra prædictos voluit Boer. decis.

decis. 215. n. 7. Sed liceat mihi, quid sentiam in medium afferre, cum isti decoctores adeo cautè res suas componant, vt rarò, aut nunquam verificetur in eis casus Bullæ præfatæ, semper enim aduersæ fortunæ infortuniū appa rere faciunt. Ac etiam quia in Bulla ipsa non priuantur hac immunitate, & quamquam publicis latronibus cōparentur, difficile erit, vt in eis concurrant ea, quæ diximus superius esse necessaria ad latronem publicum con stituendum, & præcipuè frequentia actuum, ex quo isti decoctores, vltra primam vicem non inueniunt, qui eis credant pecunias, & bona, quapropter puto, quod Ecclesiasticæ immunitatis erunt capaces.

An Consuetudo possit dare facultatem laicis Iudicibus extrahendi propria auctoritate confugientes ad Ecclesias. Cap. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo dat iurisdictionem.*
Quod ampliatur etiam in iurisdictione ordinaria.
Et dat meram, mixtam, altam, & bassam, & imperiosam iurisdictionem.
Quinimo, & spiritualem.
2 *Stante consuetudine extrahendi delinquentes ab Ecclesijs ad*

ad quas confugerunt, multi voluere, quod iudices laici per seipsos extrahere possent, quod declaratur nu. 12.

3 *Constitutio Gregoriana tantum reuocat facultates à Sede Apostolica concessas, & non quæ competunt vigere consuetudinis.*

4 *Consuetudo est quid facti, ideo plenè probanda, cum allegare non sufficiat.*
Probatio consuetudinis difficillima, & quare.

5 *Consuetudo est stricti iuris, & non extenditur.*
Et tantum habet de actu, quantum habet de potentia.

6 *Consuetudo statuto æquiparatur, hinc non inducitur super his, super quibus populus expressè statuere non potest.*

7 *Consuetudo irrationabilis non valet.*
Et quæ dicatur irrationabilis.

8 *Consuetudo legi contraria, vt legem tollat, debet esse introducta sciente Principe.*

9 *Absens à loco, quæ ibi fiunt scire non præsumitur.*

10 *Consuetudo modicam iurisdictionem solummodo tribuit.*

11 *Consuetudo iurisdictionem tribuere potest, dummodo utentes ea sint capaces.*
Hinc laici non possunt per consuetudinem acquirere iurisdictionem extrahendi ab Ecclesijs, cum ea sint incapaces.

12 *Doct. citati in contrarium non dicunt, quod per consuetudinem tribuatur iurisdictio laicis iudicibus extrahendi ab Ecclesijs delinquentes, & quomodo intelligantur.*

13 *Consuetudo Ecclesijs onerosa tollenda, & notabile Surd. dictum in consil. 396. refertur.*

CVM

1 CVM consuetudinem iurisdictionem tribuere dicat tex.l.fi.vbi glos.in ver.cōsuetudinē.C.de eman. liber. c.dilecti. vbi Doct.& glos. in ver. consuetudinem.de arbitr.Oldr.consil. 11.colum.2.vers. item proponit,& cons. 128.col.2.vers.nec per hoc potest dici. Bal. in l.cum Prætor.in princ.2.lect.ff.de iudic. Rom. cōs.300.Pute.de Synd.in ver.instrumentum.ibi, (& quia cōsuetudine) Soc.sen.cōs.39.n.26.lib.4.Lanfranç. Balb.decis.120.Mars.caus.crim.cōs.90.n.11.& seq. & cōs.100.n.19.est tex.in c.duo simul,ibiq; Panor. 3.not, de off.Ord.glo.in c.quāto.in ver.si Prælati.ad fin. eo. tit.glos.in c.cōquæstus, in ver.cōsuetudo.in fi.9.q.3. Felin. latè in c.cum cōtingat,num.2. de for.compet.& Bart.vbi apost.in l.viros,in fi.C.de diuers.off.lib.12.ampliat. quod cōsuetudo etiam iurisdictionem ordinariam cōcedit. Quam propositionem extēdit Bald. in l.etiam, col.4. vers. modò restat quærēdum. C.de excep.ad meram,mixtam,imperiosam,altam,& bassam iurisdictionem,& Guid.Pap. post alios sing.416.vtrum consuetudo.§.1.etiam spiritualem iurisdictionem consuetudinem dare affirmauit.

2 Vnde multi asserere conati sunt,quod stāte cōsuetudine extrahēdi eos,qui ad Ecclesias cōfugissent, possint de iure impunè iudices seculares per se ipsos extrahere,& vidi quādam scripturam manu scriptam, in qua citātur Couar.var.resolut.lib.2.c.20.sub n.4.Clar.in pract.§.fi. q.30.

q. 30. Decia. in c. 28. n. 6. lib. 6. par. 2. Igne. in l. 1. in prin. nu. 11. & 16. ff. ad Syllan.

Et ſentẽtia iſtorum fundatur, quod cum immunitas ſit de iure poſitiuo, vti diximus, iuri poſitiuo poteſt conſuetudo derogare. c. fi. de conſuet. c. in iſtis, cũ duob. ſeq. 4. diſt. & c. placuit. 22. diſt. & notatur in l. quibus. ff. de ll. ideo ſtãdum erit conſuetudini, ſecundum Hoſtienſ. in c. inter alia, num. 5. de immun. Eccleſ. vbi Innoc. in prin. & in fin. quẽ ſequũtur Io. Andr. & Butr. & facit conſ. Oldr. 54. vbi reſpõdit fore capiẽdum debitorem in Eccleſia pro ciuili debito, vigẽte ſtatuto, quod debitor perſonaliter capi poſſit, quod attẽdendũ, quia ſeruatur in hac materia loci conſuetudo, & huius ſententiæ citatur Anch. in d. c. inter alia. de immun. Eccleſ.

3 Et non obſtare Conſtitutionem noſtram Gregorianã, quàm ſæpè miniſtri laici contẽdũt, quia per eã non derogatur conſuetudini, cum lecta, & perlecta Bulla ipſa, nullum verbum de conſuetudine reperiri prætendant, hinc per Conſtitutionem hãc non cẽſetur derogatũ conſuetudini, per doctrinam Oldr. conſ. 220. poſt princ. & Aym. conſ. 244. nu. 13. & audiui aliquãdo iuriſdictionis laicalis Miniſtros aſſerere, qđ Sãctiſſimus Gregorius in iſta Cõſtitutione nil aliud fecit, nec facere voluit, niſi reuocare Bullas Pij, & Sixti, omniaq; indulta, & priuilegia per Romanos Pontifices, Principibus ſecularibus conceſſa, circa capturas delinquẽtium, qui ad Eccleſias cõfugiſſent. Si enim Principes ſeculares non innitãtur di-

ctis

ctis Bullis, nec Apostolicis priuilegijs, vel indultis, sed in consuetudine immemorabili, quæ iurisdictionem hanc extrahendi eis tribuit, Bulla ipsa non resistit.

Sed prædictis non obstantibus, ego, qui vti Sacerdos, licèt indignissimus, semper totis viribus immunitatem Ecclesiasticam deffendere conabor, contrarium de iure dicendum ostendere confido.

4 Et aduertẽdum esse duxi, quod cõsuetudo est quid facti, ideo probãda, nec sufficit allegare, glos. fi. in Clemẽt. vnic. de restit. in integ. in c. nõ est. in ver. quem allegat. de cõsuet. in 6. cum innumeris cõcord. adductis à Felin. in c. cum dilectus, sub num. 6. de accusat. & in c. quoniam cõtrà. col. 20. de probat. Decia. cõs. 402. n. 11. & cõsil. 538. n. 8. Aret. cõs. 23, nu. 1. & firmat Pacian. in tract. cui incumb. on. prob. c. 27. num. 141. par. 2. & fuit opinio Bar. in l. 2. nu. 27. C. quæ sit long. cons. & responderunt Roland. consil. 32. num. 23. lib. 2. Menoch. cons. 37. nu. 92. lib. 1. Becci. consil. 2. in fi. citati à Surd. consil. 354. num. 24. lib. 3.

Cuius consuetudinis probatio difficilis est, consideratis ijs, quæ in illa probanda exiguntur, ita Fulgos. consil. 6. ad fin. Dec. d. consil. 402. sub num. 13. & consil. 538. num. 9. Roland. consil. 53. num. 33. lib. 2. Bursatt. consil. 57. num. 2. in fin. lib. 1. eo quia est mutabilis, iuxta sententiam Hostien. in sum. tit. de consuet. & cauit Rom. sing. 369. prosequitur latissimè Mascard. cõclus. 423. in prin. par. 1. vbi multos citat. Et Card. Florent. in c. fi. q. 4. in fi.

de

de consuet. quem sequitur Aym. cons. 325. n. 1. affirmauit, magna opus esse diligentia in formãdis capitulis super probatione consuetudinis, cum plenè probãda sit, secundum doctrinam Bar. in repet. l. 2. q. 27. C. quæ sit long. consuet. & testes probare debẽt actus, actuũ finẽ, temporis diuturnitatem, esse debent plures, eorundem actuum, & deponere debent de diuturnitate temporis, incipiente ab aliquo actuum habilium ad consuetudinẽ inducendam, & quod non sit de contrario memoria, imò quod est fama, ita factum, & obseruatum fuisse semper, & quod illi actus fuerunt scientibus, & consentiẽtibus omnibus tacitè, vel expresè, vel saltem maiori parte illorum, qui possunt consuetudinem inducere, ita cõcludit Bellamer. decis. 64. & decis. 65.

Supradictis sic positis, probanda erit in primis consuetudo prætensa extrahendi confugiẽtes ad Ecclesias, quę quomodo probari possit, cogitent ipsi Ministri laicalis iurisdictionis.

5 Rursus erit considerandum, quod consuetudo est stricti iuris, & non extenditur. Innoc. in c. dilectus. col. 3. in ver. supradicto. de off. Archid. & in c. cum P. vers. & licet hi quibus. de fid. inst. Oldr. cons. 237. col. 1. vers. & p hoc vellẽt aliqui. Bar. in l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itin. act. priu. & in Authen. qui rem. in fin. C. de sacro. Eccles. Bal. in c. 1. in fin. de cogni. feud. & in Authen. si quis ruinas. col. 1. vers. inducit etiam rationem, C. de sacr. Eccles. Panorm. in c. quod trãslationem nu. 5. de off. lega. Dec.

H conf.

cons. 8. sub nu. 4. cons. 142. n. 5. & cons. 483. n. 22. Grāmat. post alios decis. 92. n. 4. 5. Aym. cons. 111. num. 16. cons. 121. n. 8. & cōs. 170. n. 4. P. Rauēn. de cōsuet. col. 7. vers. consuetudo est stricti iuris. sub nu. 73. Et docuit Bal. in c. 1. in prin. sub n. 21. qui feud. dar. poss. Quod consuetudo tm̄ habet de actu, quantum habet de potētia, & nō plus, & idē Bal. in l. fi. n. 14. C. com. vtr. iudic. dicebat, quod consuetudo tm̄ habet de potentia, & effectu, quātum habet de vsu, & voluit Bar. in d. l. 1. §. si quis hoc interdicto. Alex. cons. 110. lib. 5. Aym. alios citās, cōs. 30. n. 5. & firmat Surd. cons. 393. n. 20. & prius dixerat cōs. 382. n. 44. & cons. 424. n. 43. lib. 3. ideo in consuetudine nil suppleri debet vltra solitam obseruationē, & si consuetudo de aliquo non disponit, nec nos disponere debemus, sm̄ Bal. cons. 275. in fin. lib. 2. Aym. cons. 30. nu. 5. Eo quia in consuetudine non fit extensio de vno actu ad alium, nec de vna ad aliā personam, vt latè probat Natt. cons. 555. n. 5. Roland. cons. 94. n. 17. lib. 2. Ceph. cons. 358. n. 45. & seq. Rolād. cōs. 69. n. 30. & seq. lib. 3. Crot. cons. 67. n. 6. lib. 1. Becci. cons. 73. n. 14. Bellon. cons. 42. n. 6. Neuiza. cons. 9. n. 32. & concludit Osasc. decis. Pedem. 29. n. 16. & respondit Surd. cons. 393. n. 21. lib. 3. Et propterea nescio videre, quomodo eorum intētionē fundare possint in p̄tensa consuetudine, quæ, vt diximus, variabilis est, & non possumus ex illa certam regulā formare, ex qua dicere possimus, confugientes ad Ecclesiā in quocunq; casu extrahi posse, cum delicta sint diuersi

gene-

generis,& licet consuetum sit extrahere aliquem delinquentem, nō propterea ad cæteros extēdere debemus.
6 Nec non consuetudo ista, & si probata legitimè esset, tamē cum statuto æquiparetur,l.de quib.ff.de ll.l. Magistratus.ff.ad munici.c.cum dilectus. de cōsuet. Clem. 1. in fin.prin.& ibi Card.vlt.not.de vsur. Dec.in c.quæ in Ecclesiarum.n.13.de constit.Aym.cōs.96.n.6. Ideo nō inducitur super his,super quibus populus expressè statuere non potest.Bar.in cons.136.in fin.Aym.cons.134 n.25.& latius de antiq.temp.in 4.part.sect.1.n.13.cum seq.Sed in materia ista immunitatis Ecclesiasticæ non solum populus,sed nec etiam Principes seculares aliqd sancire possunt, vt scribūt omnes in c. solitæ. de maior. & obed.& in c.1.& in c.cum. de constit. & diximus in 1.cap.n.4.Quadere data ista consuetudine, etiam plenè probata,nullius erit momenti.
7 Ac ēt consuetudo irrationabilis de iure nōvalet.tex.habem⁹ in c.1.in fin.vbi glos.in ver.irrationabilia de Cōst. in 6.Host. ī sum.tit.de Cōsuet.§.qd sit consuetudo.sub n.2.& firmat Aym.cons.96.n.3.& cons.116.n.4. Et quāquā certo sciā,iudicis arbitrio relinqui, qñ consuetudo dicatur irrationabilis, q consideratis circumstātijs loci, temporis,& vtilitate publica,arbitrari debet, vt dicunt Doct.in c.fin.de consuet.glos.in d.c.1. in ver.irrationabilia. de Constit.in 6.Hostien. in sum. vbi proximè. nu 2. Oldr.cons.220.col.1.ver.ideo notauit.Aym.d.cons.96. sub nu.3.& cons.116.sub nu.5.P.Rauen.in d. tract.de

consuet.col.6.vers.quomodo autem consuetudo, n.65. Menoch. de arbitr. iud. cas. 82. Tamē hoc etiam scio, quod irrationabilis præsumitur consuetudo illa, quę est Canonibus inimica c.cum venerabilis.in fin.vbi notat Panorm.sub num. 4. de consuet.c.ad audiētiam. eo.tit. Bal.in d.l.de quibus.sub nu. 28.ff. de ll. & fuit de mente glos.in c.fin.in ver.rationabilis. vbi omnino Panorm.de consuet.ibiq; Innocē.in fin. Aret.cons. 44. n. 2. At cum nos habeamus dispositionem iuris Canonici tribuētem immunitatem istam Ecclesijs, vt ex illis delinquentes non extrahātur, consuetudo contraria erit dicēda irrationabilis, & non considerāda, ne dicam attendenda.

8 Et ad effectum, vt consuetudo legi contraria valeat, debet esse introducta sciēte Principe, cum sciētia Principis requiratur, vt possit per consuetudinem tolli lex ipsius, ita Oldr. cons. 237. col. 1. vers. verum à iure. consil. 244. col. 2. vers. quinto opponebatur, & cons. 254. col. 2. vers. 3. opponitur, & vers. 5. opponitur. Ioā. And. ad Spec. de feud. in rub. col. pen. vers. non omittam ad intellectum Feder. de Sen. cons. 17. col. 2. vers. præterea consuetudines. Natt. cons. 574. in fin. & videtur sētire glos. in l. 2. C. de iur. nat. gēt. & ciuil. Innocē. in rub. de cōsuet. & in c. pen. idem Innocē. in c. P. de fid. instr. nec sufficeret tolerātia, cum opus sit expresso cōsensu, per notata in c. cum non ignores. de prębē. & in c. litteras. de cōcess. præbē. Quia aliás sequeretur absurdum, quod lex inferioris tolleret legem superioris, quod absonum est, præcipuè

cipuè hodie,cum populus totam poteſtatem,& iuriſdictionem tranſtulerit in Principes, vt videtur expreſſum in l.fin.C.de ll.& ſentit Io.Faber.Inſtit de iur. nat. gent. & ciuil.§.ſed & quod Principi nu.1. Quicquid ipſe Fab. dixerit in §.ex non ſcripto.nu.8.Inſtit.de iur.nat gent.& ciui.cuius opinio non eſt tenenda,cum multò plures cõtrarium affirmauerint.

9 Stante itaq; requiſito iſto de ſcientia Principis,eſt impoſſibile,quod ſimilis conſuetudo, ſciēte Summ. Pont. fuerit introducta,qui cum vbiq; locorum eſſe pñtialiter non poſſit,ei⁹ ſciētia nō pſumitur c.fin. qui matr. accuſ. poſſ.l. Titius.§. Luti⁹, vbi Bal.ff.de lib.& poſth.Dec.cōſ. 38.ſub nu.7.conſ.64.ſub nu.5.& conſ. 328. ſub nu.6. & Iaſ. poſt Aret.ibi in l.2.§.voluntatem.n.17. ff.ſol.ma tr.voluit,vt abſens à loco ſcire non prȩſumatur quæ fiāt ibi,etiam à coniunctiſſima perſona,ſequitur Henric.Fer rat.ad repert.Millian.in ver. abſens il 2. Quod aūt Sūm. Pont.neſciuerit, quod Miniſtri laici extraherent confugientes ad Eccleſiam, detegitur manifeſtè ex Conſtitutione iſta,in qua Sum.Pont.hoc intellecto, ſanciuit, ne in poſterum ſimilia perpetrare præſumant,& materiā iſtam immunitatis Eccleſiarum ad vnā reduxit formā, quæ inuiolabiliter erit ſeruanda: Et ideo quauis conſuetudine non obſtante,non poſſunt iudices laici ex ſe ipſis delinquentes extrahere abſq; pœnarum incurſu,de quibus ſuo loco dicemus.

Ac pariter cum habeamus claram Canonum diſpoſi-

tionem, quod delinquentes non ſint ab Eccleſia extrahendi, non ſufficeret probare conſuetudinem adeſſe extrahendi, ſed oſtendendum eſſet, quod contraria fuit inducta conſuetudo, per quam Canones fuerint ſublati, & hoc in caſu ſimplex obſeruantia non ſufficit; niſi etiam demonſtretur, quod in cõtradictorio iudicio fuerit obtenta, vti firmat Surd. multis citatis conſ. 393. numero 25. lib. 3.

Nec obſtant ſuperius adducta de conſuetudine tribuente iuriſdictionem, quæ procederent, vbi conſuetudo plenè probata eſſet, & eſſet rationabilis, vti demon-
10 ſtrauimus. Et prædicta vera forſitan eſſent de modica iuriſdictione, vt declarat Roſſell. citatis alijs, in tract. de
11 indulg. nu. 433. & ſupradicta vendicarent locum, data capacitate, & habilitate vtentium, vt notabiliter docuit Io. Monach. in c. 2. de præben. quem ſequuntur Abb. & Felin. in c. cauſam. de præſcript. & in c. quanto. de conſuet. Bal. in l. omnes. ff. de præſcript. 30. &c. Domin in c. Catholica. 11. diſt. Abb. & Io. de Anan. in c. ad hæc. de ſimon. & Card. conſ. 58. Sed laici videntur incapaces huiuſce iuriſdictionis, vt annuit expreſsè Sanctiſſimus in Bulla iſta, ibi.

(Ne autem Curiæ ſecularis prædictæ Miniſtri &c.) vbi mandat Pont. quod etiam in caſibus exceptis per ſe ipſos extrahere non præſumant, ſed obtenta licentia Epiſcopi, vel eius officialis, & cum interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ extrahantur; ergo neque tempore capaces

fieri

. fieri possunt per consuetudinem.

Non resistunt prædictis authoritates Scribentiũ,quas oretenus audiui ex aduerso citari, & in primis Couar. var.resolut.lib.2.nu.4.c.20. qui in libro meo non dicit; quod per consuetudinem detur facultas laicis iudicibus extrahendi ab Ecclesia,sed tantum quærit, an Ecclesia nondum consecrata gaudeat immunitate,& dicit,quod plurimum hac in re valet consuetudo, quæ quidem potissimum est inspicienda,& Clar. in pract.§.fin.q.30. minus loquitur de consuetudine tribuente iurisdictionem, sed tantum tractat de immunitate cõcessa Ecclesijs, ob quarum ingentem numerum hodie de cõsuetudine est valde restricta. Decian. quoq; d.c.28.num.6.non dicit quicquam de consuetudine dante inrisdictionem, & tãtummodo voluit, quod stante consuetudine extrahẽdi, iudices laici excusentur à pœnis inflictis violatóribus huiusce immunitatis, & non immeritò,quia ad excusandũ à pœna quælibet causa etiã bestialis excusat l. igitur.§.1. ff.de lib.caus.glos.in l.plagij. la 2. in ver. iusta, C.de plagiar.& in l.vnic.in ver.hoc iudicium in fin.ff. si quis iud. non obtemp.& glos.fin.in l.1.ff.de abige.cum similibus, Cons.vero Oldr. ab omnibus reprobari aliàs ostẽdim', cum eius sententia nimis dura visa fuerit, vti diximus c. 13.nu.2.ac etiam Oldr.in d.cons.respondit,quod debitor,stante statuto,quod possit capi de psona,põt extrahi ab Ecclesia,& in hoc standum esse consuetudini,sed nõ dicit,quod iudex laicus vigore consuetudinis habeat fa-

cultatem extrahendi,& sic omnes, qui solent adduci nō loquuntur in terminis quæstionis nostræ. Et cum similis consuetudo grauamen afferat Ecclesijs,debet tolli iudicis officio,vt decernit textus.c.1.de consuet. & propterea dato etiam, quod per Cōstitutionem nostram expresse non legatur derogatum cōsuetudini prætensę,attamen tāquam onerosa Ecclesijs est remouenda, & sacrum Tridēt.Concil.sess.25.c.20.decernit, & pręcipit sacros Canones,& cōcilia generalia omnia,nec nō alias Apostolicas sanctiones in fauorem Ecclesiasticarū personarum,libertatis Ecclesiasticæ, & cōtra eius violatores editas, quæ omnia præsenti etiam decreto innouat, exactè ab omnibus obseruari debere,ideo cōcludēdum erit,quod nullo pacto iudices laici possint propria authoritate delinquētes,qui in Ecclesiam se receperint,extrahere, & in hac materia cōsuetudinis introducendæ referre volui,quæ piè, & doctè scribit Surd.qui tamē semper bene audiuit, in cons. 396.n.33.lib.3.q affirmauit, quod in ea introducenda uis aliqua, vel metus semper interuenit: multa enim Summ. Pontifices dissimulando tolerarunt,non quia ea concederent, aut approbarent, sed quia illius temporis ratio non patiebatur, quod fieret cōtradictio,vel quia id minus malum visum fuit, sed Deus Opt. Max. qui omnium gestorum veritatem habet præ oculis, & cui nil est absconditum,fortè aliquo tempore has suæ Ecclesiæ iniurias vindicabit.

De

De Pœnis extrahentium ab Ecclesia.
Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *Poena 30. librarum argenti examinati purissimi possunt puniri violantes Ecclesiasticam immunitatem, extrahendo confugientes ad eam.*

2 *Pœna nonagintorum solidorum aliquando puniri ostenditur, & publica imponitur pœnitentia arbitrio Episcopi.*

3 *Reprobatur opinio tenentium exactionem istarum pœnarum perdidisse Ecclesiam.*

4 *Puniuntur violatores immunitatis Ecclesiasticæ excommunicationis pœna.*

5 *Læsæ Maiestatis crimen incurrunt violatores huius immunitatis.*
Et redditur ratio.

6 *Speciale huius criminis videtur esse, quod affectus puniatur.*
Et quomodo procedat, declaratur.

7 *Pœna arbitraria puniuntur hodie violatores Ecclesiasticæ immunitatis.*

8 *Nunquid excusentur ab hac pœna per consuetudinem, quæ vigeret, confugientes extrahendi?*

SACRO-

SACROSANCTA Tridentina Synodus in c. 20. sess. 25. de reformat. nec non Constitutio hæc nostra Gregoriana non determinant pęnas, quibus sunt plectẽdi huiuscæ Ecclesiasticæ immunitatis violatores, sed tãtum puniendos esse mandant pœnis sacris Canonibus, & Oecumenicis Cõcilijs inflictis, vnde pœnas ipsas referre volui.

1 Et in primis in c. quisquis. 17. q. 4. Alex. PP. II. sanciuit. Quisquis inuẽtus fuerit reus sacrilegij, Episcopis, vel Abbatibus, siue personis, ad quos quęrimonia sacrilegij iustè pertinuerit, 30. libras examinati argẽti purissimi cõponat; Et ibidem declarãdo, quis dicatur sacrilegiũ committere, subiungit. Sacrilegium committitur, si quis infregerit Ecclesiam, vel 30. Ecclesiarum passus, qui in circuitu Ecclesiæ sunt, vel domos, quæ infra prædictos passus fuerint, aliquid inde diripiẽdo, vel auferẽdo. ex quo tex. colligi voluit Clar. in pract. §. fi. q. 30. n. 1. quod extrahẽtes delinquẽtes ab Ecclesijs, in quibus se receperint, pœna prædicta puniantur, huius quoquè opinionis fuit Decia. tract. crim. c. 28. n. 4. lib. 6. par. 2.

2 Et in c. si quis cõtumax. 17. q. 4. in hæc verba cauetur. Si quis cõtumax, vel superbus timorem Dei, vel reuerentiam sanctarum Ecclesiarum nõ habuerit, & fugientem seruum suum, vel quẽ ipse persequutus fuit, de atrio Ecclesiæ, vel de porticibus Ecclesiæ quolibet modo adhęrentibus, per vim abstraxerit, pro immunitate nonagin-

tos

tos ſolidos Epiſcopo componat, & ipſe publica pœnitentia iuſto iudicio Epiſcopi mulctetur.

3 Et quamquam Clar. in d. q. 30. afferat, quod hodie non exigitur hæc pœna, quia per deſuetudinem perdidit Eccleſia ius eam exigēdi, vt atteſtatur glo. in c. cum multæ. in ver. cōnubit. 15 q. vlt. quā glo. refert, & ſequitur Ang. de Caſtr. inter cōſil. Paul. Caſtrē. ſui patris. cōſil. 458. circa fi. lib. 2. & comprobat Decia. d. c. 28. n. 4. lib. 6. par. 2. Tamen Sacrum Tridēt. Cōcilium d. c. 20. ſeſſ. 25. de reforma. nō ſolum cōfirmat, ſed etiam, quatenus opus eſt, renouat omnes ſacros Canones cōtra violatores immunitatis Eccleſiaſticæ editos, ibiq; monētur Imperator, Reges, Reſpublicæ, & Principes omnes, ne ab vllis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, alijſve Dominis tēporalibus, ſeu Magiſtratibus, maximèq; Miniſtris ipſorum Principū, vllo pacto lædi patiātur, ſed ſeuerè in eos, qui Eccleſiæ libertatem, & immunitatem, ac iuriſdictionem impediunt, animaduertant.

Et præfatorum Canonum, & Conciliorum cenſuræ, etiam per Cōſtitutionem noſtram cōfirmātur, Ideo nō amplius in deſuetudinem abijſſe dicēdum erit, vnà cum Farinat. de carcer. & carcera. q. 28. ſub num. 5.

4 Vltima pœna, quæ de iure Canonico irrogatur iſtis violatoribus immunitatis Eccleſiaſticæ, eſt excommunicatio, vt habetur in c. deffiniuit. 17. q. 4. & c. frater. ea diſt. & q. & quod iudex ſecularis extrahēs excōmunicationis mucrone feriatur, probatur in c. inter alia. de immunit.

Eccleſ.

Eccles. & in c.minor.iuncto.c.si quis cõtumax.& c.quisquis, & quod ibi notatur.17.q.4.& secundum Siluestr. in sum.ver.immunitas,il 3.n.12.debet extrahẽs excommunicari,& cõdemnari pecuniariter,& imponi sibi publica pœnitẽtia,nec restitui communioni,nisi reddat extractum, vti obseruatum fuisse diximus, in c. 1. in Rege Bonifacio tempore Diui Augustini.

5 De iure quoq; ciuili punitur violator istius immunitatis grauissima pęna, cum per eam incurratur in crimen læsæ Maiestatis.l.2.C.de ijs,qui ad Eccles.confug.& diximus in c.9.sub nu.2.Et pro ratione possumus assignare. Nam si offendens temporalem Maiestatem incidit in crimen istud.l.quisquis.C.ad l.Iul.Maiest.à fortiori debet tãtò magis incurrere is,qui Diuinam offendit.l. quidam. vers.cum sanè, & l.si quis in hoc genus. C. de Episc. & Cler.in Authẽt.Gazaros.C.de hæret.offendẽs autem Ecclesiam offendit Diuinam Maiestatem, quia Ecclesia est domus Dei,vt habetur Ioã.c.2.& hac ratione vtitur Oldr. d.l.2. C.de his, qui ad Eccles.cõfug.relatus,& amplexus à Decia.d.c.28.n.2.lib.6.& voluit Panor. in c.inter alia. de immun.Eccles.prosequitur Boer. in tract. de seditio.in 7.& vlt.præsupposito,num.56.& 57.& sentit Iodoc. in pract.crim.rub.de viol.Templo. c.106.n.1.& seq.Io.Monticell.post mille.in pract.crim. reg.12. n.12. Clar.in pract.§.fi.q.68.vers.extrahens aliquem Menoch. de arbitr. iud.cas.360.nu.68.& Gig.de crim.lęs.Maiest.lib.1.tit.qual.& à quib.crim.læs.Maiest. com-

committ.q.10.num.10.qui num.4.scribit, quod tam ex dispositione legum, quam Canonum, nemo ex Ecclesia extrahi potest, nisi de licẽtia Sum.Põtificis, cum ad eum tãtummodo spectet hãc licẽtiam cõcedere, & est de reseruatis. PP. & propterea extrahens confugientem ad Ecclesiam vsurpat iurisdictionem Pontificiam, & iure meritò in pœnam læsæ Maiestatis incidit, per tradita ab eodem Gig. vbi supra q.21. & cum Gig. residet Farin. d.q.28. num.2.

6 Et ita est exosa legibus ipsis violatio immunitatis Templorum, vt Leo Imperator in l.præsenti.C.de his, qui ad Eccles. cõfug. statuerit, quod qui nuda tãtum cogitatione ausus fuerit tẽtare confugientem ad Ecclesiam inde extrahere, pœna mortis, & vltimi supplicij animaduersione plectetur, Vnde speciale erit inuiolantibus immunitatem Ecclesiasticam, vt affectus, qui in puris terminis cogitationis cõsistit, & ad nullos extrinsecos actus productus sit, puniatur, cõtra regulas communes, quæ volunt, nullatenus in foro fori puniri. l. cogitationis. ff.de pœn.& c.cogitationis, de pęnit.dist.1.cum alijs cõgestis per Menoch. de arbitr.cas.306.nu.5.& num.26.& seq. sed de ista illatione valde dubito, quia glos. Bart.& Salic.in eadem. l.præsenti. docuere, illius tex. pęnam non habere locum, nisi cogitatio esset producta ad actũ proximum, & ad aliquem tractatum, quia tex. ibi dicit,) aut nuda saltem cogitatione, atq; tractatu,) & sic vltra cogitationem requirit copulatiuè tractatum, vt annotauit

erudi-

eruditissimus Menoch. d.cas. 306.n.68. & firmat Farin. d.q.28.nu.3.in fin.

7 Verum Iodoc. in pract. crim.rubr.de violat.templo.c. 106.num.4. exponendo pœnam impositam à iure Canonico violatoribus templorum, dicit esse damnandos ad restitutionem personæ auulsæ, cum omnibus dãnis, & interesse, & vlterius in aliquam pœnam arbitrariam, iuxta qualitates, & circumstantias rerum, per ea, quę notantur in c.non minus, & in c.aduersus.de immun.Eccl. & habemus glo.in d.c.si quis contumax. ver.componat. 17.q.4.Host.in sum.tit.de immun.Eccles.§.quæ pœna, in princ.sum.Angel.in ver.immunitas.vers.21.Io.de Visch. in tract.de immun. Eccl.n.65.& affirmat Siluestr.in sum.ver.immunitas,il 2.sub nu.8.

Et sic videmus, quod semper transgressores immunitatis nostræ grauiter puniuntur.

8 Sed quia Decia.in d.c.28.n.6.lib.6.par.2.asserere non timuit, quod stante consuetudine extrahendi per Ministros laicalis iurisdictionis delinquentes, qui ad Ecclesiã confugerint, excusetur inde etiam inuitum abducens, de eius dicto quærendum esse duxi. Quia in ore omnium est, quod cõsuetudo, etiam quod sit iniqua, excusat à pęna temporali glo. 1.vbi Panor.& apost.ad eum in c.cum venerabilis, de consuęt.& in c.abijciuntur.in ver.crimẽ 32.q.4.Alex.consil.172.num.6.lib.2.quod duplicatur, consil.41.lib.4.consil.233.num.13.& consil.240.n.8. lib.6. Dec.consil.170.sub num.2.consf.175.sub nu.7.&

in c.

in c.nam concupiscentiam.2.lect.sub num.6.de constit. Mars.in princ.l.1.num.83.ff.de Sicar.& caus.crim.cōs. 90.num.8.& cons.100.n.8.& in pract.§.quoniam,nu. 97.Abb.in c.fi.in fin.ibiq; apost.de Constit.& in c.cum in Ecclesię,vbi etiam latissimè apost. de Simon.Roman. sing.19.& ibi adden.& cons.466.in prin.Felin. in c.non satis,in prin.de simon.Ias.vbi alij, in l.de quibus, num.8. ff.de ll.& in l.singularia.sub nu.36.ff.si cert.pet.& in l.3. §.1.num.15.& in prin.l.qui iurasse,num.7.ff.de iur.iuran.Io.Arno.solilo.90.Rip.in rubr.extr.de iudic.nu.24. P.Gerar.sing.83.ad fi.Grammat.decis.50.nu.3.Paris. cōsil.171.num.19.lib.4.Bar.in prin.l.1.in fi.vbi cæteri. ff.quod quisq; iur.firmant Hondad.cons.53.n.21.lib.1. Ceph.cons.362.n.31.lib.3.Becci.cons.4.n.17.

Attamē & si prædicta vera sint, in casu nostro nō procedūt,quia,cum resolutum sit in iure,quod delinquētes ab Ecclesijs extrahi nequeāt, & iudices laici extrahēdo cōtraueniāt dispositioni iuris tam ciuilis, quàm Canonici,ideo ob cōsuetudinem non excusantur, quæ potius dicitur prauus vsus, & abusus,quā cōsuetudo,& in ijs, quæ de sui natura mala, & detestabilia sunt, cōsuetudo, etiam quod totus mūdus ea vtatur,nō excusat,c.flagitia 32.q.7.c.obijciuntur.32.q.4.glo.in c.sanè de temp.ordin.& in c.cum secundum leges,de hæret.in 6.Ias.in l. ait Prætor. colum.5.de iureiur.Bald.in l.de quibus.ff.de legi.Innoc.in c.sanè,de off.ord.Fel.in c.ea quæ, de simo. Calcan.cōs.28.n.14.& citatis his, Farin.de delict.& pen.

q.20.

q.20.n.46.Et Natt.cõſ.586.n.10.lib.3.reſpõdit,quod ſi manifeſtè apparet ex forma contractus vſuram eſſe commiſſam,conſuetudo non excuſaret à pœna,per tex. in c.inter dilectos,in prin.de exceſſ.Prælat.& in Clem.1. de vſur.

Verum in caſu noſtro manifeſtum eſt,quod iudices laici nõ poſſunt euellere ab Eccleſijs confugientes ad eas, & vti periti legalis ſciẽtiæ hoc ignorare nõ debẽt,eo etenim ipſo, quod fuerũt in examine Doctoratus approbati,& profitẽtur ſe Doctores,præſumũtur docti, & in iure periti, ſicuti comprobat Boer.deciſ.350.nu.6.ideo per cõſuetudinem nõ excuſari mihi videtur, nam certò ſciũt,has non conſuetudines,ſed manifeſtos abuſus eſſe. Et in blaſphemo, quod ob conſuetudinem regionis non excuſetur à pœna blaſphemibus inflicta, affirmat Clar. in pract. §.blaſphemia.verſ.ſed nũquid,& atteſtatur,qđ in Mediolaneñ ſtatu. non ſolum excuſantur,ſed iubere Senatum reijci capitula,in quibus blaſphemiæ rei vellẽt conſuetudinem probare,cuius dictum reaſſumpſit Maſcard.de probat.concluſ.194.n.7.par.1.& proſequitur Farin.de delict.& pœn.q.20.n.45.

Nec non ſupradicta procedere poſſent ad euitandam pœnam temporalem, vti declarat Alex.conſil.39.lib.3. Cępo. cauſ.crim.conſil.13. Aym.concl.6.nu.103.in fi. Bero.conſil.153.num.64.lib.1.Surd.conſ.184. num.10. lib.2.& Tiraq.de retract.conuent.in fi.nu.127.Pęna autem excommunicationis qua plectũtur iſti extractores, eſt

est spiritualis, cum à communione fideliũ separet, sicut nomẽ ipsum denotat, & asserit Siluest. in summ. in ver. Excommonicatio. il. 1. in prin. ideo eam euitare minimè possent, ſtãte quauis consuetudine.

Et si velimus aliquãtulum deferre Decian. viro certè doctissimo, & olim præceptori meo, possumus dicere, quod talis cõsuetudo, si nõ excuset à toto, saltẽ excusat à parte, vt faciat mitigare pęnam, vt in blasphemo cõcludit ipse Decian. tract. crim. par. 2. lib. 6. c. 5. num. 4. ex Ferat. & Couar. in locis per eum citatis, & cum ipso residet Farinat. d. q. 20. n. 46. in fin. de delict. & pœn.

De Ecclesiastica iurisdictione à seculari separata, Et quo iure exemptio Ecclesiasticarum personarum à laicali iurisdictione fuerit introducta. Cap. XVI.

SVMMARIVM.

1 *SVm. Pont. in Constitutione ista mandat, vt seculares non se intromittant in causis personarum Ecclesiasticarum.*

2 *Sacra à profanis quouis iure semper distincta.*

3 *Spiritualis iurisdictio à temporali separata, tam ex mente Theologorum, quam Canonistarum.*

4 *Iure Diuino Clerici, & cæteri Ecclesiastici sunt exempti à laicali iurisdictione.*

I S Cle-

5 *Clerici rem spiritualem sapiunt.*
Et Clericatus est res distinctiua à profanis.

6 *Constitutiones Pontificiæ de exemptione ista Clericorum sunt antiqui iuris declaratiuæ, non noui dispositiuæ.*

7 *Papa non potest legem condere, vt Clerici à laicis iudicibus iudicentur.*

8 *Consuetudo non potest inducere, vt laici in causis Clericorũ se intromittant.*

9 *Clerici etiam volentes, non possunt in iudicẽ laicũ cõsentire.*

10 *Si Clericus conueniatur pro quacunq; causa coram laico iudice, Prælatus suus potest etiã eo inuito à iudicio abstrahere.*

11 *Nec etiam Episcopo consentiente, possunt Clerici in secularem iudicem consentire.*

12 *Priuilegio isto Clerici in sacris constituti renunciare non possunt.*

13 *Fauori suo quod quis renunciare possit, quomodo procedat, declaratur.*

14 *Clericus causam agens coram laico excommunicatur, quod declaratur ibidem.*

15 *Episcopi, & cæteri Ordinarij hoc fori priuilegium tueri tenentur, & negligentes in repetitione Clericorum carceratorum puniuntur.*

CONSTITVTIO nostra nõ solũ prouidet immunitati Ecclesiarũ, ne quis ex eis extrahatur inuitus, de qua hucusq; verba fecimus. Sed vlte-
1 rius procedẽdo mãdat † Summus Põtifex, ne contra Eccle-

Eccleſiaſticas pſonas quoquomodo ſeculares iudices procedere præſumāt,in hiſce verbis. (Sicuti ēt prohibemus,ne cōtra Eccleſiaſticas perſonas ſeculares,aut cuiuſuis ordinis,vel militiæ ēt s.Ioā. Hieroſolymitani regulares,quoquomodo ęt vigore prædict. priuilegiorū, indultorū, aut cōceſſionū, quæ oīa ad terminos iuris per pñtes reducimus,procedāt,aut ſe intromittere, illaſue ab Eccleſijs,Monaſterijs,Domibus,locis ſacris,aut religioſis,ēt in caſib⁹ in hac Cōſtitutione expreſſis extrahere,abducere,capere,& incarcerare, aut cognoſcere de criminibus ad forū Eccleſiaſticū pertinētib. aliàs quam de iure,& per priuilegia eiſdē ordinib. aut militijs conceſſa permittitur, quomodolibet præſumāt.)

2 Sēper etenim iure Diuino,atq; humano ſacra à pſanis fuere diſtincta,quæ,vt cuiq; hoīum magis pateret ad ſēſum,voluit Deus,altiſſimi parietis interſtitio,ſacras ędes à profanis eſſe in Tēplo diuiſas,vſq; adeo, vt nequaquā Regibus liceret illū Dei conſtitutū terminū trāſilire,ſed neq; eidem appropinquare, abſq; Numinis offenſa grauiſſima,vt refert ampliſs. Card. Baronius in Pareneſi ad Rempub. Venetā fol. 13. vbi adducit vehementē illam querelam Dñi in Ezechielē.c.43.aduerſus Reges Iuda.

Et ſi mādauit Deus diſtinctas eſſe ędes ſacras à profanis,quid dicēdum de iuriſdictione Eccleſiaſtica à tēporali? Sumpta igitur occaſione ex verbis Conſtitutionis noſtræ,de exemptione perſonarum Eccleſiaſticarum à iuriſdictione ſeculari nonnulla dicere propoſui.

3 Est itaq; iurisdictio spiritualis à temporali distincta cũ effectu. Siue teneamus vna cũ Theologis, quod duæ sint potestates distinctæ, & separatæ, ac indepẽdentes, spiritualis scilicet, Sum. Pont. cõmissa, & temporalis Principibus Mũdi, nec vnã habere quid cõe cum alia, sed primam spiritualem præexcellẽtiorem, & supremã posse ẽt de temporalibus cognoscere, & disponere, qñ sunt necessaria, & directa ad cõseruationem, & necessitatem spiritualium: de quo latè Frãc. de Victor. de potest. Eccles. relect. 1. q. 6. vers. Tertia propositio. Sot. satis elegãter in 4. sẽt. 25. distinct. art. 1. latiss. Molin. de iustit. tract. 2. c. 29. & elegãtiss. ampliss. Card. Bellarminus lib. 5. de potest. Põt. c. 1. & hæc Theologorum sentẽtia fundatur in c. duo sunt. 96. dist. & in c. sequenti, vbi glos. in c. quęsitum. 23. q. 4. & in c. solitæ. de maio. & obed. & in §. quia igitur. in Authẽ. de instr. caut. & fid.

Siue sequendo Canonistarum opinionem, asseramus, quod vtraq; iurisdictio sit penes Ecclesiam, spiritualis actu, & habitu. tẽporalis verò habitu tm̃; cui⁹ exercitiũ, & actũ Ecclesia mãdauit Imperatorib. Regib⁹, & alijs secularib. potestatibus, vti affirmarũt Host. Butr. Abb. Imo. Io. And. Car. Dec. & cęteri oẽs in c. nouit. de iudic.

Quapropter quauis opinione attẽta, Ecclesiastici à laicali potestate, & iurisdictione sunt segregati, & de eis seculares potestates non debent cognoscere.

4 Iure nẽpe Diuino Clericis, alijsq; Ecclesiasticis psonis exẽptio ista, ne laicali subiaceãt iurisdictioni, fuit cõcessa, vt

sa, vt docuit glo. in c. quãquã. in ver. iure Diuino. de cens. lib. 6. quę voluit, vt legatur Genesi. c. 47. vltra medium. Quod Ioseph subiecit omnẽ terrã Aegypti Pharaoni, & cũctos populos eius, à nouissimis terminis Aegypti, vsq; ad fines eius, p̃ter terrã sacerdotalẽ, & ex eo tpe, vsq; ad præsentem diem in vniuersa terra Aegypti quinta pars Regib. soluitur, & factum est quasi in legem, præter terrã sacerdotalẽ, quę libera ab hac cõditione fuit. Et Esdre lib. 1. c. 7. vltra medium sm̃ eãdẽ glos. hr̃. Quod Rex Adagei dixit suis Ministris. Vobis quoq; notum facimus de vniuersis sacerdotibus, & leuitis, cãtorib⁹, & ianitorib⁹, & ministris domus Dei, vt vectigal, & tributum, & annonas nõ habeatis potestatem imponendi super eos; & hæc concordare affirmat. d. glos. cũ. c. non minus. de immun. Eccles. si enim bona Clericorũ eximuntur a potestate laicorũ, tantò magis eorũ p̃sonæ. Quod in nouo ẽt testamento sancitũ scribit Decian. in tract. crim. c. 9. sub n. 1. lib. 4. par. 1. dum dixit Christus Petro. Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiã meã. Quod regi stratum legimus in c. ita Dñs. 19. dist. & in c. in noua. 21. dist. Innocen. & ibi apost. in c. si quis. post prin. de maio. & obed. vbi quærit, quis eximit Clericos à iure Imperatoris, & dicit. Qđ exempti sunt à Deo. per tex. c. si Imperator. 96. dist. in quo in fine sancitur. Nõ legib⁹ publicis, non à Potestatibus seculi, sed à Pontificibus, & Sacerdotibus Omnipotẽs Deus Christianæ religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & discuti, & recipi de er-

rore remeãtes, quo in loco, glos. in ver. (& discuti) inqt. Ergo antequã esset aliqua Cõstitutio, ēt Clerici nõ erãt de iurisdictione seculari, & per d. tex. concludit Rot. Roman. tit. de consuet. decis. 10. aliàs 840. incipien. vtrũ valeat. sub n. 4. in antiq. Panor. in prin. c. at si Clerici. nu. 23. de iudic. & in c. Ecclesiæ S. Mariæ. sub nu. 6. & ibi Felin. eo. nu. de Constit. Roland. cons. 4. nu. 7. lib. 3. & ante eos hoc voluit Card. in repet. c. perpẽdimus. 7. oppo. de sẽt. excomm. Aufrer. in Clem. 1. ver. ad quæstionem. de off. ordin. Roch. de Curt. in c. vlt. de cõsuet. persequitur Bursatt. cons. 42. n. 2. lib. 1. qui respõdit de iure Diuino Clericos esse exemptos à iurisdictione laicorum, vt ex magis communi tradit Alcia. in c. cum non ab homine. in prin. de iudici. Vasqui. de success. par. 1. lib. 3. §. 22. limit. 17. nu. 58. cum seq. idem Vasqui. in eo. tract. par. 1. lib. 1. §. 10. & in l. quoniam in prioribus nu. 652. de inoff. testa. Villalob. com. opin. ver. Clericus. n. 69. vbi scribit, quod Clerici nunquam fuerunt sub iurisdictione laicali. Viui. eo. tract. ver. Clerici à potestate. Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defect. iurisd. nu. 101. Sigism. Scacci. de iud. caus. crim. c. 11. n. 44 lib. 1. Nauar. in relect. c nouit. de iudic. in 6. not. sub n. 30. dixit, quod Clerici, & Monachi de iure Diuino sunt exempti à potestate laicali in causis criminalibus, iuxta gloss. solemnem tam à Theologis, quam à Iurisperitis communiter receptam in d. c. si Imperator. 96. dist. prosequitur Surd. cons. 301. nu. 16. lib. 3. & allegatur testimonium Constãtini Imperatoris, q. prȩsidens in

in Sācta Nicena Synodo, cum querela quorundā Clericorum coram eo delata esset, ait. Vos à nemine iudicari potestis, quia ad Dei solius iudicium reseruamini, ita registratū habemus in c. continua. 11. q. 1. & in c. futuram. 12. q. 1. licet Couar. pract. qq. c. 31. latè hāc q̄stionem disputet ad partes, & multos casus distinguat, & ita generice de iure Diuino nō esse introductā cōtendat, q̧ nimis partialis semꝑ fuit, qn̄ de iurisdictione laicali verba fecit, vti benè ostēdit Amplifs. Card. Bellarminus in Opusculo vernacula lingua edito, in respōsione librorum editorū absq; noīe, super censuras publicatas à Sāctifs. D. N. Papa Paulo V. contra Venetos fol. 41. & cōiter tenetur, iure Diuino cōpetere exemptionem hāc, quāq̧ Farinat. tit. de inq̧sitio. q. 8. n. 2. vna cum ipso Couar. restringere conēt ad ea, q̄ sunt spiritualia, & Ecclesiastica, scilicet, qn̄ agitur de ordinibus, gradibus, obseruationib. & similib. secus verò in temporalib. quorum opinio non est tenenda, cum contrarium supracitati omnes affirment.

5 Quia Clerici sapiūt rem spiritualem, ex quo corpus, & animam deputauerunt Dei seruitio, & ascripserūt in sortem Dn̄i c. cui portio. 12. q. 1. c. inolita. & c. placuit 11. q. 1. & notatur in c. 2. de maio. & obed. & in c. significātibus. de iudic. & in c. at si Clerici. eo. tit. & habem⁹ in c. 1. & 2. 11. q. 1. & per totā illā quæst. vt notat Innocen. in d. c. significātibus. de off. delegat. & comprobat Rolād. d. cons. 4. n. 7. lib. 1. & assentit Surd. d. cons. 396. nu. 14. lib. 3. Et Clericatus est res distinctiua à profanis secun-

dum Nauar.d.c.nouit.sub nu. 30.de iudici.

6 Et quamquā Constitutiones Pontificias habeamus, ꝑ quas Clerici eximūtur à potestate seculari, attñ ante eas Clerici gaudebāt priuilegio isto, & Constitutiones sunt antiqui iuris declaratiuæ, non noui dispositiuæ, vt docet glos.in d. c. si Imperator. 96. dist. quam sequuntur Surd.d.cons. 396.n. 14.lib.3.& Roland. d.cons.4. nu.7. lib.1. Villalob. vbi proximè.

7 Ita, & taliter laici sūt ĩcapaces exercitij iurisdictionis in Ecclesiasticos, quod nec Papa pōt legē facere, quod Clerici cōueniāt corā seculari iudice. huiusce dicti antesignanus fuit Roman.sing.419.ibiq; apost. qui scriptū reliqt. Quod antequā esset Petrus, Clerici non erāt subiecti secularib. ꝑ illud Dei. Nolite tāgere Christos meos, Psal. 104. Ergo nō pōt per Papā tolli.l.fin.C.si cōt.ius.& hoc tenuisse affirmat Frāc. Zab.in repet. d.c.ꝑpendimus.de sent.excom.& ipse Rom. hoc idem dixit in l.si vero. §.de vero.in 7.fallent ff.sol.matr.Abb.in c.Ecclesię S. Mariæ, sub num.6.vbi Felin.eo.num.Constit. idem Felin. in c.si quis,in princ.de maio.& obed.& in c.literas. sub nu.14. de rest.spol.Ias.ĩ l.est receptū.n.3.ff.de iur.om.iud. Vāt. d.tit.de nullit ex defectu iurisd.n.101.Grāmat. decis.61 n.9.Couar.ipse, qui voluit hanc exemptionem esse de iure positiuo, & non Diuino, d.c. 31.n.4.cōsentit, quod Papa nō possit tollere Clericorū exēptionē à iurisdictione seculari, quoad oēs Clericos, & quo ad oēs causas in vniuersū, Farinat. quoq; assentit d.q. 8.n.4.& Scacc.d.c.11 nu.43.

8 Con-

8 Consuetudo, quæ, vt aliàs diximus. cap. 14. iurisdictionem tribuere solet, nec etiam potest inducere, quod laicus iudicet Clericos, tex. est expressus in c. Clerici. de iudici. vbi Clemens III. decreuit. Quod non debet in hac parte Canonibus aliqua consuetudo præiudicium generare, & gloss. ibi dicit in casu isto, nõ posse locum habere cõsuetudinem, quãtocumq; tempore obtẽtam, quia esset cõtra Ecclesiasticam libertatem, & statum Ecclesię. per quẽ tex. ita tenet Felin. in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ, sub num. 6. de maio. & obed. Alex. cõsil. 149. n. 10. lib. 1. & in d. consil. 8. lib. 1. Soc. in c. si quis Clericus. in 19. fallent. de for. cõpet. Rot. Rom. d. decis. 840. per tot. in antiq. aliàs est 10. de cõsuet. Prob. ad Io. Monac. in c. iudex. in prin. de sent. excom. in 6. Couar. d. c. 31. n. 5. pract. q. Clar. de communi attestãs, in pract. §. fi. q. 36. in princ. Roland. d. consil. 4. n. 10. lib. 1. cõs. 12. nu. 45. & cõs. 23. nu. 9. lib. 2. Alex. de Neuo. cons. 56. n. 1. Vilalob. com. opin. ver. Clericus, n. 80. Farin. d. q. 8. n. 3. Scacci. d. c. 11. n. 42. qui de communi attestatur. Et huic sententiæ conferre possũt, quæ diximus. d. cap. 14. de consuetudine irrationabili, & Ecclesijs onerosa, quam nõ valere ostẽdimus, præcipuè data incapacitate vtentium, vti affirmat Decia. in specie d. c. 9. n. 10. & seq. lib. 4. Et talis consuetudo nõ releuat, quia ei derogatur per Bullam in Cœna Domini, & ita cõclusum fuit in Rot. Rom. in vna Canonicatus Oscen. coram R. P. Pegna, quam registrauit Farinat. inter sua cons. crim. cons. 68.

Et

9 Et prædicta in tantum vera sunt. Quod Clericus etiam volens, nō potest se supponere diffinitionibus laicorum. tex. habemus in c. decimæ 96. dist. & latè scribit Hostiē. in sum. tit. de iudici. §. qu æ sine necessaria, & voluit Grā-mat. d. decis. 61. n. 8. consuluit Dec. cons. 150. n 4. Anch. consil. 321. primo dub. Alex. consil. 67. colum. fin. lib. 1. Cappic. decis. 126.

10 Et si Clericus conueniret ur pro quacunque causa coram iudice laico, Prælatus suus vtique posset etiam eo inuito, illum abstrahere à iudicio seculari, secundum Innocen. in c. vt famæ. sub nu. 21. de sent. excom.

11 Quinimo nec etiam Episcopo cōsentiente, potest Clericus consentire in iudicem laicum, glos. in c. significasti. de for. compet. Soc. reg. tract. reg. 56. incipit. Clericus. Alex. cons. 8. in prin. lib. 1. Roland. d. cons. 4. nu. 10. lib. 1. & cons. 12. n. 36. lib. 2. Gales. de oblig. Camer. par. 2. q. 2. n. 2. Scacci. d. c. 11. n. 38. Farin. d. q. 8. sub n. 13.

12 Cui priuilegio Clerici in sacris constituti non possunt renūciare, nec tacitè, nec expresse, vt notāt omnes in c. si diligēti, & in c. significasti. vbi glos. fi. de for. cōpet. in c. cōtingit il primo, ibiq; glos. pen. & in c. perpendimus. in ver. cogātur. de sent. excom. in c. Ioānes. in ver. nō potest. de Cler. cōiug. & in c. vni. in ver. cōiugalis, eo tit. in 6. in l. si quis in cōscribēdo. in ver. dignitatis, in fi. C. de pact. Archidiac. in c. placita secularia. 15. q. 4. Spec. in tit. de cita. §. contra. ver. sed pone. Grammat. d. decis. 61. nume. 14. Cepo. caus. crim. cōs. 11. num. 4. Oldr. cōs. 83. col. 3. vers. priui-

priuilegium enim est. Felin. in d.c.si diligēti.n.16.de for. compet. Bal.in l.vni.col.8. vers. sed quid dices. Clericus. C.de confess. & cons.80.per tot.lib.2 Calcan.cōs.118. num.2.P.Dnen.reg.tract. reg.100.1.ampliat.Roland.d. consil.4. num.9.lib.1.Alber.in 3.par.stat.q.92.Alex.de Neuo. d.consil.56.num.1.vbi ampliat,quod nec etiam cum iuramento.Scacci.d.c.11.num.35.& 36.Farinat. d.q.8.num.10.

13 Nec dicatur, quod quilibet fauori suo renunciare potest. d.l.si quis scribendo. C.de pact.l.si plures.C.de fid. instr.l.generaliter, vbi omnino Bald.C.de Episc.& Cler. l.potest.ff.ad l.Falc.c.Ecclesiæ S.Mariæ,il 2.§.1.de elect. c.si de terra.de priuil. c.statuimus,& c.ad Apostolicam, de regular.glos.videnda in Authent.vt sin.prohi.matr.in verb. Senatus consulto Felin. ad quem semper confuge in d.c.si diligēti. de for.compet. Quia hoc esset verum, quādo priuilegium non esset introductum contēplatione alterius.Panorm.in c.conquæstus,vlt.not.n.6.de feri. in d.c.si de terra,num.5. de priuil.& cons.61.sub nu.2. lib.2. Aym.cons.80.n.3.Ias.cons.125. in prin.lib.1.

Sed priuilegium, ne Clericus coram laico cōueniatur, non est proprium ipsius clerici, sed totius ordinis Clericalis d.c.si diligēti. Hinc renūciatio nil debet operari, vt est generale in omni actu, qui à iure improbatur, neq; est in potestate faciētis,ita in pūcto respondit Bar. cons. 225. quem sequitur Marian.Soc.in c.1.num.23.in fi.de for.compe.Barbat.in c.2.n.100.eo.tit.Decia.d.c.9.n.61.

lib.4.

lib.4.Alex.d.cõs.8.in prin.lib.1.Alber.in 3.par.statut.q. 42.citatus à Rolād. d.cõs.4.n.9.lib.1.Et cum iura prohibeāt, ne clericus à laico iudicetur, huic iuri prohibitiuo renūciari non potest, testibus,glo.& Bartol.in l.1.C.ne fide. dot.dent.Dec.in l.principalibus,n.5.ff.si cert.pet.

14 Et quod plus est,si Clericus coram laico iudice causam ageret,excommunicatus esset.c.nouerit,& c.graue,de sent.excomm.c.qualiter,& quādo.vbi Doct.omnes de iudic. & habemus Bullam in Cœna Domini, & firmat Farin. d.cõs.68.n.1. & fuit resolutum in Rot.Rom.coram R.P.Pegna, & coram R.P. Blāchetto modò Card. amplissimo, vt refert Fari. d.cõs.68.vbi prædictas decisiones registrauit.Et Caetan.in sum.in ver.excommunicatio.c.30.& seq.scribit, quod Clericus ad iudicem laicum,& secularem recurrēs sacrilegium committat,qđ intelligēdum esse putarem, quādo Clericus conueniret alterum Clericum coram laico,& nō,si Clericus laicum conueniret,vti benè cõsiderat Rolād. d.conf.23.nu.14. lib.2.relatus à Scacci. d.c.11. sub nu.45.Vel quādo Clericus recurreret ad secularem Curiam pro impediendis mādatis, & executionibus Apostolicis, vti in facto, in quo consuluit Fari.d.conf.68.

15 Et Episcopi,ac cæteri Ordinarij hoc fori priuilegium tueri tenētur intātum,Quod si habita notitia de carceratione Clerici,illum pœnis adhibitis,cēsurisque prolatis, repetere neglexerint,ab administratione deponūtur; & si tanta esset negligentia,criminaliter essent puniendi,secundum

cundum Cassan. consil. 38 quem sequitur Lopez. in addit. ad pract. Diaz. c. 64 num. 8. & 15. & ipsos amplectitur Fari. d. q. 8. n. 4. vers. amplia. 18.

De exemptione Clericorum à iurisdictione laicali in criminalibus. Cap. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Principes seculares, & eorum Ministri nullam prorsus habent in Clericos iurisdictionem.*
2 *Imperator nec ipse de causis criminalibus Clericorum cognoscit. Sed exemplo Constantini deberet libellum accusationis incendere.*
3 *Nec in atrocioribus, & in crimine læsæ Maiestatis Imperator iudicat Clericos.*
4 *Crimen læsæ Maiestatis non committitur à Clerico erga seculares Principes.*
5 *Pro assassinio an Clericus puniatur à seculari iudice?*
6 *Clericus assassinus potest impunè occidi.*
7 *Actualiter degradatus potest à seculari iudice puniri.*
8 *Intellectus ad c. 1. de homicid. in 6. datur.*
9 *Quando in dispositione aliquid præsupponitur, vt præsuppositum locum habeat, præsuppositum verificari debet.*
10 *Sententia declaratoria requiritur super assassinio, vt Clericus pro tali crimine puniri possit à laico.*
11 *Quæ declaratio ab Ecclesiastico fieri debet.*

12 Cle-

12 Clericus enormitatibus se immiscens, an, & quando puniri possit à laico iudice, latè declaratur.

13 Clericus in minoribus, ut fori priuilegio gaudere possit, quid facere debeat.

14 Clericus in sacris habitum clericalem retinens, pro quauis enormitate non punitur à seculari iudice.

15 Secus si dimisso habitu, enormibus se immisceat.

16 Quod intelligendum est, præcedente trina monitione, vel vna facta in Synodo.

17 Clericus, & si non opponat de clericatu, est exemptus à iurisdictione laicali.

18 Priuilegiatus tenetur comparere ad allegandum priuilegium.

19 Iudex laicus, quam cito sibi de Clericatu constabit, tenetur de facto reuocare quod fecit contra Clericum, & processus est ipso iure nullus.

20 Quæ exceptio Clericatus quandocumque opponi potest.

21 Clericus, qui distulerit de Clericatu opponere, debet in expensis condemnari.

22 Sed condemnatio expensarum ab Ecclesiastico fit.

23 Nec etiam Clericos examinare, & interrogare possunt seculares iudices.

24 Nec etiam possunt absoluendo cognoscere laici, de delictis Clericorum.

25 Clericus incorrigibilis potest puniri per secularem iudicem.

26 Præcipuè si non potest ab Ecclesia puniri.

27 Quando

27 Quando vti incorrigibilis punitur, non secundum Canones, sed secundum leges punitur Clericus.
28 Clericus quando dicatur incorrigibilis, demonstratur.
29 Regulare est, quod vt Clericus in sacris à laico iudice puniri valeat, est degradandus, & tradendus Curiæ seculari.
30 Intellectus Dec. ad c. cum non ab homine. de iudic. refertur.
31 Degradationis diffinitio.
32 Duplex degradatio, Verbalis, & Actualis.
33 Verbalis quomodo fiat, & eius forma.
34 Quando, & pro quibus delictis verbalis degradatio imponatur.
35 Verbalis degradatio ad quem finem fuerit introducta?
36 Actualis degradatio, quæ etiam appellatur depositio solemnis, est executio verbalis, quam regradationem D. Hieronymus appellat.
37 Antiquitus inuenta actualis degradatio; & quæ ad ea requirebantur.
38 Actualis degradationis forma.
39 Pro quibus delictis Clericus actualiter degradetur.
Regula datur in puniendis Clericis.

IN omni casu, siue Diuino, vti ex cõmuni Scribẽtium sentẽtia, superius demõstrauimus, siue de iure positiuo sit exemptio ista, certũ est, quod nõ potest secularis potestas se ingerere in cogno-
1 scẽdis delictis personarum Ecclesiasticarũ, & ꝑpea † seculares

culares Principes, eorumq; Ministri in Clericos, & Ecclesiasticos seculares, & regulares nullam prorsus iurisdictionem habēt.c.cum non ab homine.c.at si Clerici.c. qualiter.de iudic.c.si diligēti.& c.significasti.de for.com pet. c.continua.c.placuit.c.Clericū nullus.11.q.1.c.deniq; 96.dist.c.si iudex laicus, de sent. excom.in 6. Auth. statuimus.C.de Episcop.& Cler. Auth.vt Clerici apud propr. Epis.Alex.cons.8.in princ. & num.11.lib.1.Rolād. cons.4. num.6.lib.1.cons.12.n.34.& seq.& consil. 23.num.6. & seq.lib.2.Grammat.vot.28.nu.7.vot.33. num.3.decis.29.& decis.61.Gig.de crim.læs.Maiest.lib. 1.tit.quis de crim.læs.Maiest.cognos.poss.q.1.nu.12.& seq. Foller.in pract. crim.in ver.audiātur excusatores,n. 38.& seq.Cartar.de interrog. reor.lib.1.c.2.num.12.& est communis Doctorum sentētia secūdum Alciat.in d. c.cum nō ab homine.in prin.de iudic.Vasqui.de success. par.1. lib.3.§.22.limit.17.nu.58.& seq.Bursatt.cōs.42. nu.2.lib.1.Hondad.cons.3.num.12. lib.1.& cons.20.nu. 11.lib.2. Bart. Soci.cons.57.num.12.lib.3.Marian.Soc. sen. cons.12. num.16.lib.1.Calcan.consil.71.n.2.Farin. citatis infinitis, de inquisit. q.8.in prin. & dicit Couar. pract.quæst.c.31.num.2. vers.tertia conclusio.Quod ferè totus orbis Christianus in hanc Clericorum exēptionem à seculari iurisdictione, propter publicam vtilitatem, consensit, & propterea non posset à secularibus Principibus reuocari,& habemus Bullam in cœna Domini, quæ prohibet omnibus iudicibus, & Magistratibus

bus

bus secularibus, ne cōtra Clericos se intromittant quoquomodo, etiam sub prætextu quorumcumq; priuilegiorum à Sede Apostolica concessorum, quæ irrita, & nulla, ac nullius roboris, vel momenti fore, & esse decernit, quod quoque habemus in Constitutione nostra.

2 Et hoc adeo verũ esse affirmāt Scribētes, quod nec etiā Imperator ipse possit criminaliter iudicare Clericũ per tex.c.solitæ, ibi. (Quod autē sequitur ad vindictam.) de maio.& obed.& in c.Sacerdotibus. 11.q.1. Et nō solum Imperator Clericos iudicare nō prætēdit, sed Ecclesiasticis libēter colla submittit, vt habemus in c.Valētinianus. 63. dist. Hinc si coram Imperatore denunciaretur persona Ecclesiastica pro aliquo delicto, deberet ipse Imperator Cōstantini Imperatoris exemplo, libellũ denunciationis, seù accusationis, & quærelæ incendere, vt sancitur in d.c.Sacerdotibus. §. Ecclesiastica quoq; 11. q.1. Et laicus quacumque fulgeat dignitate, nullatenus potest cognoscere causas criminales Clericorum. Alex. cons.8.n.1.lib.1. Roland.cons.4.sub n.8.lib.1 Scacci.de iudic.caus.crim.c.11.n.34.& 35.

3 Et propositio ista vsq; adeo protēditur, vt etiā in atrocioribus, & in crimine lęsæ Maiestatis in personā eiusdem Imperatoris, ipse Imperator nō poterit pro tali crimine cōtra laicũ procedere, quod fuisse videtur de mente Bar.in extra.Ad reprimēdum.in ver.cōditionibus; & affirmat Restaur. in tract. de Prin.seu Imperat.q.111.nu. 10.& comprobat Gig.de crim.lęsæ Maiest. lib.1.d.tit.q.5

K de

de crim. læſ. Maieſt. cogno. poſſ. num. 12. & ſeq. vbi poſt multa ita cõcludit, proſequitur Decia. in tract. crim. lib. 4. c. 9. num. 8. par. 1. & reſpondit Alex. d. conſ. 8. in prin. lib. 1. vbi per multa iura cõcludit, quod laicus quacumque fulgeat dignitate, nullo pacto poteſt cognoſcere cõtra Clericum. Quia diſtinctæ ſunt iuriſdictiones, & Pontifici eſt aſſignata omnis iuriſdictio in ſpiritualibus, & ita
4 Alex. tenentem refert † Rolād. d. conſil. 4. nume. 8. lib. 1. vbi affirmat, quod hoc crimen læſæ Maieſtatis non committitur à Clerico erga Principem ſecularem. Et poſtquam erga ſeculares Principes à Clerico hoc crimē non committitur, non eſt mirum, quod Imperator, & multò minùs iudices ſeculares nõ poſſint punire Clericum, vti de communi atteſtatus, dixit Clar. in pract. §. fin. q. 36. num. 27.

Quam rationem proximè aſſignatam perbellè improbat Fari. d. q. 8. ſub n. 28. vbi ineptam ſibi videri ait, quia plura ſunt delicta qualificata, vt videbimus inferiùs, de quibus Clerici à laico iudice puniri poſſunt, vnde nõ ſequitur conſequentia, Clericus conſpirando contra Principem ſecularem non committit crimen læſæ Maieſtatis, ergo non poteſt de tali conſpiratione puniri, & è contrà, dato quod Clericus per talem conſpirationem committeret hoc crimen læſæ Maieſtatis, ſequeretur dicta ratione attēta, quod Clericus propter atrocitatem iſtius criminis poſſet à ſeculari iudice puniri, quod tamen ex diſpoſitione text. c. cum non ab homine. de iudic. Clericus

cus

cus iuriſdictioni ſeculari, & punitioni, etiam pro quocumque atrociſſimo delicto ſubiectus nõ eſt, vt optimè adnotauit Boſſ.tit.de for.compet.num.127.& inferiùs comprobabimus. Tamen cum Farinat. dicto loco ſequenda erit opinio noſtra, quod pro crimine lęſæ Maieſtatis non ſit puniendus Clericus à ſeculari poteſtate, quæ ſi auderet carcerare, & punire Clericum pro tali crimine, malè faceret,& mortaliter peccaret, cum teneatur ex debito officij ſui remittere Clericum ad Eccleſiaſticam curiam.

5 Sed difficultas erit, nũquid pro alijs atrocioribus poſſit à ſeculari iudice puniri? & reperio, quod Lap. in c. pro humani. de homicid. in 6. voluit,quod Clericus pro crimine aſſaſſinij poſſit puniri per iudicem laicum,provt eum refert Pariſ. de Put. de Synd. ver.inquiſitio.c.dicit cõſtitutio. colum.3. verſ.an in percuſſionem factam. Aufrer.de poteſt. ſecul.ſup.Eccleſ.perſo.18.limit.n.26. Marſ.in pract. §.diligenter, num.166. & §.examinanda, num.25. Grammat.vot.8.num.4.vot.9.num.18.& vot. 11. in prin.fuit quoque de mente Soc. inter conſil. Curt. ſen. conſil.20.num.44. vbi dicit,quod nec etiam requiritur ſententia declaratoria,quod voluit,& Aufrer. vbi ſupra. Et mouentur præfati omnes per tex.c.1.de homicid. in 6.vbi habetur. Quod quicumque Princeps, & quantumcumq; magnus Prælatus, ſeu quæuis alia perſona Eccleſiaſtica, vel ſecularis quempiam Chriſtianorum per aſſaſſinos occidi fecerit, vel mandauerit,quam-

uis mors sequuta nõ sit, aut eos receptauerit, vel occultauerit, aut deffensauerit, excommunicationis, & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, incurrit sententias, ipso facto, & est cum omnibus suis mundanis, tanquam Christianæ religionis æmulus, per-
6 petuò diffidatus, † & bannitus à toto populo Christiano. Quo fit, vt Clericus qui hoc crimẽ commiserit, possit impunè occidi secundum Ang. conf. 14. & voluit Gemin. in dicto c. 1. de homicid. in 6. cum idem sit bannire, & diffidare, quod statuere, & præcipere, vt impunè possit occidi, per notata in l. reos. C. de accusat. vbi Cyn. in 6. q. l. tertia. §. transfugas. ff. de sicar. Authent. nauigia. C. de furt. & in Authent. item quęcumque communitas. C. de Episc. & Cler. Capic. decis. 112. nume. 3. & decis. 155. num. 26. Barbat. in c. vt si Clerici. num. 129. de iudic. & dicunt omnes congesti à Rim. iun. consil. 685. num. 1. & seq. lib. 6. Videntur etenim diffidati de iure Canonico ipso iure degradati, tanquam expositi à iure, vt cuique data sit facultas capiendi personas, vt notatur in c. vni. de schismat. ibi (expositis personis eorum à fidelibus capiendis) & est tex. in c. felicis. de pœn. sicque à iure videntur spoliari priuilegio Clericali, & poni in potestate cuiuslibet, vt innuit tex. d. c. 1. de homicid. in 6.
7 Et sicuti realiter, & actualiter degradatus potest à iudice laico puniri, secundum communem opinionem, de qua Alciat. in dicto c. cum non ab homine, num. 108. de iudic. relatus à Villalob. comm. opin. littera. C. nu. 71.

quos

quos refert, & sequitur Clar. d. q. 36. nu. 35. in fi. Cumq; degradatio nil aliud sit, quam denudatio omnium priuilegiorum Clericalium, vt in c. degradatio. de pœn. in 6. & Decian. citatis alijs, dicto c. 9. nume. 78. lib. 4. Ideo Clericum, qui assassinium commisit, puniri posse à laico dicendum videtur, vti respondit Decia cons. 82. per tot. lib. 2. & affirmat Diaz. in pract. Cano. c. 98. & faciunt dicta per Boer. decis. 69. n. 19.

8 Tamen si rectè perpendatur dispositio dicti text. c. 1. de homicid. in 6. assassinus, de quo loquitur text. prædictus, non est proprie is, qui conducit operas alicuius pręcio ad occidendum, sed qui occidit Christianum opera assassinorum, de quibus loquuti fuimus superius. c. 7. & licet ibi asseuerauimus, quod hodie, cum præfatum hominum genus non reperiatur, propterea ex longa interpretatione, & communi vsu loquendi receptum fit, vt assassini dicantur omnes, qui, vel mandato, præcio conducentes, operas etiam Christianorum aliquem occidi faciũt, vel qui præcio conducti hoc scelus committunt.

Aduertendum tamen erit, quod ad effectum, vt Clericus incidat in pœnam ipsius tex. omnia in eo contenta concurrere debent.

9 Quia quando in dispositione aliquid præsupponitur, vt præsuppositum locum habeat, præsuppositum verificari debet, glos. in l. mancipia in ver. aduertendum, vbi Castren. & alij. C. de ser. fugit. Alex. in rubr. ff. solut. ma-

 trim.

trim. nume. 22. Soc. sen. consil. 71. nume. 23. lib. 4. Dec. in l. 1. nume. 14. C. de eden. consil. 90. num. 2. cons. 259. num. 6. consil. 275. nume. 12. consil. 290. num. 3. consil. 291. num. 8. consil. 317. num. 2. consil. 325. circa princ. consil. 327. sub num. 6. consil. 340. sub nu. 3. consil. 400. sub num. 8. consil. 466. num. 8. consil. 511. num. 4. cons. 519. sub num. 5. consil. 540. in prin. consil. 591. num. 4. & cons. 644. in fin.

Sed quando assassinium committitur, sed nō per ipsos assassinos, de quibus in tex. non verificatur præsuppositum, ideo non debet habere locum dispositio ipsius tex. eo quia Sum. Pont. ibi priuauit, & destituit Clericos, Clericali priuilegio ob illam ignominiam, quæ inferebatur nomini Christiano, vt Principes etiam à prędictis assassinis cogerētur se, & eorum bona redimere, quod potissimè est attendendum in hac materia, & disposita in d. c. 1. quod est pęnaliss. & odiosiss. sunt intelligenda in propria significatione verborum. ita Rim. iun. in puncto d. cons. 685. n. 11. lib. 6.

Et quamquā hoc crimen assassinij ex longa interpretatione, & vsu hodie etiam committatur absque dictorum infidelium interuentu, non propterea Clerici veniunt,
10 ita de facto priuati eorum † priuilegio, vnde benè dicebat Clar. in pract. §. fin. d. quæst. 36. nume. 31. Quod requiritur sententia declaratoria, per quam iudex pronunciet, & ipsum esse assassinum, & hanc communem opinionē esse affirmat de mente Couar. Capic. & Plach.

Qua

Qua declaratione facta, non requiritur alia sententia, per quam imponatur poena dicti c. 1. sed statim illas ipso iure incurrit Clericus, vt consultus respondit Alexãd. consil. 166. num. 1. lib. 7. qui ita communiter tenere omnes Doct. asserit, & sentit Aufrer. de potest. secul. sup. Eccles. perso. dicto num. 26. vbi dicit, quod non requiritur alia sententia, scilicet, quæ det licentiam occidendi, & huiusmodi, quia sufficit, quod sit declaratus assassinus, vel fautor, & ita tenet Lopez. in addit. ad pract. Diaz. c. 98. in ver. præcedat degradatio. vers. nota. tamen vtiliter. Capic. decis. 112. in princ. & comprobat Farin. d. q. 8. nume. 85. vbi latiss. hanc esse communem sententiam demonstrat.

Et præcipuè si admitteremus, quod absque declaratione ista, Clericus posset puniri à laico, resultaret, quod per simplicem querelam, & imputationem de assassinio, amitteret beneficium fori, quod non est dicendum.

11 Et declaratio ista debet fieri per iudicem Ecclesiasticum, & non laicum, vti de iure clarum esse affirmat Clar. d. quæst. 36. sub nume. 31. licet apud eos contrarium de facto seruari dicat, sed contrarium verum esse de iure comprobat Lopez. ad Diaz. d. cap. 98. vers. nota tamen vtiliter.

Quapropter non curandum de dictis responsis Decia. & Soc. Quia non mirum, cum Soc. Pisis legeret, Decia. vero Paduæ, & ambo sub magna mercede Dominorum laicorum, pro quibus consuluerunt.

Et communis est opinio, quod declaratoria ista ab Ecclesiastico iudice proferenda requiratur, vt dicunt omnes in dicto c. 1. de homicid. in 6. & d. cap. cum non ab homine. de iudic. & concludit Capic. d. decis. 112. in fin. & consuluit Card. Alban. consil. 13. vbi respondit, quod non potest laicus Clericum vti assassinum punire, nisi postquam fuerit à iudice Ecclesiastico vti assassinus bannitus, diffidatus, & condemnatus, & ita eum refert Fari. d. q. 8. num. 85. in fin.

12 Sed quid dicendum de Clerico, qui in profundum malorum delapsus, dimissis tonsura, & habitu Clericali multis se immiscuit enormibus, ita, & taliter, quod possit nuncupari scelerum minister, an ipso iure sit priuilegio Clericali destitutus, qui, & si sacris ordinibus sit ornatus, possit nihilominus à iudice laico puniri; In quo articulo Hostien. Ioan. Andr. & Butr. in cap. perpendimus. de sentent. excommun. Anch. in reg. ea, quæ. quæst. 12. de reg. iur. in 6. quorum opinion. esse communem affirmat Aufrer. in Clement. 1. de off. ord. reg. 1. fallent. 19. voluere, quod iste Clericus ita sceleribus deditus, & inueteratus possit à iudice laico puniri.

Nec est hoc in casu necessaria trina monitio, quæ alioqui iure ordinario requiritur, quos omnes retulit Couar. pract. quæst. cap. 32. sub numero secundo, cui sententiæ patrocinari videtur text. cap. vni. de vit. & honest. Cleric. in 6. vbi datur casus, in quo Clericus etiam in sacris, absque vlla degradatione amittit priuilegium

Clericale

Clericale oĩno ipso iure, ẽt quo ad forum, sñ cõem intellectum ipsius tex. cum quo concordat. c. 1. de apostat. vbi hæc cõis probatur sñia, á qua non recedit Henric. Boic. in c. ex litteris. col. pen. de vit. & honest. Cleric. & Cassan. in consuet. Burgund. rub. 1. §. 5. n. 55. attestatur opinionẽ istam cõiter in praxi receptam esse, quos oẽs recenset Couar. pract. quęst. d. c. 32. sub n. 2. & habemus tex. d. c. perpendimus. de sent. excom. quem ita cõiter, & magis cõiter interpretari à Scribentibus testatur Boss. in tit. de for. compet. n. 134. 139. & 140. & hanc opinionem seruari affirmat Capr. concl. 97. n. 76. & Farinat. de inquisitio. d. q. 8. nu. 53. vbi cõprobat, quod dispositio d. c. perpendimus. non solum procedit in beneficio Canonis, si quis suadente diabolo. Sed ẽt in priuilegio fori, & hunc intellectum esse magis cõiter receptum affirmat, ꝑ ea, quæ scripserunt Clar. d. q. 36. n. 23. & Alex. de Neuo latiss. d. conf. 59. n. 12. & seq. & hanc opinionem magis communem pronunciat. Sigism. Scacci. de iud. caus. crimin. d. c. 11. nu. 62. & 78. in fin. in 2. limit. & Decian. d. c. 9. nu. 88. lib. 4.

Contrariã vero partem sequuti sunt multi, quibus displicuit, & nimis graue visum fuit, Clericum nulla legitima monitione præmissa. priuilegio fori priuari, ex eo qđ multis enormib. criminibus operam dederit, & se immiscuerit, & Anch. in d. c. 1. de Apostat. dixit illius capituli decisionem non militare nisi in specie, & casu, quo loquitur Panor. & Card. in d. c. perpendimus d. tex. intelligunt

gũt quo ad priuilegium Canonis tm̃, non autem quo ad priuilegium fori,& ita d.tex. intelligendum esse comprobat Alex.d.cons.8.lib.1.Soc.d.cons.12.n.19.lib.1. Clauas.in summ.in ver.Clericus.10.q.Siluest.in sum.in ver. Clericus il 30.n.9.cui nõ obstare tex.d.c.vnici. de vit. & honest.Cler.in 6.assentit Couar. d.c.32.sub nu.2.in fin. Quia illa Constitutio pęnalis est, & ideo non extenditur ad alium casum,& propterea in Clerico in sacris constituto magis sibi placere opinionẽ illorum, qui hanc partem tuentur.Et re vera,vt inquit Clar.d.q.36.n.23.negari non põt,quin tex.d.c.perpendimus. intelligendus sit in beneficio Canonis,& non fori,cum multum applaudeat lrę illius,dum dicit(propter hoc ad obtinendã absolutionem Apostolicã Sedem adire cogantur.) Quę verba magis vñr conuenire excõicationi, quæ infertur per Canonem.si quis suadente. Quam illi,quæ infertur propter violatum priuilegium fori.

13 Pro resolutione huiuscę quæstionis distinguendũ esse putarem,an Clericus iste,qui ita enormib. se immiscuit, sit in minoribus constitutus ordinibus; nam cum possit relinquere Clericatum, & redire ad secularitatem, non solum expresse renunciando Clericatui, sed ẽt tacitè,& de facto contrahendo matrimonium, & dimittendo habitum,& tonsuram Clericalem, qui, si nedum enormibus se immisceat, sed etiã si quouis modo deliquerit nulla admonitione,neq; solemnitate aliqua adhibita, poterit à laico iudice puniri, cum per dimissionẽ solũmodo

habitus

habitus renũciauerit beneficio Clericali, & sacra Tridẽt. Synod. in c. nullus primæ tõsuræ initiatus quod est. 6. 23 sess. de reformat. decreuit, quod Clericus in minoribus constitutus non gaudeat beneficio fori, nisi incedat in habitu, & tonsura, & de mandato Episcopi alicui Ecclesiæ inseruiat, vel habeat beneficium Ecclesiasticum, vbi aduertẽdũ erit, quod copulatiuè requiritur delatio habitus, & tonsuræ Clericalis, & seruitium Ecclesiæ de mãdato Episcopi, & sic non sufficeret delatio habitus, & tonsuræ, si non inseruiret Ecclesiæ. Quapropter vna cũ tonsura, & vestibus Clericalibus, vnum ex duobus requiritur, aut beneficium Ecclesiasticum, vel seruitium Ecclesiæ, quibus deficiẽtibus, isti Clerici in minoribus priuilegium fori non sortirẽtur. Quod Sãctiss. & cum summa prudẽtia Decretum istud editum fuit, ne in Ecclesia Dei meri cerdones, pelliones, corriarij, fullones, & similes nudæ tonsuræ prętextu immunitatib. fruerentur, quę in Clericorum fauorem Diuino muneri ministrãtium concessæ fuerunt, ita Lopez. ad Diaz. c. 64. in fin. & de isto sacri Cõcilij Decreto verba fecerũt Cartar. de interrog. reor. lib. 1. c. 1. n. 12. & Scacci. d. c. 11. nu. 82.

14 De Clerico autem in sacris constituto, cum non possit, nec tacitè, nec expresè renunciare beneficio fori, vt superius enucleauimus, iterum distinguendum erit. Quod aut iste, dum enormibus se immiscet, retinet habitum, & tonsuram Clericalem, & tunc quauis enormitate ab ipso commissa, non poterit à laico puniri, & hoc mihi persua-

persuadet Clar. d. q. 36. n. 24. vbi nobis mādauit in hæc verba. Cæterum si Clericus incedat in habitu, & tōsura, cessant hæc oīa, nam quantumcumq; grauia crimina committat, & illa reiteret, in eisq; perseueret, nunquam efficitur de foro seculari. hæc Clar. quam sñiam communem esse probat. Boss. in tit. de for. compet. sub n. 134.

15 Si verò Clericus dimissis vestibus Clericalibus, & tonsura, ita perseuerando in delictis, nil sæuum, & enorme tētare non erubescat, hoc in casu posse à iudice seculari comprehēdi, & puniri cum communi Scribentium sētentia, dicendum esse affirmo.

Quod intelligēdum erit, vbicumq; quis nō incedit in habitu eo animo, vt non modo illo in delicto, in quo deprehensus est, habeatur pro laico, sed generaliter in omnibus, quia in nullo tempore volebat haberi pro Clerico, puta, quia per annum, & vltra, semper commoratus est, & vixit, & negotiatus est palam, vti laicus, negādo se Clericum, & ideo cum talis sit apostata, poterit puniri per laicum, dato, quod constaret esse Clericū, si in atrociori delicto fuerit deprehensus, ita Decian. d. c. 9. n. 92. lib. 4.

16 Semper tñ cum cōditione, vt iste scelestus Clericus, & suæ dignitatis immemor, fuerit prius ter monitus à suo Prælato, quia, vt dispositio d. c. perpendimus, habeat locū, trina requiritur monitio, per tex. in c. audiētia. de sēt. excom. in c. fin. de vit. & honest. Cler. in c. cōtingit il 2. de sent. excom. in 6. Io. Andr. & Butr. in d. c. perpendimus. Cepo. caus. crim. cons. 11. & n. 36. & seq. Brun. cōs. crim. diuers.

diuers.cons. 115.n.68.& seq.lib.2. magnę impressionis. Couar.d.c.32.n.2.in fin.Alber.in 2.par. statut.q.42.vbi de cõi obseruātia testatur. Alex.d.cons.8.n.2.lib.1. Grā mat.vot.33.n.11.& seq.& super consuet.Regni fol.29. colum.1.vers.10.vbicumq;.Imo. in c.1. de apostat.Viu. com.opin.vers.Clerici. Menchiach. lib.3.de testa.§.22. num.63.Rolād.d.cons.4.n.31.lib.1.

Nec refragātur adducta in contrarium à Farinat.d.q. 8.sub n.34. Nam oēs loquūtur,& sunt intelligēdi,quod saltem isti Clerici fuerint moniti in Synodo Diœcesana, vt habitum,& tonsuram Clericalem deferāt,sub pęna amissionis istius fori priuilegij, quo in casu illā monitionē sufficere scribit Clar. de mēte Host.& Alex. de Neuo.d. q.36.n.20.& nō dissensit Farinat.d.q.8.n.62. Quinimo ipse Farinat.ibidem n.58.affirmauit. quod antequā Clericus enormibus se immiscēs,puniri possit à laico, opus est,vt ante omnia de enormitatib. cōstet,eo quia. qualitas tribuens iurisdictionem debet in primis probari ad hoc,vt iurisdictio locum habeat.l.2.§.sed & si dubitetur, & l.si quis aliena.ff.de iudic.Bal.in l. idem professus,& in l.præscriptione,C.si contr.ius. vel vtil.pub.& dicunt oēs in c. si Clericus laicum.de for.compet. Plach.in epit.delict.c.19.n.27. Et si aliter diceremus,sequeretur absurdum,quod Clericus posset processari,incarcerari,& torqueri per iudicem laicum sub colore, quod enormitatibus se immisceret,& propterea opus esse docet Farinat. vbi ꝓximè,quod Clericus in flagrāti reperiatur,& quo-

modo

modo id fiat, ostẽdit. Qualia autẽ sint enormia delicta, declarat idem Farinat. ibidem num. 59.

17 Et propositio à nobis superius firmata, quod Clerici sunt à iurisdictione laicali prorsus exempti, ampliatur procedere, etiamsi Clericus nõ opponeret de Clericatu, & nemo pro eo in iudicio compareret ad allegandum priuilegium Clericale.

Quia & si processus factus per iudicem laicum contra Clericum, quem nõ cõstabat talem esse, valeat, vt cõsuluit Dec. cons. 125. nu. 7. Calder. de iud. & for. compet. cõs. 12. 1. dub. Zabar. in Clem. 1. col. 2. appos. 2. de exces. Prælat. Alex. ad Bar. in l. 2. sub n. 12. ff. de appell. reci.

18 Quia regulariter quilibet priuilegiatus tenetur comparere ad allegãdum priuilegium. glos. in c. conuenior. in ver. congruerat. 23. q. 8. in c. si Episcopus. in ver. conuocari ad fin. 3. q. 2. in c. cũ ordinem. vbi Doct. de rescript. & in c. super litteris. in ver. nisi forsã. eo. tit. in c. cum parati. in ver. obtẽtu. de appellat. in c. cum personæ. in fin. de priuil. in 6. Scribẽtes in l. 2. ff. de in ius. vocã. est tex. ibiq; Doct. in l. si quis ex aliena. ff. de iudic. Host. in sum. tit. de iudici. §. quæ sunt necessaria n. 9. Alexã. per eum tex. in l. 2. n. 3. ff. si quis in ius voca. nõ ier. c. veniẽs, & ibi glos. in ver. propter contumaciam. de accusat.

19 Tamẽ quam cito constiterit de Clericatu, iudex laicus de facto reuocare debet, quod de facto fecit, ita Spec. de citat. §. 1. n. 20. par. 2. Archid. in c. placita. 15. q. 4. Io. And. in. c. regula sciẽti. in mercur. Cyn. in l. gñaliter. C. de Episc.

Episc.& Cler.& citatis his,& alijs,firmat Alex. cōs.149. n.13.lib. 6. vbi dicit,quod processus est ipso iure nullus, et Clerico non comparente,& tanquam laicum citato, & singulariter dixit Mars.sing.694.

20 Quod apud oēs sanos mente notum esse putat, quod Clericus nō potest conueniri sub iudice laico. Quinimo quilibet processus factus per iudicem laicum cōtra Clericum est nullus;& quælibet sentētia est nulla,quamuis nemo pro eo comparuerit ad allegādum priuilegiū Clericale;prosequitur latè Grammat.vot.18.nu.19.& seq. vbi de mente Bal.in l.generaliter.C.de Epis.& Cler.scribit.quod si esset processum contra Clericum per iudicē laicum diffinitiuè,ipsum cōdemnādo, & à sentētia illa non sit per ipsum Clericum appellatum, quod nihilominus si comparet cum instrumēto Clericatus, dicēdo de nullitate processus,& sentētiæ, quod omnino est audiēdus, & processus, & sententia erit nulla, ex quo veritas est,quod talis allegatio procedit,& reddit iudicium retro nullum ex defectu iurisdictionis: & hoc idem dixit Bal.in l.1.C. si nō à compet.iud. Quia defectus iurisdictionis, qñ deficit ipso iure, iurisdictio semper opponi potest,etiam si statutum dictaret generaliter, quod nō possit opponi de nullitate sententiæ,vt notatur in Clem. 1. de sequestr. possess. & fruct. vbi est glos. singularis, & ipse Grāmat.concludit in decis.61.per totam. vbi multa in hac materia.

Et exceptio ista incompetentiæ iudicis quandocunq;

opponi posset, etiam post sententiam, quinimo nec etiã est necesse, quod opponatur; cum oĩa acta facta per iudicem laicum cõtra Clericum sint ipso iure nulla, vt docuit Clar.d.q.36.vers.est autem hæc exceptio; prosequitur Decian.d.c.9.n.61.& n.115.lib.4.vbi affirmat, quod Clericus condemnatus à iudice laico, eo quia nõ opposuerit incompetẽtiam, habet duplicem viam reparandi grauamen illatum, Couar. pract.quæst.d.c.32.n.2.Roland.d.conf.4.nu.10.lib.1.cõs.52.nu.42.lib.2.Vrsill.ad Afflict.decis.2.nu.2.& seq. Lopez.ad Diaz.c.62.n.2.& 3.Vãt.de nullit.tit.de nullit.ex defect.iurisd.n.101.Alex. de Neuo.d.conf.56. n.6.& seq.Soc. cõs.12.lib.1.& citatis alijs, Farinat.d.q.8.num.15.quibus addo Corol.de Grass.de excep.ad stat.exclud.om.excep.18.excep.per tot.vbi multa scribit de exceptione ista incompetentię iudicis.

21 Bene verum est, quod si Clericus, vti laicus, citatus nõ comparuerit ad allegãdum priuilegium Clericale, sed distulerit vsq; ad sententiam, vel post, cuius vigore captus fuerit, quamq̃ acta, & processus sint, vti diximus, nulla, deberet attamen in expensis cõdemnari, ita sentit Felin. in c. exceptionem, in prin.de excep. Calderin.d. con.12.de iud & for.compet.Boer.in Constit.Burgũd. de costumes, concernans, §.21.col.fin.Aufrer.in Clem. 1.de off.ord.reg.2.nu.23.Dec.cõs.241.Couar.d.c.32. n.2.pract.q.Vrsil.ad Afflict.d.decis.2.n.4.& 5.Lopez. ad Diaz.c.62.n.6.Asin.in pract.§.32.in 6. ampliat.n.1.

Fari-

Fari. d.q.8.n.8. & num. 16. Bellamer. decis. 226. Mars. in l. patre, vel marito. n. 77. ff. de quęst.

At cauendum velim, quod ista expensarum condemnatio nō à iudice laico, sed ab Ecclesiastico facienda est, quia secularis iudex nō potest Clericum in expēsis condemnare, sed nec etiam multare, ratione contumaciæ. Bald. in l. generaliter, & in l. si quis ex aliena. ff. de iudic. in l. 2. C. de Episc. & Cler. Abb. in c. si diligenti. col. pen. de for. compet. Grammat. vot. 18. n. 15. & seq. Guid. Pap. decis. 450. Couar. d. c. 32. num. 2. Rolād. cōs. 12. n. 38. & seq. lib. 2. Vant. d. tit. de nullit. ex deffect. iurisd. n. 101. latè deffendit Dec. cons. 241. in primo dub. Surd. consil. 396. num. 28. lib. 3.

Nec erit curādum de Bart. qui cōtrariū tenuit in l. non videtur, la prima, nu. 1. ff. de iudic. quam Bart. doctrinam seruari asserit Aufrer. in addit. Tholos. decis. 165. & secundum Bart. fuisse iudicatum per Curiam Neapolitanam attestatur Grammat. vot. 27. in prin. Quia dictum Bart. reprobatur, & contra eum est vera, & communis opinio, teste Carauit. super rit. mag. cur. 235. num. 11. & Clar. d. q. 36. n. 5. in fi. ait, ita seruādum à iudicibus Deū timētibus, & quod malè iudicauerit Curia Neapolitana probat Grammat. d. vot. 27. per tot. & Boer. expressè improbatur à Couar. vbi supra, & latiss. Lopez. ad Diaz. c. 64. nu. 7. qui postquam retulit, quod in Hispania contrarium obseruatum fuerit, exclamat, iniquissimè factū, & contra sacras iuris Pontificij Constitutiones iudica-

tum fuisse ab illo iudice, & si casus aliquãdo contigerit, admonet iudices, vt ab huiusmodi errore caueant, & cum hac opinione transit Fari.d.q.8.n.17.

23 Et sicuti diximus, iudices seculares sunt incapaces cognitionis delictorũ perpetratorũ à Clericis, ita nec eos examinare, & interrogare poterũt, ad finem criminis indagandi, quia quemadmodum iudicãdo personam Clerici tãgere nõ possunt, ita neque hoc sentẽtiæ præambulum exercere possunt, ita docuit glos. in c. at si Clerici de iudic. per quam cõsultus respõdit Bart. cõs. 80. & bene dicebat Bald. in d. c. at si Clerici. quod cõfessiones Clericorum coram iudice laico nõ debẽt in actis redigi, & habemus Bullam in Cœna Domini hoc prohibẽtis, de qua meminit Viui. com. opin. verb. iudex laicus, vbi admonet seculares iudices, vt sicut ab igne, caueant, ne se ingerant, ac intromittant aliquo modo in causis criminalibus Clericorum, & aliarum Ecclesiasticarum personarum, prout eum refert, & sequitur Cartar. de interrog. reor. d. c. 1. n. 12.

24 Ita, & taliter iudices seculares sunt incompetẽtes in cognoscẽdis criminibus Clericorum, qđ nõ solum nõ possunt iudicare cõdemnãdo c. 1. & 2. de for. compet. Alex. cõs. 149. n. 1. lib. 6. Menoch. de arbitr. q. 43. nu. 15. Hond. d. cõs. 3. n. 21. lib. 1. sed, quod plus est, nec etiam absoluendo. ita Bald. & cæteri, in Authent. Clericus. C. de Episc. & Cler. vbi Bal. dicit hanc esse veritatem.

Ex regula, quæ negatiuẽ formatur, qui nõ potest condemnare,

demnare, nec etiam absoluere poterit. l. nemo, qui condemnare. ff. de reg. iur. l. qui cõdemnare. ff. de re. iud. c. nõ potest, vbi latè Felin. de re. iudic. & ita negatiuè arguit Iurisconsultus in l. solent. in princ. ff. de off. Proconf. ibiq; Bal. 2. not. Soc. sen. in rub. ff. de acq. poss. num. 8. vbi post alios disserit satis copiosè. Menoch. de arbitr. d. q. 43. nu. 25. Fari. d. q. 8. sub num. 46. vers. amplia. 19.

Quamquam Ias. in d. l. qui condemnare, nu. 2. ff. de re. iudic. senserit, quod iudex laicus possit absoluere Clericum à delicto seculari, licet pro condemnãdo debeat eũ remittere ad Episcopum, per tex. §. illud palam, & ibi gl. notat pro mirabili, in Authẽt. vt Cler. apud propr. Epis. & in Authẽt. Clericus, ibiq; etiam gl. C. de Epis. & Cler. Et corroborari posset Ias. sententia ex illa declaratione, quæ affertur ad regulam istam negatiuè, vt supra conceptam. Quia laicis iudicibus condemnatio Clericorum fauore, & priuilegio personæ Clericorum prohibetur, ideo absolutio prohibita non censetur, ne in odium retorqueatur, quod ad fauorem fuit introductum. sic Bal. in l. quoties. n. 2. C. vbi Senat. vel Clariss. secutus à Dec. in d. l. nemo, qui cõdemnare, n. 2. ff. de reg. iur. Alcia. in rub. ff. de acq. possess. n. 9. Rip. in d. l. qui cõdemnare, n. 7. ff. de re. iudic. vbi de Clerico exemplum affert.

Sed aduertẽdum erit, quod dicta per Ias. procedebant de iure antiquo, quo laicus poterat vna cum Episcopo condemnare de delicto seculari, vt in iuribus, & glo. adductis à Ias. & dicit ipsemet Ias. cum, iure illo attẽto, non

esset Clericus in totum exemptus, & iudex laicus nõ esset totaliter sine iurisdictione in Clericum, cum posset simul cum Episcopo condemnare, & propterea nõ mirandum, si solus poterat absoluere, sed cum iura illa fuerint correcta, & per Authent. statuimus. C. de Episc. & Cler. & per iura Canonica, vt in d.c.2. & 3. de for. compet. per quæ omnino eximuntur Clerici à laicali iurisdictione; quapropter nec etiam absoluendo, cognoscere de præsenti potest laicus de delictis personarum Ecclesiasticarum; & hanc opinionem sequitur Cagno. in d.l. nemo, qui condemnare, in vltimis verbis. ff. de reg. iur. & rationem superius assignatam ponderat Decia. d. cap. 9. num. 9. in fi. lib. 4.

Nec inducta in fauorem Clericorum retorquentur in odiũ, Nam magis fauorabile est, quod nullo pacto subiaceant iurisdictioni laicali.

Nec eis prodesset absolutoria lata ab incompetenti prorsus iudice, vt affirmant Panorm. in c. si diligenti. nu. 33. de for. compet. & Dec. in cap. cum ordine. in fin. de rescrip.

25 Regulam istam, quod Clericus pro quocumq; crimine, & delicto enormi puniri non possit à laico iudice restringẽdam esse dicunt multi ad Clericum incorrigibilem, quẽ vtique puniri posse contẽdunt, nulla præcedente degradatione, per tex. in c. cum non ab homine. de iudici. quem ita intellexerunt Ioan. Andr. Card. & Imo. vbi Boss. tit. de for. compet. num. 131. Foller. in pract. crim.

vers.

vers. audiantur excusatores.nu.40.& seq.Brun.d.consil. 115.num.12.& seq.crim.diuers.lib.2.Alex.de Neuo.d. cons.56.n.28.& 30.& dixit Couar.pract.quæst.d.c.32. num.2.& assentit Clar.d.q.36.n.33.vbi ait, quod si Clericus sit verè incorrigibilis, eo casu vtiq; poterit per iudicem secularem absq; vlla degradatione puniri, etiam si sit in sacris constitutus.

26 Et hoc tanto facilius procederet, si talis Clericus incorrigibilis non posset ab Ecclesia puniri, quia tunc absque alia degradatione posset per iudicem secularem comprehendi, secũdũ communem opinionem, de qua Aret. in d.c.cum non ab homine.sub num.39.de iudic.relatus à Diaz.in pract.Cano.c.131.quos omnes sequitur Clar. d.q.36.n.33.in fi.& cum præfatis resîdet Scacci.d.c.11. nu.56.qui relatis alijs, de communi quoque testatur, & assentit Fari.d.q.8.nu.47.in fin.

27 Et sciendum esse velim, quod quando Clericus vti incorrigibilis, potest à laico puniri, non punitur secundum iura Canonica, sed iuxta legum ciuilium dispositionem. cap.ad falsariorum, de crim.fals. Abb.in dicto cap.cum non ab homine. in vlt.not.Clar.d.quęst. 36.versic.sed an secularis iudex. Foller. dicto ver.audiantur excusatores, nume.41. & Diaz.dicto c.131.prope finem, quæ omnia de plano procedere asserit Farinat. d. quæst. 8. nume.48.

28 Difficultas itaque erit, quando Clericus dicatur incorrigibilis, & tex.in d.c.cum nõ ab homine.de iudic.in quo

Celestinus Pap. III. sanciuit, Clericum in aliquo crimine deprehensum legitimè, atque conuinctum ab Ecclesiastico iudice deponendum, qui si adhuc incorrigibilis fuerit, excommunicari debere, deinde contumacia crescente, anathematis mucrone feriri, tandem si in profundum malorum veniens, contempserit, cum Ecclesia non habeat vltra quid faciat, ne possit esse vltra perditio plurimorum, per secularem comprimendus est potestatem. Ex quo text. colligere possumus, quod vt Clericus fori priuilegium perdat, oportet de necessitate, quod depositio præcedat Clerici incorrigibilitatem, quæ depositio est fienda à iudice Ecclesiastico, quia à seculari fieri non potest, vt declarat Dec. in c. at si Clerici. col. pen. & fin. de iudici.

Nec etiam sufficeret ista depositio, sed vlterius post depositionem, & incorrigibilitatem requiritur, quod sequatur excommunicatio, & adhuc non satis erit, quia etiam anathematis mucrone debet feriri, & tandem cum Ecclesia nil vltra facere possit, tunc iudici seculari est aperta via; & data facultas procedendi in eum, & condemnandi, vt notant Soc. reg. tract. reg. 56. in 10. fallent. pract. Conrad. tit. de inquisit. num. 8. in 5. limit. & in hoc casu Clericum reputari incorrigibilem dubitandum non esse vna cum Farin. d. q. 8. num. 50. dicere possumus.

Quia & si Felin. in dicto cap. cum non ab homine, nume. 9. & seq. velit, quod secundum communem Docto-

rum

rum mentem ſit neceſſaria iudicis declaratio ſuper incorrigibilitate, tamen quotieſcumque erit ſeruata forma d.text. dicendum erit, Clericum ipſo iure ab Eccleſia demiſſum, & ſictè declaratum incorrigibilem, ita pluribus comprobat Scacc. d.c. 11. n. 55. & ſeq. & ideo non erit opus alia declaratione.

Ex quibus apparet nõ eſſe curandum de relatis à Clar. dicta quæſt. 36. de obſeruantia Pariſienſis Curiæ, quod poſt binam remiſſionem factam de Clerico, habeatur pro incorrigibili, nulla ſequuta depoſitione, aut excommunicatione, in odium etiam iudicis Eccleſiaſtici negligentis illum corrigere, nam ſunt contra tex. prædicti diſpoſitionem, vti ponderat Farinat. d. quæſt. 8. nume. 52.

29 Regulare igitur erit, quod Clericus in ſacris conſtitutus, vt puniri poſſit à iudice ſeculari pro quo vis crimine etiam enormiſſimo; in primis ab Eccleſiaſtico degradetur, & tradatur Curiæ ſeculari puniendus, quod omnes fateri aſſerit Didac. pract. quæſt. dicto c. 32. numero ſecundo. Et hæc duo requiruntur, vt iudex laicus punire poſſit Clericum, vt teſtatur Clar. dicta quæſt. 36. numero 35. & Dec. in cap. at ſi Clerici. colum. penult. & fin. de iudic. efficaciter inducendo d. cap. cum non ab homine. ſcribit, quod præfatum cap. ponit tria dicta.

30 Primum eſt, quod non licet Regi, nec alicui Principi iudicare Clericos ſiue in furto, ſiue homicidio, vel per-

 iurio,

iurio, siue in quibuscumque criminibus fuerit deprehensus, & hoc primum dictum clarum est, quod habet locum in quolibet atrocissimo delicto, vt illa verba demonstrant, & hoc præter Dec. comprobat Rim. iun. dicto consil. 685. nu. 32. lib. 6. Quia vox illa (quibuscumque) ampliat, & multum extendit generalitatem dispositionis. l. qui autem. §. fin. ff. de constit. pecun ibi (quibuscumque verbis) c. quia plerique. de off. ord. in 6. tradit Bald. in l. 1. q. 34. ff. de rer. diuis. & in c. Imperialem. de proh. feud. alien. sequitur Dec. cons. 436. n. 16. & Decia. cons. 51. n. 12. lib. 1.

Secundum dictum prænominati. cap. cum non ab homine, illud est, vt inquit Dec. quod Clericus de talibus delictis conuictus deponendus est à iudice Ecclasiastico, quod dictum etiam habet locum in quocumque delicto grauissimo; quia à seculari depositio fieri non potest, & vltra Dec. affirmat Rim. iun. d. consil. 685. nume. 35. libro 6. cum Sum. Pont. respondendo loquatur, dicens (seù alio crimine fuerit deprehensus) debet intelligi de grauissimo, virtute dictionis (quibuscumque) in interrogatione posita. §. præterea. Instit. de inut. stip. c. inter dilectos. versic. cæterum. de fid. instr. vbi Bal. Alex. consil. 84. in fin. lib. 1. & Decian. consil. 86. nume. 49. lib. 3.

Tertium dictum illius. c. cũ nõ ab homine. esse affirmat Dec. Quod si depositus incorrigibilis fuerit, quæ verba secundũ Dec. faciunt relationẽ ad pręcedẽtia. l. Iulianus.

vbi

vbi Bar. ff. de hæred. inſtit. ergo videtur, quod incorrigibilitas habeat locum, & cōſideretur in quolibet delicto de ſupradictis licet grauiſſimis, & cum Dec. conformis eſt Bero. ibidem ſub nu. 181. qui aſſerit, quod bene ſciebat Pōtifex multa eſſe genera criminum grauia, & grauiſſima, & vt oīa comprehēderet, vſus fuit verbis vniuerſalibus (quibuſcunq;) quæ diſpoſitionē ampliāt, vt per Imo. & Alex. in l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. Concludamus itaq; in omni delicto eſſe degradationem, & traditionem Curiæ ſeculari neceſſariam, quæ abſq; incorrigibilitate nō fit, & nūquàm incorrigibilis Cleric⁹ pronūciatur expreſsè, niſi qñ traditur Curiæ ſeculari puniēdus, quo in caſu, & non aliter, punitur à ſeculari iudice. Vnde videndum erit, quid ſit degradatio, & quotuplex, & pro quibus criminibus infligenda.

31 Etenim degradatio priuilegiorum, & ſacrorū ordinū amotio, & priuatio ob crimen atrox cōtra Clericum in ſacris cōſtitutum facta, vt probatur in c. 2. de pœn. in 6. in c. nouimus. de ver. ſignif. in d. c. cum nō ab homine. de iudic. & in c. qualiter, & qñ il 2. de accuſat. & hāc diffinitionem, ſeu deſcriptionem attulit Bertach. de Epiſ. in 8. par. 4. lib. in prin. & ex mēte Decian. in d. c. 9. n. 78. lib. 4 ſuperius diximus, degradationem nil aliud eſſe, quā denudationem oīum priuilegiorum Clericaliū, & differt à depoſitione, qa depoſitio iſta eſt à dignitatib. & honorib. amotio, & degradatio propriè eſt ab ordinib. ita Spec. de accuſat. §. 2. n. 5. par. 3. relat⁹ à Bertach. vbi s. ſub n. 1.

32 Du-

32 Duplex quoq; est degradatio, verbalis scilicet, & actualis, de quibus in c.1. de pęn. in 6. & tradũt Doct. in d.c. cũ nõ ab hoĩe, & in c. at si Clerici. de iudic. Spec. d. tit. de accusat. §. 2. Bertach. de Episc. in 3. par. 8. par. lib. 4. n. 1. Felin. in c. cum nõ potest. circa fin. de re iudic. Scribẽt. in c. qualiter, & quãdo. il 2. de accusat. & in c. tuæ. de pęn.

33 Verbalis nempe degradatio fit solo verbo, vt cũ sententia ꝓfertur depositionis cõtra aliquẽ, ob crimẽ, vel causam aliquam, cuius forma est. Quia nobis euidẽter, & legitimè cõstat, te tale crimen commisisse, quod nõ solum graue est, verum ẽt damnabile, & damnosum, ideo te sẽtẽtialiter ab omni priuilegio, & Clericali ordine ducimꝰ deponẽdum. Et hãc formam posuit Spec. tit. de accusat. d. §. 2. sub n. 7. quem sequitur Bertach. vbi proximè, & probatur in d. c. nouimus. de ver. signif. in c. accedẽs. 50. dist. in c. Eṗs. 11. q. 3. in c. veritatis. de dol. & contum.

Et ita verbaliter degradatus dicitur depositus, sñ Carrer. in pract. tit. de homicid. §. circa primum n. 3. quo in loco nõnulla dicit in hac materia scitu digna.

34 Quãdo autem hæc verbalis degradatio imponẽda sit, & pro quo delicto, Abb. in d. c. at si Clerici num. 34. ait, quod multæ reperiũtur glos. quarum principales referre intẽdit, ex quibus tres cõclusiones colligit. Prima est, quod omne crimen exigat depositionem, seu degradationem verbalem, nisi casus à iure sit exceptus. Secũda facit regulam in cõtrarium, vt nullum crimẽ exigat depositionem, nisi in iure reperiatur. Tertia verò, quod nemo

mo veniat deponẽdus, nisi pro maximo crimine, & hãc Panor. sententiam sequitur Barbat. in d.c. at si Clerici. nu. 112. Dec. ibi. n. 221. asseruit de mẽte eiusdem Abb. quod depositio nõ imponitur nisi pro graui crimine, quę vero sint crimina grauia, iudicis arbitrio relinqui', de quo est casus cum glos. in c. peruenit. de sent. excom. & notat Innoc. in c. cum illorũ. eo. tit. & firmat Cepo. caus. crim. d. cons. 11. n. 26. & in specie, quę delicta grauia dicãtur, per quæ Clericus deponi possit, arbitrio iudicis relinq. affirmat Abb. in d.c. at si Clerici. n. 34. de iudic. ibiq; Felin. n. 12. latè prosequitur Io. de Silua tract. de benefic. 3. par. q. 3. n. 7. & ibi refert multos casus, p quib. Clericus deponitur, & scribit Diaz. in pract. Cano. c. 11. n. 78. grauia cẽseri delicta, quę dolosè perpetrata sunt, nõ quę imperitè, his citatis Menoch. de arbitr. cas. 266. num. 6.

35 Quæ verbalis degradatio est quędam depositio, vt aduertit Clar. in pract. §. fin. q. 74. & solet fieri ad duplicẽ effectum, aut ad pœnam, aut in ordine ad eijciendum eum á foro Ecclesiastico, vt declarat Menoch. de arbitr. cas. 415. n. 4. & seq. Et differt hæc verbalis degradatio ab ordine ab actuali in hoc, quia actualiter degradatus statim eo ipso, subijcitur iurisdictioni iudicis laici, nec requiritur alia traditio faciẽda à iudice Ecclesiastico, sm cõem opinionem; de qua Villalob. com. opin. ver. Clericus. nu. 71. Clar. d. q. 36. vers. scias autem. Farinat. d. q. 8. nu. 75. Degradatus verò verbaliter remanet adhuc sub iurisdictione iudicis Ecclesiastici, donec, & quousque trada-

tradatur curiæ seculari, ita Siluest. in sum. d. ver. Degradatio in princ. & n. 8. Marãt. in pract. par. 4. dist. 11. nu. 72. Clar. d. q. 36. & latè prosequitur Scacci. de iud. caus. crim. c. 11. n. 71. & seq.

36 Actualis vero degradatio, quæ fit post sñiam verbalẽ, quãdo insignia ordinum Clerico solemniter detrahũtur, quæ etiam dicitur depositio solemnis, de qua loquitur tex. in c. Episcopus. 11. q. 3. est executio verbalis degradationis, secũdum Siluestr. in summ. d. ver. Degradatio. n. 1. in fin. & hãc degradationem D. Hieronymus in Epistola ad Pammachium regradationem appellat, quasi quod ex altiori gradu, suo vitio ad inferiorem deuoluat, prout eum refert Lopez. ad Diaz. in pract. c. 142. n. 2.

37 Quæ pœna ab antiquis Canonibus fuit inuẽta, vt in c. si quis tumidus, & c. felix. 15. q. 7. & in Cõcil. Tolera. 4. c. 18. & in Cõcilio Triburiẽ. c. 10. in c. 2. de trãslat. Prælat. in c. 2. de pęn. in 6. quibus in locis ad exauthorãdum Episcopum duodecim Episcopi, ad Presbiterum sex Episcopi, ad Diaconum tres Episcopi desiderabãtur.

Verum quia summa difficultate tot Episcopi poterãt cõgregari, idcirco Gregorius IX. in c. 1. de hæret. in 6. diffiniuit, vt solus Episcopus Clericum in quibuscũq; sacris ordinib. cõstitutũ degradare posset, cõuocatis Abbatibus, alijsq; Prælatis, & religiosis personis, & sacra Tridẽtina Synodus c. 4. sess. 13. de reformat. præscripsit formam, quæ in degradatione seruari debet.

38 Degradationis huiusce actualis forma hæc est.

(De-

Degradãdus sacris vestibus indutus, & manibus tenẽs vas, vel instrumẽtum, seu ornamẽtum ad suũ ordinem spectãs, ac si in suo ordine solemniter ministrare deberet, adducĩt ad pñtiam Episcopi, & auferũtur ab eo oĩa data in ordinatione, incipiẽdo ab vltimo gradatim, vsq; ad vestem datam in prima tõsura, deinde tõditur, vel raditur, & potest Episcopus vti ad terrorem verbis oppositis his, quę in ordinatione prolata sunt, & vltimo loco dicere debet Episcopus, (Auctoritate Dei omnipotentis Patris, Filij, & Spiritus sãcti, ac nostra, tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, & degradamus, & spoliamus, & exuimus te omni ordine, & beneficio, & priuilegio Clericali,) quæ oĩa hñt in c. degradatio. de pœn. in 6. & hãc formam referũt Spec. d. tit. de accusatio. §. 2. Bertach. de Epis. d. par. 3. 8. par. lib. 4. num. 1. Siluest. in sum. d. ver. degradatio. sub n. 1. & de hac solemnitate habetur forma in Pontificali Romano.

39 Sed ad istam actualem degradationem, pro quibus delictis deueniẽdum sit glos. notabilis in c. ad abolendam. de hęret. & in d. c. cum nõ ab homine. de iudic. ponit tria delicta, quæ digna sunt degradatione actuali, & delinquẽs in eis traditur curiæ seculari puniendus, & sũt Hæresis, Falsitas commissa in litteris Apostolicis, & Cõspiratio in proprium Episcopum, quæ gloss. cõiter approbatur, & sñ eam est cõis theorica Doctorum, vt ait Gugliel. de Bened. in repet. c. Raynutius 3. par. in q. de homicid. num. 3. & seq. de testam. & eum refert Foller. in

pract.

pract.crim.Cano.num.23.fol.272. & hãc cõem opinionem esse comprobat Boss.tit.de for.compet.nu. 136.& assentit Clar.d.q.36.n. 36.& dicũt oẽs in c.at si Clerici. de iudic.In cęteris igitur casibus ad degradationem hãc actualem deueniendum non erit, vt voluit Anan. in c.1. quasi in fin.de Cler.pugnã.in duell.post Aret.quẽ refert. Tñ in cõtrarium facit regula tradita à Io.Andr.post Innocẽ.in c.qualiter,& quãdo il 2.de accusat. vbi æquiparando per modum regulæ pœnas Canonicas legalibus, tradidit pro regula,quod in oĩbus delictis,pro quibus ꝑ leges imponitur pœna mortis naturalis,per ius Canonicum succedit degradatio, & traditio iudici seculari, & certè cum ad actualem istam degradationem deueniatur pro falsificatione litterarum Apostolicarum, & pro contumelia illata in Episcopum,absurdum esset, quod pro delictis ijs satis maioribus,& grauioribus, Clericus actualiter nõ esset degradãdus, vti respõdit Anch. cons. 158.n.6.Hinc voluere Scribẽtes oẽs in d.c.at si Clerici. & c.cum nõ ab homine. de iudic. quod in delicto, pro quo Ecclesia pœnam cõdignam nõ habet, deueniatur ad hãc degradationem,prout cõsiderat Anch.d. consil. 158. & tenet Abb.in d.c.at si Clerici. sub n.39. & Dec. nu.255.& Barbat.122.de iudic.

40 Nos autem, vt aliquam regulam genericam in hac materia demus, ex qua colligi possit, quãdo Clerici sint suspendẽdi,deponendi,& degradãdi, sciendum duximus, quod delicta Clericorum pñt esse leuia, & absque dolo,

sed

ſed per imperitiam commiſſa, & etiam cum culpa, quæ tñ dolo nõ æquiparetur, & tunc Clericus nec deponi, nec priuari debet beneficio, ſed ſuſpẽdi ad tempus, vel aliter, iudicis arbitrio puniri, c. cum dilecti. de accuſat. Si enim delicta ſunt grauia, & cum dolo perpetrata, & ten dũt in graue præiudicium alterius, & magna plectũtur pœna de iure, & iſto caſu poterit deponi Clericus, quod probatur per tradita in d. c. cnm ab homine. de iudic.

Rurſus ſi delicta Clericorum eſſent publica, & grauiora, pro quibus tñ de iure nõ imponitur pœna mortis, & tũc vltra depoſitionem poſsũt detrudi in Monaſterium, iuxta diſpoſita in c. tuæ. de pœn. Aut delicta à Clericis commiſſa ſunt grauiſſima, & pœna mortis de iure in laico punibilia, & in caſu iſto poterit deponi, & damnari ad perpetuum carcerem per c. pen. de hæret. & c. nouimus. de ver. ſignif.

Si verò crimina, & flagitia eſſent ita pernicioſa exemplo, & qualificata, tunc degradatur Clericus, & traditur curiæ ſeculari, vt in d. c. nouimus. ita docuit Abb. in d. c. tuę. de pęn. relatus, & ſequutus à Silueſtr. in ſumm. d. ver. Degradatio. ſub num. 6.

Et notandum erit, quod dixit Diaz. in pract. Cano. d. c. 142. n. 2. Quod ſine accuſatione nemo degradãdus eſt, licet aliàs ſit puniẽdus, vt in c. dilectus. de ſimon. & ſecũdum Hoſtien. in ſumm. tit. de accuſat. §. quis ſit effectus accuſationis, verſ. ergo ſine accuſatore.

Et hæc circa degradationem ſufficere poſſe putaui, in quan-

quantũ pertinet ad materiam, de qua agimus, qui enim plura desideret, perlegat Carrer. in pract. tit. de homicid. circa primum, vbi latiss. differit. Clar. in pract. §. fin. d.q. 36. & q. 74. Tabien. Ang. & Siluest. in sum. ver. Degradatio. Conrad. Brun. de hæret. c. 13. lib. 5. Iacob. Septem. in Catholic. instit. tit. 46. n. 69. & 70. Ioá. Royas. in sing. fidei. sing. 48. Alb. Trott. de ver. & perfect. Cler. lib. 1. c. 5. n. 3. Petr. Gregor. syntag. iur. vniuer. lib. 31. c. 30. per tot. Scacc. de iudic. caus. crim. c. 11. nu. 54. cum plurib. sequentib.

Nunquid judex secularis, cui traditus fuit Clericus degradatus, teneatur stare processui facto ab Ecclesiastico? dixi non nulla superius, c. 11. & recurrendum erit ad Decian. d.c. 19. n. 121. cũ multis seqq. lib. 4. vbi diligẽtissimè, & magistraliter hũc articulum tractauit, cui nil addendum esse duxi, cum fuerit præceptor meus.

De casibus, in quibus laicus de delictis Clericorũ cognoscere possit. Cap. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *SVmmus Pontifex potest delegare iudici seculari causas, etiam criminales, Clericorum.*

2 *Cognoscere de causis est iurisdictionis.*

Ideo Papa potest ea, quæ sunt iurisdictionis delegare, secus ea, quæ sunt ordinis.

3 Epi-

3 *Episcopi, & cæteri Ordinarij non delegant laico causas criminales Clericorum.*
4 *Nec etiam si vna cum laico committerentur Clerico.*
5 *Nec pariter Clerico coniugato.*
6 *Laicus an de mandato Episcopi possit torquere Clericum absque incursu excommunicationis?*
7 *Sum. Pont. potest etiam per priuilegium potestatem impartiri laico cognoscendi de delictis Clericorum.*
8 *Quod intelligitur de certis delictis, & de Clericis certi loci, & non per generale priuilegium totum ordinem Clericalem comprehendens.*
9 *Et si de priuilegio non constaret, tamen sufficeret possessio immemorabilis cum allegatione priuilegij.*
10 *Et hoc priuilegium à Sum. Pont. reuocari potest.*
11 *Priuilegium quando transiuit in contractum, quomodo reuocari possit, latè discutitur.*
12 *Princeps etiam supremus tenetur obseruare contractum; Cum Deus Principibus subiecerit leges, sed non contractus.*
13 *Priuilegium concessum non subdito difficilius reuocatur, quando in contractum transiuit. Ratioque redditur.*
14 *Priuilegium quando dicatur habere vim contractus.*
15 *Priuilegia iurisdictionalia non subditis concessa reuocantur.*
16 *Quādo priuilegium incipit nimis lædere reuocatur; quamuis non subdito concessum.*
17 *Abutens priuilegio meretur priuilegium amittere.*

Et pariter contrauenienṡ.
Et vnicus sufficit actus.
18 *Priuilegia stricti iuris, ideo strictè interpretanda.*
19 *Clericus coram laico iudice falsum deponens quod puniri possit à laico, quod reprobatur num. 21.*
20 *Feder. de Sen. opinio damnatur, dum voluit Clericum, qui falsum coram seculari deposuit, posse puniri ex officio pecuniariter.*
21 *Clericus nullo modo puniri potest à laico iudice de falso coram eo commisso.*
22 *Laicus coram Ecclesiastico iudice falsum deponens punitur, & est locus praeuentioni inter Ecclesiasticum, & secularem.*
23 *Clericus, qui officia secularia prohibita à Canonibus, & artes sordidas exercet nunquid puniatur per Curiam secularem?*
24 *Clericus iaculator, histrio, & buffonus, nisi intra annum resipuerit, quando puniatur à laico.*
25 *Et quid de Clerico in sacris.*
26 *Nunquid iste Clericus pœnitendo possit priuilegium fori recuperare?*
27 *Annus datus exercenti artes praedictas quomodo debeat esse continuus.*
28 *Clericus, qui personaliter, & publicè officium carnificis, macellarij, & tabernarij exercet, nunquid amittat priuilegium fori?*
29 *Et praedicta non extenduntur ad alias artes sordidas.*
30 *Clericus exercens chirurgiam an puniatur à laico, si negli-*

gens

gens in eius vsu fuerit.

31 Clericus potest capi à Curia seculari, si post delictum fugam arriperet, ad effectum præsentandi se suo iudici.

32 Et ista captura facta per laicum infamaret, & faceret iudicium coram Ecclesiastico.

33 Si non esset de fuga suspectus Clericus, non posset capi per Curiam secularem etiam ad effectum præsentandi Ecclesiastico.

34 Laicus, qui capit Clericum, vt præsentaret Ecclesiastico, non posset retinere vltra 20. horas.

35 Etiã priuatus potest retinere Clericum cum muliere inuentum, dummodo sit maritus, frater vel filius.

36 Clericus arma defferens potest armis spoliari per Curiam secularem.

Quia armorum delatio prohibetur Clericis.

Quod displicet Deciano.

37 Quando defficeret Ecclesiastica Potestas propter schisma, tunc Principes seculares possent se intromittere ad id sedandum.

38 Nullus datur casus, in quo secularis Potestas puniat Clericos non degradatos.

Negligentiam Ecclesiastici non supplet secularis iudex.

39 Et quid agendum, quando Ecclesiasticus negligit punire Clericos delinquentes.

1 POSTQVAM pro regula superius firmauim'. Quod Clerici in causis criminalibus nõ possunt à laico,& seculari iudice puniri, necessarium erit videre, an vllus detur casus,in quo iudex secularis absque degradatione possit cognoscere de delictis Clericorum illosq; punire,& cum dixerimus, quod nec etiam Papa potest legem generalem facere, per quam Clerici laicali subiaceant iurisdictioni, sciendum nihilominus erit, quod Summus Pontifex potest delegare iudici seculari causas criminales Clericorum, & tunc non iure proprio,sed vti delegatus Sum.Pont. posset iudicare Clericos etiam in criminalibus, vti tenent Innocent. Hostien.Io.Andr. & Henrich.Boich.in c.at si Clerici.de iudic.& probat tex.in cap.præter.§.verum.32.dist.vbi Papa commisit causam Clericorum simoniacorũ duobus Ducibus,dando illis potestatem deponendi eos,& quod plus est, delictum illud erat spirituale. similis, & fortior est tex.in c.Menna.2.q.4. quo in loco Papa com misit arbitrio Reginæ Francorũ purgationem infamiæ, quam patiebatur quidam Episcopus de simonia, & voluit Bal.in l.rescripta.C.de precib.Imperat.offeren.cum alijs adductis per Aufrer.in repet. Clemẽt.1. de off.Ordin.in prima reg. in 10.fallent.Rip.in c.2.num.40.& nu. 73. de iudic. & post prædictos Decian.dicto c.9.num. 70.& seq. lib.4. Couar. pract.quæst.c.30.num.4.in fin. Clar.in pract.§.fin.quæst.41.num.8.qui ait. quod Papa

potest

poteſt mero laico committere cauſas criminales Clericorum, per glo. in c. bene quidem. in ver. præter. 96. diſt. Habet enim Papa in cauſis Eccleſiaſticis abſolutam poteſtatem. Bero. quæſt. famil. q. 7. per gloſ. in c. 2. de iudic. & in d. c. bene quidem. in ver. pręter 96. diſt. quam, vt ipſe dicit, totus mundus ſequitur, ſcribit. quod Papa poteſt mero laico committere cauſas ſpirituales, & Eccleſiaſticas etiam criminales Clericorũ, quod dicit pariter voluiſſe gloſ. in c. 1. in ver. præcipimus. 94. diſt. & in c. nullus. 11. q. 1. & in d. §. verum. in ver. Ducibus. 32. diſt.
2 quod † comprobat Bero. quia cognoſcere de cauſis criminalibus Clericorum eſt iuriſdictionis, & non ordinis, vt colligitur ex his, quæ habentur in ſumm. 10. q. 1. & in c. dilectus. de off. Ordin. Vnde Papa poteſt quæ ſunt iuriſdictionis delegare, quia in eis habet plenitudinem poteſtatis. c. propoſuit de conceſſ. præben. gloſ. in d. §. verum. 32. diſt.

Et tantum prohibetur demãdare ea, quę ſunt ordinis, ad tradita per Doct. communiter in c. quando. de conſuet. & aſſentit Scacci. de iud. cauſ. crim. c. 11. num. 92. Farinat. de inquiſit. d. q. 8. num. 4.

Verum iudex laicus, quando vti delegatus Papæ procedit, non id facit auctoritate propria, ſed iure delegationis, qua de re non debemus aſtruere, quod iudex laicus hoc in caſu cognoſcat de delictis Clericorum.

Quæ & ſi vera ſint in Sum. Pont. Epiſcopus vero, & cęteri inferiores Ordinarij hanc poteſtatem nõ habent,

delegandi causas criminales Clericorum mero laico, ita Rip. in c. decernimus, num. 34. de iudic. vbi de communi Clar. dicta quæst. 41. num. 5. Scacci. d. c. 11. nume. 39. Decian. d. c. 9. num. 70. lib. 4. qui affirmauit, quod in caussis criminalibus iudex Ecclesiasticus inferior à Papa delegare laicum iudicem non potest; per glos. notabilem in cap. 2. in ver. non præsumant. de iudic. vbi Abb. nu. 5. & post eum cæteri Scribentes, & responderunt Alexand. dicto consil. 8. colum. 2. vers. potest etiam Imperator. lib. primo, & Barbat. consi. 45. numero 9. & seq. lib. 2.

4 Et nõ solũ Episcopus nõ potest cõmittere causas criminales Clericorum mero laico, sed nec etiam si vnà cum laico committeret Clerico, ita Abb. in cap. significasti. de for. compet. & tradit Hostien. in sum. tit. de off. delega. §. cui possit. vers. quid si delegetur. sequitur Gemin. in cap. 2. §. 1. de iudic. in 6. & hanc dicit communem Dec. in d. cap. 2. nume. 5. in fin. de iudic. Clar. d. q. 41. n. 6. Roland. d. consi. 4. num. 4. lib. 1. Scacci. d. c. 11. num. 39. Fari. d. q. 8. sub num. 4.

5 Quinimò Episcopi, & cæteri Ordinarij, nec etiam causas criminales Clericorum possunt demandare cognoscendas Clerico coniugato, per doctrinam Rip. in dicto cap. decernimus. numero 34. de iudic. Eo quia talis Clericus coniugatus reputatur pro puro laico, præterquam in duobus casibus, vt ibi, & Rip. refert, & sequitur Clar. d. quæst. 41. nu. 7. & fuit opinio Collectan.

in

in d.c.2.de iudic.sequutus ab Abb.ibi. nume.15.& est communis secundum Decian. dicto cap.9.numero 72. lib.4.

Et hanc propositionem, quod laicus, etiam delegatus ab inferiori à Papa non possit se ingerere in causis criminalibus Clericorum, extendere conati sunt Doctores, quod nec etiam laicus de mandato Episcopi possit torquere Clericum, aliàs incideret in excõmunicationem Canonis, Si quis suadente Diabolo. Io.de Anna. in c. super eo. colum.2.in fin.de crim.fals.cum alijs congestis à Marant. in pract. par.4. dist.11.n.74. & Carroc.in reg. cum quid prohibetur.lib.6.par.1.ampliat.2.n.18.& est communis opinio secundum Rip.in d.cap.decernimus. num.39.de iudic.

6 Verum, in hoc practica obseruat contrarium, vti attestati sunt Abb.in c.vt famæ,num.8.de sent.excomm.Simanch. de Cathol.instit.tit.de torment.num.50.Clar.in pract. §.fin. quæst.64. vers.sed hic quæro.Farinat.lib.2. q.crim.q.41.num.15.& Scacci.dicto c.11. nume.41. scribit, quod & ipse seruauit, dum assisteret in sancto Officio Inquisitionis Meliuitanæ, & hæc est obseruantia iuridica, quia si Clericus potest de mandato iudicis Ecclesiastici capi, & carcerari per ministros laicos, vt voluit Dec.in cap.cum non ab homine. sub numero 12. de iudic. Diaz. in pract. Cano.c.114.Boss.tit.de captur. numero 37.sequitur, quod de mandato eiusdem possit torqueri, & si laici torquendo Clericum inciderent in

excommunicationem dicti Canonis, cur non Clerici, si torquerent alium Clericum? vti ponderauit Marc. Ant. Cucc. instit. maior. tit. 9. nu. 38. lib. 3. relatus à Scacci. d. c. 11. num. 41.

7 Sicuti Pont. Max. potest causas Clericorum etiam criminales delegare laico, ita, & pariter potest priuilegium concedere alicui Principi seculari, vel iudici laico, vt contra Clericos cognoscat de aliquo delicto, seù contra Clericos alicuius loci procedere possit. glo. optimam habemus, in cap. laicis. 16. quæst. 7. & firmat Bald. in l. rescripta. C. de precib. Imperat. offerend. Card. in repet. c. perpendimus, num. 6. in fi. & num. seq. de sent. excom. quem sequitur Felin. in c. 2. nu. 3. de maior. & obed. prosequitur latè Decia. d. c. 9. n. 66. lib. 4.

Nec prædictis obstant, quæ diximus, quod Papa non potest legem facere, per quam Clerici laicis subiaceant, nec minus, quod scribit Boss. tit. de for. compet. nume. 130. Quod laicus de delictis Clericorum cognoscere nõ potest, licet Sum. Pont. faceret priuilegium Principi seculari, vt posset in causis criminalibus Clericorum procedere.

8 Nam ista locum sibi vendicarent. si Papa facere vellet priuilegium generale, vt secularis cognosceret de omnibus delictis Clericorum respectu omnium, complectendo totum ordinem Clericalem, sic declarauit Cucc. instit. maio. tit. 2. num. 20. lib. 2. prout eum refert Scacci. d. c. 12. num. 43.

Quia

Quia & si hoc priuilegium, ne Clericus à laico iudicet, vti comprobauimus, sit de iure Diuino, idcirco nõ possit tolli in totum, poterit tñ in aliquibus casibus derogari, tex. est in c. lector. 24. dist. Archid. & cęteri in c. sunt quidam. 25. q. 1. & faciũt dicta superius de commissione facta à Papa, vt laici, quinimo fęmina, de causis merè spiritualibus Clericorum cognoscerent, & laici, q̃ vigore priuilegij Pontificij de causis Clericorum iudicarẽt, censebũtur delegati Papæ. ita Aufrer. in repet. Clem. 1. q. 4. n. 6. de off. Ordin. prosequitur latè Decian. d. c. 9. nu. 66. lib. 4. & concludit Farinat. d. q. 8. n. 4. & sequitur Clar. d. q. 41. vers. sed quid dicendum?

9 Vlterius memoriæ mandãdum erit, quod notabiliter scribit Decian. d. q. 9. n. 67. Quod dato, quod nõ extaret priuilegium, tamẽ sufficeret possessio tanti temporis, de cuius cõtrario memoria nõ extaret, cum allegatione priuilegij, quia ex cursu tãti temporis p̃sumeretur priuilegium extitisse, vt per Alexãd. cons. 6. lib. 1. Dec. cons. 85. col. 2. & sequitur Aufrer. in d. Clem. 1. in 1. reg. in 12. fallent. & in 13. 14. & 15. de off. Ordin.

10 Hoc aũt priuilegium à Summ. Pont. cõcessum seculari Principi reuocari posse erit dicẽdum, quia iudicium soluitur, vetãte eo, qui iudicare iusserat. l. iudicium. ff. de iudic. & hr̃. in c. sugestum. de decim. & respõdit Decian. cons. 51. n. 30. lib. 3. quod nõ potest quis talem sibi legẽ imponere, & successorib. suis, à qua recedere nõ liceat, l. si quis in principio testam. ff. de leg. 3. & istud patet in l.

quod

quod semel.ff.de decret.ab Ord.facien. & hoc expressè decidit Bar.in l.2.in vlt.verbis.ff.de iur.immunit.vbi docuit, quod si Ciuitas cōcesserit alicui immunitatem, poterit illam reuocare per suam legem, & ita respondit Crott.cons.64.n.29.lib.1.

11 Sed aduertēdum erit, quod quādo priuilegium trāsiuit in contractum, Princeps sine causa reuocare non potest, Ant.de Butr.in.c.cum M.col.5.de Constit.Bal.in l. q se patris in fin.C.vn.liber.& in l.si cum mihi. ff. de dol. Bar.in l.oēs populi.in q.43.in prin.n.29.ff.de iust.& iur. & in l.quod semel.ff.de decret.ab Ord.facien. Ant. de Butr. Abb.& cæteri Canonistæ,in c.nouit.de iudic.

12 Eo quia quilibet,etiam si esset supremus Princeps, tenetur obseruare ea, quæ trāseunt in vim cōtractus.c.1. de probat.Castren.in l.fin.C. de trāsact.& in l.digna vox. C.de.ll.vbi loquens de Sum.Pont.dicit, quod fœdera inita cum Ciuitatibus sibi subiectis tenetur obseruare, nec illa potest infringere ipse,nec sui successores, etiā de plenitudine potestatis,cum Principi Deus subiecerit leges, non contractus; Barbat.inter cons.Alex.cons.vlt. nu.19. lib.4.Dec.cons.286.nu.4.vsq; ad fin. & cons.292.nu.7. Ias.cons.1.n.1.& cons.56.n.1.& 2.lib.1.Natt.cons.122 lib.1. Alcia.cons.208.nu.3.Ant. Gabr.com.opin.lib.3. tit.de iur.quæs.nō tollen.cōclus.6.nu.5.Viui.com.opin. ver. Princeps.n.235.Rolād. cons. 13.n.33.lib.3.qui de communi testatur, Neuiz.latè cons.12.nu.24. cum seq. inter cons.Brun. Rim. iun. cons. 102. num. 31.& seq. lib.1.

lib. 1. Bursatt. cons. 160. num. 16. lib. 2.

13 Præcipuè quãdo priuilegium per vim contractus cõceditur nõ subdito, nam tũc nec etiam cum causa reuocari potest. Domin. in c. 1. col. 4. vers. oppono vltimo. de Constit. in 6. Roman. in l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. in 24. fallẽt. Ias. d. cons. 1. n. 4. lib. 1. Rebuff. in concord. tit. de collat. vers. item priuilegium. Dec. in c. nouit. n. 14. de iudic. Alex. cons. 217. col. 4. lib. 2. alios adducit Gabr. d. conclus. 6. n. 20. quibus addo Natt. cons. 431. n. 18.

Et prædictorũ duplex assignatur ratio. Prima, quia cũ statuere depẽdeat à iurisdictione, nõ potest Princeps statuere in præiudicium iuris iam quæsiti tertio nõ subdito, sĩ Castren. cõs. 281. quem citat, & sequitur Dec. in d. c. nouit. n. 13. circa fin. vbi asserit, hoc procedere etiam subsistente causa. Secũda redditur ratio. Quia priuilegium in fauorem nõ subditi sustinetur, nõ vti lex, vel priuilegium, sed vti contractus; & ideo est irreuocabile, & ligat concedẽtes. c. 1. de probat. Barbat. in d. c. nouit. vbi dicit, quod priuilegium concessum nõ subdito efficitur contractus, sequitur Felin. cons. 161. n. 7. in prin. & n. 9. idem Felin. in c. 1. n. 2. de probat. quo in loco allegando Rom. Abb. & alios firmat hãc cõclusionem. Quod Princeps reuocare non potest concessionem factam nõ subdito, quia sustinetur vti cõtractus. prosequitur latissimè Surd. cons. 262. n. 58. & plurib. seqq. lib. 2.

14. Cauẽdum tamẽ erit, quod priuilegium trãsire dicitur in contractum, quãdo emanauit ob aliquã causam, quæ

fuit

fuit adimpleta ex parte illius, cuius fauore emanauit priuilegium, exemplum potest poni in quæstione formata per Io. Andr. post Guid. de Suzzar in addit. Spec. tit. de censib. §. nũc dicendum. vers. quæro, quid si vniuersitas, quæ est talis. Ciuitas statuit, quod veniẽtes ad habitãdũ in ipsa, essent immunes ab omnib. oneribus, quidã, facto hoc statuto, venerũt ad habitãdum, & dicta immunitate per aliqua tẽpora gauisi sunt, modò Ciuitas vult statuere, quod quilibet teneatur contribuere pro fabrica cuiusdã operis, quæritur, nunquid possit ita statuere? & dicit quod nõ, quia istis, qui venerunt ad habitandum, ius immunitatis fuit quæsitum, quod eis auferri non potest. l. fin. ff. de pact.

Vnde si priuilegium emanauerit absq; vlla causa impleta ab ipsis, qui priuilegium obtinuerũt, sed simpliciter reuocari hoc casu poterit, quia nõ trãsiuit in speciem alicuius cõtractus. ita Crott. d. cons. 64. n. 37. lib. 1. Et quo ad nõ subditos; circa quos priuilegium efficitur contractus, qñ pecunia interueniẽte, illud acquisiuerint, Soc. sen. cons. 87. num. 12. lib. 3. cum quo residet Gabr. d. cõclus. 6. num. 8.

15 Ac etiam priuilegia nõ subditis cõcessa, tãquam in cõtractum trãsitum fecerint, nõ posse reuocari, intelligẽdũ erit de cęteris, præterquam in iurisdictionalib. ita nobis mãdauit Bal. in l. qui se patris. col. pen. vers. item in concessis. C. vnde lib. Dec. in c. nouit. n. 14. de iudic. vbi Aret. col. 3. & Felin. col. 7. & 9. & firmat Gabr. d. cõcl. 6. n. 22.

Qua-

Quapropter cum priuilegium cõcessum laico, vt de Clericorum criminibus cognoscat, tribuat ei iurisdictionẽ, hinc reuocari posse dicẽdum venit, vti factum fuit in Cõstitutione nostra, in qua reuocãtur omnia priuilegia cõcessa Principibus secularibus cognoscẽdi de delictis Ecclesiasticarum personarum.

16 Necnõ priuilegium etiam nõ subdito concessum, qñ incipit esse nimis præiudiciale, tunc reuocari posse affirmant, Aret. & Felin. in d. c. nouit. de iudic. & iusta causa reuocandi priuilegium dicitur, quando superuenit læsio enormis. c. delicti, & c. sugestum de decim. Oldr. cõs. 65 in fin. Aym. cons. 21. n. 3.

17 Et quotiescumq; priuilegiatus abutitur priuilegio, meretur priuilegium amittere, ex quo permissa sibi abutitur potestate. l. si quis. C. de off. Pręf. Præt. orien. c. priuilegiũ. c. suarum. de priuil. c. licet. de regular. c. cũ illorum. in fin. de sent. excom. Aym. pulchrè. cõs. 73. n. 25. Spec. tit. de instr. edit. §. nunciauit, vers. item pone, quod priuilegiatus. sub n. 10. Et per cõtrauẽtionem factam priuilegio, amittitur priuilegium istud, sm̃ Spec. vbi supra n. 9. & facit. l. si stillicidij. ff. quemad. ser. amittat. Vnicusque actus cõtrauẽtionis sufficit. c. cum accessisset. vbi glos. & Doct. de Constit. c. pro illorum. de præben. c. vxore. de his, quę fiunt à maior. par. cap. l. commissorię. C. de pact. int. empt. & vendit. Rebuff. in pract. benef. tit. differ. int. rescrip. & priuil. n. 40. Rot. Rom. tit. de caus. possess. & propr. decis. 8. aliàs 382. incipit. Fuit dubitatum. post

prin.

prin. in nou. Felin. vbi distinguit in d. c. cum accessisset sub num. 30. de Constitut.

18 Et circa priuilegium istud, quod cōcederet Sum. Pōt. laico procedēdi cōtra Clericos, hoc etiam dixisse volui, quod cum omnia priuilegia sint stricti iuris, ideo strictè interpretāda. c. 1. & 2. de priuil. in 6. l. si quādo. C. de inoff. testam. l. 1. in prin. vbi Bal. in 1. not. & in l. quæ ex relationib. C. de ll. Roman. cōs. 80. in fin. Bellon. cōs. 52. n. 2. Tanto magis strictè, imo strictiss. erit interpretandum præfatum priuilegium, cuius vigore infertur præiudiciū potestati ordinariæ, quæ mādat, vt Clerici à laicis non iudicētur, ita Calder. tit. de priuil. cons. 6. in fin. & sicut exemptio à iurisdictione ordinaria per priuilegiū alicui cōcessa intelligitur solum in eo, quod eximit, & nō vltra sīn Zabarell. in Clem. 1. n. 16. de off. Ordin. ita quoq; debet intelligi priuilegium, quod dat facultatem laico exercēdi iurisdictionem in Clericum nullo modo de iure sibi subiectum, vt strictissimè intelligatur, & non extēdatur ad alia delicta nō expressa in priuilegio. c. cū capella. vbi Panor. in prin. & in fin. n. 6. de priuil. c. ex ore. in fin. & c. quoniam. in fin. vbi glos. in ver. permanētib. eo. tit.

Sed certè nec hic casus erit cōnumerādus, vt secularis Potestas possit iudicare Ecclesiasticos, nam nō potestate propria, sed vigore indulti in eos se intromittit.

19 Secūdo loco solēt nostrates quærere, nūquid Clericus, qui examinatus à laico iudice de licentia sui superioris Ecclesiastici, & falsum coram eo deposuit, possit puniri

per

per secularem iudicem, vt volunt multi, quod iste casus sit vnus de illis, pro quibus Clerici subiaceāt punitioni laicorum, & huiusce sentētiæ fuit glos. illa. in l. nullū. C. de testib. ibiq; Bal. n. 5. in fin. inquit, quod Clericus falsum deponēdo coram iudice laico puniri debet ab eodem iudice. Quia delinquēdo in iudicio se astrinxit foro, quod speciale esse voluit. per d. gloss. quam menti tenēdam dicit, & probatur ex dispositione tex. ipsius. l. nullum. vbi Imperator Zeno rescripsit. Quod periurus testis delinquens in officijs testificationis efficitur de foro iudicis, coram quo testificatur, nec habet aliquod priuilegium, nec immunitatem, propter quam possit euitare pœnam pro motu iudicis imponēdam, & per d. tex. hoc idem affirmauit Cyn. ibi, & sentit Lāfr. Orian. in c. quoniam contra. in ver. confessiones. nu. 16. de probat. Ant. Burg. in c. fin. n. 17. de empt. & vend. Mars. in l. fin. n. 152. ff. de iur. om. iud. Alex. in addit. Bar. in l. 1. 2. opposit. ff. de iudic. Soc. cons. 99. col. pen. lib. 3. Mars. in l. fin. n. 152. ff. de iurisd. om. iud. Afflict. decis. 30. col. 2. hæc enim facultas puniēdi testem venit in consequētiam examinis, & delinquēdo coram laico astringitur laicali iudicio. Verū glos. prælibata communiter reprobatur, vt dicit Card. Alex. in d. c. accusationibus. col. 32. vers. quid Clericus, 2. q. 8. relatus per Clar. d. q. 38. n. 14. & hāc glos. reprehēdit Innocē. in c. verum. de for. compet. & Castrē. in d. l. nullum. C. de testib. Nec obstat d. l. nullum. in qua sancitur, quod si testis aures iudicis offenderit, potest per

eum

eum puniri, nõ obstãte quocumq; priuilegio fori, quia dicta lex nõ constringit Clericos, qui habẽt specificum priuilegium, & sunt prorsus alienæ iurisdictionis, & leges ciuiles in hac materia nõ sunt attẽdendæ, sed Canones, ex quorum dispositione Clerici nõ subiacent seculari potestati, vti diximus, & hanc sentẽtiam latissimè im probat Barbat. in c. verum. n. 53. cũ seq. de for. compet.

20 Secũda igitur fuit opinio Feder. de Sen. cõs. 93. vbi respondit, quod iudex laicus nõ ad accusationem partis, sed ex officio potest punire Clericum de testimonio falso coram eo prolato in pœna tãtum pecuniaria, quam opinionem in Francia seruare asserit Gugliel. de Bened. in 1. par. repet. c. Raynutius. n. 142. de testam. prout eũ refert Cassan. super Consuet. Burgũd. fol. 52. n. 87. quod etiam attestatus fuit Aufrer. in d. Clem. 1. in 2. fallen. reg. 1. de off. Ordin. & fuit de mente Anch. in repet. c. 1. in 4. opposit. de constit. & in repet. c. ea, quæ, q. 22. in prin. de reg. iur. in 6. & prosequitur Decian. d. c. 9. n. 82. lib. 4. Attamen & istorum assertio vera nõ est, & reprobatur per Afflict. decis. 230. n. 3. & 4.

21 Tertia itaq; erit opinio verior de iure, quam tradit Hostien. in d. c. verum, de for. compet. sequutus ibi ab Innocen. Butr. & Io. And. Quod iudex laicus non possit Clericum falsum coram eo deponẽtem punire; neq; corporaliter, neq; pecuniariter, nec ex officio, nec ad instantiam partis, & hoc idem voluit Io. And. in c. at si Clerici, ibiq; Felin. de iudic. Cagnol. in l. 1. num. 3. ff. de iudic. qui dicit com-

communem opinionem Tiraq.de retract.tit.2.§.1.gl.7. num.10.Ang.de malef.in ver. falsario. vers.quæro,testis dixit falsum, & ibi August.in addit.Diaz.in pract.Cano. c.94.in fi.vbi alios addit,& testatur de communi.prosequitur Lopez.ad eum,littera.C.Marát.dicẽs magis com munem opinionem in pract.par.6.in 12.act.n.4.Capic. affirmãs magis cõmunem opinionem decis.2.n.13.vbi latiss.Vant.idem testans.de nullit.tit.de nullit.ex deffect. iurisd.n.50.Couar.pract.quæst.c.18.ad fi.Ant.de Padill. in l.trãsigere.n.112.C.de trãsact.Boss.in tit.de fals.n.110. Clar.in pract.§.fi.q.38.num.14.in fi.vbi attestatur ita in Mediolaneñ Ducatu seruari. Rolãd.cõs.12.n.48.lib.2. Afflict.decis.230.qui dicit hanc opinionem tenere com muniter Canonistas.Serafin.de priuil.iuram.priuil.132. num.32. Bruno.à Sol.in quęst.legal.q.34.nu.26.& seq. Et sine dubio hæc est magis communis opinio,sicuti testatur Felin.in d.c.verum.col.3.vers.cõtra Clericum.& Vrsill.ad Afflict. d.decis.230.& cõcludit Fari.d.q.8.nu. 26.Surd.cõs.396.nu.27.lib.3.Cum etenim communis opinio se habeat,vt Clericus nullo modo possit à laico iu dice puniri pro falso coram eo cõmisso, sequitur, quod nec etiam in casu præfato Clericus subiaceat laicali potestati.

22 Et quamquam Clericus coram laico iudice falsum deponẽs nõ possit puniri, nõ per hoc laicus coram Ecclesiastico iudice falsum asserẽs ab eodem puniri posset,qa vtique punitur & per iudicem Ecclesiasticum, & per

seculare͂,& erit locus præuẽtioni,sicuti decisum fuit per Cõsilium Neapolit. teste Afflict. decis.219.& Vrsill. ad eum.Clar.d.q.38.vers.quęro nũc.Rolãd.d.cõs.12.lib.2. & declarat Couar.pract.q.d.c.18.sub n.8.quos omnes amplectitur Fari.d.q.8.n.27.

23 Tertio loco regulam faciũt scribẽtes, Vt Clericus, qui nõ abstinẽdo à secularibus negocijs,prohibita sibi à Canonibus officia, sordidasq; artes exercet,possit per laicũ iudicem puniri. c.fi. ibiq; præsertim Innoc.de vit.& honest.Cler.glo.in c.quia tua 12.q.1.Dominic.in c.si quis. 32. Dist.Soc.reg.tract.reg.56.in 6.fallẽt.Imo.ĩ c.vni. de Cler.coniug.in 6.Capr.conclus.97.n.79.& seq.respõdit Alex.in sæpè citato consil.8.sub nu.4.lib.1.& cum præfatis Fari.d.q.8.num.93.

Vnde inferunt ad plura.

24 Primo in Clericis ioculatoribus,histrionibus,& buffonibus, de quibus in c.1. de vit.& honest. Cler.in 6. qui si per annum illis artibus operam dederint, vel tertio moniti etiam intra annum nõ resipuerint,ipso iure carẽt priuilegio Clericali, vt decretum fuit in d.c.1. & sentit Soc. d.reg.56.in 9.fallẽt.Boss.tit.de for.cõpet.n.139.& 140. pract.Conrad.tit.de inquisit.n.8. in 6.fallẽt. Capr.d.conclus.97.n.75.& n.87.Fari.d.q.8.n.97.Sed distinguẽdũ meo iudicio erit inter Clericum in minoribus, & inter Clericum in sacris cõstitutum. In Clerico in minoribus & enim absq; dubio procedit,quia,vti diximus, ex decreto sacri Concilij Tridẽtini nõ gaudet priuilegio fori,

nisi

nisi incedat in habitu,& tonsura,& inseruiat Ecclesiæ de mandato Episcopi, & ideo in omnibus subiacet iurisdictioni seculari,& vtiq; puniri poterit à laico.

25 Sed in Clerico sacris, & maioribus ordinibus decorato cõtrarium mihi dicendum venit,quamquã sin magis communem opinionem dispositio præfati. c.1.velint Scribẽtes,vt procedat etiam in Clerico in sacris constituto,vti tenent ibi Archid. Anch.Gemin.& Frãc.quos sequitur Aufrer. in d.Clem.1.reg.1.fallẽt.12.de off.Ordin.& affirmat Diaz. in pract.Canon.c.70.n.2.& comprobat Decia. d.c.9.n.86.lib.4.& assentit Fari.d.q.8.n.97. Et solus Io.Monach.in d.c.1.de vit.& honest.Cleric. in 6.asserit,quod disposita ibi non militant in Clerico in sacris constituto, & propterea Cassan. in consuet. Burgund. sub tit. de iusteus, & dirict. in vers. s'il n'a grace. num.55.in fallent.dicit fortè tutius esse tenere cõtra Archid. propter actualem degradationem,quæ videtur necessaria in Clerico in sacris constituto, & hanc sententiam videtur sequi Prob.ad Io.Monac.ibi.Quod tamen non placet Diaz. d.c.70. vbi credit,quod opinio contra Io.Monac. sit vera, & non sequitur, quod aduertit Cassan.vbi supra,est necessaria degradatio,ergo benè sentit Menoch.dum affirmat,quod pœna illius tex.non procedit in Clerico in sacris, quia contrarium tenentes non negãt esse necessariam degradationem, licet de ea mentionem non faciant, & ex verbis Io. Monac. non colligitur, quod ideo velit Clericos in minoribus amittere

priuilegium, quia in eis non est necessaria degradatio. Tamen ego dicendum putarem, quod in Clerico in sacris cõstituto, cum vtique necessaria sit trina monitio, vt abstineat ab istis artibus, sicuti firmarunt Capr.d.con clus.97.num.91.& seq.pract.Conrad.tit.de inquisit.nu. 4.in 5.& 11.fallent. Boss.tit.de for.compet. nume.128. Alexãd.de Neuo.consil.60.num.4.& consil.61.num.1. vbi de communi. Bertrand. consil. 13. nume. 5. lib. 8. Clar. d.quæst.36. vers. hæc quæro. & voluit Decia. d. c.9.num.84.lib.4.& Fari.d.q.8.num.93. Hoc igitur in casu si Clericus in sacris monitioni non paruerit, poterit à iudice laico vtiq; puniri, sed non ob exercitium dictarum artium, sed vti incorrigibilis.

26 Nam pœnitẽdo possunt Clerici, qui artem istam exercuerunt, recuperare priuilegium per dispensationem Episcopi, vt sentiunt omnes in dicto cap.1.& comprobat Diaz.d.cap.70. sub nume. 3.& Decia.d.cap.9.nume.86. lib.4. notandum dicit, quod si absoluantur, antequam à laico iudicentur, non poterit postea laicus de eis cognoscere.

27 Annus autem, de quo loquitur tex.d.c.1.in quo si perseuerauerint Clerici in hoc exercitio, amittunt priuilegium fori, cõtinuus esse debet, ita notãt Io.Monach.Archid. Io. Andr.& Dominic. ibi. Quapropter si diuersis mensibus diuersorum annorum, qui simul iuncti integrum constituerent annum, Clericus has artes exerceret, nõ incurreret pœnam istam, quorum opinionem sequitur

quitur Diaz. d.c.70.ſub n.2. & Lopez.in addit.dicit,qđ in dubio tempus à lege pręfixum continuum eſſe debet, per glo.ſing.in rub.de diuerſ.& tẽp.præſcrip.prout eam ſing.& vnicã reputat Imo.in Clem.1.col.4.de in integr. reſtit. hoc idem voluit gloſ. in c.2.in ver. per annum. de temp. Ordin. in 6.vbi Doct. Ang. in l. ſi idem cum eodem.ibique Dec.num. 5.ff.de iur.om.iud.quę opinio ab omnibus approbatur.

28 Secundo ſimiliter inferunt ad Clericum exercentem perſonaliter,& publicè officiũ carnificum,macellariorum, aut tabernariorum, vt amittat priuilegium Clericale, vt eſt tex.in Clem.1. de vit.& honeſt.Cler.c.fin.vbi Innocẽt.extr.eo.tit.gloſ.in c.quia tua.12.q.1.Dominic. in c. ſi quis. 32.diſt.Soc.reg.tract. d.reg.56. in 6.fallent. Alexãd. d.conſil.8.ſub nume.4.lib.1.Capr.concluſ.97. num.79. & ſeq.pract.Conrad. d.tit.de inquiſit.n.8.in 5. & 11.fallent.Boſſ.tit.de for.compet. num.128.Alex.de Neuo.d.conſil.61. nu.1.vbi de communi.Clar.d.q.36. verſ.hæc verò.

Et hæc omnia abſque difficultate procedunt, concurrente trina monitione, in Clerico coniugato, & in Clerico in minoribus,vltra trinam monitionem,etiam ſi habitum dimiſerit,vt habetur in d.Clem.1.de vit.& honeſt. Cler.cuius deciſione fultus ita declarat Decia. d.c.9.nu. 136.lib.4. & tenet Capr.d.concluſ.97.n.91.& ſeq.& poſt eum Fari.d.q.8.num.93.& Diaz.in pract.Cano.c. 71.& addentes ibi,in princ.

29 Quæ Clem. prædictæ dispositio non extenditur ad alia similia, & vilia, ac sordida officia, secundum communem, de qua ibi per glos. Imo. & Barbat. & comprobat Decia. d. c. 9. sub num. 136.

Quia si debuisset fieri extensio de similibus ad similia, in ista priuatione priuilegij Clericalis plusquam sufficeret dispositio d. c. 1. de vit. & honest. Cleric. in 6. quæ loquitur de ioculatoribus, neque opus fuisset hac noua dispositione istius Clem. cum autem facta fuerit specialis dispositio in istis vilibus exercitijs, apparet, quod noluerunt Sum. Pontif. admittere aliam extensionem, quam quæ per expressas sanctiones, & Canonicas Constitutiones facta reperiretur, quod etiam voluit Diaz. d. c. 71. in fi.

Sed in casu isto cadunt ea, quæ diximus in superiori casu.

30 Tertio infertur à Plach. in epit. delict. c. 25. nu. 5. quem refert, & sequitur Fari. d. q. 8. n. 94. Quod Clericus exercẽs chirurgiam, si in eius vsu fuerit negligẽs, & culposus, poterit à laico iudice puniri, eo quia chirurgiã Clericus, seù religiosus exercere prohibetur. c. sentẽtiam. ne Cler. vel Monach. Qđ intelligẽdum sentit Panor. ibi. sub n. 21. quẽ sequitur sum. Armill. in ver. Irregularitas. vers. 47. in Clerico in sacris, vel ĩ minorib. cõpetẽter tñ beneficiato. Verum cum præfati debeãt moneri, vt abstineant, & si fuerint cõtumaces, & renitentes, tunc puniuntur à laico, idcirco ob incorrigibilitatẽ efficiũtur de foro laicali.

Pari

Pari modo dicendum erit de alijs illationibus relatis à Fari.d.q.8.num.95.

31 Quarto loco, laicus iudex poterit comprehēdere Clericum, qui commisso delicto aufugeret, poterūt vtiq; satellites, & birruarij Curiæ secularis illum capere ad effectum præsentandi iudici Ecclesiastico. Card. & Imo. in Clem. 1. de off. Ord. Innocēt. in c. si verò, & in c. si famæ. de sent. excom. Abb. in c. cū nō ab homine. vbi Barbat. num. 57. & Dec. de iudic. Bal. in c. 1. §. si quis. vers. sed quid si iste delinquens. de pace. iura. fir. in vsib. feud. & in l. si qua per calumniam. C. de Episc. & Cler. Bart. in l. si quis in seruitute. ff. de furt. Ang. de malef. in ver. fama publica. nume. 65. vers. nono nota. Alcia. in c. cum non ab homine. num. 22. de iudic. de communi attestans, & respondit Dec. fundamētis. Boss. tit. de for. compet. n. 150. & tit. de captur. num. 38. Villalob. com. opin. ver. Clericus. nu. 78. vbi communem pronūciat. Clar. in pract. §. fi. q. 28. vers. si verò loquimur. in fi. Menoch. de arbitr. cas. 180. nu. 23. & seq. pluribus comprobat Ruin. cōs. 4. num. 13. lib. 5. Decia. d. c. 9. num. 118. lib. 4. Fari. d. q. 8. num. 116. Barbat. in d. c. cum non ab homine. nu. 59. post Panor. scribit. quod familia Potestatis secularis potest capere Clericum de nocte illicitè incedētem, vt obuietur delictis, quæ posset ipse ea nocte perpetrare, & quod etiam de die poterit capi per Curiam secularem, si timetur de fuga, donec adeatur Ecclesiasticus, & talis

32 captura † Clerici facta à laicis infamat, & facit iudicium

coram Ecclesiastico, & si fuisset captus in flagranti crimine faceret notorium, vt pulcrè tradit Abb. in d.c.cũ non ab homine,& ibi Barbat. nu. 78. & seq.& sequitur Dec.n. 10.Alcia.n 46.& 58.cum seq.Rip.in c. 1.nu.88. de Constit.prosequitur Decia.d.c.9.num. 118.lib.4.& Fari.d.q.8.nu. 120.vbi multos congerit.

33 Et aduertendum ibi mandat Fari.d.q.8.num.17.quod si non esset de fuga suspectus, non posset per laicum capi, etiam quod caperetur ad effectum illum ducendi ad suum iudicem, vt ponderauit Dec. d.c. cum non ab homine.num. 12. & declarat Menoch d.cas. 180.n.22.qui scribit,hoc in casu excusari laicum à pœna excommunicationis,& fuit de mente Decia. d.c.9.n. 118.& ita dicunt omnes superius citati.

34 Vlterius erit aduertendum,quod laicus,qui capit Clericum animo adducendi ad iudicem Ecclesiasticum, non potest illum retinere vltra 20. horas carceratum, glos.& Bart.in l.capite quinto. ff.de adulter. Felin. in d. c. cum non ab homine. nume. 4. de mente Hostien. in c.si verò. de sent. excommun. asserit,quod Clericus per laicum captus debet, quam citius fieri potest, coram Episcopo præsentari, & Viui. commun. opin. ver. Iudex laicus, voluit, quod statim debet præsentari, & ita omnes Canonistas communiter sentire dicit, & tenet Farinat. d. quæst. 8. numero 118. & tradit Angel. de malefic. post Bald. & Salic. quos allegat in ver. fama publica, numero 65. prope fin. Hostiens.

in

in sum.tit.de cohab.Cler. & mulier.§.& qualiter. post prin. n.4. affirmauit, quod Clericus repertus in crimine potest per viginti horas detineri, donec testes vocentur, per quos probari possit.

Attamē nec in casu isto Cleric⁹ à laico poterit iudicari, sed tm̄ detineri ad effectum consignādi iudici Ecclesiastico, vel vt obuietur delicto, vti sentit Barbat.vbi supra, & Farinat.d.q.8.n.120.quo in loco omnes cumulat.

35 Quod etiam priuato liceret sm̄ Innoc. in c.si verò. de sent.excom.& sentit Decian.d.c.9.n.118.& subdit Hostien.in sum.vbi proximè, quod Clericus repertus cum muliere cubare, poterit capi, & detineri, dummodo per maritum, fratrem, vel filium detineatur, cū alij excōicationem incurrerēt, c.si verò.& c.nuper.de sent.excom.

36 Quintus erit casus, in quo laicus iudex potest se ingerere in Clericum. Quando Clericus arma deferret, quia, & si corporaliter puniri non possit à seculari iudice, poterit nihilominus armis spoliari à birruarijs, & satellitib. curiæ secularis, & capi, & ad iudicem Ecclesiasticum remitti puniēdus. Ioā. de Plat.in.§. item Iulia. Instit.de pub.iudic. Lopez.in.c.per vestras.§.1.n.13.de donat.int. vir.& vxo.Plach.in epit.delict.c.8.num.26.Clar.d.q.36. vers.vlteri⁹ q̄ro.Couar.var.resol.lib.2.c.fi.in fin.& pract. quæst.c.33.n.7.Menoch.de arbitr.cas.393.n.3.& seq. Farinat.d.q.8.n.96.quibus addo Aufrer.in Clem.1.13. fallent.sub n.21.de off.Ordin.& Io.Fab.in l. addictos.in glos.in ver. vendicētur, C.de Epis.aud. Ea moti ratione,

quia

quia armorum delatio vetita est Clericis. c. Clerici.de vit.& honest.Cler.& eorũ arma esse deberẽt lacrimæ,& orones,c.cõuenior.23.q.8.c. porrò, vbi glo.16.q.8.

Quod durum videtur Decian.d.c.9.n.140.lib.4.Cum portatio armorum sit leue delictum.l.1.C.vt armo.vsus. lib.11.& absurdum putat, quod pro tali leui delicto maiestas ordinis Clericalis violetur, præsertim cum sit cõtra Canones expresѕè, qui iubent Ecclesiasticos iudices punire Clericos portãtes arma, vt in c.2.de vit. & honestat.Cler.& in Clem.1.§.vlt. eo.tit.

Sed dato, quod armis spoliari possint, non per hoc iudicio seculari submittuntur.

37 Sextus,& vltimus erit casus, quãdo Ecclesiastica Potestas deficeret,& potest dari exemplum adductũ à gloss. in.c.tua.il 1.de decim.in ijs,qui schisma committunt, & nõ possunt ab Ecclesia compelli,& Barbat.in d.c.tua.dicit.quod si duo cõtenderent de Papatu,& adeo pollerẽt virib. quod Ecclesiastica Potestas discerpta esset, & nõ posset indicere Cõcilium,neq; aliter tñ,& tale schisma sedare ob ęqualem amborum potẽtiam, vnde in isto lacrimabili casu Principes seculares possent, & deberent, se ingerere,& carceribus detinere incorrigibiles,& aliás pœnas in eos exercere, quod pariter voluit idẽ Barbat. in c.quia nõnulli.n.96.de rescript.& in c, quod trãslatio nem.n.146.de off.lega.& habetur in.c.Principes seculi. 23.q.5. vbi glos. Luc.de Pẽn. in l.si coloni,C.de agri.& & censi. lib.11.& allegatur. c. nõ licuit. 17. dist. &. c.de ligu-

ligurib. 23. q. 5. & voluit Decian. d. c. 9. n. 83. lib. 4.
At etiã in casu pdicto nõ est dare potestatẽ laico in Clericos, sed tñ ob quietẽ, & pacificũ statũ Ecclesię illis cõcedit facultas coercẽdi schismaticos ad schisma sedãdũ.
38 Et propterea cõcludẽdũ erit, quod nullus cas⁹ detur, in quo laic⁹ possit punire Clericos, nisi qñ Clerici ob eorũ incorrigibilitatẽ sũt dimissi, & degradati ab Ecclesiastico, vti ostẽdimus supius, & firmat Alex. cons. 8. sub. n. 1. lib. 1. Restat adhuc difficultas, si Clericus multa committit
39 crimina, & enormia; † pro quibus Ecclesiasticus nõ curat illũ monere, & est negligẽs in puniẽdo, nũquid secularis iudex poterit Ecclesiastici negligẽtiã supplere? & non posse mãdat tex. in c. licet ex suscepto, & ibi Doct. oẽs, de for. compet. c. qualiter. de iudic. Quid ergo faciẽdũ? Debebit itaq; secularis iudex monere iudicem Ecclesiasticũ, vt moneat Clericũ, iuxta formã iuris, quod si facere recusauerit, & Ordinarius neglexerit, recurrere ad Prælatũ superiorem, & sic ad Metropolitanũ, & demũ oĩbus negligentibus, ad Papã, ita Decian. d. c. 9. n. 108. & Farinat. d. q. 8. n. 46. vers. ampliatur. 23. & fuit de mente Aufrer. in Clem. 1. 1. reg. in 3. fallent. de off. Ord. & cõsuluit Alex. d. cons. 8. sub n. 1. vers. animo nec ppter. lib. 1. quod pp deffectũ iustitiæ, seu negligentiæ iudicis Ecclesiastici non permittitur, quod trahatur Clericus corã seculari d. c. quãdo. de iudic. & not. in c. placuit. 11. q. 1. & tunc recurrendũ est ad supremũ proximũ superiorẽ. c. nullus. de iur. patro. Authen. vt differen. iudic. in prin.

De

De Clericatu post delictum assumpto, an, & quando eximat à seculari Potestate. Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 SI post delictum Clericatus assumatur, secundum Bar. opinionem laicus iudex potest procedere.
2 In imponendis pœnis tempus delicti attenditur.
3 Ad cognoscendum ad quem forum spectet cognitio delicti, attenditur status, in quo quis erat tempore delicti.
4 Oldr. consuluit contrarium. Quod si quis post delictum efficiatur Clericus, eximitur à seculari iurisdictione.
5 Conciliantur Doct. vt opinio Oldr. procedat, quando absq; fraude Clericatus assumitur. Bar. vero si fraudulenter.
5 Fraus regulariter non præsumitur.
Et in specie in delinquente, qui efficitur Clericus.
7 Alleganti fraudem incumbit onus probandi.
8 Fraus coniecturis, & indicijs probatur.
9 Delinquens, si statim commisso delicto, Clericus efficiatur, in fraudem curiæ secularis fecisse præsumitur?
10 Tanto magis si de delicto fuerit iam diffamatus, delatus, accusatus, vel inquisitus.
11 Quæ non procedunt, si ex voto emisso ante delictum efficeretur Clericus post delictum.
12 Et hoc votum iuramento probari secundũ cõem ostenditur.

13 Cuius

13 *Cuius contrarium seruari in practica demonstratur.*

14 *Si votum probaretur aliàs, quam iuramento vouentis, vtique Clericus effectus post delictũ eximeretur à foro seculari.*

15 *In omni casu, etiam quod in fraudem post delictum quis efficiatur Clericus, iudex laicus erit tantum iudex causæ, sed non personæ.*

16 *Forma tradita à sacro Concilio Tridentino in assumptione ordinis Clericalis.*

DE eo, qui post delictum assumpsit Clericatum, nunquid possit à iudice laico puniri, contendunt Scribẽtes, & Bar. in l. 1. vbi alij. ff. de pœn. & in l. quædam puella. ff. de iurisd. omn. iud. voluit.

1 Quod si laicus committit delictum, & postea ingrediatur religionem, vel efficiatur Clericus, quod per talẽ mutationem fori non impeditur iudex secularis contra eũ procedere, & eum punire, & hoc etiam sentit idẽ Bart. in l. hoc accusare. §. in hoc bene scio. ff. de accusat. & in l. adultera. §. si eo tempore. ff. de adulter. & in l. fin. ff. si ex noxa. caus. agat. vbi Bal. & Ang. & Bal. in l. si quis postea. ff. de iudic. Bal. in l. officiales, C. de Epis. & Cler. ipse Bal. post Cyn. in Authen. causa, quæ fit cum Manocho. eod. tit. & in l. si quis Decurio. C. de fals. in l. idem Vlpianus. ff. de excusat. tut. in l. crimen. C. de ord. cogn. in c. at si Clerici. in 5. col. de iudic. in c. cum non ab homine. 3. col. eo. tit. in c. cum accessisset. in fin. de probat. & in c. quia verisimili. de præsumpt. glos. Bal. Ang. & Castren. in l. nemo

potest.

poteſt.ff.de leg.1.Marſ.ſing.534.in prin. & tenet Ant. Gomez.var.reſolut.lib.3.tit.10.nu.5.vbi reſolutiuè dicit.Quod iudex laicus punire debet Clericum, qui poſt delictum recipit Clericatum.

2 Quia in delictis quo ad pœnam imponendam ſemper attẽditur tempus delicti commiſſi, non verò tp̃s ſñiæ;p tex.quem dicit notabilem, & expreſſum in l.1.ff.de pęn. & ibi notare affirmat Doct. & probatur l.iniuriarũ æſtimatio.ff.de iniur.vbi habetur, quod ſi quis paſſus eſſet iniuriã ab alio,& poſtea vilior, vel nobilior factus ſit talis offenſus non debet attendi in æſtimatione iniuriæ tempus ſñiæ,ſed tempus illatæ iniurię, & facere quoque ait Gomez.tex.in.l.doli.§.fin.ff.de ſer. corrup. & in l.ſi quis Decurio.in fin.C.de falſ.in quibus habetur,Quod licet Decurio non poſſit torqueri, benè poteſt torqueri, ſi commiſiſſet falſitatem,antequam eſſet Decurio,& ſic dignitas, & qualitas ſuperueniẽs in perſona delinquentis poſt delictum commiſſum nõ excuſat à pœna, & tortura,& ibi notãt,& commendant Doct. quod Gomez.reputat notabile. Et hoc etiam fuit de mente Bellam. in c. propoſuiſti.q.2.de for. compet.

3 Et ad cognoſcẽdum ad quem forum ſpectet cognitio delicti, attẽditur ſtatus,in quo quis erat tẽpore delicti, ita Bal.in l.affinitatis.in fin.C.comm.de ſucceſſ.Alex.in d.l.nemo poteſt. nu. 31.ff.de leg.1.& cõſ.8.col.fin. verſ. pro hoc etiam eſt.lib. 1. Marſ.ſing. 480.in fin.Grãmat. deciſ.10.n.3.Vnde benè iudicatum fuiſſe venit dicẽdum

per

per Cõsilium Neapolitanum, dum mãdauit remitti illum, qui dũ Clericus beneficiatus esset, deliquit, & postea renunciãdo Clericatui, vxorem duxit, eo quia tẽpus delicti attenditur, teste Grammat. decis. 10. n. 3.

4 Contrarium vero respondit Oldr. cons. 4. in fin. vbi ita fuisse iudicatum in Curia Aquensi, vt non possit fieri executio à seculari iudice cõtra delinquentem, qui postea Clericus effectus fuerit, vt consuluit Guid. de Suzar. cõsil. 100. inter cons. crim. diuers. per Martianẽ. lib. 1. & firmat Igne. in l. fideicommissum. n. 263. ff. ad Syllan.

Quia mutato personæ statu, mutatur etiam forus. l. si filius la 1. vbi Bal. de tut. ratio. distr. & in specie dixit Iacob. Butrig. in. l. quisquis. C. de Epis. & Cler. Quod licet ratione cõtractus conueniri quis possit in loco contractus, etiam si mutauerit domicilium, tamẽ fallit, quando mutatus est personæ status, puta, quia laicus efficitur Clericus, tunc enim nõ poterit conueniri, nisi coram Ecclesiastico iudice, quod etiam voluit Card. in Clem. 1. q. 9. de censib. & ponit Mars. in rub. ff. de fideiusso. nu. 100. & comprobat Surd. cons. 396. n. 19. & 20. lib. 3.

5 Vt enim pugnãtes Scribentes concilie mus, erit distinguẽdum, an Clericus, qui post delictum Clericatũ assum psit, hoc fecit absq; fraude; & vtiq; liberatur; & prorsus eximitur à potestate iudicis secularis, & suo iudici Ecclesiastico puniẽdus relinqui debet, vt est conclusio frequẽtiori Doctor. calculo recepta secundum Plach. lib. 1. delict. c. 35. nu. 1. Clar. in pract. §. fin. q. 36. n. 43. Fichar. &

Che-

Cherian.in eor.com.opin.in ver.Clericus.tom.1.comm. opin.tit.de for.compet.n. 48.& 49. & voluit Innoc.in c.1.in prin.de off.Ordin.Bertach.de Epis.lib.4.in 5.par. q.27.nu.46. Aut si fraude, & dolo is delinquēs assumpserit ordinem, & habitum Clericalem, vt à iurisdictione seculari se eximeret, & tūc poterit à iudice seculari coerceri,& puniri,vt ēt comprobat Oldr.d.cōs.4.& docuit Bar.in l.1. ff de pęn.Io. And. & alij in c.1. de oblig. ad ratio.quorum sñia cōis est,prout testatur Imo.cons. 118.& cons.119.n.1.Couar.pract.quæst.c.32.sub n.4. Plach.d.c.35.sub n.1. Viu.com.opin.ver.ordo Ecclesiasticus.latè Bonacoss.& Ficar.comm. opin. ver. Clericus tom.1.titu.11. de for. compet. nu.47. & latè Vincēt. de Frāch.decis.Neapolit.209.n.2.& seq. & tradit Card.Alban.in lucubrat.in Bar.in d.l.cum quædam puella.n.4. ff.de iur.om.iud. & concludit Cartar. de execut. sēt. c. fin.sub n.308.& fuit originale dictum Dyn. in l.idem Vlpianus. ff. de excusat. tut. quem sequuti sūt Alber. in l. cum ratio,§.ex bonis.sub n.2.ff.de bon.damnat. Maria. in c.proposuisti.nu.53.de for. compet.quo in loco scribit hāc distinctionem sibi videri multum æquam, & ibi etiam Hērich.Boich.n.10.& citatis infinitis,Farinat.d. q.8.n.104. & sētit Baiard.ad Clar.d.q.36.n.41.Surd.d. cons.396.nu.19.& 20.lib.3.& secūdum Farinat.d.q.8. n.107.in fin.clarè probatur in l.hos accusare.§.hoc bñficio.ff.de accusat.in.l.si quis Decurio. C. de fals. in.l.1.C. qui milit. non poss. lib. 12. in l. si maritus. §.legis. ff. de

adulter.

adulter. & in l. fin. ff. de re milit. & habemus Bullam Sixti V 73. in ordine.

6 Sed cum fraus non præsumatur, vti respõdit Vlpianus in. l. quoties. §. qui dolo. ff. de probat. & in. l. 1. ff. pro soc. quod ẽt vr̃ innuere in. l. 1. §. deniq;. ff. de aqu. pluu. arcen. Quod quoq; sentire visus est Accurs. in. l. ex hoc ædicto. §. alienare. in ver. non erit. ff. de alien. iud. mut. caus. fact. & tradit glos. in c. sedes. in ver. delus. de rescrip. & hõc pariter consulendo docuit Bar. cons. 65. n. 3. & possent sexcenti Auctores in medium afferri, qui huius pronũciati veritatẽ auctoritate sua cõfirmarũt. vbi scribit Mascard. de probat. conclus. 814. n. 2. par. 2. & in puncto, quod in assumente Clericatum post delictum, de quo nõ pręcessit accusatio, seu diffamatio, quod in fraudem factũ non præsumatur affirmarunt Alber. in. l. cum ratio. §. & bonis. n. 1. ff de bon. damnat. Salic. in Authẽ. statuimus. nu. 2. C. de Epis. & Cler. Ang. in. l. si quis postea. n. 4. ff. de iudic. Abb. in. c. 1. n. 5. de oblig. ad ratio. vbi Anan. n. 7. Marian. in d. c. proposuisti. nu. 53. de for. compet. Marquar. de Iudę. par. 3. c. 5. n. 3.

7 Quapropter ab allegante esset probãda. c. sancimus. in fin. 1. q. 1. l. 1. vbi glos. in ver. ruptæ. C. de dol. & habemus á Sceuola in. l. patronus. & in. l. qui testamẽtũ. ff. de probat. cum alijs congestis à Mascard. vbi proximè nu. 5. & firmat Pacian. in tract. cui incum. on. proban. c. 29. n. 52 par. 1. & in. c. 8. n. 55. par. 1.

8 Erit igitur videndum, quãdo præsumatur delinquens

O in

in fraudem curiæ secularis Clericasse. Et sciendum erit fraudem cōiecturis,& indicijs probari, sicuti apertè rescripsere Imperat. Dioclet.& Max.in.l.dolum.C. de dol. & ita decreuit Bonif. VIII.in. c. 2. de renunc. in 6.cum alijs citatis à Petro de Vbal.in tract.de Cano.Epis.& Paroch.c.6.n.36.& oēs cumulat Mascard.de probat.conclus.815.in prin.par.2. Cæsar Barz. decis.Bonon. decis. 83.n.18.Farinat.cons.40.n.8.vbi.Firmian.Cētor.in addit. littera D. quo in loco contrarium tenentes refert,& concordat.

Et cum inter principales coniecturas soleat adduci illa,quæ desumitur ex vicinitate actuum,teste Aym.cons. 153.n. 9.& fuit Bart.doctrina in.l.post contractum.n. 8.ff.de donat. Guid.Pap.de præsumpt.n.50.per notata per Spec.tit.de donat.§.1.n.7.Ant.Gabr.com.opin. tit. de præsump.conclus.13.n.7.Io.de Amic.cons.1.col.28 in fin. vers.& in casu nostro.Paris.cons.143.n.21.lib.4. Ruin.cōs.130.n.2.lib. 2.& prius dixerat cōs.117.n.14. lib.1.Crott.cōs.13.nu.26.lib.1.quos omnes citauit Mascard.d.conclus.815.n.4. par.2.

9 Vnde in fraudem fecisse dicitur is,qui statim commisso delicto Clericatum assumpserit,ita Salice.in d.Authē.statuimus.n.2.C.de Epis.& Cler.Mars.in.l. statu liber. n.6. & seq.ff.de quæst.Anan.in.c.1.de oblig.ad ratio.Boss.in tit.de pęn.n.26.& n.38.

10 Præcipuè si iam de ipso delicto fuisset diffamatus, vel delatus ad curiam secularem, nam tūc absq; dubio pręsume-

sumeretur in fraudem ordinem Clericalem assumpsisse, teste Plach.d. c. 35.nu. 1.circa fin. vbi dicit ita sentiri à Doct. & ita seruatum fuisse affirmat Clar. à Senatu Mediolanensi.d.q. 35.sub n.44.

Tanto fortius esset dicendum, quod in fraudẽ fecerit, si post accusationem,& inquisitionem, & multo magis si post citationem,& cõtumaciam,& cõdemnationem delicti assumeretur. l.fin.ff.de bon.eor.qui sib. mort. cõsci.l.fin.ff.de re.milit. Bar. & alij in.l.si quis postea.ff.de iudic.& in.l.si adulter.§.si hoc tempore.ff. de adul. Clar. d.q.36.n.44.& Baiard.ad eum.ibidem. nu.42. Vincẽt. de Frãch. decis.209. & decis. 384.Cott. in memor.ver. laicus,quipost delictum.Plach.d.c.35.nu. 1.ad fin.Couar.pract.quæst.c.32.sub n.4.Viui.comm.opin. ver.ordo Ecclesiasticus. Aufrer.in Clem.1.in. 11.fallen.de off. Ordin.Cartar.de execut.sent.c. fi.n.308.Farinat.d.q.8. n.110.Mars.in d.l.statu liber.n.5.de quæst. latè Igne. in d.l.fideicõmissum.n.261.ff.ad Syllan.Marian. in. c. proposuisti.n.53. de for.compet.Marquar.de Iudæ. par.2. c.5.n.3.Boss.tit.de pœn. n.18.

11 Cõsiderãdum attamen erit,quod si Clericus post delictum statim,vel post accusationem,& inquisitionem,vti supra asseruimus,quis efficiatur ex voto,quod ante delictum emisserat, nũquid fraus propterea excludetur ita, & taliter,vt à seculari iudice puniri nequeat, & Bal.in l.1.in fin.C.an ser.ex suo fact.scribit nõ posse puniri à laico,quia iste status erat implicitus tẽpore delicti, & ideo

iudicãdum est tãquam de Clerico, quod fixum mẽti tenẽdum mãdat; hoc idem scribit Ias. in l. cum quædam. nu. 11. ff. de iur. om. iud. Hip. sing. 134. Ferat. caut. 23. Io. Arno. sing. 29. Pet. Duen. reg. tract. reg. 100. ad fin. Viui. com. opin. ver. Clericus. n. 38. qui de cõi, & assentit Farinat. d. q. 8. sub n. 114. vers. & ad præmissa aduerte. Decian. d. c. 9. n. 23. lib. 4.

12 Hãcq; voti ante delictum emissionem, ipsius, qui vouit, iuramẽto probari cõtendũt, Petr. Gerar. singul. 51. Bard. de temp. vtil. & cõtin. c. 11. n. 13. Ias. in d. l. cum quæ dam. num. 12. Mars. sing. 534. Io. Arno. d. sing. 29. Viu. d. comm. opin. in ver. Clericus. num. 38. Decian. d. c. 9. num. 23. lib. 4.

Et mouẽtur per illam satis notam propositionem, licet omnium consensu receptam. Quod in his, quæ in animo cõsistũt, prout est votum, eius vouẽtis sacramẽto stetur. glos. in. §. alię. Instit. de actio. & in. c. significasti. il 2. de homicid. & in. c. si verò. il 2. de sentẽ. excomm. Alciat. de præsumpt. reg. 2. pręsumpt. 10. Cartar. post multos de execut. sent. c. fin. sub num. 308. & Ferat. caut. 23. notabiliter dixit. Qui votum fecit Clericatus, licet adhuc nõ effectus, si captus medio iuramẽto id asserat, dicatq; se modò velle adimplere votum, & Clericatum assumere, tãquam persona Ecclesiastica, nõ potest amplius per secularem iudicem puniri.

13 Tamẽ assertio ista nõ trãsit absq; cõtradictore, quia, & si verum sit, ea, quę depẽdũt ab animo, iuramẽto probari

bari asserentis, nihilominus hoc nō militat, quando agitur de graui præiudicio, quo in casu plenior, & certior requiritur probatio. ita Abb. in c. quosdam. de presump. Felin. in c. cognoscētes. n. 14. de Constit. & ibi Dec. ad fin. Gemin. in c. eos. de tempo. ordin.

Sed in casu proposito, ex quo agitur de iurisdictione Ecclesiastica, & de Reipublicę enormi læsione, esset probādum votum, aliter quam per iuramentum, & dicta cōis opinio non seruaretur à iudicibus nostri temporis, secūdum Cassan. in Consuet. Burgūd. in tit. des iustices. rub. 1. nu. 68. & ista Bal. sentētia non placet Plach. d. c. 35. n. 6. cum dicat nō iure probari, & eam improbat Couar. d. c. 33. in fin. pract. quæst. Qui dixit non esse mirum si Bal. & Ias. sentētia in praxi refellitur, & expresse illam reprobat Claud. Seiselli. in l. 1. C. an. ser. ex fact. suo, & cū prædictis residet Cartar. de execut. senten. d. c. fin. sub n. 308. & comprobat Farin. hāc opinionem. d. q. 8. sub n. 114. vbi dicit, si aliter diceremus, velimusque dictam cōtrariam sententiam sequi, resultaret hæc absurditas, quod semper effectus Clericus post delictum, forum seculare effugeret, cum nemo sit hisce infelicibus temporibus, qui ad effugiēdas graues seculares pœnas, non millies iuraret, se tale votum fecisse, & ideo si aliunde votum nō probetur, quam per asserentis iuramentū, talis probatio nō admitteretur, & isto casu cautela erat. posset dici fallacia, & fabulosa, vti asseruit Foller. in Constit. Regni in rub. de Episc. & Cler. ĩ ver. Ascriptitios. n. 7.

 Si ve-

14 Si vero cum iuraměto cŏcurreret aliqua alia probatio, etiam nō plena, quæ adminicularet iuramētum, tūc vouentis assertioni iuratæ esset stādum. sic conciliando opiniones concludit Farinat. d. q. 8. sub n. 114. vers. arbitror in hac re, vbi exemplificat, & respondet Couar. tenēti, quod data etiam plena voti probatione, fraudis suspicio nō excludatur, propter frequētes hominum cautelas, quibus passim vtūtur ij, qui iurisdictionem secularem ad liberius delinquēdum effugere nitūtur, cuius opinio sibi non placet, quia data vera voti probatione, omnis cessat fraudis præsumptio, & ideo non recedendum à communi opinione.

15 Sciēdum iterum erit pro complemento huius capituli, quod delinquens, etiam in fraudem post delictū Clericus effectus, nō poterit vllo pacto corporaliter puniri à seculari iudice, qui tātum erit iudex causæ, sed non personæ, & propterea posset in bonis, & pecuniariter solummodo punire, ita originaliter docuit Io. Andr. in c. 1. nu. 19. in fin. de oblig. ad ratio. sequutus ibi ab Abb. num. 5. & ab Anan. col. fin. & Salic. in Authen. statuimus. nu. 2. C. de Epis. & Cler. Marian. in d. c. proposuisti. nu. 52. & Boich. n. 10. de for. compet. Vincē. de Frāchis decis. 209. & cōnumeratis multis, Farinat. d. q. 8. nu. 107. idem Farinat. latè in pūcto respondit cons. 77. per totū, vbi adamussim articulum istum enucleauit, ideo omnino videatur, si casus euenerit.

16 Verum temporibus nostris vix dari posset casus, quod

quis

quis post delictum fraudulẽter assumat Clericatum, sic dictante Sacra Tridentina Synodo.c.4.sess.23.& c.seq. in quibus sanctissimè sancitur, ne prima tõsura initietur quis, de quo probabilis cõiectura non sit, eum non secularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præstet, hoc vitæ genus elegisse, & ad minores ordines promouẽdus bonum à Parocho, & à Magistro scholæ, in qua educatur, testimonium habeat. Hi vero qui ad maiores ordines sunt assumẽdi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeãt, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbtur, committat, vt nominibus, ac desiderio eorum, qui volunt promoueri, publicè in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita, à fide dignis diligenter inquirat, & litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat. Quod non alia de causa factum fuit, ne criminosi sub prætextu Clericatus fraudarent Curias seculares, de qua materia videnda erit Bulla Sixti V. 73. in ordine.

De exemptione Clericorum à laicali iurisdictione in ciuilibus. Cap. XX.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in ciuilibus causis coram Ecclesiastico iudice conueniendi.*

2 *Deus Omnipotens voluit Clericos discuti à Pontificibus, & nō à secularibus Potestatibus. Quorum causæ sunt apud Ecclesiasticum iudicem ventilandæ.*

3 *Si causa pertineret ad Clericum, & laicum inseparabiliter, tota deuoluitur ad Ecclesiasticum iudicem.*
Idq; ampliatur, etiam si plures essent laici, quam Clerici.

4 *Quod inductum fuit, ne causæ continentia diuidatur.*
Et etiam ne sequatur absurdum, si variæ, & fortè contrariæ proferrentur sententiæ in eadem causa, & iudicio.

5 *Clerici laicis digniores.*
Ideo trahunt ad se laicos minus dignos.

6 *Si causa cōpromittatur in Clericum, & laicum, erit à laudo reclamandum ad Ecclesiasticum.*

7 *Si laicus, & Clericus inter se litem agerent, ad quem appellandum? an ad Ecclesiasticum, vel secularem iudicem? demonstratur.*

8 *Concordando opiniones Scribentium declaratur, quod si laudum ex forma statuti habet vim sentētiæ, & parit actionē, tūc adeūdus erit iudex arbitratoris, secus si nō parat actionē.*

9 *Si*

9 *Si plures reperiantur in eodem delicto, inter quos adsit vnus Clericus, & cæteri laici, sunt omnes remittendi ad Ecclesiasticum iuxt. sententiam Ant. de Prat. veter.*

12 *Quæ opinio malè practicatur à iudicibus nostri tēporis, qui quo ad laicos, cognoscunt, & Clericos remittunt.*

11 *In punitione delictorum causæ continentia commodè diuiditur.*

12 *Sententia Ant. de Prat. veter. comprobatur, iuxta quam decretum fuisse à Sacr. Consulta demonstratur.*

13 *Punitus ab Ecclesiastico nunquid à seculari iudice pro eodem crimine puniri possit, latiss. enucleatur.*

14 *Sententia, cum executionem habuit, parit exceptionem, & non est iterum de eodem delicto quærendum, & alia pœna reus nō est plectendus, cum Deus bis non iudicet in idipsum.*

15 *In duobus casibus punitus ab Ecclesiastico iterum à seculari iudice puniri poterit pro eodem crimine.*

16 *Primus est, quando tantum pœna spiritualis esset imposita ab Ecclesiastico.*

17 *Secundus, quando non condignè pro delicto fuisset ab Ecclesiastico punitus.*

18 *Quando laicus de delicto mixti fori condignè dicatur punitus ab Ecclesiastico, vt à seculari iudice iterum pro eodem puniri nequeat, declaratur.*

19 *Quando secularis iudex punit laicum, tanquam non condignè punitum ab Ecclesiastico, pœna non reiteratur, sed suppletur.*

20 *Si loco pœnæ corporalis, quæ pro delicto de iure erat imponenda,*

nenda, Ecclesiasticus iudex pecuniariam imposuisset: quid faciendum, ostenditur.

21 Si pœna corporalis esset imposita ab Ecclesiastico, puta, fustigationis, & de iure erat abscindenda manus, cum in pœnis corporalibus non detur augumentum, seù diminutio, neque possit fieri restitutio, tunc per pœnam pecuniariam erit supplendum.

22 Clericus in iudicio laudatus in auctorem à laico an possit fori declinatoriam opponere, diffusè tractatur.

23 Clericus, si ad iudicium uenit pro defensione laici, à quo fuit auctor laudatus, coram seculari iudice tenetur eum defendere secundum communem.

24 Et isto casu dicitur merus, & necessarius defensor emptoris.

25 Clericus pro defensione emptoris comparens non remittitur ad suum iudicem; quia ex eius persona non variatur forus, & suum priuilegium non debet actori nocere.

26 Si Ecclesiasticus inhiberet seculari iudici, ne procederet in causa, in qua pro defensione emptoris comparet Clericus, non est obediendus, & non curandum de inhibitione.

27 Quotiescumq; Clericus ad iudicium venit principaliter pro suo interesse, & in eo substantiatur iudicium, semper remittitur ad suum iudicem.

28 Laicus conuentus, si diceret se possidere nomine Clerici, fit remissio, Clerico instante. Quod verum est, si habeat Clericus ius in re.

29 Si Clericus non principaliter, sed accessoriè veniat ad iudicium, non remittitur.

30 Tanto

30 Tanto minus fit remissio Clerico venienti ad iudicium lite cœpta, quia tunc non potest uti exceptionibus ex sua persona priuilegiatis.

31 Venditor veniens ad iudicium pro defensione emptoris non potest reddere conditionem actoris deteriorem, sed admittitur in statu, in quo reperitur causa, & excluditur ab omnibus, à quibus excluditur emptor.

32 Quotiescumq; comparet Clericus ad defendendum emptorem, lis verè cum eo non tractatur, nec efficitur de foro seculari, & sententia non fertur, nec exequitur contra eum, sed contra emptorem.

33 Si Clericus conueniretur, vt condemnetur pro euictione, remittitur ad Ecclesiasticum.

34 Clericus, si coram iudice laico compareat ad impediendum executionem sententiæ latæ contra tertium tenetur coram seculari litigare; Ratioq; assignatur.

35 Reconueniri nunquid possit Clericus coram seculari plenis. tractatur, & reconueniri posse concluditur.

36 Clericus & si desistere vellet à conuentione, nihilo secus reconueniri potest coram seculari.

37 In quo tamen articulo si Clericus reconueniri possit, statur consuetudini propter varias Scribentium sententias.

38 Reconuentio incontinenti fienda in ipso litis exordio, & ante litis contestationem, & tunc operatur effectum prorogatiuum iurisdictionis, & causæ conuentionis, & reconuentionis sunt simul tractandæ, & decidendæ.

39 Reconuentionis post litem contestatam effectus referuntur.

40 Re-

40 Reconuentio in causa appellationis non admittitur.

41 Si ab interlocutoria fuerit appellatum, quando coram iudice appellationis reconuentio detur, declaratur.

42 Reconuentio quando concedatur coram iudice Delegato, demonstratur.

43 Clericus laici hæres, quando possit ad iudicium fori secularis vocari ratione illius hæreditatis, pertractatur.

44 Fiscus non tenetur litem prosequi in foro, quo erat cœpta, cum habeat proprium iudicem.

45 Clericus hæres laici non tenetur litem cœptam coram laico iudice, uiuente testatore, prosequi, sed denuo erit super eadem re coram Ecclesiastico conueniendus.

46 Causæ Clericorum nec principaliter, nec incidenter tractantur coram seculari iudice, quia iudicantur spirituales respectu personæ Clerici.

47 Ecclesiasticus iudex sententiam laici iudicis exequi non tenetur.

48 Litis contestatio non operatur, vt Clericus prosequi teneatur causam coram seculari.

49 Intellectus ad l. cœptum. ff. de iudic. datur.

50 Clericus, qui coram seculari iudice fideiussit pro laico, de stando iuri, & iudicatum soluendo, an possit conueniri coram eodem, discutitur.

51 Ratione contractus fideiussor non obligatur foro sui principalis, & laicus fideiussor Clerici coram seculari conuenitur.

52 Clerici fideiussio facta in iudicio coram non suo iudice non valet.

53 Cle-

53 *Clericus depositarius non potest pro restitutione depositi coram laico iudice conueniri, quamquam in iudicio seculari depositum receperit.*

54 *Clericus officium seculare gerens non potest coram laico iudice conueniri pro concernentibus dictum officium.*

55 *Clericus administrator bonorum Principis secularis non potest ab eo carcerari pro ratione reddenda.*

56 *Clericus Vassallus ratione feudi coram Domino laico feudi conuenitur.*

57 *Occasione feudi, quod Clericus habet à laico, subest laico, eiq; iuramentum fidelitatis præstat.*

58 *Quia occasione feudi non iudicatur, vti persona Ecclesiastica, sed vt Princeps, Dux Marchio, & Comes.*

59 *Clericus, & si ratione feudi conueniatur coram Domino in his, quæ respiciunt feudum, tamen non potest astringi, nec de aliquo delicto condemnari ab ipso feudi Domino.*

60 *Gugliel. de Bened. in c. Raynutius. de testam. reprobatur.*

61 *In causa possessorij quomodo, & quando Clericus coram laico iudice conueniatur, demonstratur, & quattuor cõstituuntur casus.*

62 *Cum turbator est laicus, turbatus vero Clericus, laicus iudex est competens.*

63 *Si de titulo vna cũ possessione cognoscẽdum sit, laicus non est competens, si de titulo principaliter agatur, secus si incidẽter.*

64 *Quando principaliter tractari dicatur, demonstratur.*
Si de titulo possessionis euidenter constaret, iudex secularis non impeditur de causa cognoscere.

65 *Quando*

65 Quando titulus est iustificandus; parte nõ opponente de incompetentia iudicis, laicus iudex potest cognoscere.

66 Iudex laicus, quando incidenter cognoscit de titulo, quomodo pronunciare debeat, ostenditur.

67 Laicus si à Clerico turbetur, adeundus est Ecclesiasticus iudex.

68 Laicus incapax est possessionis, vel quasi rei Ecclesiasticæ, de quibus nullo modo disponere potest.

69 Si turbator, & turbatus essent laici, etiam si de re beneficiaria tractetur, laicus est competens.

Qui rectè faciet, si cognito neutrum ius in causa fouere, notificauerit Ecclesiastico iudici, ne iura Ecclesiarum occupentur, cum conueniat laico iudici Ecclesiam tueri.

70 Si turbator, & turbatus sint Clerici, Ecclesiasticus iudex competens erit. Cum nec etiam in possessorijs Clericus possit trahi, neq; citari coram seculari iudice.

71 Prædicta etiam in remedio adipiscendæ procedere demonstratur, reiecta Igne. & Thes. sententia.

72 Si Iudex Ecclesiasticus est negligens in administranda iustitia in ciuilibus, potest illius negligentia suppleri per laicum iudicem, quod secus est in criminalibus.

73 Clericus citatus à laico iudice, si sua putauerit interesse, fori declinatoriam legitimè opponere potest.

74 Præcipuè si in citatione dicatur, si non compareas, in contumaciam procedetur.

75 Si Clericus ita citatus non comparuerit, acta, & sententia contra eum lata non afficiunt.

TRA-

TRACTAVIMVS ſuperius de exemptione Clericorum à ſeculari Poteſtate in cauſis criminalibus, in præſentiarum videndum erit in
1 ciuilibus. † Et in Authent. Clericus. C. de Epiſc. & Cler. deſumpta ex Authent. vt Cler. apud propr. Epiſc. apertè ſtatuitur, Quod pro ciuilibus cauſis Clerici in primis cõueniri debent coram ſuis Epiſcopis, qui vbi cauſam deffinire nõ potuerint, coram laico erunt conueniendi, qui ſine mora controuerſiã terminabit. Vnde colligere poſſumus, quod in ciuilibus, & pecuniarijs cauſis ſubiaceant Clerici laicali iuriſdictioni.

Attamen hodie ceſſat hæc diſceptatio, cũ Clerici omnibus in cauſis coram Epiſcopis conueniri debeant ex Authent. ſtatuimus. C. de Epiſc. & Cler. canonizata in c. ſtatuimus. 11. q. 1. per quæ illa iura fuerunt correcta, teſte Alex. conſil. 8. in prin. lib. 1. & determinauit Menoch. de arbitr. iudic. q. 45. & caſ. 246. num. 5. quem ſequutus fuit Hondad. conſil. 3. nu. 21. lib. 1. Roland. conſ. 4. nu. 7.
2 lib. 1. vbi affirmauit, † quod Deus Omnipotens voluit Clericos diſcuti à Pontificibus, & non à Poteſtatibus ſecularibus, & eorum negocia ſiue criminalia, ſiue ciuilia, non niſi apud iudicem Eccleſiaſticum ſunt ventilanda, per text. c. Clericum, il 2. & c. de perſona. 11. q. 1. c. quanto, & c. cum ab Eccleſiarum. de off. Ordin. Soc. ſen. conſil. 12. num. 16. lib. 1.

3 In tantum ſupradicta procedunt, quod & ſi negocium per-

pertineret ad Clericum,& laicum, ita quod separari nō possit, fauore Clerici totum negocium ad iudicem Ecclesiasticum deuoluitur; etiam quo ad laicos, ita Bar. in l. præcipimus.§.eodem obseruãdo. C.de appellat. vbi loquitur in duobus hæredib. quorum vnus Clericus, alter laicus sit;idem Bar.in l.iurisperitos.§.1.n.1.ff. de excusat. tuto.Bal.in.l.fin.q.6.C.de ædict.Diu.Adr.tollen.Soc. in c.1.n.18.de for.compet. qui ampliat, etiam si plures sint laici, quam Clerici; prosequitur Marſ.in rub.ff. de fideiusso.n.130.& seq.Boss.in tit.de for.compet.n.146. Andr. Gail.obser.cam.imper. lib.1. obser.37.in 3.ampliat. Boer. decis.300.n.2. Decian.tract.crimin.d.c.9.nu.44. lib.4.Surd.cons.396.sub n.15.lib.3.Aret.cons.25.n.3. Lambert.de iur.patro.lib.1.artic.6.1.q.prin.1.par. n.15. & Bar.in l.solēt.in vlt.colum.ff de alim.& ciba.lega. docuit,quod si hęredes aliqui sint laici, & Clerici,& ab eis sint præstãda alimenta à testatore relicta, poterũt corã Ecclesiastico oẽs ẽt laici cõueniri, & laicus iudex coget laicũ sibi subiectũ ire corã Epo, & eius iurisdictionẽ prorogare,& prædicta probantur optimè in tex.c.per tuas. de arbitr. & hoc dictum extollit Marian.in c.2.in 8.fal-
4 lent.de mut.petit. Quod inductum fuit, ne causę continentia diuidatur.l.nulli.C.de iudic.c.1.de caus. possess.& propriet.c.1.de sequestr.possess. & to.tit.ff.de quib.reb. ad eumd.iud.eat.Boss.tit.de for.compet. n.108. & 121. Menoch.de arbitr.iud.cas.321.& com probat Scacci.de iudic.caus.ciuil.& crim.c.11.n.24.& Socin. d.cons.12. nu.17.

nu. 17. lib. 1. scribit. quod nõ solum ne causæ continẽtia diuidatur, hoc procedit, sed etiam ne sequatur absurdũ, si variæ proferentur sententiæ, & fortè etiam contrariæ in eademmet causa, & iudicio.

5 Et cum Clerici digniores absq; dubio sint laicis. c. duo sunt. 96. dist. in quo habetur. Quod aurum nõ tam præciosius est plumbo, quin Regia Potestate sit altior ordo Sacerdotalis, & ibi glos. fin. dixit, Et quanta est differẽtia inter Solem, & Lunam, tãta est differẽtia inter Imperiũ, & Sacerdotium. per text. c. solita de maio. & obed. Ideo Clerici magis digni trahũt ad se laicos minus dignos; vt in proposito tradit Staphil. de signat. litt. iust. rub. caus. Eccles. cui cõmit. debe. fol. 302. prout eum refert Scacci. d. c. 11. sub nu. 24. & benè declarat Marant. in pract. par. 4. dist. 11. num. 21.

6 Et ita, & taliter Clericus vti dignior, trahit ad se minus dignum laicum, vt si aliqua causa esset decidẽda à partibus ipsis remissa in duos iudices, quorum vnus esset laicus, alter Clericus, vti factũ fuit in causa Illustr. D. Cap. Camilli Bonauẽturę Vrbinatis cum Illustr. D. Clara eius ex fratre nepte, nupta Illustr. D. Roberto Benamato de Cantiano, quam præfati vnanimiter compromiserunt in Illustr. & Excell. D. Simonem Nutium huiusce Ciuitatis Doctorem celeberrimum, & in me, quæ adhuc indecisa pendet, quãdo laudum à nobis prolatum fuerit, erit appellandum ad Ecclesiasticum; eo quia ego Clericus, tanquam magis dignus, trahere debeo D. Nutium

P laicum,

laicum, licet in reliquis ætate, & doctrina me superet, cui ego, vti fratri meo, semper in omnibus deferam, & quod dixi, probatur per doctrinam Bal. in d.l. præcipimus circa fi. C. de appellat. & consuluit Roma. cõs. 265. sub n. 2. Mathes. not. 144. Aufrer. in tract. de potest. Eccles. sup. laicos cas. 13. num. 10. Ias. in l. imperium. sub nu. 3. ff. de iur. om. iud. Marant. in pract. 14. par. 11. dist. num. 18. & in 6. par. 2. act. num. 101. Staphil. de grat. & expect. §. dicendum est. num. 4. Blanch. de compromiss. quæst. 10. num. 15.

7 Quamquam magna sit inter Scribentes altercatio, si laicus, & Clericus inter se litigarent, seù causam compromisserint, ad quẽ appellari, vel reductio peti debeat, & quod non attendatur persona litigantium, sed iudicis, & arbitri, quia hic non agitur de reformando actum partium, sed iudicis. sentit Aufrer. in tract. de potest. Eccles. sup. laicos. cas. 18. num. 14. & in tract. de potest. secul. sup. Eccles. perso. in 2. reg. in 17. fallent. numero 17. Nic. Milia. in reper. in ver. arbiter. vers. 55. Dec. in rubr. de appellat. ad fin. dicens hoc communiter teneri. Felin. in c. 1. num. 6. de præscript. Paris. consil. 45. num. 11. & num. 65. lib. 1.

Contrarium tamen, quod adeundus sit iudex rei, & sic ille, qui futurus erat iudex, si actor in iudicio egisset, docuit Bart. in l. si societate. §. arbitrorum. num 19. & 20. ff. pro soc. Panor. in c. Quintauallis. nu. 39. de iur. iuran. qui dicit, in hoc omnes conuenire, idem Panor. in c. ex-

positio.

positio.sub num.2.de arbitr.Bald.ad Spec.tit. de arbitr. & arbitr.col.2.vers.petitio reductionis. Blanch.de compromiss.quæst.10.num.13.& seq.Couar.latè post plures hinc inde relatos, dicens hanc communem opinionem var.resolut.lib.2.c.12.in prin.Rebuff.de arbitr. & arbitr. art.1.glos.10. in princ.Cagno.latiss.in l.2.quæst.107.nu. 280.C.de pact.int.empt.& vendit.Bertach.licet sub dubius in repert. in ver. reductio. versic.14. cum seq. Ang. consil. 219. in primo dub. Soc.sen. consil.18. nume.31. libro primo.

8 Concordando nihilominus pugnãtes istos Scribentes, dicere possumus, quod quando laudum ex forma statuti habet vim sententiæ, & parit actionem, isto in casu est adeundus iudex arbitratoris.ita.Milia.qui doctrinam Bartol. in dicto §. arbitratorum.intelligit. in reper. dicto vers.55.Marant.in pract.3.par.6.princ.2.act.sub nume. 114. Bart. ipse in l.2.in fin. C.vbi, & ap. quem. Panor.in dicto c. Quintauallis.sub nume.39. vbi apost.Lanfranc. Orian.in tract.de arbitr.in prin.sub num.35.& num.36. & in vlt.par. quæst.19. sub numero 44.Bald.in d.l.2. in fin. C.de pact.int.empt. & vend.Paris.d.consil.45.num. 13.& nume.66. libro primo, vbi latiss.& communem opinionem dicens. pract. Papien. vbi ita concordat, & distinguit in forma libell. quo agit ad pęn. ex cõpromiss. in ver. nec reductio.nume.5.& sentit Couar.licet obscurè dicto c.12. nume.2. var.resolut.lib.2.Curt.iun.ad Castren. in l. si suspectu. §. fin. ff.de inoff. testam. Villalob.

com. opin. littera R. num. 13. Quamquam Calcan. conſ. vlt. per tot. latè reſponderit, quod in omni caſu reductio peti debet coram iudice Eccleſiaſtico.

9 Quæ omnia, non ſolum locum ſibi vendicant in ciuilibus cauſis, vti demonſtrauimus, ſed etiam ſi plures reperiantur in eodem crimine, inter quos ſit vnus Clericus, & cæteri laici, & omnes inquirerentur per laicum iudicem, & Clericus opponendo de Clericatu, forum declinaret, deberent & laici ad Eccleſiaſticum remitti, contemplatione illius Clerici; ne cauſæ continentia diuidatur; huiuſmodi auctor fuit Ant. de Prat. veter. in l. 1. in fin. ff. quæ ſenten. ſit appellat. reſcind. quem refert, & ſequitur Felin. in cap. 1. colum. 4. de præſcript. vbi multum exclamat de tali dicto, & illud ſummopere commendat Marian. in cap. 2. in 8. fallent. de mu. petit. & Marant. in pract. d. par. 4. diſt. 11. numero 21. mādat perpetuò menti tenendum, quia quotidie contingit, & ita ſentire communiter omnes teſtatur, proſequitur Boſſ. titu. de for. compet. nu. 116. in fin. & affirmat Gomez. in cap. 1. nume. 47. de reſcript. in 6. & quod hæc ſit magis communis opinio comprobat Menoch. de arbitr. caſ. 371. numero 12. & ſecundum hanc opinionem quandoque fuiſſe iudicatum affirmat Soc. in l. cum Senatus. in fin. ff. de reb. dub. & Marcheſan. de commiſſio. par. 1. comment. 2. auocat. cauſ. cap. 2. num. 27. & ſeq. & ita in facti cōtingentia obtinuiſſe atteſtatur Io. Arno. Soliloq. 17. Decia. latè d. c. 9. num. 44. lib. 4. & obſeruari ſententiam

tiam Ant. de Prat. veter. comprobat Cassane.in cõsuet. Burgund.rubr.1.§.5.numero 70.& pro cautela eam dat Ferat.caut.10.Ferdinand.Loazes.de matrim.10.dubit.numero 20.Crott.in l.1.in princ.in 2.notab. sub numero 15. ff. de verbor.oblig. Zuccard.in repet.l.fin.numero 36. C.de bonor.possess. contr.tab.Rim.iun.Instit. quib.alien.non licet,in princ.numero 156. Natt.in cap. quamuis. de pact. in 6. Ias.in l. imperium.nu.3.ff.de iur. om.iudic.Mars.sing.108.numero 2.& caus.crim.consil. 67. numero 62. Borell.in tract. de arbitr.§.1.glos.3.numero 244. Scacci.qui de magis communi testatur d.c. 11.nume.24. Ioseph.Ludo.decis.Lucen.26.nume.18. prima par. & responderunt consulti Paris. consil.154. num.1.lib.4.Soc.iun.consil.34.colum.1.lib.2.Card.Alban.consil.13.num.6.& assentit Fari.d.quæst.8.numero 151.in fin.

10 Hæc tamen communis sententia à iudicibus malè practicatur secundum Igne.in l.1.§. si quis in villa,num.17. ff. ad Syllan. & in Ducatu Mediolanen. semper obseruari vidisse dicit Clar. in pract. §. fin. quæst. 36. sub numero 46.quod iudex laicus cognoscit quo ad laicos, & Ecclesiasticus quo ad Clericos, & ita seruasse Consilium Neapolitanum refert Capic. decis.173.vbi Prosp. Petra in addit. Grammat.decis.21.Vincent.de Franch. decis.426.& firmat Rebuff.in repet.Authēt.habita.priuil. 106. C.ne fil.pro patr. & in proœm.Regiarum Constitut. glos.1. numero 117.& Boer.in consuet.Biturien.

tit.de iurisd.§.9.ait priorem opinionem nũquam in praxi seruatam fuisse. Aym. consil.232. qui latiss. & Couar.pract.quæst.cap.34.numero 1.vbi articulum discutit, & adducit text.in l.si quis vxori. ff.de furt.in prin.vbi in delictis socius criminis minimè gaudet beneficio socij, & secundum Marc. Ant. Cucc.instit.maio.lib.3.tit.9.sub nume.16. consuetudo est,vt iudex Ecclesiasticus puniat Clericos, & laicus laicos, à qua consuetudine recedendum non esse affirmat, & comprobat Vrsill. ad Afflict.decis.213 numero 7. Osasch.decis.Pedem.103. numero 10.Stephan.Lambert.de contract.glos.fi.num. 244.vbi refert, se audiuisse legentem Card. Alcia.l.fi.C. de bono.possess.contr.tab.& attestantem,nunquam potuisse inducere Senatum Mediolanensem, vt obseruaret dictam opinionem Ant. de Prat.veter.Gomez.var.resolut. libro 3.cap.10.numero 6. qui dicit ita in Hispania communiter practicari,& Menoch.de arbitr.d.cas.371. numero 12. scribit, quod vix à laicis iudicibus obseruatur.

11 Et mouentur isti, quia in punitione delictorum commodè causæ continentia diuiditur, & Clericus ab Ecclesiastico digna plectitur pęna,& laicus à seculari,quod si causa esset indiuisibilis, vtique opinio Ant.de Prat.veter. procederet. ita Couar.Osasch.& Gomez. locis supracitatis.

12 Mihi autem consideratio istorum nõ placet,& opinionem Ant. de Prat.veter. sequendam esse affirmarem.

Quia

Quia dato, quod commodè vterque iudex suum iurisdictionarium punire posset, tamen absurditas non remouetur, quæ de facili dari potest, si diuersæ, & forsitan cōtrariæ ferrentur sententiæ, ita vt Ecclesiasticus puniret Clericum, laicus vero absolueret, cum tamē tam laicus, quam Clericus de eodem delicto inquietentur, & probationes æquales contra omnes adessent, vti considerat Menoch. dicto cas. 371. per l. nulli. C. de iudic.

Nec obstat tex. l. si vxori. in prin. ff. de furt. adductus, & ponderatus à Couar.

Nam cum vxor de furto non teneatur pro rebus subtractis viro, si alius, qui ei opem præstitit in furando, hanc immunitatem haberet, vtique impunitus euaderet, & ideo non mirum, si priuilegio vxoris non gaudeat.

Quod nō sic erit in facto isto, quia, quotiescumque pęna dignus esset laicus, qui vna cum Clerico deliquerit, absque dubio ab Ecclesiastico esset puniēdus, & sic pœnam non euaderet, & propterea opinionem communem tenendam esse comprobat Scacci. dicto cap. 11. numero 24. qui ait, ita anno 1591. ordinatum fuisse per Sacram Consultam in Clerico, & laicis inquisitis de violentia illata cuidam mulieri, qui omnes remissi fuerunt ad Ecclesiasticum iudicem, & Fari. dicta quæst. 8. nume. 151. in fi. in impressis vltimo loco. Et si superius recēsuerit contrarium tenentes, tamen cum viderit Scacci. vbi proximè, referentem decretum Sacræ Consultæ, cum

hac parte transiuit. Quam tenendam esse quoque comprobat Decian. dicto cap. 9. numero 44. lib. 4. vbi pluribus exornat, eamque dicit procedere, ne dum si Clericus petat se remitti ad suum iudicem, sed etiam si hoc non petat Clericus, sed vnus ex laicis, quia vno tantum instante, omnes remittuntur, prout eum refert, & sequitur Farinat. d. q. 8. num. 151.

Et licet ista, quæ modò diximus, caderent, & essent apponenda superius, dum egimus de exemptione in criminalibus causis, verum vt materia ista tam ciuilis, quam criminalis in vnum connecteretur, hoc in loco apposui.

13 Insurgit ex præfatis alia difficultas, nunquid iste laicus, qui vnà cum Clerico deliquit, & ad iudicem Ecclesiasticum ratione continentiæ causæ remissus, & ab eo punitus, possit à laico, & seculari iudice iterum puniri pro ipsomet delicto. & Bald. in l. placet. C. de sacro. Eccles. & in l. si quis in hoc genus. C. de Episc. & Cleric. & consilio 260. libro 3. voluit, quod absolutus, seù condemnatus in foro Ecclesiastico, adhuc in delictis mixti fori poterit accusari, inquiri, & puniri per secularem iudicem, non obstante absolutione, seu condemnatione facta in foro Ecclesiastico, & est communis opinio secundum Felin. in cap. de his. numero 10. de accusat. prout eum refert Alcia. in cap. 1. nuume. 128. de off. Ordin. qui & ipse attestatur hanc esse communem opinionem. Clar. in pract. §. fin.

fin.quæſt.53.numero 14. licet dicat non inueniſſe in ſuo libro. Felin. de communi atteſtantem, hoc idem ſentit Ant.Gomez.var. reſolut. lib.3.c.1.ſub num. 40. Couar. var.reſolut.lib.2.c.11.n.25.Villalob.com.opin.ver. condemnatus.nu.123.latè Arnal.Alber.in tract. de cognoſcen.aſſert.Cath.& hęret.q.15.concluſ.6.per tot. Becci. conſ.69.n.3.& ſeq.Oſaſch.conſ.25.n.28.Bruno. à Sol. in q.legal.q.17.n.41.& ſeq.vbi iſtius dicti rationem aſſignat,quia iuriſdictio Eccleſiaſtica,& iuriſdictio ſecularis ſunt penitus ſeparatæ,& diſtinctæ,ideo abſolutoria lata in vno foro nõ parit exceptionem rei iudicatæ in alio,ſecundum Cyn.in.l.fin.col.pen.verſ.ſeptimo probatur.ff. de iur.omn.iud.

14 Cuius cõtrarium de iure dicendum vr̃,nã cum laicus condemnatus fuerit ab Eccleſiaſtico iudice,& sñia executionem habuerit, non debet iterum alia pœna plecti, quia ſæpius de eodem hominis admiſſo quæri nõ debet l.licet.§.vlt.ff.naut.caup.& ſtabul.l.ſenat⁹. ff. de accuſat. l.qui de crimine.C.eo.firmat Vulpell. conſ.46.nu.9.& ſcribit Hoſtien.in.c.1.de off.ordin. quod poſtquã iudex Eccleſiaſticus puniuit laicũ,non poterit iudex ſecularis corporaliter,vel tẽporaliter punire. Quia non iudicat Deus bis in idipſum, & plures pœnæ pro eodẽ delicto eiuſdem qualitatis inferri non poſſunt,ita Roman.conſ. 463.& sñia condemnatoria, ſequuta ſatisfactione, parit exceptionem rei iudicatæ. Bart.in.l.ſepulcri. ff. de ſepul.viola. Aret.conſ.58.n.12. qui facit æquiparationẽ,

quod

quod sicut absolutus semel in vno foro non potest condemnari in alio, ita ēt eondemnatus, & vult Dec. in l. bona fides. nu. 6. ff. de reg. iur. Bal. consf. 392. lib. 3. Castren. cõs. 18. lib. 1. Barbat. consf. 75. n. 3. lib. 3. Marãt. in pract. par. 4. dist. 11. n. 12. & 13. & par. 6. de inquisit. n. 97. latè hoc comprobat Boer. decis. 289. & esset absurdum, quod iste laicus pro vno delicto duplicem pœnam pateretur, quod est contra regulam. cap. non afferamus. 24. quæst. 1. & Authent. omnes peregrini. C. com. de success.

15 Verum vna cum Sigis. Scacci. de iudi. caus. ciu. & crim. c. 12. n. 91. erit dicendum, quod in duobus tãtum casib. punitus ab Ecclesiastico poterit de eodem delicto puniri à laico iudice.

16 Primò, si Ecclesiasticus pœnã tm̃ spiritualem, vt puta, excõicationis, vel alterius censuræ Ecclesiasticæ imposuisset, & non corporis, vel bonorum afflictiuam, tunc certè poterit puniri à seculari iudice, nec tunc dicetur bis punitus, cum pœna Ecclesiastici iudicis potius medicinalis, & ad animæ salutem veniat dicenda, quod pluribus comprobat Farinat. lib. 1. delict. q. 4. num. 8. & fuit opinio Castren. in. l. cunctos populos. num. 7. C. de sum. Trinit. & fid. Cath. & habemus tex. l. placet. vers. si quis contraue nerit. vbi Doct. communiter. C. de sacr. Eccl. & non dissentit Gomez. d. c. 1. sub nume. 4. var. resolut. lib. 3. & placet Clar. d. quæst. 57. vers. sed quæro in fin.

Secun-

17 Secũdus erit caſus, qñ delictũ eſſet adeo graue, vt pro eo imponẽda eſſet pęna ſanguinis, quę ab Eccleſiaſtico imponi non poteſt, & ſic ob defectum iuriſdictionis laicus ab Eccleſiaſtico nõ condignè fuerit punitus, nam tũc à ſeculari iudice iterum poſſet puniri, per tex. c. felicis. §. per hoc. de pęn. in 6. vbi poſt multas pœnas impoſitas offendẽti S. R. Eccl. Cardinalẽ, dicit, quod non intẽdit per eos adimere facultatẽ iudicib. ſecularib. quin poſſint procedere in eo delicto, & imponere pœnas legales, quem tex. ita intelligendum ſcribit Gomez. d. c. 1. n. 4. lib. 3. vbi à contrarijs intellectibus illum defendit. Et quamq̃ ſpeciale videatur in offendẽte Cardinalẽ, quaſi ſecus ſit in alijs, etiam atrocioribus delictis, ſiñ gloſ. ibi, & Auguſt. ad Ang. de maleſ. in ver. Ad quęrelã. n. 91. Tñ generaliter erit intelligendus in oĩbus delictis mixti fori, & hoc modo reprobata gloſ. docuerunt Gomez. vbi s̃. nu. 40. in fin. Boſſ. tit. de for. compet. ſub nu. 147. Couar. var. reſolut. d. c. 10. verſ. vndecimo eadem Conſtitutio, & citatis his, & multis alijs aſſentit Farinat. d. quæſt. 4. num. 10. His igitur caſibus firmat Scacc. quod punitus ab Eccleſiaſtico iterum puniri poſſit à ſeculari iudice.

18 Sed videndum erit, quando condignè punitus dicatur ab Eccleſiaſtico, & Scacci. ibidem exemplificat in eo, qui attento ſtilo, & conſuetudine fori Eccleſiaſtici punitus fuit in vigintiquinque aureis, & ſecundum ſtilum, & conſuetudinem laicalem erat puniendus

dus in triginta, quo in casu ita punitus condignè punitus erit, & non poterit amplius à seculari vexari, per ea, quæ tradunt Io. Andr. & Gemin. in d. c. felicis, §. per hoc. de pœn. in 6. Abb. in cap. tuæ. de pœn. & placet Farinat. d. q. 4. n. 11. vbi distinctè, & plenè materiam istam tractat, ad quem erit confugiendum; quando casus euenerit.

19 Et aduertendum erit, quod in casu, quo laicus iudex vellet punire laicum, tãquam non condignè punitum, tũc pœna non reiteratur, sed supletur, ita Bar. in l. senat' in fin. ff. de accusat. sequutus à Marãt. in pract. d. par. 6. de inquisit. n. 100. & voluit Farinat. d. q. 4. n. 10. Vnde si laicus punitus ab Ecclesiastico soluisset quinquaginta, & debuisset puniri in centum, condemnabitur ad reliqua quinquaginta.

20 Sed quid si imposita fuerit pœna pecuniaria, cum imponenda fuisset corporalis? erit dicendum, quod si pecuniaria non fuerit soluta, non soluetur vlterius, & si soluta, deberet restitui, & imponetur pœna corporalis.

21 At qñ pœna corporalis esset imposita, vt puta, de mãdato Ecclesiastici fuit aliquis fustigatus, leuiter tñ, vti decet Ecclesiasticũ iudicẽ, pro quo delicto erat ei de iure abscindẽda manus, tũc, cum in pœnis corporalibus nõ detur augumẽtum, seu diminutio, neq; possit fieri earũ restitutio, erit supplẽdum per pœnam pecuniariam, vt de mente Marãt. sentit Scacc. d. c. 12. num. 92. in fin. &

cum

cum eo transit Farinat.d.q.4.nu.10.in fin.
22 Redeũdo ad materiam nostrã exemptionis Clericorũ in ciuilibus à iurisdictione laicali; cũ soleãt quã sępè Clerici bona vẽdere, seu quouis alio titulo alienare in laicos, vnde tũ de iure cõi, tum ẽt vigore ꝓmissionis, teneñt de euictione, cumq; cõtra laicũ emptorẽ cõtingat iudicialiter rei vẽdicatione expiri in foro seculari, qui in authorẽ laudat Clericum. Quærẽdum erit, an hoc in casu possit ipse Clericus opponere fori declinatoriã, & sic eximere causam à laicali iurisdictione, seu potius teneañ defendere emptorẽ corã laico iudice. Et videbatur dicẽdũ, quod posset, eo quia Clericus habet propriũ iudicem. c. Clericum nullus. 11. q. 1. c. si diligẽti. de for. compet. & sunt exempti á iurisdictione iudicis secularis per ea, quæ diximus superius, & reperio, quod glos. in. c. Clericũ. il. 2. 11. q. 1. affirmauit in pũcto. quod Clericus potest opponere hãc fori declinatoriam, hoc idem dixit Alex. ad Bar. licet remissiuè in. l. procurator ad exhibẽdum. §. 1. vers. determinaui. ff. rem rat. haber. Io. Arno. post Ang. sing. 69. & caut. 21. addit. ad Felin. repert. in ver. fortius. vers. 6. Soc. iun. cons. 40. in fin. lib. 1. Marian. in. c. quoniã frequenter. q. 4. n. 127. vt lit. nõ contest. Castren. in l. venditor. sub n. 3. ff. de iudic. Aret. in. §. actionem. n. 19. Instit. de actio. vbi dicit, quod potest forum declinare, & quod ita obseruatur de cõsuetudine. prosequitur Capic. decis. 197. sub n. 7. vbi ait in sacro Cõcilio seruari, quod Clericus auctor laudatus remittatur, & contra emptorẽ, ab

eo causã habẽtem proceditur, hoc pariter testatur Gramat. decis. 21. n. 9. Quod ampliare procurauit Spec. tit. de 1. & 2. decret. §. restat. nu. 14. etiam si Clericus iam corã laico litigare cæpisset, & renunciasset priuilegio fori, q̃a adhuc posset declinare, & opponere de Clericatu.
23 In contrarium stat veritas. quod Clericus, qui comparet ad defendendum emptorem, à quo fuit laudatus, tenetur eum defendere coram laico, & hæc opinio probatur in d. l. venditor. ff. de iudic. in sua generalitate, dũ ibi agit de venditore, cui ex priuilegio competebat declinatoria iudicij, & nihilominus sancitur, quod veniens ad alium defendendum nonpotest allegare priuilegium sui iudicis, & comprobatur ratione. Nã iudicium est institutum contra emptorem, tãquam possessorem, & venditor venit solum ad assistendum emptori, & illum defendẽdum, vt in. l. 1. C. vbi in rem act. hoc enim casu non dr̃ Clericus conueniri coram seculari, quia solum p̃ stat authoritatem, & defensionem ipsi emptori, & ppea notabiliter cauit Cagno. in. d. l. venditor. n. 8. ff. de iud. Quod boni practici, inchoato iudicio, quicumq; veniat ad defendendum causam motã, protestãtur, quod non intendunt deserere conuentum, nec mutare ius suum, & iudicium, sed contra conuentum reum prosequi, & defensionem animo mutãdi iudicium non admittere protestãtur, per. l. si mãdato meo, §. 1. ff. mandat. quæ practica est Aret. in. l. à sñia. col. 3. ff. de appellat. & eam amplectiĩ Natt. cons. 630. 2. dub. lib. 4. opinionem istã sequiĩ 24 25
Barth.

Barth.Soc.conf.91.vlt.dub.lib. 3.qui subtiliter hunc articulum disputat,& tādem concludit contra Clericum, Ant.de Burg.in.c.fin.post Abb.ibi n. 17. & per tres columnas hoc discutit, & finaliter se resoluit contra Clericum,ita quoq; concludit Anch. in c. ea, quæ. q. 17.de reg. iur. in 6. idem Anch.conf.333.Corn. conf. 79. vlt. dub.lib.4.Dec.conf.700.marf.sing.694.Capic.d. decis. 197. licet de stilo illius Curiæ contrarium seruetur. Io. Fab.§. fin. Instit.de satisd.Aufrer.ad Cap. Tholos.decis. 360.Couar.pract.quæst.c.8.n.3. Caballin.de euict.§.3. q. 2. num. 119. vbi disputat ad partes,& hanc sententiam defendit.

24 Et iste Clericus venditor tenetur sequi forū emptoris, hoc est,iudicis secularis,& nō Ecclesiastici,quia est tanquam merus & necessarius defensor emptoris, vti dixit Bal.in d.l.venditor, ff.de iudic.& ibi Alber.idem Alber. in l.2.C.vbi rem act.& scribit Gramat. d. decis.21.n.4. & cōem pronunciat Soc.sen.d.conf.91.n.13.& seq.lib. 3.Abb.in.c. fin.vt lit. non contest.Aret. ipse,qui pro contraria parte citatur.in rub.Instit.de except.num.20.hoc sentit; & ibi multa inculcat in materia ista.prosequitur, Natt.conf.99.nu.7.lib.1.& communem esse affirmat Rim.iun.conf.422.nu.1.& seq.lib.4.& comprobat latè Hondad.conf.25.nu.14.lib.1.& voluit Marāt. in pract.

25 par.6.membr.10.Alex.de Neuo conf.55.per tot.† Et hoc in casu non est remittendus ad iudicem Ecclesiasticum,quia ex eius personā non variatur forus,& suum pri-

priuilegium nō debet actori nocere, ita vt derelicto iudicio inchoato, trahatur ad Ecclesiasticum iudicem, huius opinionis fuit Anch. in c. significasti. nu. 25. de for. compet. & in c. ea, quæ. q. 17. num. 21. de reg. iur. in 6. sequu-
26 tus à Surd. cōs. 396. n. 34. lib. 3. † Et Caballin. vbi supra, n. 22. subdit post Bal. Alex. & alios, quod si iudex Ecclesiasticus inhiberet iudici seculari, ne in causa procederet, sed Clericum ad se remitteret, de huiusmodi inhibitione curādum nō esse, cum eo casu iudex Ecclesiasticus iurisdictionem nō habeat, prout Caballin. refert, & sequitur Hōdad. d. cōs. 25. n. 15. lib. 1.
27 Et solum posset Clericus veniēs ad iudicium declinatoriam fori obijcere, quādo principaliter pro suo interesse veniret, & in eo substātiaretur iudicium, ita Anch. in d. c. ea, quę. 17. q. in fin. de reg. iur. in 6. Barbat. Castrē. & alij, quos refert Rim. iun. d. cōs. 422. n. 6. sequutus ab Hōdad. d. cōs. 25. n. 16.
28 Vti si cōueniretur laicus, qui noīe Clerici possideret, si enim noīaret Clericum in iudicio, vtiq; posset Clericus aduocare iudicium coram Ecclesiastico iudice, sicut docuerūt Bar. & Bal. ī d. l. vēditor. ff. de iudic. Panor. vbi alij, post glos. in c. quoniā frequēter. §. fin. nu. 28. ibiq; apost. vt lit. nō cōtest. & in c. fin. n. 8. vbi pariter apost. de emp. & vēdit. & volūt oēs, quos citauimus pro cōtraria sñia, & præcipuè Marian. in d. c. quoniam frequēter. q. 4. nu. 118. vbi latiss. & dicit hoc verum in Clerico habēte ius in re, secus si esset inquilinus, colon⁹, vel cōmodatarius,

& ita intellige̅di sunt Scribe̅tes, qua̅do dicu̅t, Clericum, qui venit ad iudicium, posse declinare forum, ita Spec. in tit. de prim. & 2. decret. §. restat videre. Anch. in d. c. ea, quæ. q. 17. prosequitur Surd. d. cons. 396. nu. 35. & 37. lib. 3. & respondit Alex. de Neuo. d. cons. 55.

29 Secus vero est in ve̅ditore, qui no̅ venit principaliter ad iudiciu̅ pro suo interesse, sed accessoriè ta̅tum assistit defensioni emptoris, vt rectè causa agatur, & iudicium substantiatur in emptore, & no̅ in ve̅ditore; nam hoc in casu no̅ potest ve̅ditor exceptiones priuilegiatus ex sua persona allegare. Bal. & Salic. in l. 1. C. vbi in rem act. Bal. in d. l. ve̅ditor. Natt. de co̅muni attesta̅s d. co̅s. 99. n. 8. lib. 1. & ita distingue̅do declara̅t Imo. in l. no̅ solu̅. §. quod vulgo. ff. de vsucap. & Ang. vbi Anch. in d. c. ea, quę. de reg. iur. in 6. Cagno. in d. l. ve̅ditor. nume. 8. & seq. ff. de iudic. Dec. d. co̅s. 700. num. 7. Rim. iun. d. co̅s. 422. n. 14. lib. 4. Caballin. de euict. §. 3. q. 2. n. 118. & 20. & firmat Hondad. d. cons. 25. num. 16. lib. 1.

30 Quæ omnia ta̅to fortius procederent, si Clericus ve̅ditor veniat ad iudicium post iudicium cœptum co̅tra laicum emptorem, na̅ tu̅c res videtur clarissima, quod Clericus nec possit forum declinare, nec vti exceptionibus ex sua persona, ita Aret. d. rub. Instit. de except. num. 20. vers. tu sic dicas. Dec. d. consil. 700. n. 9. Citati ab Hondad. d. consil. 25. num. 17. lib. 1.

31 Eo quia venditor veniens ad iudicium pro defensione emptoris no̅ potest reddere co̅ditione̅ actoris deterio-

rē,nec ex persona propria exceptionibus vti,sed admitti debet in statu,& terminis,in qbus causa reperitur,& excluditur ab illis omnibus, à quibus excluditur emptor, ita Hōdad. d.cōs.25.nu.17.lib.1. Et si Clericus velit liti assistere,vt emptorem defendat,qui fuit conuētus,efficitur actor,& propterea debet coram laico iudice proponere suas exceptiones,alias cōditio aduersarij fieret deterior ob personā Clerici defensoris,cōtra tex. l.3. §.defendi. ff.ex quib.caus.in possess.eat.Anch.in locis citatis, & concludit Surd.d.cons.396.n.35.lib.3.

32 Nec in casu isto dicitur,quod Clericus coram laico iudice litiget, & de eius foro efficiatur, quia lis verè tractatur contra laicum emptorem, & sententia fertur, fitque contra eum executio, secundum Couar. d.c.8. sub num.3.pract.quæst.

32 Benè verum est, si Clericus cōueniretur, vt cōdemnaretur pro euictione,tūc remittitur ad Ecclesiasticum iudicem,& datur cōtra eum libellus,quia dicitur principaliter cōueniri;Et semper quādo principaliter cōuenitur, remittitur ad suum iudicem, vt per Anch.locis superius citatis, Ang.in l.nō solum. §.quod vulgo.ff.de vsucap.& firmat Surd.d.consil.396.nume.37.lib.3.

34 Ita & pariter si Clericus veniat ad iudicium coram seculari iudice,ad impediēdam executionem sententiæ latæ contra tertium, debet censeri actor, quia nō inuitus trahitur ad iudicium, sed se vltro offert,vt impediat.l.inter stipulationes.§.si Titium.ff.de verbor.oblig.& cum

veniat

veniat ex transuerso ad causam pro sui interesse non potest declinare forum, & petere remissionem ad suum iudicem, sed sub eodem debet litem prosequi, coram quo se opponit. d. l. venditor. ff. de iudic.

Et quamquam contra executionem se opponat, non dicitur ob id cum Clerico facta iudicij instãtia, postquã post rem iudicatam se opponit, & videtur potius ista cõtradictio quidam actus extra iudicialis, quam iudicialis, in figura iudicij explicandus, & non potest priorem causam cum tertio iam decisam tangere, sed pro suo interesse tantum executioni se opponere potest Clericus, & in hoc non est iudicium. l. à Diuo Pio. §. si super rebus. ff. de iudic.

Et cum hoc in casu Clericus dicatur actor, cum vltro contra executionem se opponat, consequenter coram iudice seculari, coram quo fuit causa, & petita executio contra laicum, litigare debet. c. cum sit generale, & c. si Clericus laicum. de for. compet. & l. iuris ordinem. ff. de iur. om. iudic.

Et si cõtrarium diceretur, sequeretur absurdum, quod si plures diuersi fori se opponerent quilibet pro suo singulari interesse, oporteret, vt qui sententiæ obtentæ executionem peteret, coram singulis iudicibus se defenderet, quod esset contra dispositionem. l. nulli. C. de iudic. & contra iura volentia causam plurium etiam communem principaliter, ad eũndem iudicem remitti. l. 1. ff. de quibus rebus ad eund. iud. eat. c. dispendia. de rescript.

in 6. ita in puncto respõdit Anch conf. 333. primo dub.
35 Rursus quam sępe occurrit, quod Clericus coram iudice laico iudicialiter agit in causa merè ciuili cõtra laicum, qui laicus, cum & ipse prætendat qualem qualem actionem pariter merè ciuilem cõtra Clericum habere, illum coram eodemmet seculari iudice reconueniat. Non mediocris dubitatio inter Scribentes fuit, nunquid reconueniri possit? & Abb. in c. at si Clerici. nume. 21. cum seq. de iudic. latè examinat quæstionem istam, & tandem num. 23. cõcludit, quod reconueniri non possit, multa considerando, quę, cum ibi apertè legantur, nolui transcribere. Sed in contrarium est communis Doctorum sententia, quod imò Clericus reconueniri possit, vti affirmarunt Dec. in d. c. at si Clerici, nume. 165. de iudic. quo in loco latissimè articulum præfatum disputat, & ita tenendum esse dicit Imo. in eo. c. num. 5. Barbat. col. 15. vers. sed stat dubitatio. Iacob. de S. Georg. de communi attestãs. in l. qui non cogitur. in prin. ff. de iudic. & in l. 2. §. sed & si agatur. eo. tit. hoc idem voluit Spec. tit. de recõuent. §. nunc dicamus. vers. sed pone, Clericus. n. 7. Bart. & alij in Authẽt. Et cõsequenter. C. de sent. & interlocut. om. iud. vbi Bal. n. 19. & Castren. nu. 5. Blanch. de cõpromiss. in 3. par. in ver. Clericus. sub nu. 32. qui, & ipse testatur de communi Andr. Gaill. citatis alijs, obser. Camer. lib. 1. obseruat. 37. n. 6. in 4. limit. Decian. tract. crim. lib. 4. c. 9. n. 17. & consulti respõderunt Io. de Amic. cõs. 14. num. 2. qui de communi. Hondad. consil. 21. nu. 2. lib. 1.
Surd.

Surd.conf.396.nu.6.lib.3.& Bal.in l.2.§.sed,& si agant. ff.de iudic.dicebat, quod hæc est prorogatio legalis, & magis communem pronũciat, & in foro seruari affirmat Marant.in Pract.par.4. dist.6. princ,num.53.Farinat.q. 8.num.99.tit.de inquisit.& sequitur Scacci.de iud.caus. ciuil.& crim.c.11.num.93.Cucc.instit.maio.lib.3.tit.9. sub num.15.

36 Et procedit ista conclusio,etiam si Clericus vellet desistere à conuentione, quia adhuc posset contra eum procedi in causa reconuẽtionis.ita decisum testatur Afflict. decis.173.in fi.prout eum refert Scacci.vbi supra,n.93.

Quia circa reconuentionem militat ratio,quod venit in consequentiam iudicij conuentionis liciti, & à iure permissi, & ratione connexitatis talis, quæ non potest separari, & diuidi, cum vtrumque iudicium pari passu ambulare debeat,eodem tempore lis contestari,dari terminus,& alia expediri,quæ omnia coram diuersis iudicibus fieri nequeunt, vti respondit Surd. d. consil.396. nume.31.lib.3.Et ideo Clericus actor reconuentus coram iudice nõ suo, exceptionem fori declinatoriam opponere non valet. l.Papinianus. C.de sent. & inter.om. iud.Bart.in d. Authent.& consequenter, nume.3.& cæteri ibi eum sequuntur,vt dicit Hondad.d.consil.21.nume.3.lib.1.

37 In hoc autem articulo propter varias,& contrarias auctoritates Doctorum standum erit consuetudini,secundũ Panor.in d.c.at si Clerici,n.24.de iudic.Soc.cõs.253.

 num.11.

num. 11. lib. 2. Afflict. d. decis. 173. Io. Roge. mota in repet. l. 1. n. 65. ff. de iudic. & non dissentit Scacc. d n. 93.
38 Sed sciẽdum velim, quod recõuentio debet fieri incõtinenti, in ipso litis exordio. Clem. sæpè. de ver. sig. d. Authẽt. & consequenter. C. de sent. & inter. om. iud. scilicet, ante litis contestationem, vel in ipsa cõtestatione, vel saltem sñ opinionem aliquorum, etiam post litem contestatã incontinẽti. Innoc. in c. 1. de mut. petit. vbi Soc. col. fi. vers. arbitror tamẽ. Et tũc nõ solum potest fieri coram iudice, alias incompetẽti, respectu causæ reconuẽtionis, & habet effectum prorogatiuum iurisdictionis, sed etiam causæ conuentionis, & reconuentionis sunt simul tractandæ, ac decidendæ, vt affirmauit Imo. & cæteri omnes in d. c. 1. de mut. petit. Dec. cons. 200. num. 2. Mazol. cõs. 89. n. 94. Lãcellot. de attẽt. par. 3. c. 24. q. 14. in prin. nu. 10. Sed quando reconuentio fit post litem contestatam ex interuallo, non admittitur secũdum sententiam Abb. & aliorũ in d. c. 1. quorum opinio communiter approbatur, teste Fel. d. c. 1. n. 10. Anch. Regien. in famil. q. lib. 3. q. 42. n. 47. Marant. in pract. par. 4. dist. 6. n. 25.
39 Et quamquã dixerimus reconuentionem admitti aliqñ in quacumq; parte iudicij, id procedit, quãdo fit coram iudice competenti, quo casu admittitur reconuentio, sed causæ simul non tractãtur, nec decidũtur, & per reconuẽtionẽ nõ retardatur processus causę principalis. Sed quando fit coram iudice, respectu causæ reconuentionis, incompetenti, & post litem contestatam ex interuallo,

teruallo, non habet priuilegium prorogatiuum iurisdictionis, nec modo aliquo admittitur, parte opponente, & contradicente, secus si non contradiceret reconuentioni, & ei consentiret, ita declarauit Hondad. alijs citatis, d. conf. 21. n. 10. & seq. lib. 1.

40 Quæ reconuẽtio non esset recipienda per iudicem appellationis, quia in causa appellationis iudicialiter interpositæ, non habet locum reconuentio. l. 2. § legatis. ff. de judic. Bald. in d. Authent. & consequenter. nu. 12. C. de sent. & inter. om. iud. Spec. tit. de reconuent. § nunc dicamus. nume. 6. Innocent. d. c. 1. de mut. petit. & ibi Hostiens. num. 10. Guid. Pap. in tract. de appellat. quæst. 85. num. 55. Ferat. in simil. tract. num. 246. latè Marian. Soc. in d. c. 1. nume. 9. de mut. petit. Bartol. Soc. reg. tract. reg. 410. fallent. 5. Marant. qui de communi. d. 4. par. dist. 6. num. 24.

41 Conclusioque ista procedit, etiam si ab interlocutoria fuisset appellatum post litem contestatã. Soc. d. c. 1. n. 5. & Bartol. d. reg. 412. in 5. fallent. & firmat Hondad. d. conf. 21. num. 15. lib. 1.

Nam quando ab interlocutoria appellatur ante litem contestatam, si iudex appellationis declaret benè appellatum, quia tũc causa remanet coram iudice appellationis, qui succedit in locum primi iudicis, sicut coram ipso, reconuentio fieri potuisset, pariter admittitur coram iudice appellationis, ita Io. And. Ant. de Butr. & Abb. d. c. 1. de mut. petit.

47 Et vt finem imponamus huic reconuentionis articulo, quamquam coram delegato reconuentio locū habeat, vti dixit Bal.in d. Authēt.& consequenter.n. 11.vbi Bar. col.pen.vers.quæro, vtrum. Spec.d.tit.de reconuent.§.1. vers.1.Marant.in pract.d.4.par.dist.6.prin.de iudic.con uent.& reconuent.num.13.19.& seq.ibiq; Foller.in ad-dit.num.14. Mazol.d.consil.89. num.93.

Tamen cauendum erit, quod prædicta procederent in delegato impetrato ab ipso actore recōuēto, ea rōne, quia nō debet dedignari etiam habere iudicē contra se, quem pro se elegit, de qua in l.Papinianus.C.de sent.& int.om.iud. Et non quādo iudex impetratus fuisset non ab actore, sed à reo, qui reconuētione vtitur, & cessat dicta ratio, & recōuentio non admittitur, vt fuit de mente oīum superius allegatorū. Et in tātū verū est non admitti reconuentionem corā delegato nō impetrato ab actore, qđ si Princeps motu proprio, iudicē deputaret, corā eo nec etiam reconuētioni esset locus, si Ias.credendum erit in l.3.in prin.col.fi. ff.quod quisque iur. prosequitur Marāt.d.6.dist.n.13. & comprobat Hondad. d.cōs.21. n.16.lib.1. & sensisse vr̄ Surd.d.cōs.396.num.32.lib.3.

43 Sed quid dicēdum de Clerico in sacris constituto, & laici hærede? an possit ad iudicium fori secularis vocari, ratione illius hæreditatis, quemadmodum potuisset laicus ille, cui successit? quam quæstionem plenissimè pertractat Couar.d.c.8.pract.quæst.vbi affirmat, qđ lite cœpta cōtra laicū apud seculare iudicē, eaq; pēdēte, si mori

con-

cōtigerit laicus, Clerico hærede instituto, iudex laic⁹ ad definitionem vsq; ēt cōtra Clericum causam istam tractabit, per doctrinam Imo. in l. si cum hoīem. ff. de fideiusso. Ias. in Authē. quas actiones. n. 39. C. de Sacr. Eccl. Castrē. Alex. Rom. & ibi Curt. iun. in addit. in l. si cōstāte. §. vlt. ff. sol. matr. Ang. & Castrē. in l. hæres absens. in prin. ff. de iudic. & in l. si q̧s postea. ff. eo. tit. & in l. 3. C. de hæred. act. hoc idem tenuit Barbat. in c. quia. V. n. 45. de iudic. Aufrer. in Clem. 1. reg. 2. fallēt. 6. de off. Ord. And. Gaill. obseruat. camer. lib. 1. obseruat. 37. n. 8. & 10. Farinat. d. q. 8. n. 46. vers. amplia. 17. Scacci. de iudic. caus. ciuil. & crim. c. 11. nu. 23. Ad quod multū cōfert, quod tractatur in l. 2. §. ex his. ff. de ver. oblig. in l. vbi cęptū. ff. de iudic. in c. proposuisti. de for. compet. & notata ab Ang. in l. tam ex cōtractib. ff. de iudic. quam sententiam comprobare nititur Couar. ibid. n. 3. in fin.

44 Nam & si fiscus nō teneatur litem prosequi in foro, in quo erat cæpta, eo quia habet iudicem suum particularem, sicuti notāt Bal. & Salicet. in l. 1. C. si pēd. appellat. mors inter. nō per hoc idem iuris erit in Ecclesia, & Clerico, cū argumētatio à fisco ad Ecclesiā nō sit necessaria, & dicta per Bar. & Salic. procederēt, si Clericus haberet ex priuilegio Papæ iudicem particularem, sicut habet fiscus.

45 Nihilominus cōtraria opinio mihi magis placet, quod Clericus hæres laici nō teneatur corā iudice seculari ꝓsequi litem iam cæptā cōtra laicum, cui successit, sed denuo

nuo erit super eadem re, vel actione corã Ecclesiastico Clericus conueniẽdus, cum sit exemptus à iurisdictione laicali, per ea, quæ supra adduximus, & iure proprio litẽ ipsam suscipit, ac defendit, & principaliter comparet ꝓ suo interesse, & in ipso Clerico substãtiatur iudiciũ, qua dere causam aduocare posse ad Ecclesiasticũ ex iam dictis colligitur, & hãc opinionem in specie sequuti sunt Ant. de Butr. Imo. Abb. & Felin. in d. c. quia. V. de iudic. & concludit Rot. Rom. decis. 552. in antiq. alias in titu. de for. compet. Iacob. de S. Georg. in. d. l. hæres absẽs. in prin. ff. de iudic. vbi attestatur sim hãc sñiam vidisse iudicari, & Curt. iun. & Lãcellot. Dec. pariter hanc partem tuentur in ead. l. & ab ea in practica non recedendum dicũt Dec. & Aret. in. d. c. quia. V. de iudic. Cagno. in. l. 2. n. 175. C. de pact. int. emp. & vendit.

46 Et certè si velimus, quod iste Clericus teneatur litem prosequi corã laico, esset contra tex. c. tuam. cũ sua glos. de ord. cogno. in quo sancitur, nec principaliter, nec incidẽter iudicẽ secularẽ posse de causis Clericorũ cognoscere, cũ iudicẽtur spirituales respectu ꝑsonę Clerici, ita firmarũt Ant. de Butr. & Abb. in. c. at si Clerici. de iudic.

47 Et sequeretur inconueniẽs, quod sequuta sñia condẽnatoria cõtra Clericum hæredem laici, ista sñia seruiret de vento, postq̃ exequi non posset, nisi per iudicẽ Ecclesiasticũ, qui cũ non subiaceat eidem Principi, cui subest laicus iudex, non teneretur dict. sñiam exequi. Doct. & præcipuè Bar. in. l. extra territorium. ff. de iurisd. om. iud.

& fir-

& firmat Guid. Pap. sing. 935.

48 Et sicut si lis inchoata nõ esset, dubio ꝑcul Cleric⁹ heres laici esset conueniẽdus corã Ecclesiastico, vti concédũt oẽs, & Couar. ipse in. d. c. 8. n. 5. nescio videre, quomodo per inchoationem causæ Clericus priuilegio fori sit priuãdus, ex quo Oldr. cons. 4. respondit, quod prçuẽtio iurisdictionis facta à laico iudice nõ facit, quod priuilegium fori Clerico tollatur, nec refert, quod iudicium in vita laici fuerit cæptum coram seculari, & propterea regulariter ibi debeat finiri. l. cçptum. ff. de iudic. c. proposuisti. de for. compet. cum similib.

49 Nã prædicta habẽt locũ, qñ controuersia corã primo iudice suũ posset habere finem, sed in casu nostro non terminabitur causa, vti dixim⁹, ideo nõ obstãte, quod lis fuerit cæpta, erit iterũ inchoãda coram Ecclesiastico, sic Abb. in. c. postulasti. de homicid. prout eum refert Corsett. sing. 144. ver. iudiciũ. n. 2. Ac ẽt d. l. cçptum, non ꝑcedit, qñ agitur de prçiudicio alterius iurisdictionis, sicuti in facto isto, in quo iurisdictio Ecclesiastica violatur: hoc me docuit Bal. in. c. imperialem. §. propterea, de ꝑh. alien. feud. per Feder. vbi dixit quod. l. cçptum, non habet locum, quotiescumq; agitur de præiudicio alterius iurisdictionis, & exemplificat in vassallo, qui si litẽ ageret super feudo, & non recurreret ad Dñm feudi, sed iret ad alium, posset Dñs feudi mãdare sub pçna, quod amplius coram illo non litigaret, & ad hoc citat Io. Monach. in c. accusatus, de hçret. in 6. prosequitur Corset. d. sing. 144. nu. 2.

nu.2.& diximus supra c.16.n.10.quod si Clericus conueniretur pro quacumq; causa coram Iudice laico, Prælatus suus vtiq; posset, etiam eo inuito, abstrahere à iudicio seculari, sicut sentit Innoc. in c.vt famæ.sub n.21.de sent.excom. Vnde concludẽdum erit, quod in omni casu Clericus, qui laico successit, corã Ecclesiastico debeat conueniri, etsi Surd.cons.222.per tot. lib.2.contrarium defendat, qui cum suam opinionem firmet in d.l. cęptũ, ideo eius dictis non obstãtib. quæ diximus tenẽda erũt.

50 Oritur dubiũ non leuè, nũquid Clericus, qui corã seculari iudice pro laico fideiussit de stãdo iuri, & iudicatum soluẽdo, possit conueniri coram eodem iudice, corã quo vti fideiussor, accessit, & vr̃ dicendũ, quod possit, quia nõ conuenitur vigore sñiæ, quæ eum non condẽnat, sed vigore legis, quæ vult, quod cõtra fideiussorem iudicatum solui exequatur sñia lata contra principalẽ. Bar. in rub. ff.iudic.solui Cyn. Salic. & alij in.l.fin. C. de vsu. rei iudic.& cum ista executio veniat accessoriè, & non principaliter, nõ attendẽdum quod fit in cõsequentiã.l. si spõsus.§.si donationis.ff.de donat.int.vir. & vxor.l.1. ff. de auct.tut.& quod nõ licet principaliter, quam sæpè licet in consequẽtiã, per tex.l.interdum, §. qui furẽ.ff.de furt. iuncta.l.solemus.ff.de iudic.c.cum sit generale.de for.cõpet.cum ibi notatis. Vnde huiusmodi executio contra Clericum fideiussorem venit in cõsequẽtiam accessoriè, & non principaliter, quo casu ẽt res spiritualis accedit rei tẽporali, vt in simili singulariter dicit Bal.ĩ c.dispẽdia.

de

de rescript.in 6.& assentit Gramat.decis.21.n.5.& 6. Et Clericus fideiubẽdo soluere iudicatũ, vr̃ se obligare intuitu illius iudicij, ergo sub eodem iudice se tenetur defendere,vt voluit Marian.Soc.in.c.1.n.45.in 21. fallent. de for.compet. Blanch.de compromiss. q.3.prin.circa fin. Eo quia cõtra istum Clericum fideiussorem de iudicatũ soluendo,agitur executiuè,vigore sñiæ latæ contra principalẽ,nec est opus nouo ꝓcessu.Bar.& alij in.d.l.1. ff.iudic.solui. Et si prędict.multũ vrgere videãtur,tñ cõtrarium in terminis quæstionis nostræ, quod Clericus pro laico fideiubens iudicatum solui, sit remittendus ad suũ iudicem Ecclesiasticũ, nec possit cõueniri coram laico, nec cõtra eũ exequi sñia contra laicum lata, est decisio Dyn.in.l.1.ff.si quis in ius voca.non ier.sequutus ab Anch.in.d.c.ea,quæ nu.27.de reg.iur.in 6. & habemus notabilẽ decisionẽ Bal.ad Spec.in titu.de compet. iudic.in aditio.vbi affirmauit,quod fideiussor iudicij, sicut etiam fideiussor cõtractus, meretur suum iudicẽ, & licet aliud videatur in fideiussore iudicatũ solui,vt in.l.1.in fin.C.de execut.rei iudic.vbi sancitur,quod sñia lata contra principalem, contra præfatum fideiussorem exequatur, tñ credit Bal.quod intelligatur,qñ principalis,& fideiussor sunt eiusdem fori, vel qñ fideiussor talis est, qui possit prorogare iurisdictionem,at in Clerico aliud est,cum sit diuersi fori, & nõ possit consentire in iudicem non suũ, cum hac sñia trãsit Soc.d.c.1.nu.45.de for.compet. vbi post Anch.scribit procedere nõ solum,si fideiusserit pro

laico,

laico, sed etiam pro Clerico, sed corā non suo iudice, quod satis mirabile dicit; hoc quoq; probauit Marſ. in rub. ff. de fideiuſſo. n. 311.

51 Corroborātur prędicta, quia ratione cōtractus fideiuſſor nō obligatur foro sui principalis, hinc videm⁹, quod qui pro Clerico fideiuſſit, poteſt, & debet corā laico iudice conueniri, non aūt coram iudice Clerici principalis; ſic mādauit Spec. tit. de compet. iudic. §. 1. n. 26. verſ. ſed ponè Clericus, & Bal. in addit. idem Bal. in l. 1. C. de priuil. dot. Roman. ſing. 633. vbi dicit ita conſuluiſſe, & mirari, quod de hoc ſit quæſtio, ſtāte regula, quod exceptio perſonalis cōpetens principali non proſit fideiuſſori, & in ſpecie non competit fideiuſſori declinatoria fori. Cagno. in l. venditor n. 10. ff. de iudic. & ita tenere Doct. communiter atteſtatur. Soc. in d. c. 1. n. 22. de for. compet. Afflict. deciſ. 206. & ſentit Marſ. in d. rub. ff. de fideiuſſo. nu. 311. Quare igitur volumus, quod Clericus fideiuſſor obligetur foro laici principalis?

52 Et ad propoſitum declarat Anch. d. c. ea, quæ. n. 27. q. 21. in fin. vbi dicit eſſe notādum, quod fideiuſſio facta p Clericum in iudicio, coram non ſuo iudice non valet, & eſt nulla, quia cum Clericus prohibeatur eſſe in iudicio coram laico, vti ſatis demonſtrauimus, prohibito principali, cenſetur etiā prohibitum acceſſorium. c. acceſſit. de reg. iur. in 6. cumq; fideiuſſio de iudicatum ſoluendo ſit pars iudicij, ſublato toto iudicio quoad Clericū, cenſetur etiam annullata pars. ita in terminis, & puncto huiuſce

iuſce

iusce quæstionis respõdit Surd.cons.396.per tot.& præcipuè n.13.vsq; ad 25.lib.3.vbi scribit, quod nõ obstat, quod executio videatur potius facta à lege, quam ab homine, & quod veniat in consequentiam, quia imò venit ab homine, idest à Clerico, qui fideiussit, & sine qua fideiussione non conueniretur, & cum fideiussio sit primordialis causa, ea est attendenda, & ab ea iudicari debet executio, non necessaria, sed volũtaria, quia à primordio tituli posterior formatur euentus.l.1. circa fin.C. de imponen.lucrat.descrip.lib.10. & originalem causam esse attendendam probat.l. etiam.§.1.ff. de petit. hæred.l.si hæres.ff.de act.emp.& non dicitur necessarium, quod in contractu initium sumit, licet postea necessariũ dicat, l.si fideiussor.§.1.ff. qui satisd. cog.l. si mulier.in prin.ff. quod met.caus.latiss.Aym. in responso ꝓ genero.n.44. 95.& 486.& comprobat Osas.decis.Pedem.167.ꝑ tot.

53 Insurgit alia dubitatio de Clerico, qui corã laico iudice recepit depositũ, & promisit restituere cui de iure, an possit ab eodem laico iudice cogi ad restituendum? Bal. in.l.acceptum nu.4.C.de vsur.tradit, quod Clericus depositarius cogitur officio iudicis secularis restituere depositum, quia proceditur contra eum, non per modum iudicij, sed executiuè, ratione suscepti officij, quem ibi sequitur Salic. hoc idem affirmauit Bal.in.l. si fideiussor. §.si satisdatum.n.4.ff.qui satis.cog. Afflict. decis.24.n.3. vbi Vrsill. Aufrer.in addit.Tholos.decis.168.& in Clem. 1.in 14.fallẽt.2.reg.de off.ordin.Bened.in c.Raynutius.

in ver.

in ver.vxorem, nomine Adelasiam.in.2.decis.n.127.de
testam.qui dicit, ita cōiter seruari in Gallia. Marant. in
Pract.par.4.dist.11.n.62.Blanch de compromiss.d.q.3.
prin.n.32.circa fin.Tiraq.de retract.conuent.§. 4.gloss.
7.n.9.Rebuff.in cōstit.Regni tom.1.artic.5.glo.9. nu.3.
Ias.post Bal.in.l. si fideiussor.§.fin.nu.6.ff.qui satisd. cog.
Scacci.d.c.11.n.96.Farina.d.q.8.n.123.vers.limita vndecimo. Ex quibus apparet, quod multi quidem Doctores iuris ciuilis tenent opinionem istā, quod Clericus à iudice laico distringi possit. Quæ tñ numquam placuit Surd.d.cons.396.nu.33.lib.3.qui ait, nullum ex tot Canonistis inuenisse, qui illam sequatur, & ad comprobandam prædictā opinionem allegātur iura ciuilia, non Canonica, vt tex.l.fin.§.pen.ff.de bon.aut.iud.possid.&.l. acceptum.ff.de vsur.quæ non obligāt Clericos, & sunt nūc correcta, vt in Authēt.statuimus.C.de Epis.& Cler. & in.c.2.& 3.de for.compet.Cagno.in.l. nemo, q condemnare in fin.ff.de reg.iur. Decian.tract.crim.c.9.n.9. lib.4. Et neq; principaliter, neq; incidenter Clericus potest subijci iurisdictioni laicali, vt post Abb.& alios confirmat Dec.cons.241.in.1.dub.& laicus semper est incapax iurisdictionis respectu Clerici, sñ Io.Monach.in c.2.de Præben.Abb.& Felin.in.c.causam.de præscript. Decian.tract.crim.c.9.nu.14.& 15.lib.4. Tiraq.de retract.conuēt.§.4.glos.7.n.10.q multū dubitat de veritate huiusce decisionis, de qua penitꝰ dubitat Surd.vbi pximè, sed cōstāter tenet esse falsā, inspecto iure Canonico.

54 Pari

54 Pari ratione effet decidéda quæftio illa de Clerico gerente officia fecularia, qui poffet conueniri coram feculari pro concernentibus illud officium. c. Sacerdotibus. ne Cler.vel Monac. vbi laicus punit ciuiliter Clericum delinquẽtem in adminiftratione officij fecularis fibi demãdati,& latè comprobat Bened.in repet.dicti c.Raynutius.in ver.Vxorem nomine Adelafiam. in decif. 2.nu. 155.cum feq.de teftam. Quod etiam procedit nõ folũ, quãdo gerit Clericus officium publicum,fed etiam quãdo priuatum exercet officium, fcilicet, fi effet executor, vt per Spec. tit. de inftr. edit.§.nũc aliqua. Io.Andr.in c. Ioannes.de teftam.Soc.in d.c.1.n.52.de for.compet.vbi nu.feq.dicit, idem effe fi conueniretur,vti tutor,curator, vel procurator alicuius, profequitur Bened. d. decif. 2. nu.128. & feq. qui allegando alios,fubdit ita feruari,dicens,quod fpectat ad laicum, tutorem dare Clerico,qđ pariter ponit Marãt.in d.dift. 11. nu. 64. & Addẽtes ad eum ibi.Gaill.d.obferuat.37.in 6.fallẽt. Vrfill.ad Afflict. decif.24.num.4.

Sed prædicta vera non funt, & foli Doctores Galli hæc atteftati funt,femper allegãtes cõfuetudinem;quę tamẽ non valet in prǫiudicium Clericalis priuilegij.gl.& Abb. in c.Clerici.de iudic. qui dixerũt,quod talis confuetudo eft irrationabilis. Rot.Rom.decif.839.in antiq.quæ voluit, hoc locum habere etiam in præfcriptione,& cõfuetudine immemorabili, latè Rolãd. cõf.4. nu.11.& feq. lib.1.& latiff.Decia.d.c.9.num. 10.& feq.vltra quod in

R huiuf-

huiusmodi consuetudine introducēda semper vis aliqua interuenit, vel metus, de cuius consuetudinis validitate diximus. cap. 14.

Et semper Clericus, & si conueniatur ex persona laici, esset conueniendus coram Ecclesiastico, & propterea Scacci. d. c. 11. n. 99. non firmat, quod Clericus pro cura officij secularis possit conueniri coram laico per ea, quæ dixit eodem. c. num. 23.

55 Et Clericus, qui administrauit bona Principis laici non potest ab eo carcerari pro ratione reddenda. gl. & Doct. in c. dilectis. de appellat. Bertach. de Episc. in prima par. 4. lib. nume. 6. dummodo non sit in fuga, vel de fuga suspectus.

56 Clericus vero vassallus tenetur subire iudicium coram Domino feudi, quamuis seculari. c. verum. & c. ex transmissa. vbi Doct. de foro cōpet. c. cæterum. de iudi. Andr. Gaill obseruat. Camer. lib. 1. obseruat. 37. nu. 3. Marāt. d. dist. 11. n. 75. Bened. in d. repetit. c. Raynutius. d. decis. 2. n. 167. vbi ait, quod potest Clericus feudo priuari ob felloniam, vel aliam culpam commissam circa feudum, & subdit ex inueterata Galliæ consuetudine posse Clericum vassallum puniri pro omnibus delictis, quæ feudū respiciūt, licet nō pro communibus. Nam quādo agitur de feudo, cessat beneficium fori, & conuenitur coram laico Domino, vel paribus Curiæ, ita Soci. reg. tract. reg. 56. fallent. 2. Afflict. de feud. femin. §. fi. num. 6. Gaill. de pac. publi. l. 1. c. 8. sub num. 9. Napod. in consuet. Regni. in

in procem. §.præfatis. num. 300.& seq.Dec.in d.c.cęterum.num.20.de iudic. & hanc magis communem Canonistarum,& legistarum affirmat Clar.§.feudum.q.90. vers.& hæc quidem conclusio.Et quod ita de consuetudine seruetur,asserit Archid.in c.vnic. de Cler.coniug.in 6. Guid.Pap. decis.139. n.1.in fi.prosequitur Scacci.d. c.11.num.97. & Fari.d.q.8.num.21.

57 Et occasione feudi, quod habet à laico,subest laico,eique iuramentum fidelitatis præstare tenetur,Panor.per eum text. in cap. nimis. in princ. de iur. iurand. Bald. in prælud. feud. colum. fin. vers. alia diuisio feudi,aliud Ecclesiasticum. Cassane. in Catal.glor.mund.in 4.c.28. considerat.

58 Et ratio prædictorum est,quia ratione feudi nõ dicitur iudicari, vt persona Ecclesiastica, sed vt Princeps, Dux, Comes,vel status Imperij,ita Bart.& cæteri in l.si quando. C.de appellat. idem Bart. in l.1.§.si quis,nu.15.ff.eo. & hæc est communis sententia,teste Roma.cons.422. prout eum refert Scacci. d.num.97.Iacob.de S. Georg. de feud. in ver.& dicti vassalli. Villalob.comm.opin.in ver. Clericus,nu.27. Menoch.de retinen.possess.remed. 3.num.396.& seq.& nu.409.& seq. vbi pulchrè totam hanc materiam tractat.

59 Aduertẽdum tamen erit, quod & si Clericus rõne feudi cogatur in his,quæ respiciũt feudum,litigare corãDomino feudi, nõ potest nihilominus astringi,vel de aliquo delicto cõdemnari ab ipso feudi Dño laico,sm̃ Abb.in c.

R 2 verum.

verum.de iudic.& ibi dicũt Innocẽt.& alij præcipuè Io. Andr.quod vbi ageretur de delicto siue ciuiliter,siue criminaliter,tũc solus Episcopus cognoscit,Addẽt.ad Marãt.in pract.par.4.dist.11.num.75. & comprobat Surd. d.cõs.396.num.32. lib.3.Villalob.com.opin.ver.Clericus. nume.74.Sigis.Scacci.d.c.11.num.97.Andr.Gaill. obser.Cam.lib.1.obser.37.n.3.& in tract.de pac.public. c.8. sub num.9.lib.1.Fari.d.q.8.nu.22. in fi.Milian.in repert.in ver.feudi quęstio, si est de iurisdictione.Menoc. de retin.possess.remed.3.num.402.

60 Ex quibus apparet,quam male senserit Bened. in d.repet. c.Raynutius. dum asseruit Clericũ posse puniri per Dñm feudi ob felloniã, vel aliam culpã cõmissam circa feudum,& pro omnibus delictis respicientibus feudum.

61 Restat videre de solemni altercatione Scribentium, Nunquid in causa possessorij iudex laicus sit competẽs, etiam si de re spirituali, & beneficiali tractetur? & magis communis videtur sñia, quod possit,vti affirmãt omnes, in c.fi.de iudic.Bal.in l.si de proprietate.colum.pen.vers. quęro,nũquid possessoriũ.C.si à nõ compet.iudic.Card. Zabar.in Clem.dispendiosam.col.4.3.opposit.10.q.de iudic.Guid.Papæ decis.1.primo dub.decis.71.in princ. decis.85.in princ. & decis.207. per tot.Boer.decis.69. num.23.Grammat.decis.78.per tot.Afflict. decis.2.nu. 10. & Frãc. de March.q.190.& q.512.vbi testatur,Curiam illam sic semper seruasse.Osasch.decis.Pedem.116. nu.1. & in consil.54.in fi. Thesaur.decis.pariter Pedem.

82.nu.

82.nu.1.& seq. prosequitur Fari. d.q.8.num.23. Couar. pract.q.c.35.in prin. Scacc.d.c.11.n.95.

Verum cum Menoch. de recup. possess. remed.15.nu. 210. vbi latiss. & benè hunc articulum discutit.& num. 212. aduertendũ dicit, non satis solidis fundamentis tantorum Patrum sententiam niti, & rationes ab ipsis ponderatæ non mediocriter dubitabiles sunt, & contrarium tenuerunt multi, quos citauit Menoch. ibidem nu.220.

Vnde cum ipso Menoch. de recup. poss. d. remed.15.n. 234.& clarius. de retinen. possess. remed. 3.n.324. quattuor sunt constituendi casus.

62 Primus, cum turbator laicus turbat Clericum rei beneficiariæ possessorem. Quo in casu iudex laicus competens erit contra illum turbatorem, ita Bero. consil.49. num.12.lib.3. & nulla ratione dicere posset turbator de incompetentia iudicis laici, cum ex sua persona, quæ illi subest, nõ potest incompetentiam allegare. Nec etiam ratione rei, quod sit Ecclesiastica, quia est priuilegium Clerici actoris, nõ proprium, & propterea non potest obijcere fori declinatoriam cõtra Clericum, ne inducta ad fauorem Clerici in odium illius retorqueatur. l. quod fauore. C. de ll. & fuit de mente Soc. in c. sanè. nume.9. de for. compet.

Nec impedit hoc casu iudicis secularis iurisdictionem rei beneficiariæ qualitas, eo quia possessio hæc non dicitur spiritualis, vti est proprietas ipsa, sed potius temporalis, est nuncupanda, & in casu isto loquitur Guid. Pa-

pę decis 1.cum quo sentit Aufrer.tract.de pot.secul.sup. perso.Eccles.reg.2.fallent.24.Aym.cons.258.col.1.& 2.Ferret.cons.1.ad fi.& Osasch.d.decis.116.n.1.

63 Sed dubitãdi ansam præbet, cum de titulo ipsius possessoris cognoscendum sit vna cum possessione, vti citatis Imo.Bero.Couar.& ipso Menoch.scribit Fari.d.q.8. num.23.vers.sublimita primo. Quapropter Menoch.d. remed.3.retinē.possess.n.328.statuit, Aut de titulo principaliter, aut incidenter tãtum tractatur, si principaliter, laicus nõ erit iudex, ex quo causa non merè temporalis, sed mixta est cum spirituali, cuius incapax est laicus, & ita iustificatur opinio tenentium laicum non cognoscere de possessorijs per titulum iustificandis. Si verò incidenter de titulo tractandum erit in isto possessorio iudicio, tũc laicus iudex esse potest, hoc pacto est intelligendus Aufrer.d.reg.2.fallent.24.& expresse firmauit Rip. lib.2. respons.c.vlt.numero primo. Nauar.in repet.cap. cum contingat. de rescript. fol.149. versic. 4. ideo non obstat.

Non enim ob id causa spiritualis redditur, quod de titulo incidenter cognoscatur, principaliter vero de quasi possessione, per doctrinam Bald. in Authēt. ei, qui iurat, num.27.C.de bon.aut.iud.possiden.vbi dicit, quod quãdo sufficit probare quasi possessionem, causa nõ est spiritualis, & propterea de ea iudex laicus cognoscit, & isto casu sufficit, vt de titulo fiat fides, & de eo tractatur summariè, & sat est docere de titulo colorato, vti pluribus

ribus comprobat Menoch. d. remed. 3. retinen. poſſeſſ. num. 333.& ſeq.

Quomodo autem principaliter, vel incidenter quid factum dicatur, declarat Bart.in l.ambitioſa,num. 19.ff.de decret. ab ord. faciē.vbi quod duobus modis,ſcilicet ſm̃ ordinem naturæ,& ſecundum ordinem intellectus.

64 Ac etiam ſi de titulo euidēter conſtaret,vt puta,ex cōfeſſione aduerſarij,nam tūc nō impeditur ſecularis iudex de cauſa cognoſcere,ita Spec.in tit.de recōuent. §.nunc dicamus.nu.2.& apertius Bald.in l. 1.in fi.C.de ſent.quæ ſin.cert.quant.vbi ait,laicum cognoſcere de cauſa ſpirituali,quando de ea ex partis cōfeſſione cōſtat, idem Bal. in l.ſi Titia.ff.ſolut.matr.in l.vbicumq; in 1.lect.ff.de interrog.act.in l.quoties,nu.4. C.de iudic.& in l.non ignorat.in fi.C.qui accuſ.non poſſ.pluribus comprobat Menoch.d.remed.3.num.338.

65 Aduertēdum quoque erit, quod quotieſcumque titulus eſſet iuſtificandus, & non opponeretur de incompetentia iudicis laici,ceſſaret difficultas,quia poſſet cognoſcere.Aym.in puncto conſ.258.num.4.Anch.conſil.98. col.2.Roma.conſ.173.col.2.verſ.vltimo reperio.

66 Adnotandum quoque mandat Menoch. vbi ſupra,nu. 343. quod quando iudex laicus incidenter cognoſcit de titulo,non habet ſuper eo principaliter pronunciare, ſed ſolum per modum cauſæ,ſcilicet,Condemno te, ne Petrum Clericum in ſua iuſta poſſeſſione turbes,per doctrinam Bald. in Authēt. ad hoc.num.2.C.de latin.liber.

tollen. quam sequuti fuerunt Aret. Feli. & Nauar.locis relatis per Menoch.vbi proximè.

67 Secũdus casus à Menoch. positus est, cum laicus à Clerico turbatur in illa quasi possessione rei Ecclesiasticæ, & tunc dicendum est, quod audiendus non sit à iudice laico, quia Clericus turbatus non potest citari à seculari iudice, cui aliquo pacto nõ subiacet, vt demonstratum fuit, & habemus regulam, quod actor sequi debet forum Clerici rei conuenti. c.si quis contra Clericum.vbi omnes.de for.compet.

68 Ac etiam quia de nõ iure laici turbati constat, cum certum sit, laicum incapacem esse possessionis, vel quasi, rei Ecclesiasticæ. c.2.de iudic.c.contingit. de arbitr.c.lator. qui fil. sint legit. & de rebus Ecclesiæ laicus disponere non potest tam in temporalibus, quam in spiritualibus, cap. Ecclesiæ. S.Mariæ. vbi glos.in ver.laicus. de Cõstit. & firmat Menoch. dicto remed. 3. nume. 347. de retin. possess.

69 Tertius est casus indubitabilis, quãdo vterq; , scilicet, turbator, & turbatus est laicus, & tunc secularis iudex competens erit in causa possessoria.

Rectè tamen inquit Menoch.vbi supra. nume. 348. faciet iudex laicus, si cognito neutrum ius in ea causa foueré, ex quo titulum habere nõ possunt, si Ecclesiastico iudici hoc notificauerit, quod in vtilitatem Ecclesiæ resultabit, ne indebite à laicis eius iura occupentur, & conuenit laico iudici Ecclesiam tueri.

Quartus

70 Quartus quoq; casus consideratur per Menoch. si ambo, turbator, & turbatus sit Clericus, & contendũt de quasi possessione rei Ecclesiastic ę, & in casu isto solus Ecclesiastic⁹ erit cõpetens. Nã Cleric⁹ non põt trahi, neq; citari coram seculari iudice, siue causa sit petitoria, siue possessoria. c. qualiter. &. c. vlt. de iudic. cõsuluit. Soc. sen. cons. 13. n. 12. lib. 4. & Marian. in. c. sanè. n. 9. de for. com pet. docuit, quod non solũ inspici debet locus rei sitæ, sed ẽt qualitas ipsius aduersarij, & ideo si conueniẽdus sit Clericus ratione rei sitæ, erit citandus coram iudice Ecclesiastico illius loci, vbi situata est res, & mutatur solummodo locus, non qualitas personæ, & attendit̃ locus rei sitę, vti accessoriè ad qualitatem personæ.

Et si pſona est exempta, ergo & res exempta erit, q̃ personæ accedit. arg. l. fin. ff. de censib. & faciũt tradita ab Innoc. in. c. fin. de vit. & honest. Cler. & ab Archid. in. c. 1. de Cler cõiug. in 6. & cõprobat Menoch. d. rem. 3. n. 349. & seq. de retin. poss. vbi tripliciter hãc ꝓpositionẽ declarat.

71 Prædicta vero in remedijs retinendæ, & reintegrandæ facillimè procedere possent. sed in remedio adipiscẽdæ apud neminem ferè dubitatur, laicũ iudicem inter Clericos ius dicere minimè posse, cum de possessione rei Ecclesiasticæ, seu spiritualis agitur, sic Aym. cons. 104. nu. 17. Guid. Pap. d. decis. 1. Didac. pract. quæst. c. 35. nu. 1. vers. prima conclusio, & Bero. in rub. ex̃. de iudic. n. 51. vbi scribit, quod oẽs ita affirmãt, & comprobat, citatis his, Menoch. de recup. possess. remed. 15. nu. 235. Natt.

cons.

conf.411. Afflict.in constit.Regni lib.1.rub. 67. nu.12. Hac ratione fulti. quia iudicium hoc adipiscendę habet annexam proprietatis causam, quę spiritualis reputatur, & propterea à laico iudice tractari nequit, c.tuam. de ord.cogno.c.lator.qui fil. sint legiti.

Ab hac tñ sñia recessit Igne.in.l.necessarios.§. nō alias. par.2.n.42.ff.ad Syllan.& Ant.Thesaur. decis. Pedem. 82.n.3.& 4.citatis alijs affirmat, imo in possessorio adipiscendæ iudicem laicum esse competentem, quãquã de causa Ecclesiastica, & beneficiaria agatur, & sępiùs apud eũ in Pedemõtano senatu seruatum fuisse testatur, & ita obseruari ait in Regno Franciæ, Neapolis, & Lusitaniæ.

Prima tñ opinio seruãda vtiq; erit, quia Igne.reprobatur à Menoch.d.remed. 15.n. 235. in fin.de recup.poss. & Vant.de nullit.tit.de nullit.ex defect.iurisd.n. 54. asserit, quod opinio Igne.falsa est, & Thes. non attendẽdus, vti inquit Farinat.d.q.8.nu.23.vers.procedit aũt, vbi dicit, quod in iudicãdo nunq̃ recederet à priori opinione, quando agit̃ inter duos Clericos, vel qñ inter laicũ actorem, & Clericũ reũ, satis enim, & inconuincibiliter tunc vrget ratio superius adducta, nec à proposita sententia remouendi sumus per contrariam dictorũ locorũ obseruantiam, quia talis consuetudo est improbata á iure, vti declarat Couar.d.c.35.in fin.practic.quæst.

72 Bene verum est, quod si iudex Ecclesiasticus esset negligens in administranda iustitia ipsi Clerico, posset Ecclesiastici iudicis negligentiam supplere laicus iudex. ita glos.

glos.in.c.filij.in ver.Regi.16.q.7.Host. in c. qualiter in prin.de iudic.& in sum.titu.de for.compet.§.liquet etiã. vers. sed nunquid iudex secularis. prosequitur Menoch. de retin.possess. remed.3. nu.354.& seq. vbi reprobat Abb.& Marian.contrariũ tenentes. Et ista non contrariantur ijs,q̃ diximus superius.c.17.n.30.Quod secularis Potestas non supplet negligẽtiã iudicis Ecclesiastici. Quia quę ibi diximus procedunt in criminalibus causis, & modo affirmamus, quod supplet negligentiã Ecclesiastici in ciuilibus, potest etenim in realibus iudex, & Potestas secularis supplere negligentiã Ecclesiastici per tex.insignẽ in.c.filijs.16.q.7.in quo sancitur,vt Ep̃is, & Archiepiscopis negligentibus punitionẽ eorũ Rectorũ, qui bonis Ecclesiasticis abutuntur, posse Regem adiri, vt illi malo medeatur,nec d.tex.correctum legimus, vti voluere Abb.in.c.qualiter.n.7.de iudic.& Soc.in.c.si q̃s Clericus.n.28.& c.sanè.n.10.de for.compet. Quinimò Principes seculares benè faciũt,si cogãt oppressores bonorum Ecclesiarum,& pauperrimorũ Clericorũ à dissipatione,& oppressione desistere,si Ecclesiastici iudices, & inferiores Prælati hoc facere non curarent, donec á Sum.Pont.præstetur debitum auxilium, ita Nauar.in.c. cũ contingat.fol.152.vers.& quãuis.de rescript. & concludit Couar.d.c.35.n.3.vers. secundo probatur pract. quæst.& firmat Menoch.de retinen.possess.d. remed.3. nu.335.& 336.& seq.& assentit Farinat.d.q.8.num.23. vers.limita tertio.

73 Volunt ēt Scribentes, quod si Clericus citatus à laicō iudice, si sua putauerit interesse, & comparuerit, illius sē tētiæ, & iudicio stare cogatur, per doctrinā Bal. in. l. testa menta. in fin. C. de testam. & hanc citationis fotmam ꝑ cautela dat Cepo. caut. 68. n. 3. Marāt. ī pract. 4. par. ver. Clerici non pn̄t conueniri. Roland. consf. 29. nu. 1. & seq. lib. 2. Ioseph. Ludo. com. opin. lib. 1. concl. 5. verf. amplia tur prædicta; quasi quod talis citatio sit potius incitatoria, quā arctatoria, & sic citatus Clericus, non reus necessarius, sed actor voluntarius efficitur, sm̄ Bal. Castren. & Alex. ac cæteros in d. l. testamenta. C. de testam. & concludit Afflict. decif. 24. n. 7. & 8. & sicuti Clericus potest, si vult, coram seculari iudice conuenire laicum in causa merè profana, vti per Innoc. in. c. cum. P. in ver. Cleric⁹. de accusat. Butr. & Innocen. in. c. quod Clericus. de for. compet. ita pariter citatus, si sua putauerit interesse, cū comparendo actor dicatur voluntarius, potest laicali iudicio se submittere. cum hac sententia transit Scacci. d. c. 11. n. 100. & assentit Farin. d. q. 8. n. 87. Dec. in. c. cum inter. n. 36. de excep. & consf. 700. sub n. 6. eo quia nō petitur in aliquo condemnari iste Clericus citatus, si sua pu tauerit interesse, & sic in effectu actor erit. Doct. in. l. de pupillo. §. meminisse. &. §. si seruo. ff. de no. op. nunciat. Contrarium voluere Anch. in. c. ea, quæ. reg. 58. verf. 27. de reg. iur. in 6. Dec. consf. 158. col. 2. Aym. cōs. 13. in fin. Alex. in. d. l. de pupillo, §. si seruo. ff. de no. op. nunciat. & conclusum fuit per sacrū Consiliū Neapolitanum teste

Capic.

Capic. decis. 8. n. 3. Eo quia Clericus sic citatus, si sua putauerit interesse, comparẽdo, & docendo de suo interesse, non actor voluntarius, sed necessarius reus esset dicẽdus, & propterea non poterit corã laico cõueniri, quãquam Dec. in d. c. cum inter. n. 15. & Felin. nu. 21. de except. contrarium tueri conati sint.

Nihilominus quod Clericus ita citatus non possit distringi laicali iudicio, expresse demonstratur, considerãdo, aut Clericus iste comparet, aut nõ comparet, si comparet, & opponat fori declinatoriã, petendo ad iudicem suum remitti, tunc laicus iudex non erit competẽs, vigore dictæ declinatoriæ exceptionis; quæ in oĩbus causis tã magnis, quã paruis, tam ordinarijs, quam extraordinarijs, tum corã ordinarijs iudicibus, tum corã delegatis opponi potest, teste Bal. in. l. si quis in conscribendo in fin. C. de pact. & in pũcto concludit Afflict. in constit. Regni. constit. de Burgensaticis. vers. septimo quęro. col. 3. relatus à Rolãd. d. cons. 29. n. 17. lib. 2. iterum Afflict. latè decis. 380. n. 7. & seq. vbi Vrsill. n. 5. & fuit de mente Capic. d. decis. 8. n. 3. comprobat Menoch. d. remed. 15. n. 232. recup. possess. Ioseph. Lud. d. concl. 5. vers. 5. & in casu. Grãm. decis. 61. n. 3. & ꝓsequit̃ Farinat. d. q. 8. n. 91.

74 Præcipuè si citato sic Clerico, imponat̃ pœna, quod si non comparuerit, contra ipsum in contumaciã ꝓcedet̃, q̃a tũc non erit actor volũtarius, sed reus necessari⁹, ideo sñia contra ipsũ minimè ferri põt, & lata est inualida, & non p̃iudicat Clerico, sic declarãdo docuit Soc. in tract.

de

de citat.in 2.art.prin.q. 14. & firmarũt Lud.d.concl. 5. vers.fallit hoc dictũ.Capic.d.decis.8.n.4.Rolãd. d.cons. 29.n.18.lib.2.Grãmat.d.decis.61.n.3. & voluit Farin. d.q.8.n.92. Vnde comparendo Clericus propter istam citationem poterit declinare forum secularem.

75 Si verò non cõparuerit, quia tunc acta, & sñia contra ipsũ lata non afficiũt, cũ citat⁹, si sua putauerit interesse, non comparẽdo, non dicat̃ contumax, sñ Bal.in.c.1.in 5.q.de mil.vassall.q̃ cont.est.vbi Afflict.n.9.gloss.Bal.& Salic.in.l.ea quidẽ.C.si manc.ita fuer. aliena. ipse Bal.in l.p̃scriptione in.15.col.vers.sexto q̃ritur.C.si cõtr.ius vel vtil.pub.& in.c.fin.in prin.de fid.instr.Ang.in.l.cõtumacẽ.C.quom.& qñ iud.Aret.in.§.quadrupli.27.col. vers. q̃d si cõpareãt.Instit.de actio.Alex.in d.l.de pupillo.§.1. in fin.ff.de no.op.nũc.& in.l.libertis.la.1.ff.de ĩ ius.vocã.

Et postq̃ citatio sic formata, si sua putauerit interesse, non arctat Clericũ ad comparẽdũ, ita pariter sñia cõtra eũ lata exequi non põt Felin.in.d.c.cũ inter.n.12.de excep.Bellamer.decis.11.Rolãd.d.cons.29.n.6.lib.2.Menoch.oĩno videndus d.remed.15.n.228. recup. possess. & prius dixerat Afflict.decis.2.n.8.& sequitur Farinat. d.q.8.n.90. Ex quibus apparet quã vana, & frustratoria sit opinio tenentium, quod Clericus hoc pacto citatus, efficiatur actor voluntarius, quæ tñ non procederet si Clericus cõparẽdo nõ opponeret fori declinatoriã, q̃d in practica nũq̃ dabit̃, ex quo semper Clericus hãc declinatoriã opponet, & ad suum iudicem remitti instabit.

De

De statuto laicorum an, & quando liget Clericos. Cap. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ciues dicuntur, & ciuium appellatione continentur.*
2 *Clerici non solum originarij, verum etiam alienigenæ, dummodo habitent, beneficient, vel commorentur in loco, veniunt appellatione ciuium.*
3 *Statuta laicalia concernentia commune bonum ligant Clericos secundum opinionem aliquorum, quæ reprobatur. n. 21.*
4 *Clerici transgressores statuti laicalis commune bonum continentis, peccant mortaliter.*
Quod declaratur nu. 27.
5 *Ad seculares Principes spectat condere leges circa temporalia ad Reipublicæ conseruationem.*
Quod declaratur. nu. 26.
6 *Clerici, & laici in concernentibus politicam temporalẽ eundem habent rectorem Principem secularem, cuius legibus gubernantur, & illis subijciuntur, sed quomodo procedat, demõstratur. nu. 26.*
7 *Statutum laicale de Clericis expreßè loquens non valet.*
8 *Principes seculares non habent potestatem condendi leges in Clericos.*
Statuere est iurisdictionis, & à pari procedunt, ligare aliquẽ

statuto,

statuto, vel trahere ad suum forum.

10 Quando defuit potestas, nulla est operatio.

11 Defectus iurisdictionis quandocumq; allegari potest.

12 Statutum generale, & fauorabile Clericos ligare multi voluere.

Sed declaratur n. 18, & 22.

13 Sub generali statuti laicalis dispositione Clerici non continentur.

14 Statutum quantumcumq; generale non extenditur ad personas exemptas, & non subiectas statuentibus.

15 Dispositio statuentium commensuratur secundum eorum potestatem, & non creditur voluisse illas personas complecti in generali statuto, de quibus in specie disponere statuentes non potuissent.

16 Statutum generale tum ex defectu potestatis, tum voluntatis, Clericos non comprehendit.

17 Statutum quantum vis fauorabile non ligat Clericos.

18 Statuta fauorabilia quomodo ligant Clericos, declaratur.

19 Lex necessitat, et obligat, & priuilegio nemo inuitus utitur.

20 Statutorum laicorum beneficia Clericis non denegantur.

21 Statutum laicale commune bonum continens non ligat Clericos ex defectu potestatis.

22 Statutum merè fauorabile Clericis nec etiam valet.

23 Statutum, per quod ligantur Clerici, nõ fauorabile, sed odiosum demonstratur.

24 Sola utilitas non sustinet actum nullum.

25 Publica utilitas, & commune bonum efficit, vt lex fieri

possit,

possit, cuius finis est commune bonum.

26 *Iurisdictio respicit tempus, locum, causas, res, & personas, & quo ad tempus, locum, & causas, iurisdictio temporalis à spirituali est distincta, sed quoad res, & personas Ecclesiasticas, nihil est quod laicis concedatur.*

27 *Quando Clerici propter commune bonum tenentur seruare edicta secularium, hoc euenit, nō vigore legis à seculari Principe promulgatæ, sed vi rationis naturalis.*

28 *Clerici violatores edictorum secularis Principis non à laicali, sed ab Ecclesiastico iudice puniuntur.*

29 *Et Ecclesiasticus iudex non tenetur pœnam impositam per Constitutionem laicalem imponere, sed aliam arbitrariam.*

30 *Vt Constitutio laicalis liget Clericos, quæ requirantur, demonstratur.*

31 *Quando Clericus vti intendit statuto laicali, debet eo vti cum suis omnibus qualitatibus.*

1 QVIA Clerici dicũtur ciues, & veniunt appellatione ciuium, secundum Bart. in l. 1. nu. 11. ff. ad municip. Bald. in c. 1. de vassall. qui arm. belli. depo. qui scriptum reliquit, quod Ecclesia dicitur de corpore ciuitatis. comprobarunt hoc dictum Bald. Georg. Natt. in tract. statut. exclus. femin. in 3. q. prin. nu. 85. Mars. in tract. de banni. in ver. Ciuitate. n. 116. & Cassane. in Cōsuet. Burgund. rub. 13. §. 9. nu. 2. affirmauit, q̄d Clerici dñr ciues districtuales, & pars Ciuitatis, & alle-

gat Oldr. Io. Andr. Roman. & Abba. prosequitur Tiraq. de primogen. q. 44. nu. 9. Cumias super rit. mag. Cur. c. 40. num. 280.

2 Quinimò Bart. in l. ciues. C. de incol. lib. 10. & in d. l. 1. voluit, quod hoc procedat non solum in Clericis originarijs, sed quoq; in alienigenis, si tamen in loco habitēt, beneficium habeant, vel ibi commorētur, quia dum ibi moram trahunt, loco ciuium habētur, hoc idē dixit Barbat. in c. Rodulfus. n. 137. de rescrip. Felin. in c. dilectus, il 2. n. 2. & 8. eo. tit. Lap. in rub. de donat. int. vir. & vxor. §. 39. n. 5. Boer. decis. 260. n. 20. & firmat Sanseueri. in l. 1. nu. 141. C. de Sum. Trin. & fid. Cathol. respōditq; Oldr. cōs. 32. per tot. quod sacerdos est de vniuersitate; seqtur Alber. in l. 1. col. 2. vers. vidi etiā dubitari. ff. qđ quisq; vniuer. nom. Dec. in c. Ecclesiæ S. Mariæ. sub n. 10. de Cōsti. & siñ Arch. in repet. c. 1. col. 36. vers. non obstat, qđ in re sua. de Cōstit. Clericus dr̄ habere ciuitatis participium.

3 Hinc dixere multi, quod statuta laicalia ligant Clericos præcipuè, quando statutum cōtinet commune bonum, vti latè respondit Menoch. cōs. 800. nu. 2. lib. 7. & comprobat Vincent. de Franch. decis. 9. n. 5. & voluere Nauar. in Manual. confess. c. 23. num. 88. Messias, de ax. panis. conclus. 5. n. 40. Sot. in 4. sentēt. dist. 25. q. 2. artic. 2. col. 4. vers. quarta cōclusio. Auedan. de exeque. Princip. mandat. lib. 1. c. 13. num. 7. & habemus tex. in c. non minus. §. quo circa. de immun. Eccles. vbi Anch. nu. 8. dicit, quod vbicumque tractatur de communi vtilitate, &

com-

commodo Clericorum, & laicorũ simul, & permixtim, Clerici tenentur, vti laici.
4 Et si Clerici simili statuto cõtrauenirẽt, mortaliter peccarent, sm̃ Luc. de Penn. in l. fi. C. quib. mune. nemi. lic. se excusar. lib. 10. Sot. vbi supra. qui vlterius voluit, quod vltra peccatum, teneãtur Clerici ad restitutionẽ damni dati. prosequitur Frãch. d. decis. 9. n. 4. Menchia. lib. 1. de success. creat. §. 10. n. 648. Messia. vbi proximè n. 41. Lopez. in addit. ad pract. Diaz. c. 56. vers. primo Clericos.
5 Nam ad Principem secularem, cui à Deo in temporalibus populorum cura est demandata, spectat cõdere leges circa ea, quæ pertinẽt ad iustam viuẽdi rationem, & Reipublicæ cõseruationem respiciũt, non autem ad Episcopos, & alios iudices Ecclesiasticos, Sot. lib. 1. de iust. & iur. q. 6. art. 2. post princ. & in 4. sentent. d. dist. 25. q. 25. Molin. de iust. & iur. disputat. 31. conclus. 6.
6 Qui dicit, qd' Clerici, & laici in concernentibus politicam temporalem eũdem habent rectorem Principẽ secularẽ, cuius legibus gubernãtur, & quibus subijciũtur. Sicuti igitur Clerici in spiritualibus tenẽtur iura Põtificia seruare, ita in temporalibus à ciuilibus sanctionibus discedere Clerici nõ debẽt, sic Driedon. de liber. Christ. lib. 2. c. 1. proposit. 4. D. Thom. de regimin. Princip. lib. 1. c. 12. Illustr. Card. Bellarmin. de potest. Pontif. lib. 3. c. 6. Lopez. ad Diaz. c. 56. vers. sed vt liberè dicam.
7 In quo articulo cauendum erit, quod si statutũ laicale, seù Principis secularis edictum expresse de Clericis lo-

quereretur, non valeret vllo pacto ita Butr. in c. quod Clericis. de for. compet. vbi Imo. Abb. & cæteri. Dec. in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ. n. 24. de Constit. prout eum refert, & sequitur Menoch. de recup. possess. remed. 14. n. 56.
8 Eo quia Princeps secularis non habet potestatem condendi leges in Clericos, per ea, quę notant omnes in d. c. Ecclesię S. Marię. Doct. in d. c. quod Clericis. de for. cõp. Corn. cõs. 145. n. 4. lib. 4. Castrẽ. qui de cõmuni testatur. cõs. 157. n. 1. lib. 2. Port. Imolen. cõs. 48. n. 11. Hondad. cõs. 3. n. 11. lib. 1. & nos demõstrauimus Clericos exem-
9 ptos esse à laicali iurisdictione, † Quapropter, cũ statuere sit iurisdictionis sñ Bart. in l. oẽs populi. n. 3 ff. de iust. & iur. ibiq; Caccialup. & Ias. Rom. cõs. 218. n. 2. Et sicuti comprobauimus, secularem Potestatem non posse iudicare Clericum, ita non põt statuto astringere: pari enim passu procedunt, ligare aliquem statuto, vel ad suum trahere forum, Innocẽt. & Butr. in rubr. de consuet. Archid. in c. quo iure. dist. 9. Dec. in d. c Ecclesię S. Mariæ. nu. 6.
10 Vnde cum Potestas deficiat, nulla est operatio, ex quo in quolibet actu est necessaria potestas ad illius validitatem. c. cum super. de off. deleg. l. cum te. vbi Bal. C. de donat. ant. nup. Dec. cõs. 198. n. 3. & firmat, validisq; rationibus comprobat Surd. consil. 301. nu. 17. lib. 3. & sentit Hondad. d. consil. 3. num. 12. lib. 1.
11 Defectusq; iurisdictionis est talis, & tantæ efficaciæ, qđ quandocumque allegari potest, vt, citatis multis, concludit Surd. d. cõs. 301. n. 18. lib. 3. dicẽs, quod regula hęc con-

continēs,quod actus sit nullus,quando fit ab eo, qui potestate caret,nullam omnino patitur exceptionem, quia est fundata in naturali ratione.

12 Si verò statutum generale fuerit, & de Clericis mētionem nō faceret,tūc inter Scribētes cōtrouertitur,si liget Clericos,& qñ cōtinet cōmune bonū,illos ligare voluere superius citati,& qñ Clericis est fauorabile,illos comprehēdere tenuere multi.Quia licet sit defectus potestatis, tā in generali fauorabili, quam in speciali, attamē qa in generali statuto nō cadit,nec demonstratur superioritas circa Clericos, sicuti in speciali, in quo expresse de Clericis statuitur.Ideo sub illa generalitate,qñ est fauorabile statutum,Clerici complectūtur,quia & ipsi eo poterūt,vti argumēto doctrinæ Bal.in l.omni.n.2.C.de sacr. Eccles.& ex cōi respōdit Soc.cōs.230.nu.8.lib.2.Capr. reg.tract.reg.15.n.35.Laurēt.Chirio. com.opin.cōclus. 56. cētur.4. qui de cōi, & ipse testatur.Neuiza.copiosè cōs.39.n.10.vbi asserit.Quod qñ verba statuti non sunt præceptiua,seù arctatiua,ligant Clericos,& voluisse hoc idem videtur Bursatt.consil.93.num.22.lib.1.

13 Cōtrarium vero mihi dicēdum videtur. Quia in generali ista statuti dispositione Clerici nō continētur. Felin. latiss.in d.c.Ecclesiæ S.Marię.n.89.de Cōstit.pulcrè Panor. in c. cū à nobis.n.4. de sentēt.excom.Castrē.in l.ab administratione. post prin.C.de lega. quo fit,qđ ex defectu volūtatis statutū ita generaliter conceptum Clericis

14 nō noceat. † Quia statutum quātumcūq; generale non

S 3 ex-

extēditur ad psonas exemptas, nec subiectas iurisdictioni statuentium. Bal.in d.l.omnes populi. ff.de iust.& iur. Soc.cons.74.num.11.lib.1.Gozad.consil.76.nume.12. Quæ verba generalia intelligũtur de omnibus exceptis priuilegiatis.Siluan.cons.73.n.4.Rimi.sen.cons.313.nu. 13.lib.2. Bursatt.his citatis, cons.186.num.33.lib.2.

15 Eo quia dispositio statuentium commēsuratur secũdũ eorum potestatem, & nõ creditur voluisse illas personas comprehendere in generali statuti dispositione, de quibus in specie,& expresse disponere nõ potuissent, Abb. in c.à nobis.il primo,num.4.& 5.de sent.excom.Mandell. de Alb. consil.8.num.10. Alex.consil.211.nume.1. lib. 2. vbi scribit statuentium mentem esse interpretandam secundum ius, vt scilicet Clerici, qui statuentibus non subiacent, in statuto non includãtur, sequitur Crot. consil.370.nume.13.&14.lib.3.

16 Si igitur statutũ de Clericis expresse mētionem fecisset, non valeret defectu potestatis statutum generale, in quo de Clericis non fit mentio, defectu potestatis, & etiam voluntatis simul corruit.Io.Andr.in cap.fi.de immun. Eccles.in 6.Bald.in l.fi. §.in computatione. C. de iur.deliber.Soc.consil.46.nume.9.lib.4. Rim.iun.consil. 449.nu.32.lib.4. cum præfatis resĩdet Hondad. d.cons. 3.num.16.& seq.lib.1.

17 Nec releuat, si statutum Clericis esset fauorabile, quia indistinctè Clericos nõ ligari statuto laicorũ, quãtumuis fauorabili tenet Mathesi. in sing.112.vbi dicit hãc doctri-

nam

nam vtilem, & lucrosam, & procedere in foro nedum Ecclesiastico, sed etiam seculari, per tradita in d.c. Ecclesiæ S. Mariæ. Quod etiam ante Mathesi. videtur fuisse de mẽte Bal. in c. cum venissent. n. 6. de eo, qui mittit. in possess. Et dictũ statutũ de Clericis expressam, & specificã mentionem nõ faciẽs, interpretatur sm̃ ius cõmune, quo sancitur. Nolite tangere Christos meos, vt notatur in §. vult enim. in Authẽt. de nõ alienã. & ideo de eis statuere noluisse per supradictũ dicendũ venit. Si verò res nominat, vult quidẽ illos cõplecti, sed nõ potest, vti diximus, & considerat Surd. conf. 2. sub n. 15. lib. 1. & sentit Lap. alleg. 100. n. 4. Soc. conf. 14. in prin. vbi de communi, & conf. 46. n. 8. lib. 4. & hãc etiam communem appellauit ipse Soc. consil. 1. num. 9. lib. 2. Alex. d. consil. 211. num. 3. lib. 2. & firmat Hondad. d. conf. 3. n. 11. lib. 1.

18 Quod aũt dicũt Scribentes, Clericos ligari statuto fauorabili, intelligendum est, de statuto permissiuo, vel cõsultiuo Ecclesiæ, vel etiam priuilegij inductiuo, vti declarat Lap. d. alleg. 100. & sequitur Domin. in c. fi. de off. deleg. in 6. Hinc bene dicebat Bal. cõs. 300. n. 4. lib. 1. qđ statuẽtes vtiq; pñt præter legem fauorabiliter disponere super rebus, & psonis Ecclesiasticis, vt puta, vt credatur codicibus rationũ Ecclesiæ, etiam priuatis, qđ violatores immunitatis Ecclesiasticæ ipso iure incurrãt in talẽ pęnã, & similia statuta certè pñt condere seculares potestates, eo qa continent materiã Ecclesiæ fauorabilem, quæ resoluitur in vim priuilegij, secus est, qñ statuta sunt pręcepti-

ua, & necessaria ita Dec. in d.c.Ecclesiæ S.Mariæ. post Card. Abb.& Alex.quos citat, n. 50.distinguendo ait, qđ aut statuta continent materiā Ecclesiæ fauorabilem, quę tñ habet in se præceptum, & necessitatem, & non ligaret Clericos, aut materia est fauorabilis adeo, qđ resoluitur in vim cõsilij, & priuilegij, & tũc porrigunt ad Clericos.

19 Et hoc est, quod dixit Bal. in d.c.cum venisset, qđ Clerici non ligātur statuto laicorum, licet eis vti possint, tanquam priuilegio, non tāquam lege, quia lex necessitat, & obligat, priuilegio nēpe nemo inuitus vtitur, argum.l.qđ fauore.C.de ll.& quilibet potest dare priuilegiũ Ecclesię super pertinentibus ad se, vt dicit Card. Florent.relatus à Brun.de stat.exclusi.femin.artic.12.n.171.& doctissimè declarat Surd.d.conf.2.n.19.lib.1. Lamberteng.de contract.eor.qui sin.cert.solemnit.glos.2.nu.57.vbi ait, eos, qui affirmant legem fauorabilem ligare Clericos, intelligi quo ad hoc, vt si velint, possint ea vti, non quod cogantur eam contra se recipere. Roch. de Curt. in c.fi.sectio. 8.num. 71.de consuet.scribit.quod includuntur Clerici, si velint, non aliter, prosequitur Lancellot.Gall.in consuet.Alex.in ver. Maritus.4. q.numero 7. qui dicit communem.

20 Hucque tendunt ea, quod statutorum laicorum beneficia non denegātur Clericis, vti scripsere Oldr.conf.32. Lap.alleg.101.Bal.in l.1.col.8.ver.sed hic vlterius quęritur.C.de Sũ.Trin.Panor.in lect.d.c.Ecclesię S.Marię.ad fi.ibi (si verò statutũ porrigit) de Cõst.& ĩ c.qd Clericis. num.41.

nu.41.de for.compet.& in.c.cōstitutus.5.not.n.4.de restit.in integr.& in.c. fin.1. not.vbi bona apost.de vit.& honest.Cler.Afflict.de iur.Protho.§.vlt.n.17.Barth.Soc. cons.89.col.1.vers.prædictis obstaret.lib.2.& cons.71. sub n.5.lib.4.Dec.cons.114.1.dub.Mars.latissimè sing. 453.Marant.in pract.part.2.act.2.6.par.prin. num.27. Blanch.de compromiss.in.3. par.sub num.32.Possunt etenim laici Clericis beneficia concedere,c. nouit.de iudic.Dec.cons.150.num.2.

21 Nec facit,quod diximus de statuto continente cōe bonum,& afferente commodum non minus Clericis,quā laicis,quo in casu Clericos quoq; ligat. Quia stante ratione superius adducta, & à nostratibus passim ponderata,quod in laicos deficit potestas statuēdi quoad Clericos.Idcirco sequitur statutum esse nullum, nō minus, qn̄ continet vtilitatē Clericis,& laicis communē,quam vbi solum prodest laicis,nec sola vtilitas causæ tribuit iurisdictionem,quia,eo quoq; in casu in laico deest iurisdictio,vnde deficiet pariter statuendi potestas.

22 Idq; clarius demonstratur ex eo, quia statutum merè fauorabile Clericis, & eis tantummodo commodum afferens,nihilominus nō valere ostēdimus, per notata à Matthesi.d.sing.112.& probat tex.d.c. Ecclesiæ S.Mariæ,vbi Abb.n.25. & seq.Barbat.nu.2.& Dec.n.24.& respondit Soc.cons.56.n.1.lib.1. Neapodan.in Cōsuetud.regni.in proęm n.309.Nauar.cons.4.n.5.lib.1.Pur purat.cons.335.nu.2.qui loquitur,ēt si esset iustum, &

ratio-

rationabile. Tanto magis inualidum dicere possumus, si Clericis, & laicis vtilitatem apportaret.

23 Quinimo si rectè consideretur, quotiescumq; hoc statutum ligaret Clericos, non posset dici fauorabile, quia & si ratione causæ, vel subiectæ materiæ prodesse posset Clericis, noceret tñ, quatenus eos ligaret, & plus eis obesset exercendo in illos iurisdictionem, quam prodesset tribuēdo commodum temporale, & hoc pacto possent seculares Principes statuendo aliquid in commodum Clericorum, acquirere in Clericos potestatem, & exercere in eis iurisdictionē, quod nil aliud est, quam priuare Ecclesiasticos sub specie boni apparētis bono substantiali, & pro modico cōmodo bursali emere libertatē Ecclesiasticā, vt in pūcto respōdit Surd. cōs. 301. n. 34. lib. 3.

24 Et sola vtilitas non sustinet actū, qui aliàs sit nullus, sed alia concurrere debent, quæ ad vtilitatē sunt acquisita, propterea videmus non sustineri alienationē rerum Ecclesiæ factā absq; debitis, & requisitis solemnitatibus, quāuis ea sit vtilis Ecclesiæ. c. sine exceptione. 12. q. 2. c. tua nuper. de his, quæ fiunt á Prælat. sine cōsens. capit. & ibi hoc notat Abb. glo. in sum. 12. q. 2. Gemin. & alij, in c. 2. de reb. Eccles. nō alienā. Redoan. de reb. Eccles. non alienā. q. 20. n. 193. & seq.

25 Bene verum est, quod publica vtilitas, & cōe bonum efficit, vt statutum, siue lex fieri possit; & hic est legū finis, vt cōe bonū seruetur, vti de mente Aristot. & D. Thom. firmat Molin. de iust, & iure, disput. 3. col. 2. sed non dat iurisdi-

iurisdictionem. sic Surd. d. conf. 301. n. 26. lib. 3. Et quãquam ad Principem secularem spectet prouidere circa politicam temporalem, & ea, quæ publicum bonũ circa temporalia respiciunt, non autem ad Episcopos. Verum namq; id est, dũmodo personas, & bona Ecclesię, vel Clericorum non attingant.

26 Cum enim iurisdictio respiciat tẽpus, locũ, causas, res, & personas, respectu loci, temporis, & causarum iurisdictio Ecclesiastica est disiuncta à temporali, respectu verò rerum Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum nihil est, quod laicis concedatur, ita Vasqui. de success. creat. d. §. 10. n. 651.

Idcirco quoad causas statuendi licet sit secularis potéstatis bono publico prouidere, intelligẽdum tñ erit, ne manum ponat ad personas, & bona Clericorum, & quotiescumq; secularis Princeps vellet suis statutis Clericos, & Ecclesias afficere, nõ minus lęderet Ecclesiasticã iurisdictionem, quam offenderet temporalem iudex Ecclesiasticus, si in temporalibus laicis præciperet. hæc Surd. omnino videndus d. conf. 301. nu. 45. lib. 3.

27 Et quatenus cõstitutio laicalis ligaret Clericos ob cõe bonum, id non esset ratione dictæ legis, seu constitutionis, & quatenus lata per seculare Potestatẽ, sed ex vi naturalis rationis, super qua fundatur, in tãtum quod si super eo nulla esset promulgata lex, tñ Clericus id facere, vel omittere teneretur, ita dictãte ratione naturali, & æquitate Canonica, ac morali, qua oẽs inducimur ad facien-

faciẽdum ea,quod publica oĩum hominum vtilitas exegit,& ob id contrauenientes peccãt mortaliter, argumẽto.c.pastoralis.de fid.instr.& sentit Afflict.in prælud.cõstit.Regni.q.7.nu.2.Lopez.ad Diaz.d.c.56.vers.non tamen intelligas,& clarius expressit Surd.d.cõs.301.num.30.& 31.lib. 3.

28 Et quod hoc sit verum,quod nõ vigore legis secularis, sed vi naturalis rationis,Clericus obseruare teneatur ea, quæ ad cõe bonum pertinẽt,dignoscitur. Quia & si prohibitio facta sit à seculari Potestate, si Clerici eam violarent,non à laicalibus ministris, sed per suos Ecclesiasticos iudices competẽtes essent puniendi, ita de mente Mẽchia.scribit Lopez.ad Diaz.d.c.56.vers.secũdo Clericos,vt voluit Io.de Plath.in.§.item lex Iulia.col.4.vers. item nũquid. Instit. de pub.iudic. vbi affirmat pœnam exigi per iudicem Ecclesiasticum, nec secularis potest in ea se intromittere,cuius decisionem singularẽ inquit Lap.in.c.per vestras.in.2.not.§.sed est pulchra. n.13.de donat.int.vir.& vxo.Isern.in.c.1.§.illicitas.in fin. de pac. iur.firm.prosequitur Surd.d.cons.301.nu.34.lib. 3.vbi ponit differentiam, quando quis teneatur vigore legis, & quando vi rationis naturalis.

29 Hoc in casu aduertẽdum velim,minimè teneri Ecclesiasticum iudicem, eadem pœna Constitutionis laicalis Clericos mulctari,ex quo, cum ad obseruãtiam præfatæ secularis Cõstitutionis tãtum teneãtur naturali ratione; quæ nõ magis vnam,quam alteram pœnam trãsgressoribus,

ribus infligit, & pœna, quæ in edicto laicorum imponitur prouenit à ciuili Potestate, & iurisdictione, à qua Clerici immunes esse sæpius diximus. ideo arbitraria pœna plecti possent Clerici trāsgressores statutorum laicalium pro cōi, & publico bono emanatorum, per ea, quæ notauit Lopez. ad Diaz. d. c. 56. vers. tertio minim. Sot. in 4. sentē. dist. 25. q. 2. art. 2. col. 4. vers. 4. conclusio. & citatis Molin. & Nauar. firmat Surd. d. cōs. 301. n. 39. lib. 3.

30 Vt enim Constitutio edita à laico Principe liget Clericos, de mente Doct. in. d. c. Ecclesiæ S. Mariæ. plura copulatiuè requiruntur. Nempe, quod sit Clericis fauorabilis, & non grauis, quod procedat per modum priuilegij, quod non vtatur verbis pręceptiuis, nec pœnalibus. alias eos non ligare acerrimè defendit Surd. d. cōs. 301. sub num. 24. lib. 3.

31 Verum hoc dixisse volui, quod si Clericus vti velit statuto laicorum, debet illo vti cum omnibus suis qualitatibus. Bal. in. l. omni. ad fin. C. de sacro. Eccles. in. l. cōtra. §. fin. 1. lect. ff. de pact. in. l. de quib⁹. n. 26. ff. de iust. & iur. & in. l. 1. q. vlt. de contrah. emp. Dec. cōs. 532. n. 8. in. l. 1. n. 12. ff. de iur. om. iud. & in. d. c. Ecclesiæ S. Marię. sub num. 21. de Constit. Aym. cons. 135. nu. 26.

Appel-

Appellatione Clericorum qui veniant in materia nostra immunitatis Ecclesiastici fori. Cap. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Clerici vndè dicti.*
2 *Clericorum aliqui seculares, aliqui regulares.*
3 *Clericorum nomine in materia ista beneficij fori veniunt omnes, qui in quacumq; dignitate sint positi præter laicos.*
4 *Clerici in sacris constituti indubitanter beneficio fori gaudent.*
5 *Clerici prima tantum tonsura initiati & ipsi gaudent beneficio isto.*
6 *Illi, qui nullo ordine Clericali initiati inseruiunt Ecclesiæ animo, vt fiant Clerici, gaudent beneficio fori. Et in quibus verificetur, ostenditur.*
7 *Clerici in minoribus constituti gaudent beneficio isto.*
8 *Dummodo in habitu, & tonsura incedant, & inseruiant Ecclesiæ de mandato Episcopi iuxta sanctionem Sancti Concilij Tridentini.*
9 *Clerici coniugati quando gaudeant beneficio fori, demonstratur.*
10 *Regulares omnes profitentes regulam approbatam per Sedē*

Apo-

Apoſtolicam non gaudent fori beneficio.

11 Nouitij, ſi ante profeſſionem delinquant, ab Eccleſiaſtico tantum puniendi.

Quod declaratur, niſi Nouitius religionem deſerat.

12 Conuerſi, qui ſe Eccleſiæ ſeruitio dedicarunt, fori beneficio gaudent.

Idem dicendum eſt de Ieſuatis, de Pinzocarijs, & ſimilibus, dummodo ſint aggregati alicui Religioni, vel regulã approbatam profiteantur.

13 Familiares Clericorum quando gaudeant hoc beneficio fori, latè demonſtratur.

QVia in diſcurſu iſtius immunitatis noſtræ perſonarum Eccleſiaſticarum à ſeculari iuriſdictione cõtinuè verba fecimus de Clericis, & vſq; adhuc, qui ſub iſto noĩe contineãtur non enucleauimus, neceſſarium viſum fuit demõſtrare, qui ſub hoc Clericorum nomine, beneficio fori Eccleſiaſtici gaudere valeant.

Clerici vero à clêros (verbo græco) dicũtur, quod cum circumflexo accentu in prima ſyllaba deſcripto, ſors, vel hæreditas latinè interpretatur, vnde Cleri appellantur, quia in ſui ordinatione vel aſſumũtur in hęreditatẽ Dñi, vel aſſequuntur hæreditatem in ipſo. Sunt verba tex. c. cũ ſm̃ Apoſtolum. de Præbẽd. & ſors alicuius dicitur illud, quod quis ex natura alicuius actus debet ſortiri, cõſequi, vel habere. hinc ſors virtutis dicitur Regnũ æternum,

num,quia debetur virtuti,siue virtuosis pro virtute, & si Regnum cœlorum sortiantur,assequũtur sortem suam, sic Gugliel.Bout.in tract.de vsur.n. 45.

2 Clericorum autem aliqui sunt seculares,aliqui regulares, seculares dicuntur respectu virorum religiosorum, cum seculares Clerici nullam profiteãtur regulã,sed in seculo Deo seruiunt,vti docet Bal.post gloss.in c. licet in corrigendis.de off.Ordin.quem reassumpsit,& sequitur Rebuff.in pract.benefic. par. 1. tit. quotuplex sit benef. in princip.

Et dicuntur seculares,quia ad modum laicorũ possunt proprium habere,& idem pro sua voluntate facere, vt faciũt laici,tit.extra de testam.glos. 2.in.d.c.licet in corrigendis.de off.Ordin. Non quod propriè dicantur seculares,vt docuit.d.glos. 2. & ibi Panor. qui infert, quod appellatione secularium non veniunt Clerici, ad quod ego allego tex.c.Clerici,vel secularis. 13.q.2.

3 Sub igitur nomine Clericorum veniunt omnes, qui in quacunq; dignitate sunt positi præter laicos.c.de persona in fin. 11. q.1. Authen. Presbyteros.la.1. C. de sacro. Eccles.Panorm.in rub.de vit.& honest.Cler.n.4.c. cum sibi. de verb.sig. vbi Canonicos Clericorum appellatione venire sancitur.

Et Episcopi in materia ista fauorabili sub nomine Clericorum veniunt, licet aliàs secus esset in odiosis,secundum Tiraq.de nobil.c.6.vers.& faciunt etiã,sub nu. 52.

4 Quo vero ad Presbyteros, & alios in sacris ordinibus consti-

constitutos, nulla cadit dubietas, quod beneficio nostro fori Ecclesiastici fruantur.

5 Verum, & ij, qui prima tantum tonsura initiati sunt, cũ personæ Ecclesiasticæ dicantur. c. fi. de temp. ord. in 6. c. duo. 12. q. 1. Panor. in d. rub. de vit. & honest. Cler. n. 4. Et ipsi exempti sunt à seculari, & sub Ecclesiastica iurisdictione cõstituti sunt. c. 2. de for. compet. c. Clericum. & c. nullus. 11. q. 1. c. Clerici. c. decernimus. & c. cũ non ab homine. de iudic. vbi Dec. in 2. not. & notãt Scribentes in c. cum contingat. de ætat. & qualit. & in l. generaliter. C. de Episc. & Cler. Io. And. in c. nullus de ordi. cogno. in 6. & in c. 1. de apostat. & in c. nouit. de iudic. Dec. in c. Ecclesiæ S. Mariæ. n. 6. de Cõstit. Barbat. in terminis consi. 45. num. 2. lib. 2. Alex. cons. 149. col. 1. lib. 6. Cepo. caus. crim. cõs. 11. n. 15. Mars. cõs. crim. cõs. 65. n. 58. & 59. Alex. de Neuo. cõs. 56. n. 1. Lopez. ad Diaz. c. 62. n. 9. Decia. tract. crim. lib. 4. c. 9. n. 21. par. 1. Scacci. de iudic. caus. ciui. & crim. c. 11. n. 16. Fari. tit. de inquisit. q. 8. n. 5. Ant. Gomez. var. resolut. lib. 3. tit. quãdo reus gaud. immun. Eccles. nu. 3. qui de cõmuni testatur. Et appellatione Clericorum venit, qui sola tonsura est initiatus. Bal. in l. etiã col. 4. vers. & ideo Clerici non possunt. C. de excep. re. iud. Corsct. sing. 12. in ver. accusatio. Lap. de liber. Eccles. q. 2. in princ. Calcan. consil. 70. sub num. 79. & tradunt Boss. tit. de for. compet. sub nnm. 127. Roland. citatis alijs consil. 4. n. 16. cum seq. lib. 1.

6 Quinimò Decia. d. c. 9. n. 17. notabiliter scribit, qđ hoc

T bene-

beneficium fori Ecclesiastici habent etiam ij, qui adhuc nullo ordine Clericali sunt initiati, sed inseruiũt Ecclesiæ eo animo, vt postea fiãt Clerici, quod voluit glo. 2. in c. 2. de for. cõpet. Quod verificatur in Mediolanẽsi Diœcesi, vbi ex Sãctissimo instituto Illustrissimi Card. Borromei recolẽdę memoriæ, nullus ad primã admittitur tonsuram, si per annum habitum clericalẽ nõ detulerit, ad cuius susceptionem petitur licẽtia ab Ordinario, vti obseruari sępius vidi, dum Illustrissimi Card. Federici Borromei Auditor fui in dicta Curia Archiepiscopali, & hoc voluit dicere Decia. vbi proximè, dum intelligendum de ijs vult, qui iam se obligarũt Ecclesiæ seruitio, secus de alijs, qui veniũt causa adiscendi tantum à Parocho, & aliquando inseruiunt Ecclesiæ: quod probari asserit in tex. c. omnis ætas. 12. q. 1. & facere affirmat gloss. in c. per exceptionem. in ver. perpetuò oblati. de priuil. in 6. & in specie tradit Abb. in c. 2. n. 5. de for. compet. vbi Barbat nu. 29. & non displicet Fari. d. q. 8. num. 5. in fi.

7 Verum cum minoribus ordinibus insigniti, & ipsi largè dicantur sacros ordines habere, quia omnes ordines sacri sunt. c. erubescant. 32. dist. Panor. in c. Clericis. n. 7. ne Cler. vel Monac. in c. sanè. il 1. sub n. 3. de Cler. cõiug. & in c. Clericus. il 2. in prin. de vit. & honest. Cler. gl. vnic. in sum 32. dist. Quapropter & ipsi gaudẽt priuilegijs in sacris cõstitutorum. Alex. cõs. 8. lib. 1. apost. ad Panor. in c. cum nõ ab homine. 1. not. in ver. primæ tonsuræ. de iudic. Doct. in c. nullus. de tempo. ordin. in 6. Lup. de liber.

Eccles.

Eccles.q.2.in prin. Mars.caus.crim.cõs.prædicto 65.nu. 59.P.Duen.reg.tract.reg.99.in 2.ampliat. Et quod hoc beneficio fori gaudeant, tenere omnes supracitati.

8 Prædicta tamen temperanda erunt iuxt. Sacri Trideti-ni Concilij sanctionem, in c.nullus.quod est.6.sess.23.de reformat. dummodo incedant prædicti Clerici in minoribus constituti in habitu, & tõsura Clericali, & inseruiãt Ecclesiæ de mandato Episcopi, seù habeant beneficium Ecclesiasticum, vti diximus.c.17.num.13.

Non solum Clerici, qui in minoribus cõstituti incedũt in habitu, & tonsura, ac Ecclesiæ inseruiũt, isto priuilegio

9 fori gaudere debent. † Sed etiam Clerici coniugati eodem beneficio fruuntur, per tex.c.vnic. de Cler.coniug. in 6.quo cauetur in hęc verba. (Pręsenti declaramus edicto, huiusmodi Clericos cõiugatos, pro commissis ab eis excessibus, vel delictis trahi nõ posse criminaliter, aut ciuiliter ad iudiciũ seculare;) & huiusce tex.dispositionem seruãdam esse præcipit Sancta Tridentina Synodus.d.c. 6.sess.23.& ipsius tex.auctoritate ità respondit Alex. de Neuo. consil.61.nu.1.& firmauit Couar.Pract.q.c.31. nu.6.& seq.qui plura adducit, Clar.de communi testatus in pract. §.fi.q.36. vers. quæro, an Clericus coniugatus. Capr.reg.tract.reg.97.n.85.Decia.d.c.9 num.40.

Sed aduertendum velim, quod, vt iste Clericus cõiugatus beneficio fori potiri valeat, requiritur, vt cum vnica, & virgine matrimonium cõtraxerit, & vestes Clericales, & tõsuram deferat, per d.tex.c.vnic. de Cler.cõiug.in 6.

quẽ latè interpretatur Couar. Pract.q.d.c. 31. Petr. Duenn. de mẽd. Reg. 1. par.c. 22. Et vltra prædicta in supracitatis tex. disposita, Concilium Tridentinum. d.c. 6. sess. 23. mandat vlterius, quod dicti Clerici coniugati inseruiant actualiter alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi, ita Lopez. ad Diaz. c. 64. n. 13. & Clar. d. q. 36. vers. hęc vero omnia, requiri etiam ait, quod iste coniugatus Clericus nõ se immisceat negociationibus secularibus, vel armis, Eo quia si Clericus primæ tonsuræ non coniugatus ob aliquam causam amittit priuilegium Clericatus, tanto magis amittet ob eãdem coniugatus, ita Scacci. d. c. 11. num. 20. prosequitur Fari. d.q. 8. num. 6. vbi nu. 7. affirmat, quod isti coniugati tãtummodo gaudẽt hoc beneficio fori in criminalibus, nõ in ciuilibus, & ita intelligendum esse d. tex. c. vnic. de Cler. coniug. in 6. comprobat. Sed quia. vti ex Scacci. concludit Fari. d. q. 8. num. 6. in fi. hodie in Clericis coniugatis non concurrunt supradicta requisita necessaria, ideo rarò, aut nunquam similes Clerici coniugati beneficium istud fori Ecclesiastici consequentur.

10 Diximus superius, Clericorum aliquos esse seculares, alios regulares, de secularibus cum iam viderimus, restat videre de Regularibus, & quod attinet ad materiam nostrã, omnes Religiosi, qui regulam aliquam à Sum. Põt. approbatam profitentur, iuxta sanctionem tex. c. fin. de relig. domib. & ij exempti sunt à foro seculari, vt notant omnes in cap. 2. de for. compet. & in cap. si quis

sua-

ſuadente. 17.q.3.& voluit Decia. d.c.9.nu.29. & ſeq.& Fari.d.q.8.ſub n.46. verſ.amplia vigeſimo.

11 Nouitij quoq; qui habitū religionis approbatæ aſſumpſerūt, ſi ante profeſſionem delinquāt, ab Eccleſiaſtico tātum iudice eſſent puniendi, per tex.l.ſtatu. liber.ff.qui ſta. qui & ſi loquatur de ſtatu libero,attamen Bart. in Authēt. Ingreſſi.col.pen.verſ.pro hac tamē induco.C.de ſacr. Eccleſ.hoc argumēto vtitur de ſtatu libero ad Nouitium, & per dictum tex.ita determinat Iaſ.in Authēt. ſi qua mulier.circa fi.verſ.ego teneo.C.de ſacroſ.Eccleſ. & in l.quædam puella.nu.13. ff.de iur.om.iud. Caſtrenſ. cōſ.432. col.2. verſ.tertio principaliter. vſque ad fi.cōſ. lib.1.Boſſ.tit.de for.compet.ſub num.127.& comprobat Scacci.d.c.11.n.21. & pulcrè notat Ang.in l.1.ff.de pœn.per dictum tex.l.ſtatu liber.licet in alia materia infra annum Nouitius nō habeatur pro ingreſſo, ſed fallit in caſu noſtro,vti ſcribit Decia.d.c.9.n.24.Et facit ad hoc. Quia ſi quis Nouitium iſtum offenderit,puniendus erit, perinde ac ſi Religioſū offendiſſet. c.Religioſo.§.fi.de ſēt. excomm.in 6. Vnde á contrario arguendo,idem eſſe debet in Nouitio delinquente, qui pro Religioſo eſt reputandus, vt contrariorum ſit eadem diſciplina. l. 1. ff.de his,qui ſunt ſui,vel alien.iur.& per ea, quæ notāt Doct. in l. vlt. C.de ind. iud. tollend. Præcipuè cum in vtroque caſu tractetur de fauore ipſius Nouitij, cui magis expedit iudicari ab Eccleſiaſtico ob minorem pœnam, quam ſolent imponere. hoc argumento in puncto

vtitur Lambertẽg.de cõtr.con.glo.2.q.19.n.27.in fi.vbi bene declarãdo,dicit prędicta nõ procedere,si tractatur de puniẽdo delicto per Nouitium commisso,qui tñ Religionẽ deseruit, & de Monasterio exijt,isto enim in casu, cũ amplius pro religioso haberi nõ possit, ideo poterit à seculari iudice puniri,quamquam delictum in Monasterio,dum Nouitiatus habitũ deferret,perpetrasset,prout eum refert Fari.d.q.8.sub nu.46. vers.amplia 16.

12 Cõuersi quoq; qui se Ecclesiæ seruitio dedicarunt,beneficiũ fori gau debũt,præsertim si professionẽ aliquã fecerint,puta,obediẽtię,castitatis,vel paupertatis,sm̃ Calder.cõs.30.sub tit.de Regular.& notatur in c.Parochianos. c. ex tenore. c.non dubium.& c.de Monialibus,de sent.excom.in 6.& cõprobat Decia.d.c.9.n.28.Ex præfatis decidi pñt multę quæstiones de Iesuatis fratrib⁹,de Regularibus tertij ordinis B.Frãcisci, & de similibus, q si alicui Religioni sunt aggregati,vel aliquam regulã profitẽtur à Sede Apostolica approbatã, hoc beneficio fori gaudebũt,ita Decia.d.c.9.qui more suo doctissimè,& di
13 stinctè loquitur.† Adeo fauorabiles semp fuere leges,& Scribẽtes Ecclesiasticis personis circa istã fori immunitatẽ, vt eam extẽdere conati sunt ẽt ad familiares Clericorũ,& si laici essent,qui tñ gaudẽt Clericorũ priuilegio, & cõueniẽdi sunt corã iudice Ecclesiastico glos.1. circa med.in c.eos,qui. 32.dist.glo.1.in prin.in c.iudicatũ.89. dist.gl.1.in c.2.de for.cõp.Bal.in l.2.3.not. C.de Epis.& Cler.Marãt.in Pract.11.dist.4.par.prin.nu.4.Mars.caus.

crim.

crim.cõſ.67.n.60.Calca.cõſ.71.per tot.vbi dicit id gñale eſſe in oĩbus famulis ſingularis pſonæ.Card.Alba.cõſ. 13.ſub n.7. & habemus tex.in c.pen. de priuil.in 6.& pbatur in l.Medicos. & l.fi. C.de profeſſ.& Med.lib.11.in l.viros. C.de com.cõſtit.lib.12.in l.ſacris.la 3.C.de pxi. ſacr. ſcrin.eo.lib.& in l.fi.C.de propo.agen.in reb eo.lib. 11.& in l.1.& 2.C.de Epiſc.& Cler.Ant.de Butr.in d.c. 2.ĩ 1.col.de for.cõp.ſequutus à Capic.deciſ.12.n.2.qui de magis cõi teſtatur, & ſequitur Ant.Theſaur.deciſ.Pedem. 22. vbi relatis opinionibus, tenet qđ coloni, & famuli Clericorum nõ gaudeãt,qñ nõ ſunt perpetui,& de iſtis intelligẽdum ſcribit tex.c.Eccleſiarũ ſeruos.12.q.2. diuerſa enim ratio eſt in famulis,& operarijs,qui ſunt pſonæ liberæ,à ſeruis perpetuis,qui ſunt in dñio Eccleſiaſticorum. Et tñ Epiſcoporũ famuli hoc priuilegio gaudẽt ſm̃ Abb.in c.1.n.16.de for.compet.& in c.cum non ab homine,ſub nu.2.de iudic.& Feli.in c.2.num.2.in fi. de for. compet.dicit opinionẽ Abb.eſſe tutiorem,quod etiam voluit Burſatt. conſ.25.per tot.& præcipuè.num. 13 lib.1.ſequitur Fari.d.q.8. nume.46. & concludunt Capic.& Theſaur.vbi ſupra.

Quod,etiam vigore Motus proprij Pauli PP. III. incipit,Debita cõſideratione,& eſt 24.in ordine,extenditur ad duos familiares Referẽdariorum vtriuſq; ſignaturæ. Et tãto magis procederet in famulis Illuſtriſſimorũ Cardinaliũ, qui tantũmodo ſuppoſiti ſunt illorũ iuriſdictioni,priuatiuè quo ad alios iudices,ſecũdum Zabar.& Panor.

nor.relatos,& ſequutos à Clar.in Pract.§.fi.q.35.verſic. nũquid familiares.& verſ.excipiuntur. Verum Scacci.de iud.cauſ.ciui.& crim.c.11.n.22.ſcribit. Quod nũquam in Vrbe vidit,aut audiuit ſeruatum hoc priuilegium Cardinalium puniendi ſuos familiares, & credit hoc priuilegium à ſe ipſis Cardinales abdicaſſe, potius ad eorum exonerationem, quam iure coactos. proſequitur Fari.d. q. 8.n.46. qui dicit, quicquid ſit de iure,hodie Cardinalium famuli, & familiares puniuntur à iudicibus ordinarijs Vrbis, ſicut alij quicumq;.

Et quod pertinet ad propoſitionem iſtam de famulis Clericorum, qui gaudent hoc beneficio fori, videndus ſemper erit Decia.d.c.9.nu.47.& nume.57.lib.4.par.1. vbi multa.

De habitu,& tonſura Clericali. Cap. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Clericalis habitus in duobus copulatiuè conſiſtit,ſcilicet in tonſura, & veſtibus, nec vnum ſine altero ſufficeret.*

2 *Tonſuræ duæ ſpecies, & quæ ſint,declaratur.*

3 *Tonſura in modum ſpheræ, & coronæ competit Clericis ad Diuina miniſteria deputatis.*

Cuius ſphericæ tonſuræ ſignificatus dantur.

4 *Conuerſis capilli ſuperius non raduntur,ſed tonduntur inferius,& quare.*

5 Ton-

5 *Tonsura à quibus originem habuerit.*
6 *Clericus in sacris, seù beneficiatus non deferens tonsuram, peccat mortaliter.*
7 *Excusantur tamen impotentes ob carentiam capillorum.*
8 *Vestes Clericorum à iure determinatæ non reperiuntur.*
9 *In materia habitus Clericalis ius Canonicum procedit potius prohibendo, quam designando.*
10 *Quæ vestes prohibitæ sint Clericis demonstratur.*
11 *Habitus Clericorum secularium incertus, secus Regularium.*
12 *Satis de iure, etiam quo ad seculares Clericos, habitus determinatur ad hoc, vt dignoscantur à laicis.*
Quorum habitus, qualis esse debeat, refertur.
13 *Circa vestes Clericorum attendenda regionis consuetudo.*
14 *Cardinales purpura, & galero purpureo vtuntur.*
15 *Si de habitu, an sit Clericalis, vel ne, quæstio esset, quis iudex erit, Ecclesiasticus, vel secularis?*
Et Ecclesiasticum esse ostenditur.
Concilianturq́ue Scribentes.

VT enim Clerici beneficium fori habeant, necessarium esse diximus, quod incedant in habitu, & tonsura, ideo quærendum erit, qui sit habitus, & quæ tonsura Clericalis.

1 Sciendum itaque erit, quod habitus Clericalis in duobus copulatiuè consistit, idest, in tõsura, & vestibus, nec vnum sine altero sufficeret. secundum Bal. in l. si qua per calumniam. nume. 3. C. de sacro. Eccles. vbi infert, quod

T 5 captus

captus in maleficio, habens tonsuram sine vestibus, vel habens vestes sine tonsura, non dicitur captus in habitu Clericali. hoc idem notat Gemin. in c. si iudex. §. idem esse. in princ. vbi Franc. de sent. excom. in 6. & fuit dictum Io. Andr. ibidem. num. 1.

2 Tonsuræ autem duę sunt species, quarum vna competit Clericis deputatis ad Diuina officia, quæ figuratur in modum sphæræ, vel coronæ, sicuti habemus, in c. prohibitæ. dist. 23. in d. c. duæ sunt. 12. q. 1.

3 Cũ enim circularis sit, & careat angulo, significat Clericos carere debere sordibus, quoniã vbi angulus, ibi sordes, Ac etiam quia coronam in capite repræsentat, vnde datur intelligi, quod Clerici in Deo Regnum habent, & dum se, & alios virtutibus regunt, possunt appellari Reges, in signum Regni quod in Christo expectant. Et rasio capitis est temporaliũ omnium depositio. Verum quia non omnes capilli raduntur, sed pars, hinc capilli, qui remanent, designant, quod Clerici debent aliqua retinere ad vitæ sustentationem, vt dicitur in d. c. duæ sunt 12. q. 1. Et ob id rasura fit in supremo vertice capitis, vt mẽs Clerici eleuetur ad cęlestia desideria, nec retardetur, subtractis capillis, i. dest sublatis occupationibus rerum temporalium à contemplatione Diuinorum, Et fit in summitate capitis, quia ibi est eminentia mẽtis, cuius superior pars est ratio, & inferior sensualitas. c. vnic. §. quia vero Christus. de sacr. vnit.

4 Conuersis vero, quoniam Diuinis ministerijs nõ occu-

pantur,

pantur, capilli superius non radũtur, sed inferius tõduntur, quia temporalia deponunt, & hęc est propriè tonsura, & nõ rasura, quæ ex parte inferiori capillorũ fieri debet, ad releuationem sensuum visus, & auditus, ne nimia capillorum longitudine oculi, & aures impediãtur videre, & audire ea, quæ Dei sunt, vt habetur in c. penult. 23. dist. vbi dicitur, quod Clerici debẽt incedere detensó capite, & auribus patentibus, sicuti notat glos. in Clement. quoniam in ver. & tonsuram. de vit. & honest. Cler. vbi Imo. num. 28. & Abb. in c. penult. sub num. 4. extr. eo. & hæc est secunda species tonsuræ.

5 Rasuramque istam, seù coronam nonnulli voluere à Nazarænis fuisse inuentam, qui, seruato tamen crine, radebant caput ad continentiam, & capillos ponebãt in ignem sacrificij. Alij dixere habuisse originem à Beato Petro, qui in memoriam Dominicæ Passionis, & in signum coronæ spineæ rasuram in capite ferebat, vti affirmat Butr. in d. c. penult. de vit. & honest. Cleric. prout eum refert Pacian. in tract. cui incumb. on. proban. c. 34. num. 26. & seq. par. 2.

6 Et ita, & taliter Clerici tonsurati incedere debent, quod si tonsuram non portarent, peccarent mortaliter. cap. prohibitæ, ibique Præpos. 23. dist. Panorm. in cap. si quis ex Clericis. per eum text. de vit. & honest. Cleric. Rebuff. in Pract. benef. prima par. tit. de for. lite. tonsur. in fine.

Quod intelligendum cauit Dec. in c. ad audientiam.

T 6 colum.

colum. penult. in fin. de rescript. de Clerico in sacris, vel beneficiato.

7 Benè verum est, quod si propter infirmitatem, seù debilitatem capitis, vel nimium caluitium, tonsuram non deferrent, excusantur, & gaudent Clericali priuilegio. Cappell. Tholos. decis. 256. qui enim capillos non habent, excusantur, cum nemo teneatur ad impossibile, etiam si deficerent mediante aliqua illicita opera, sed à remotis, vt puta, quia sibi cecidissent propter morbum gallicum, ita Clar. in Pract. §. fin. quæst. 36. vers. quæro nunc. & sequitur Scacci. de iudi. caus. ciui. & crim. c. 11. num. 83. in fin.

8 Vestes Clericorum non reperiuntur à iure determinatæ, sicuti sentit glos. in cap. 1. de vit. & honest. Cleric. vbi Doct. & glos. in Clement. 1. in fine. de elect. glos. vnic. in sum. 21. quæst. 4. Panorm. in c. transmissam. 4. not. sub num. 2. de elect. Alex. consil. 8. in fin. lib. 1. consil. 149. sub nume. 12. lib. 6. Prob. ad Monach. in c. vnic. nume. 4. de Cler. coniug. apost. ad Panorm. in c. cum consuetudinis. de consuet. Clar. in Pract. §. fi. q. 36. vers. sed quæro, quis dicatur.

9 Et propterea in hac materia habitus Clericalis ius Canonicum procedit potius prohibendo, quam permittendo, prohibet nempe Clericis non nullos habitus, non tamen præscribit, qualem deferre debeāt, ita communiter asserunt omnes, secūdum Clar. d. q. 36. vers. dixi Clericū.

10 Et prohibitas esse dicūt vestes rubras, & virides, itē manicas,

nicas,

nicas, pileum, epitochium, ſeu tabarrum foderatum vſq; ad oram, caligas ſcaccatas, & indumenta aperta breuia, aut nimium longa, prout ordinauit Innocẽ.III. in.c.penult.de vit.& honeſt. Cler. Foller.in Pract.crim. in ver.audiantur excuſatores, num.42.Menoch.de arbitrar. iud. caſ.392. vbi accuratiſſimè more ſuo refert diſpoſitionem præfati tex.& declarat, quæ ſint veſtes ibi nominatæ, ſcribitq; quod Innoc. dum de indumentis clauſis verba fecit, intelligere videtur indumenta, non pro quouis veſtium genere, ſed pro illis tantum, quibus hodie loco ſecundæ veſtis vtimur, quam (ſottanam) vulgo appellamus, nos Clerici. Et licet Innoc. prohibeat pannos rubros, & virides, opin. Menoch. d. caſu eſt non taxatiuè loquutum fuiſſe, ſed gratia exempli, nã, & eadem ratio in cæteris coloribus adeſt, imo, & aliquando maior, & Innoc. Conſtitutio fuit edita, quoniam Clericis minimè conuenit his coloribus vti, & Clemens V.in Clem. 2.de vit.& honeſt. Cler. plura de Clericorum veſtibus ſtatuit, quam Conſtitutionem approbauit Sacr.Concil. Trident.c.6.ſeſſ. 14. de cuius Clem. expoſitione multa Menoch.d.caſ.392.num. 11.& ſeq. proſequitur Marc. Ant. Cucc.inſtit.maio.lib. 3.titu.10. num.1.& ſeq. prout eum refert d. Scacc.d.c. 11.num. 84.& ſeq.

11 Et quod diximus, quod habitus Clericorum non eſt certus, neq; determinatus, debet intelligi, quod non eſt certus, neq; determinatus, ſicuti habitus Clericorum regu-

regularium cuiuſcumq; Religionis,qui in omnibus, & per omnia in quacumq; Religione eſt ita certus,& determinatus in tãtum,quod omnes fratres illius Religionis in habitu ſunt,& debent eſſe ſine aliqua differentia conformes,ita quod omnes fratres vnius Religionis,& profeſſionis in habitu,& colore non differant, quod ſecus eſt in Clericis ſecularibus, qui vtuntur diuerſo habitu,& in eis non eſt de iure in colore, & forma reſtricta, habitus certus,& determinatus.

12 Quamquam de iure dicatur ſatis habitus Clericorum ſecularium certus,& determinatus ad hoc,quod cognoſcantur,& diſtinguantur Clerici á laicis, ita Lup. de liber.Eccleſ.quæſt.7.vbi num. 2. in primis notandum dicit,quod habitus Clericorum debet eſſe tallaris,per tex. c.penult.23.diſtinct.quem refert gloſſ.in Clemẽt.quoniam. de vit. & honeſt. Cleric. Non debet eſſe inhoneſti coloris, vt in.c.perpendimus.21. quæſt. 4. Neque inhoneſtæ formæ,vt in d.Clement.& in.c.penult. de vit. & honeſt. Cler. taliter habitus Clericorum debet eſſe honeſtus,vt Clericus ſit notus inter ſeculares, & laicos, vt in.c.nullus eorũ,& in c.,Epiſcopi.21.q.4.Et circa ueſtes Clericorum ſatis cõſtat,quod non debent eſſe,neq; nimis ſordidæ, neq; nimis fulgidæ, quia neq; affectatæ ſordes,nec exquiſitæ delitiæ laudes pariunt, c.1.diſt.41.

13 Et tandem in his veſtimentis ſeruanda erit loci conſuetudo ſecundum gloſſ.in. c. ſi quis virorum diſtinct.30. quæ notat ſufficere,vt quis veſte vtatur ſecundum conſue-

ſue-

ſuetudinem regionis, vnde infert, quod Clerici Tranſalpini non ſunt cogendi vti veſtibus affibulatis, vt Itali, non obſtante noua conſtitutione ſuper hoc emanata circa vitam, & honeſtatem Clericorum, quia lex debet conuenire conſuetudini, & hoc idem notauit alia gloſ. in. c. penult. in ver. deauratis. de vit. & honeſt. Cler. vbi docuit, quod Clerici debent ſe conformare in veſtibus conſuetudini regionis, ne videantur hippocritæ, & ne vileſcat dignitas Clericalis, de qua re inſignis eſt tex. in. c. fin. diſt. 41. vbi habetur, quod in cibis, ac in veſtimentis ſeruandi ſunt mores eorum, cum quibus viuimus, nam qui, contemptis his, cum quibus viuit lautiora ſibi, aut auſteriora veſtimenta, vel alimenta quærit, aut intemperans ſui, aut ſuperſtitioſus eſt.

Qui enim facit, quod alij ſuæ profeſſionis communiter faciunt, non ſolum affectationem vitat, quæ tam in ſordibus, quam in delitijs conſiſtit. d. c. 1. diſtinct. 41. Verum etiam pericula vitiorum declinat, quæ ſæpe ſub ſpecie virtutum latenter ſubintrant, vt dicitur in. c. ſæpe. diſtinct. 41. Et propterea in veſtitu nec ornatus, nec ſordes conſiderantur, ſed quid locis, quid temporibus, & quid perſonis conueniat, diligenter attendendum eſſe voluit gloſſ. in. c. 1. in ſum. 21. q. 4. quæ tenet, quod Clerici poſſunt ſecundum conſuetudinem regionis etiam pretioſis veſtibus vti, vt conforment ſe moribus eorum, inter quos viuunt, ita Pacian. d. c. 34. num. 35. & ſeq. par. 2. & ante eum dixere Roland. conſ. 4. num. 27. lib. 1.

Cepol.

Cepol.cauſ.crim.conſ.11.num.30.Felin. in pract. crim. d.ver.audiantur excuſatores.num.42.qui dicit, quod ſi conſuetudo non haberet diuerſitatem aliquam inter habitum Clericorum, & laicorum, illa eſſet nihilominus attendenda.Couar.pract.quæſt.c.31.ſub num.7.vbi dicit, quod in habitu Clericorum bene attenditur loci conſuetudo,non tamen laicorum,ſed Clericorum,comprobat Farinat.d.q.8.n.69.

14 Hinc Cardinales vtuntur purpura,& galero purpureo ex ordine Inno.IIII.vti dicunt Menoch.d.caſ.392.nu.8. & Scacci.d.c.11.n.86.

Si enim contrauerteretur; an habitus,cum quo repertus eſſet aliquis Cleticus,eſſet Clericalis, ad quem hæc
15 habitus cognitio ſpectet, ad Eccleſiaſticum, vel ſecularem iudicem, contendunt Scribentes, & quod pertineat ad iudicem laicum affirmat Guid. Pap. deciſ. 138. & ſentit Gemin.in.c. vnic. §.fin.in fin.de Cler.coniug.in 6.& reſpondit Soc.conſ.122. num.3.lib.1. & tenet Rip. in. c. 2.nu. 4.de iudic.& comprobat Clar.in pract. §.fin. quæſt.36.num. 14.Decian.c.9.num.95.lib.4.par.4.& dicunt alij,quos congerit Maſcard. de probat. concluſ. 961.n.4.par.2.

Contrarium vero, ſcilicet, quod cognitio iſta habitus ſpectat ad Eccleſiaſticum iudicem,voluit Zabar.in Clemen.2.in fin.de vit & honeſt.Cler.Cepo.d.conſ.11.col. 6.verſ.qualis debeat eſſe habitus. Roland. d.conſ.4,nu. 33.lib.1.Couar. Pract.quæſt.c. 33.ſub num.1. Farinat.

d.q.8.

d.q.8.num. 34. Et opinio tenentium contrarium, vti falsa à Canonibus, & communi omnium aliorum sententia contraria, expresse reprobatur à Couar.d. c. 33. sub num. 1. Scacci. d. c. 11.num.88. Lopez. ad Diaz.c. 62.nu.14.Rot.Rom.decis. 3.alias 202. de sent. excommun.in nouis.

Pro concordia dici posse scribit Pacian. d.c. 34. sub n. 23. Quod aut notoriè constat habitum non esse Clericalem, vel quia non habet tonsuram, quę res seculari inspectione detegitur, vel quia vestes erant versicoloris, & tunc prima opinio procedat, quæ fundatur in notorio, iux.Gemin.Socin.& Guid.Pap.supra citatos. quod etiam voluit Mascard. de probat. conclus. 689.num.8.& seq.par.2.vbi dicit, quod si statim potest probari, quem non incidere in tonsura, quæ puta, statim potest ad oculum videri, deposito bireto, tunc si quis allegaret se Clericum, & incedere in habitu, & tonsura, si iudex secularis statim denudato capite, contrarium cognouerit, poterit denegare remissionem ad iudicem Ecclesiasticum tanquam calumniosam, vt per Domin.& Franc.in.c. 2. §.1.col.2.de Cler.coniug.in 6. & per Aufrer. in tract.de potest.secul.in Eccles. 20.fallent. & nō dissentit Decian. d.c.9.nu.110. & comprobat Scacc.d.c.11.n.89. & sequitur Farinat.d.q.8.n.34.

Nam & si secularis iudex non possit de Clericatu cognoscere ad effectum pronunciandi, an ipse captus sit verè Clericus, necne, & an incesserit in habitu ad hoc, vt

inde

inde sequatur declaratio, an amisserit, vel non amisserit priuilegium fori, potest tamen talem informationem assumere summariè ad effectum, vt illum remittat ad iudicem Ecclesiasticum, sic Farinat. vbi proximè ex Anch. Butr. & Scacc. Aut dubitatur, an ille habitus esset Clericalis, eo quia habebat captus tonsuram, sed quæstio esset circa vestes, quæ vel propter colorem, uel propter eorum breuitatem dubitationem mouerint, an Clerico cōuenirent, vel ne, & tūc credit Pacian. d. c. 34. nu. 23. & 24. ueriorem esse opinionem Zabar. cum ad Episcopum pertineat habitum describere Clericorū, quod etiam uoluit Scacc. d. c. 11. n. 88.

De Clericatu, quomodo probetur.

Cap. XXIV.

SVMMARIVM.

1 *CLericus in dubio quis non præsumitur, sed laicus.*

2 *Natura non creat artem, sed disponit ad artem.*

3 *Omnes nascimur laici, ideo Clericatus qualitas erit probanda.*

4 *Clericatus est solemnitas extrinseca, ad quam non peruenitur, nisi facto hominis.*

5 Quo-

Quomodo Clericatus probetur, remissiuè.

6 *Immunitas Ecclesiastica quid.*

7 *Differentia inter immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam.*

1 POstquam in dubio quis Clericus non præsumitur, sed laicus cū qualitas Clericatus non sit à natura, Card. Zabar. in repet. c. perpēdimus. col. 2. de sentē. excom. in. c. ex litteris. de transact. & in. c. cum adeo. de rescript. Felin. in. c. significauit, in prin. de testib. Dec. consl. 125. n. 6.

2 Eo quia natura non creat artem, sed disponit ad artem, ut colligitur ex responso Valentin. in. l. Stichus. ff. de leg. 3. & ex. c. ex studijs. de præsump. consultusq; respondit Alber. Brun. cōs. 38. col. 3. & asserūt Bal. in. l. Macedoniani. sub num. 2. C. ad Macedon. Aym. consil. 72. num. 2.

3 Et omnes laici nascimur, ideo Clericatus qualitas erit probanda per eum, qui in Clericatu se fundat, ut dicit Io. Andr. in regula, scienti. col. pen. post prin. de reg. iur. in mercurial. & ad hoc affert contex. in. c. legum. 2. q. 1. & ipsum sequutus fuit Luc. de Pen. in. l. quicumq; in 62. cas. sub num. 20. C. de apoch. pub. lib. 10. & Aufrer. in repet. Clem. 1. col. 1. nu. 5. de off. Ordin. Bal. in c. fin. num. 4. de præsump. Lopez. ad Diaz. c. 62. num. 20. Decian. tract. crim. c. 9. num. 127. lib. 4. par. 4. Farinat. q. 8. num. 38. Mascard. de probat. conclus. 302. num. 3. par. 4.

par.1.& cōfirmat Pacian.in tract.cui incumb. on.prob. c.34.n.1.par.2.

4 Præcipuè quia Clericatus est solemnitas extrinseca, ad quam quis non potest peruenire; nisi facto hominis, ergo non præsumitur, nisi probetur. Ant. de Butr. in c. fin.nu.8.de eo.qui furt.ord. recep.

5 Propterea operæ præcium esset tractare, quomodo Clericatus probetur. Verum quia Mascard. de probat.conclus.302.303.304.& 305.par.1.latissimè nobis mandauit, quomodo, & quibus modis Clericatus probetur, superfluum duxi, aliquid in hoc particulari in medium afferre, maximè cum Pacian.& ipse in d.c.34. num.41.& seq.plenè doceat modum probandi Clericatum, & nouissimè consumatissimus, & præclarissimus Farinat.d.q.8.n.38.& pluribus seqq.adamussim omnia referat, quę possent adduci in hoc proposito, ideo ad prædict. recurrendum erit.

6 Restat modo, vt finem imponamus hisce nostris commentarijs, dicendum, quid immunitas, seu emmunitas Ecclesiastica sit. Et ex supradictis satis apparebit, quod dicitur priuilegium, seu libertas Ecclesię, qua ipsa Ecclesia gaudet circa multa, inter quę connumeratur priuilegium nostrum, ne malefactores ad ipsam confugientes inuiti extrahantur, vti superius satis demonstrauimus, & dicitur immunitas, seu emmunitas, quasi extra munia, idest munera data libertas, & dicitur ab, è, quod est extra; Vel dicitur immunitas, quasi puritas,

vnde

vnde dicitur quis immunis nedum ab oneribus,& muneribus,sed etiam à peccatis, prout sumitur in.c.fin.de purg. Cano.ibiq; Doct.

7 Et licet dixerimus, quod immunitas Ecclesiastica dicitur libertas, qua ipsa Ecclesia gaudet. Siendum tamen erit, quod hoc procedit largo sumpto vocabulo, quasi eam confundendo. Verum si strictè, (vt conuenit in materia censurarum) accipienda erit, debemus distinguere inter Ecclesiasticam immunitatem, & Ecclesiasticam libertatem. Per Ecclesiasticam nempe immunitatem intelligere debemus exemptionem loci sacri, & per libertatem Ecclesiasticam intelligere debemus exemptionem personarum Ecclesiasticarum.

Quod vtile erit scire, quia si quis locum sacrum violauerit, non erit reus violatæ libertatis, sed tantum immunitatis, & non incurreret in censuras illatas contra violatores Ecclesiasticæ libertatis, hinc videmus, quod Benedictus XI. in extrauag. inter cunctas. §. incendiarios. de priuileg. ponit distinctos casus violationis immunitatis, & violationis libertatis Ecclesiasticæ, vt docuit Caietan. in summul. tit. de immunitat. Eccles. violat. & sequitur Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. quæst. vnic. conclus. 1. num. 1. 2. 3.

Et hæc sufficiant pro absolutione operis, ad laudem

dem Dei Omnipotentis, & gloriosæ Virginis Mariæ, ac sanctorum Andreæ, & Alexandri, Aduocatorum meorum.

FINIS.

Parmæ, ex Officina Erasmi Viothi. M DC VIII.
Superiorum permissu.

Errata	Correctiones.
Pag.14.n.5.c.miror	*minor*
Pag.15.n.5.in fine.Anna.	*tom.*
Pag.27.inprin.C.I.	*C.III.*
Pag.29.in prin.C.I.	*C.III.*
Pag.61.Ex quibus	*6 Ex quibus*
Pag.68.Attamen	*13 Attamen*
Pag.71.Quod duplex	*3 Quod duplex*
Pag.79.in med.Ac etiam	*7 Ac etiam*
Pag.84.in prin.in Ecclesia	*in Ecclesiam*
Pag.90.Tanto	*3 Tanto*
Pag.94.Sed constito	*5 Sed constito*
Pag.119.in princ.Non resistunt	*12 Non resistunt*
Pag.120.in med.Extrahere	*13 Extrahere* †
Pag.143.in fi.Regula	*40 Regula*
Pag.161.in med.Nec erit	*22 Nec erit*
Pag.181.in fi.Quæ & si	*3 Quæ & si*
Pag.248.in princ.Et vt	*42 Et vt*
Pag.269.in princ.Nihilominus	*73 Nihilominus*